

ĪPAŠI AIZSARGĀJAMĀS DABAS TERITORIJAS

DABAS LIEGUMA „MAŅĢENES MEŽI” DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS

Kuldīgas novada Rumbas pagasts

Plāns izstrādāts laikposmam
no 2016.gada līdz 2028.gadam

Pasūtītājs:
Dabas aizsardzības pārvalde

Izstrādātājs:
SIA „METRUM”

Projekta „Dabas aizsardzības plānu izstrāde dabas parkam „Abavas senleja”, dabas liegumiem „Druviņu tīrelis”, „Pluču tīrelis”, „Nagļu un Ansiņu purvs” un „Maņģenes meži”, sagatavojot tos integrēšanai vietējās pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentos” vadītāja **Ilze Circene**
Dabas aizsardzības plāna izstrādes vadītājs **Ilmārs Bodnieks**

VĀKA FOTO:
SIA METRUM UN AIVARS PETRIŅŠ

PLĀNA IZSTRĀDĒ IESAISTĪTIE EKSPERTI/SPECIĀLISTI

Ilze Circene, projekta vadītāja, teritorijas plānotāja
Vita Jevdokimova, administratīvā procesa vadītāja
Ilmārs Bodnieks, dabas aizsardzības plāna izstrādes vadītājs
Jānis Skudra, ģeogrāfiskās informācijas sistēmas speciālists, kartogrāfs
Jānis Zommers, meža biotopu eksperts
Vita Caune, meža biotopu eksperte
Andris Čeirāns, rāpuļu un abinieku eksperts
Voldemārs Spunģis, bezmugurkaulnieku eksperts
Edgars Dzenis, ornitologs

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts Norvēģijas finanšu instrumenta 2009.-2014.gada perioda programmas „Kapacitātes stiprināšana un institucionālā sadarbība starp Latvijas un Norvēģijas valsts institūcijām, vietējām un reģionālām iestādēm” projekta (4.3-24/NFI/INP-003) ietvaros

Latvijas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju integrācija teritorijas plānojumā

PLĀNA IZSTRĀDES UZRAUDZĪBAS GRUPA

Kristīne Vilciņa, Dabas aizsardzības pārvaldes Nodrošinājuma un finanšu departamenta Projektu nodaļas projekta „Latvijas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju integrācija teritorijas plānojumā” dabas aizsardzības plānošanas un uzraudzības eksperte
Klāvs Svilpe, Kuldīgas novada pašvaldības aģentūras „Kuldīgas attīstības aģentūra” teritorijas plānotājs
Andris Janevics, Liepājas reģionālās vides pārvaldes valsts vides inspektors
Zanda Opmane, Lauku atbalsta dienesta Dienvidkurzemes reģionālās lauksaimniecības pārvaldes Kontroles un uzraudzības daļas vecākā inspektore
Monika Jansone, Valsts meža dienesta Dienvidkurzemes virsmežniecības inženiere vides aizsardzības jautājumos
Solvita Reine, AS „Latvijas valsts meži” vides plānošanas speciāliste
Kārlis Hofmanis, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras Investīciju projektu departamenta Projektu attīstības nodaļas projektu vadītājs
Viesturs Ķerus, Latvijas Ornitoloģijas biedrības valdes priekšsēdētājs

SATURA RĀDĪTĀJS

KOPSAVILKUMS.....	5
I TERITORIJAS APRAKSTS	7
1.1. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU	7
1.1.1 Teritorijas zemes lietošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu apraksts	8
1.1.2 Konteksts ar Kuldīgas novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem	12
1.1.3. Esošais ĪADT funkcionālais zonējums un teritorijā esošie mikroliegumi	12
1.1.4. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture	16
1.1.5. Kultūrvēsturiskais mantojums	17
1.1.6. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība dabas lieguma teritorijā	18
1.2. NORMATĪVO AKTU NORMAS, KAS TIEŠI ATTIECAS UZ DABAS LIEGUMA TERITORIJU	20
1.2.1. Latvijas vides un dabas aizsardzības stratēģiskie dokumenti	20
1.2.2. Aizsargjoslas.....	20
1.2.3. Vides un dabas aizsardzības normatīvie akti	20
1.2.4. Starptautiskās saistības	26
1.3. TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS.....	27
1.3.1 Klimats	27
1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija	27
1.3.3. Hidroloģija	28
1.3.4. Augsne	28
1.4. TERITORIJAS SOCIĀLĀS UN EKONOMISKĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS	29
1.4.1. Iedzīvotāji, apdzīvotās vietas, nodarbinātība	29
1.4.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz aizsargājamo teritoriju.....	30
1.4.3. Aizsargājamās teritorijas izmantošanas veidi.....	32
II TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS	41
2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN FAKTORI, KAS TO IETEKMĒ	41
2.2. AINAVISKAIS NOVĒRTĒJUMS.....	44
2.3. BIOTOPI	46
2.3.1. Meža biotopi	51
2.3.2. Purvu un saldūdens biotopi	56
Eiropas Savienības un Latvijas īpaši aizsargājamo biotopu izvērtējums	58
2.4. FLORA.....	60
2.5. FAUNA	65
2.5.1. Putni.....	65
2.5.2. Zīdītāji	72
2.5.3. Abinieki un rāpuļi.....	75
2.5.4. Bezmugurkaulnieki	77
2.6. TERITORIJU IETEKMĒJOŠIE FAKTORI UN PROBLĒMAS	83
III TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANA.....	84
3.1. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	84
3.2. DABAS LIEGUMA TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ILGTERMIŅA UN ĪSTERMIŅA MĒRĶI	84
3.3. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU APRAKSTS	89
IV PRIEKŠLIKUMI TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDEI	102

V FUNKCIONĀLAIS ZONĒJUMS	103
VI DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA	104
VII PRIEKŠLIKUMI INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTAM	105
VIII IZMANTOTĀ INFORMĀCIJA	112
PIELIKUMI	114
1.pielikums. Apsaimniekošanas pasākumu karte.....	115
2. pielikums. Meža un ornitoloģiskās izpētes teritorijas, kurās nepieciešams noteikt to bioloģisko vērtību un izvērtēt nepieciešamību veikt robežu paplašinājumu teritoriju apvienošanas izvērtēšanai	116

KOPSAVILKUMS

Dabas liegums „Maņģenes meži” (turpmāk – dabas liegums) ir mazapdzīvota un nomaļa mežu teritorija starp Abavas un Ventas upju ielejām. Tai raksturīgs viļņots reljefs, kuru šķērso dažu nelielu upīšu (Bebrupīte, Kazu valks, u.c.) ielejas un gravas ar bebru uzpludinājumiem, kā arī ieplakas ar nelieliem sūnu purviem. Dabas lieguma teritorijā atrodas meliorācijas maz ietekmēti skujkoku meži, kas ir dažādu retu sugu mājvieta. Tā ir nozīmīga teritorija vairāku meža biotopu aizsardzībai (92 % no tā platības klāj meži). Sākotnēji dabas liegums veidots reto putnu sugu aizsardzībai, tā ir viena no pirmajām putniem nozīmīgajām vietām Latvijā. Tā nozīmīgākās ornitoloģiskās vērtības saistāmas ar meža biotopiem un mitrainēm, to daudzveidību. Dabas liegumā ir konstatēts samērā augsts medņu rieta vietu blīvums.

Dabas liegums atrodas Kuldīgas novada Rumbas pagastā. Teritorija izveidota 1999.gadā ar kopējo platību 1657 ha. Tajā ir noteikti astoņi mikroliegumi, kas izveidoti putnu un augu sugas aizsardzībai. 2005.gadā dabas liegums iekļauts Eiropas savienības (turpmāk tekstā – ES) nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīklā *Natura 2000*.

Dabas lieguma teritorija, tajā sastopamo dabas vērtību ziņā, vērtējama kā ļoti daudzveidīga. Primāri tā veidota retu putnu sugu aizsardzībai, jo tajā saglabājušās bioloģiski vecas mežaudzes ievērojamās platībās, kas ir piemērota dzīves vide retām un apdraudētām sugām. Saposmotais (viļņotais) dabas lieguma reljefs nosaka plašo biotopu daudzveidību – slapjās mežaudzes mijas ar sausajām, kā arī teritorijā atrodas vairākas mazās upes un bebraines. Vietās, kur bebru dambji ir sabrukuši, izveidojušās nelielas pļavu teritorijas. Šo faktoru kopums ir saglabājis relatīvi neskartu mežu ekosistēmu ar daudzveidīgiem mežu, purvu un saldūdens biotopiem, kuros sastopamas retu augu un dzīvnieku sugas. Dabas lieguma galveno vērtību veido ES aizsargājamie meža biotopi (*boreālie meži, melnalkšņu staignāji, un purvainie meži*), kuros joprojām ir saglabājušās ievērojams skaits medņu rieta vietas, kā arī citu reto sugu dzīvotnes. Kopējā ES aizsargājamo biotopu platība ir 815,2 ha, kas veido 37% no dabas lieguma teritorijas platības. 2015.gadā veiktajā teritorijas izpētē ir konstatēti 10 ES aizsargājamo biotopu veidi: 2180 *Mežainas piejūras kāpas*, 3260 *Upju straujtecēs un dabiski upju posmi*, 7160 *Minerālvielām bagāti avoti un avoksnāji*, 9010* *Veci vai dabiski boreālie meži*, 9080* *Staignāju meži*, 9100* *Purvaini meži*, kā arī līdz šim neizdalītie biotopu veidi – 7110* *Neskarti augstie purvi*, 7120 *Degradēti augstie purvi*, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās, 7140 *Pārejas purvi un slīkšņas*, 9050 *Lakstaugiem bagāti egļu meži*.

Dabas liegumā konstatēta 51 īpaši aizsargājamā suga, 8 īpaši aizsargājamās vaskulāro augu sugas, 7 retas vai aizsargājamās sūnu sugas, 4 ķērpju un 1 sēņu suga. Arī faunas daudzveidība dabas lieguma teritorijā ir ievērojama, šeit konstatētas 7 īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas, 3 retas abinieku sugas, kā arī 21 putnu suga, no kurām 19 ir ES nozīmes putnu sugas, 24 no visām sugām ir veidojami mikroliegumi.

Analizējot faktoros, kas ietekmē dabas lieguma dabas vērtības, secināts, ka šobrīd nozīmīgākais negatīvais ietekmējošais faktors ir mežsaimnieciskā darbība, kas joprojām notiek gan dabas lieguma teritorijā, gan tās tiešā tuvumā. Lai mazinātu mežsaimnieciskās darbības ietekmi, ir nepieciešams būtiski pastiprināt tā aizsardzības režīmu, aizliedzot galveno cirti un kopšanas cirti slapajos meža augšanas apstākļu tipos visā dabas lieguma teritorijā, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo meža biotopu, retu putnu sugu ligzdošanas un rieta vietu aizsardzību, kā arī mazinātu turmāku mežu masīvu fragmentāciju.

Dabas lieguma apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķis ir saglabāt dabas lieguma bioloģisko daudzveidību, uzlabojot mežu, purvu, saldūdens, biotopu kvalitāti un veicinot daudzveidīgo putnu faunas, medņu rieta vietu un citu sugu dzīvotņu saglabāšanas ilgaicību.

Lai kopumā uzlabotu teritorijā esošo dabas vērtību stāvokli un kvalitāti, nepieciešams realizēt dažādus apsaimniekošanas pasākumus, kas norādīti dabas aizsardzības plāna III nodaļā.

Primārais apsaimniekošanas pasākums, kuru nepieciešams realizēt, ir medņu rieta vietu un dzīvotņu kopšana un uzturēšana labvēlīgā aizsardzības stāvoklī. Dabas aizsardzības plānā ir noteiktas rekomendācijas kopšanas ciršu saudzīgai veikšanai, lai novērstu meža biotopu fragmentāciju. Galvenais apsaimniekošanas pasākumu mērķis mežos ir panākt dabas lieguma meža masīva šobrīd salīdzinoši

mazvērtīgo daļu pakāpenisku pielīdzināšanos vērtīgajiem biotopiem. Dabas aizsardzības plānā ir noteikti vairāki meža biotopu apsaimniekošanas pasākumi, kas vērsti uz konkrēto biotopu veidu kvalitātes uzlabošanu, piemēram, plānota mirušās koksnes palielināšana, egles izciršana, hidroloģiskā režīma optimizēšana atsevišķos nogabalos. Realizējot dabas aizsardzības plānā noteiktos apsaimniekošanas pasākumus, tiks nodrošināts labvēlīgs aizsardzības statuss aizsargājamo un tipisko augu un dzīvnieku sugu populācijām, vienlaikus pieļaujot teritoriju izmantot rekreācijai (galvenokārt medībām, ogošanai un sēņošanai), ciktāl tas nav pretrunā ar dabas aizsardzības mērķiem.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros ir izstrādāts individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts (turpmāk – IAIN projekts). Tajā ir iekļautas Ministru kabineta 16.03.2010. noteikumos Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (turpmāk – vispārējie noteikumi) noteiktās prasības un atsevišķos punktos ir noteikti specifiski ierobežojumi – tiek pilnībā aizliegta galvenā cirte un aizliegta kopšanas cirte slapajos meža augšanas apstākļu tipos. Sanitārās cirtes veikšanai ir nepieciešams ne tikai Valsts meža dienesta sanitārais atzinums, bet arī sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperta par sugu grupu „putni” atzinums, kurā noteikts konkrēts apjoms bojāto koku izvākšanai, kā arī citi nosacījumi darbības veikšanai. Medņu rieta vietu un meža biotopu aizsardzībai tiek noteikti papildu sezonālie ierobežojumi no 1.marta līdz 31.jūlijam – tiek samazināts pieļaujamais laika periods kopšanas cirtes veikšanai sausajos meža tipos un noteikts medījamo dzīvnieku piebarošanas ierobežojums. Dabas lieguma teritorijā esošo mikroliegumu teritoriju statusi ir atceļami pēc IAIN projekta spēkā stāšanās, ja tajā iekļautie aizsardzības nosacījumi nodrošinās sugu aizsardzību un apsaimniekošanu.

Dabas lieguma dabas aizsardzības plāns ir izstrādāts Norvēģijas finanšu instrumenta 2009.-2014.gada perioda programmas „Kapacitātes stiprināšana un institucionālā sadarbība starp Latvijas un Norvēģijas valsts institūcijām, vietējām un reģionālām iestādēm” projekta ietvaros. Dabas liegums ir iekļauts to 15 īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sarakstā, kurām izstrādājams dabas aizsardzības plāns Dabas aizsardzības pārvaldes projekta „Latvijas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju integrācija teritorijas plānojumā” ietvaros.

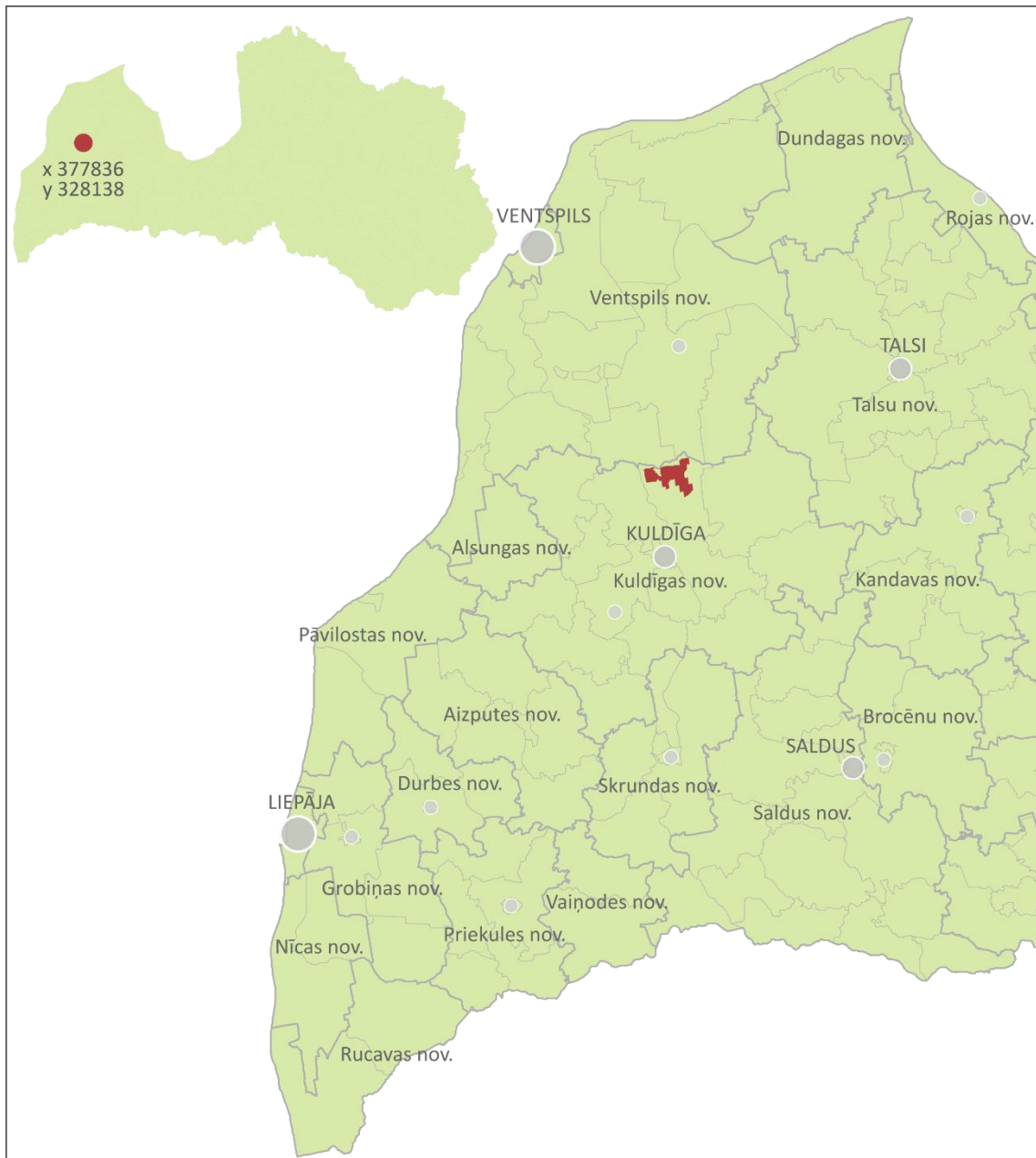
Dabas aizsardzības plāna izstrāde tika uzsākta 2015.gada martā (2015.gada 27.februārī tika noslēgts līgums starp Dabas aizsardzības pārvaldi un SIA „METRUM”). 2015.gada 5.maijā Dabas aizsardzības pārvalde izveidoja dabas aizsardzības plāna uzraudzības grupu, kurā iekļauti astoņi uzraudzības grupas dalībnieki – pārstāvji no Dabas aizsardzības pārvaldes, Kuldīgas novada pašvaldības, Lauku atbalsta dienesta, Valsts meža dienesta, Valsts vides dienesta, AS „Latvijas valsts meži” un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras, kā arī Latvijas Ornitoloģijas biedrības.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā tika organizētas piecas sanāksmes – 2015.gada 2.aprīlī Kuldīgas novada Rendas pagasta pārvaldē tika organizēta uzsākšanas sanāksme, 2015.gada 18.jūnijā norisinājās pirmā uzraudzības grupas sanāksme, savukārt 2015.gada 9.oktobrī un 20.novembrī – uzraudzības grupas otrā un trešā sanāksme. 2016.gada 8.janvārī Rendā notika sabiedriskās apspriešanas sanāksme.

I TERITORIJAS APRAKSTS

1.1. VISPĀRĒJĀ INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU

Dabas liegums atrodas Kuldīgas novada Rumbas pagastā (skatīt 1.attēlu). Teritorija izveidota 1999.gadā ar kopējo platību 1657 ha, taču 2011.gadā putnu sugu papildu aizsardzības nodrošināšanai, dabas lieguma teritorija tika paplašināta līdz 2201 ha platībai.

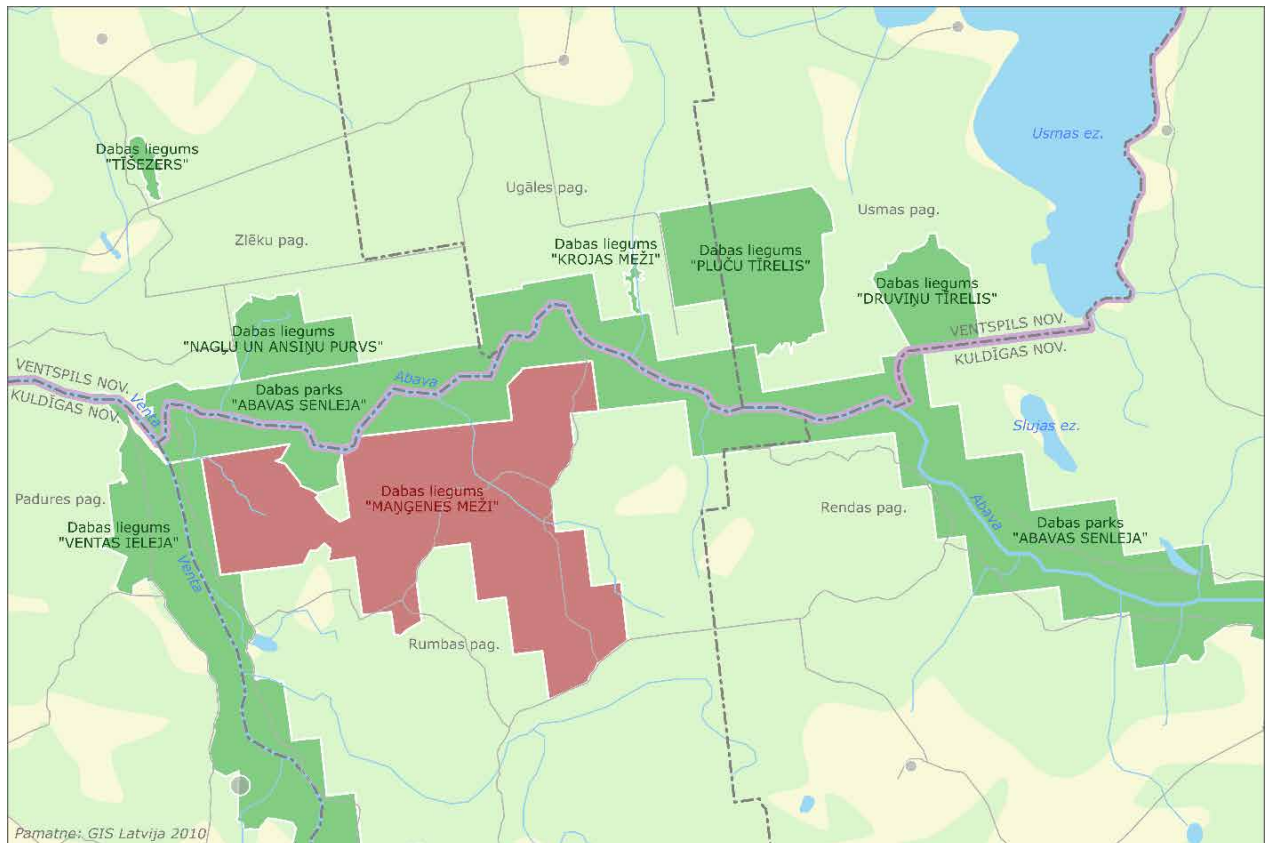

1.attēls. Dabas lieguma ģeogrāfiskais novietojums

Avots: SIA „METRUM”, 2015

Dabas liegums robežojas ar divām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām – rietumos ar dabas liegumu „Ventas ieleja” (2,5 km posmā), bet visā ziemeļu robežas platībā (apmēram 11 km posmā) ar dabas parku „Abavas senleja” (skatīt 2.attēlu). Teritorijas dienvidrietumos (aptuveni 400 metru attālumā no dabas lieguma teritorijas) atrodas dabas piemineklis dendroloģiskais stādījums „Maņģenes dendroloģiskie stādījumi”.

2005.gadā teritorija iekļauta ES nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīklā *Natura 2000* kā C tipa teritorija. Tas nozīmē, ka teritorija ir noteikta īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai. Dabas lieguma teritorija ir noteikta kā putniem nozīmīga vieta „Maņģenes meži” (PNV Nr.LV010).

2.attēls. Dabas lieguma teritorijas un blakus esošo īpaši aizsargājamo dabas teritoriju novietojums
Avots: SIA „METRUM”, 2015

1.1.1. Teritorijas zemes lietošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu apraksts

Pamatojoties uz Valsts meža dienesta, Valsts zemes dienesta un Lauku atbalsta dienesta datubāzēs pieejamo informāciju, dabas lieguma teritorijas lielāko zemes daļu aizņem meža zemes – 92% (šajā platībā iekļauti purvi, pārplūstoši klajumi, grāvji – 80,48 ha un brauktuves, stigas 49,64 ha platībā, jo Valsts zemes dienesta datos citas zemes lietošanas kategorijas nav izdalītas atsevišķi no meža zemēm). Atzīmējams, ka šajā nodaļā dati netiek analizēti zemes lietošanas veidu kontekstā (atbilstoši 21.08.2007. MK noteikumiem Nr.562 „Noteikumi par zemes lietošanas veidu klasifikācijas kārtību un to noteikšanas kritērijiem”), jo Valsts zemes dienesta datu bāzē nav pieejama informācija par zemes lietošanas veidu sadalījumu valsts īpašumos, piemēram, par AS „Latvijas valsts meži” apsaimniekošanā esošajiem īpašumiem, kā arī meža zemēs netiek detāli izdalītas citas zemes lietošanas kategorijas – purvi, pārējās zemes. Informācija par zemes lietošanas kategorijām – purvi un pārējās zemes, iegūta no Meža valsts reģistra (MVR) datu bāzes (skatīt 5.tabulā.). Lauksaimniecībā izmantojamās zemes aizņem 8% no dabas lieguma kopējās platības. Mazāk par 1% no teritorijas platības aizņem pārējās zemes un zemes zem ūdeņiem (skatīt 1.tabulu un 4.attēlu).

Atbilstoši Valsts zemes dienesta datubāzē pieejamajai informācijai, šobrīd meža lauces, pārplūstoši klajumi (pārējās zemes), daļēji atrodas lauksaimniecības zemju platībās, kas neatbilst normatīvajos aktos noteiktajai zemes lietošanas kategorijai un veidam. Pārplūstoši klajumi un meža lauces netiek izmantotas lauksaimniecībā.

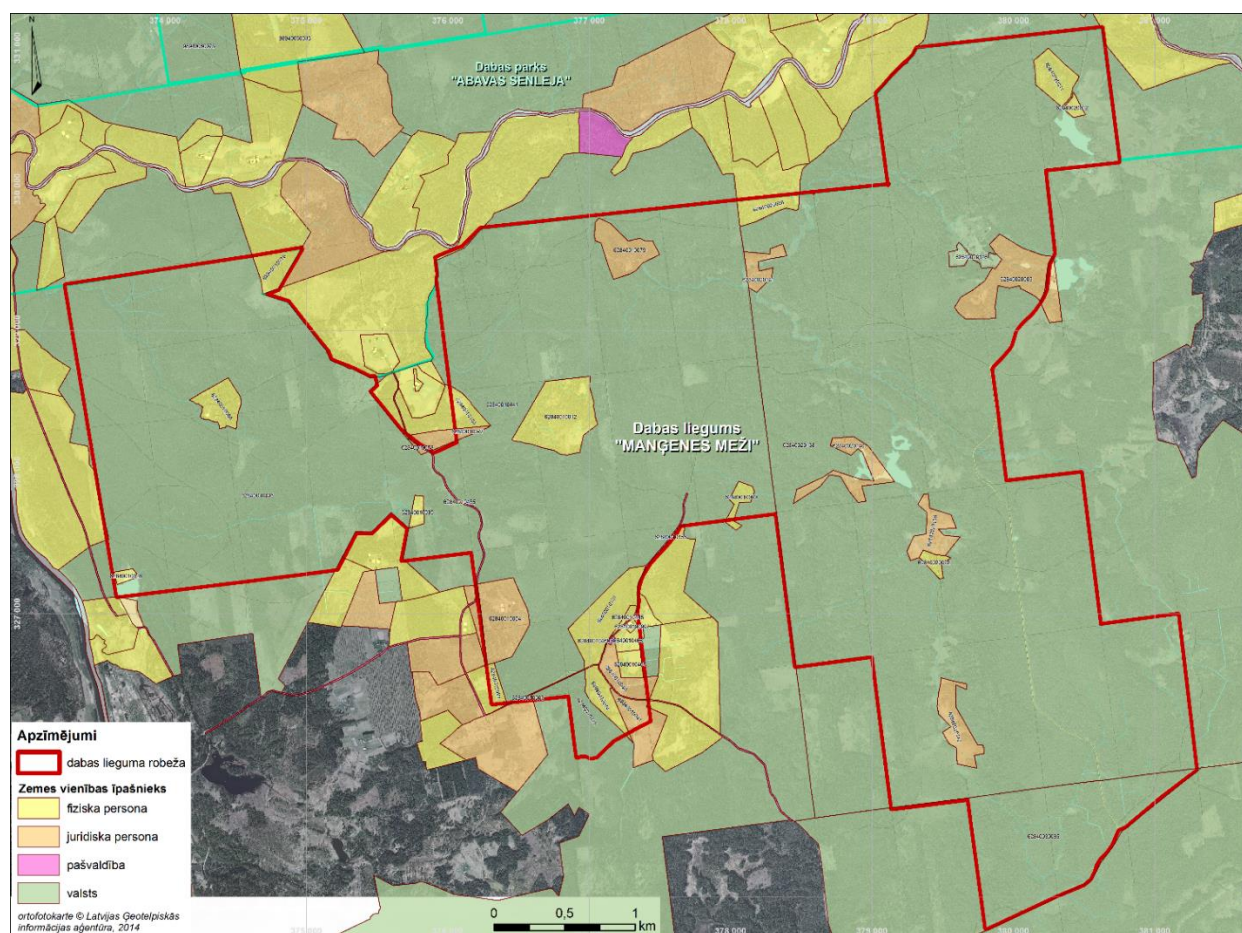
No kopējās lauksaimniecībā izmantojamo zemju platības (177 ha jeb 8% no dabas lieguma kopplatības), aptuveni 10 ha ir iekļauti lauku bloku platībās. Šīs platības galvenokārt veido lauces un meža lauces starp lielajiem mežu masīviem.

1.tabula. Dabas lieguma teritorijā esošās zemes lietošanas kategorijas, izmantojot VMD, VZD un LAD datu bāzes 2015

Zemes lietojuma veids	Platība, ha	% no dabas lieguma platības
Mežs	2019	91,79
Lauksaimniecības zemes, atklātas teritorijas	177,1	8,05
Zeme zem ūdeņiem	1,47	0,11
Pārējās zemes (pārplūstošas lauces, virsājs, meža lauces, kapsēta)	3,43	0,04

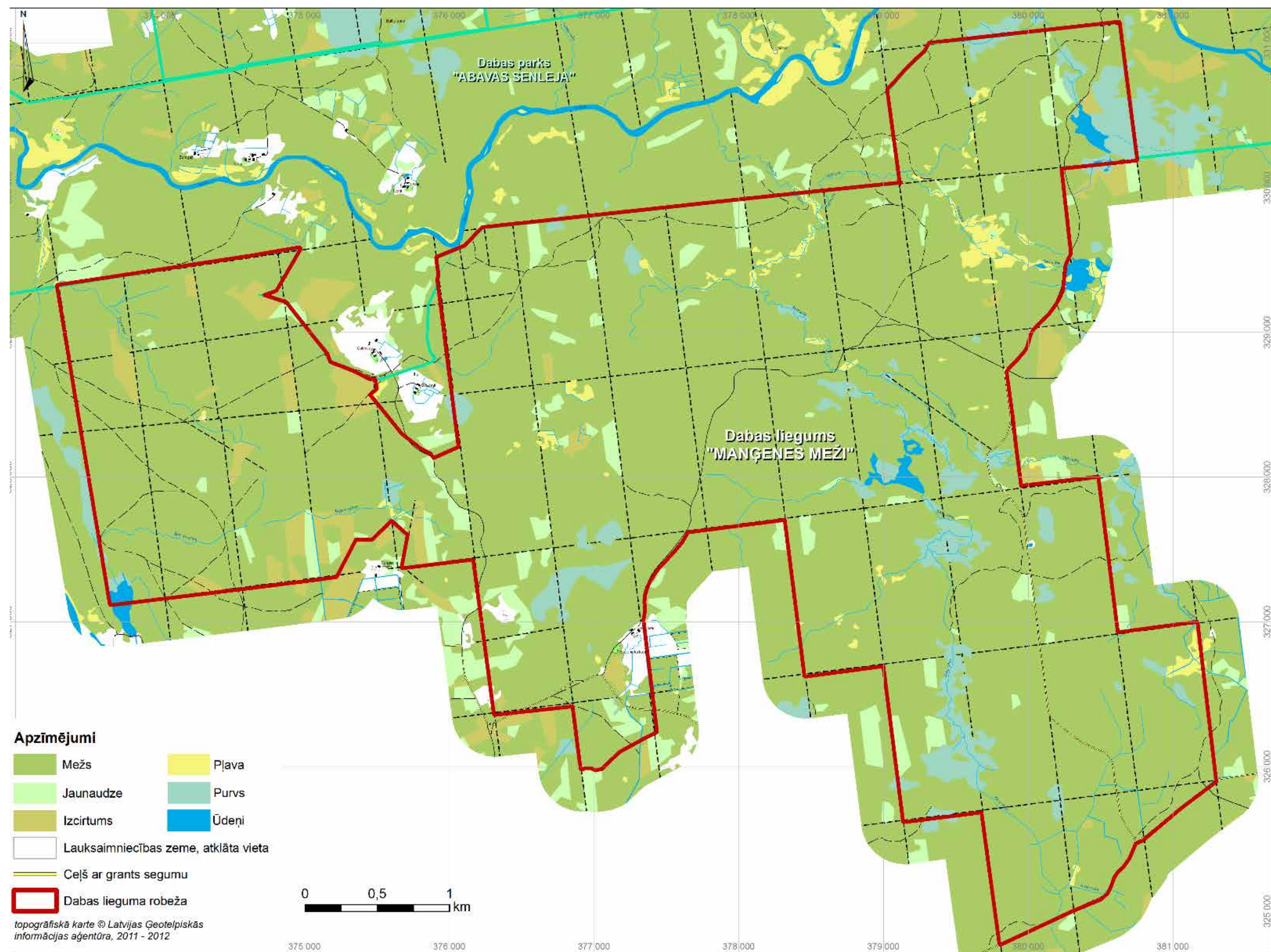
Dabas lieguma teritorijā pilnībā vai daļēji atrodas 39 zemes īpašumi. Veicot dabas lieguma zemes īpašumtiesību analīzi, secināms, ka 92% no teritorijas ir valsts īpašumā, ko apsaimnieko AS „Latvijas valsts meži”.

Kopumā privātpersonu īpašumā vai lietojumā atrodas 18 zemes gabali, tomēr platību ziņā visa privātpašniekiem piederošā zemes platība aizņem tikai nedaudz vairāk kā 4% no dabas lieguma teritorijas. Līdzīgi juridiskās personas apsaimnieko 12 īpašumus (3,8%), pašvaldības – trīs (divi pašvaldības ceļi un Skujnieku kapi), kas ir 0,1% no kopējās dabas lieguma platības. Savukārt valsts īpašuma apsaimniekotāja AS „Latvijas valsts meži” apsaimniekošanā ir seši īpašumi, kas aizņem gandrīz 92% no dabas lieguma teritorijas. Tātad gandrīz visa dabas lieguma teritorija pieder valstij un to apsaimnieko AS „Latvijas valsts meži” (skatīt 3.attēlu un 2.tabulu).

3.attēls. Zemes īpašumtiesību sadalījums dabas lieguma teritorijā, VZD dati, 2015

Avots: SIA „METRUM”, 2015

4.attēls. Zemes izmantošanas veidu karte uz topogrāfijas pamata dabas lieguma teritorijai
Avots: SIA „METRUM”, 2015

No teritorijā esošajiem 18 privātajiem īpašumiem šobrīd neviens netiek apdzīvots. Vairākos no tiem atrodas pamestas mājvietas, piemēram, īpašumā „Skujnieki”, kas robežojas ar blakus esošajiem Skujnieku kapiem. Jānorāda, ka dabas lieguma teritorija robežojas ar vairākiem apdzīvotiem īpašumiem – ziemeļos ar īpašumiem „Bērziņi” un „Galmnīcas”, dienvidos ar īpašumiem „Skutuļi” un „Vecbirznieki”, savukārt dienvidrietumos ar īpašumu „Bungas”. Teritorijā atrodas 12 juridisku personu īpašumi, kuros galvenokārt atrodas slapjas pārplūstošas mežu vai lauksaimniecības zemju teritorijas (skatīt 3., 4. un 5.attēlu).

5.attēls. Dabas lieguma teritorijā viena no pamestajām mājvietām „Skujnieki”

Foto: SIA „METRUM”, 2015

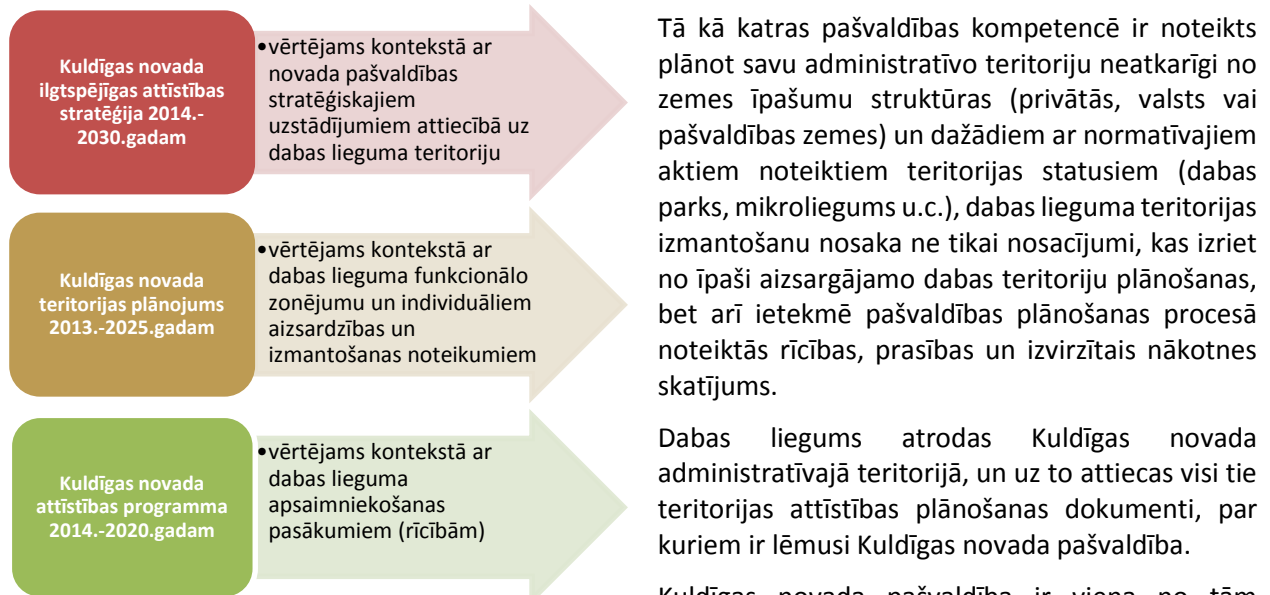
Atbilstoši spēkā esošajam dabas lieguma funkcionālajam zonējumam, lielākā daļa privāto un juridisko personu īpašumi atrodas ainavu aizsardzības vai neitrālajā zonās, kurās šobrīd nav noteikti būtiski saimnieciskās darbības ierobežojumi, t.sk. mežsaimnieciskajai darbībai (ir atļauta galvenā cirte), kas zināmā mērā ir pretrunā ar teritorijai noteikto dabas lieguma statusu. Jānorāda, ka vienā no trim teritorijai 2011.gadā pievienotajām platībām (atrodas dabas lieguma zonā) atrodas vairāki privāto un juridisko personu īpašumi, kā arī Skujnieku kapi, kas nākotnē būtu izdalāmi ārpus dabas lieguma teritorijas, jo tā ir antropogēni ietekmēta teritorija, kā arī tajā līdz šim nav konstatētas konkrētas dabas vērtības.

2.tabula. Zemes īpašumi un to piederība dabas lieguma teritorijā, VZD 2015.gada dati

Īpašnieks	Zemes īpašumu skaits	Platība dabas liegumā, ha	Platība no kopējās dabas lieguma platības, %
Fiziska persona	18	92,6	4,21
Juridiska persona	12	85,1	3,87
Pašvaldība	3	2,9	0,13
Valsts	6	2019,6	91,87

Kā redzams 2.tabulā un 3.attēlā, valstij piederošie zemesgabali (lielākoties AS „Latvijas valsts meži” pārvaldībā esoši) ir ar relatīvi lielu platību, savukārt, fiziskām personām piederošie zemes īpašumi ir nelielās platībās, kaut arī skaitliski to ir vairāk (kopskaitā – 18 īpašumu). Daļa privātīpašumu (3 no 18 privātajiem īpašumiem) atrodas dabas lieguma dienvidu daļā, īpašumā „Skujnieki” un Skujnieku kapu apkārtnē. Ņemot vērā, ka šī teritorijas daļa dabas lieguma teritorijai tika pievienota 2011.gadā, veicot dabas lieguma teritorijas paplašināšanu, nākotnē būtu izvērtējama šo 3 privāto un 2 juridisko īpašumu, kā arī ceļa posma un Skujnieku kapu izslēgšana no dabas lieguma teritorijas. Jānorāda, ka šo privātīpašumu teritorijās atrodas jaunas mežaudzes, lauksaimniecībā izmantojamās zemes, ceļa un kapu teritorija.

1.1.2. Konteksts ar Kuldīgas novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem

Kuldīgas novada pašvaldība ir viena no tām pašvaldībām Latvijā, kurai visi ar normatīvajiem aktiem obligātie teritorijas attīstības plānošanas dokumenti ir izstrādāti vienoti novadam (nav atsevišķu pagastu teritorijas plānojumi), un tie ir izstrādāti pēdējo divu gadu laikā. Kuldīgas novada pašvaldības plānošanas speciālisti piedalījās dabas aizsardzības plāna uzraudzības grupās, tādējādi nodrošinot ne tikai formālu dokumentu savstarpējo saskaņošanu, bet sekojot līdzi klātienē dabas lieguma teritorijas turpmākās attīstības risinājumu pieņemšanai.

Kuldīgas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030.gadam (turpmāk sadaļā - Kuldīgas novada stratēģija) ir apstiprināta ar Kuldīgas novada domes 19.12.2013. lēmumu „Par Kuldīgas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas apstiprināšanu”, un to Kuldīgas novada pašvaldība izstrādāja sadarbībā ar SIA „Reģionālie projekti”. Vērtējot Kuldīgas novada stratēģiju kontekstā ar dabas lieguma teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķi turpmākajiem 12 gadiem (plašākai informācijai skatīt 3.2.sadaļu „Aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa un īstermiņa mērķi”), atzīmējams, ka novada vīzija jeb nākotnes redzējums iezīmē, ka Kuldīgas novadam 2030.gadā ir raksturīga dabas un kultūrtelpa, t.sk. tajā ir saglabātas, cilvēkam iespēju robežās pieejamas un vērtību izjūtu audzinošas aizsargājamās dabas teritorijas. Dabas un kultūrainavas telpas ir teritorijas identitātes un dzīves kvalitātes ietvars.

Būtiski uzsvērt vārdus „cilvēkam iespēju robežās pieejamas” un „vērtību izjūtu audzinošas” aizsargājamās dabas teritorijas, kas prasa meklēt kompromisus starp aizliegtajām un atļautajām darbībām un skaidrot zemes īpašniekiem, kāpēc risinājumi tiek pieņemti tieši tādi.

Kuldīgas novada teritorijā esošās īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, t.sk. dabas lieguma teritorija, Kuldīgas novada stratēģijas telpiskās attīstības perspektīvā iekļaujas dabas, ainaviski un kultūrvēsturiski vērtīgo teritoriju struktūrā, vadlīnijās nosakot, ka nozīmīga ir ne tikai dabas daudzveidības saglabāšana, bet arī īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrāde un ieviešana. Tāpat arī atzīmēta rekreācijai un izziņai nozīmīgo dabas teritoriju izmantošana tūrisma attīstībai.

Kuldīgas novada teritorijas plānojuma 2013.-2025.gadam (turpmāk sadaļā - Kuldīgas novada teritorijas plānojums) teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos netiek paredzētas specifiskas prasības īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzībai un izmantošanai. Attiecībā uz dabas lieguma teritoriju, Kuldīgas novada teritorijas plānojumā dabas lieguma teritorijā tiek saglabāta dabā esošā pašreizējā teritorijas izmantošana, un tā pamatā ir noteikta kā „Mežu teritorijas” un atsevišķās vietās „Lauksaimniecības teritorijas”. Atzīmējams, ka Kuldīgas novada teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos netiek paredzētas specifiskas prasības īpaši aizsargājamo dabas teritoriju attīstībai.

Kuldīgas novada attīstības programmas 2014.-2020.gadam (turpmāk sadaļā - Kuldīgas novada attīstības programma) Rīcības un investīciju plāns turpmākajiem septiņiem gadiem paredz pamatā realizēt projektus, kas attiecas uz izglītības, kultūras un infrastruktūras attīstību. Attiecībā uz dabas lieguma teritoriju, būtu atzīmējams Rīcības plāna uzdevums U18 „Sekmēt lauku vides un ainavu, kā arī dabas

teritoriju saglabāšanu un attīstību”. Uzdevuma ietvaros paredzēta rīcība R.2.38 „Sekmēt īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, kā arī citu vērtīgu dabas objektu un teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrādi un ieviešanu, kā arī šo teritoriju izmantošanu ekotūrisma attīstībai un vides izglītībai atbilstoši katras teritorijas specifikai”.

Dabas liegums, atšķirībā, piemēram, no Kuldīgas novada teritorijā esošiem dabas parkiem „Abavas senleja”, „Pinku ezers” un „Riežupe”, kā īpaši aizsargājamās dabas teritorijas kategorija, ir cilvēka darbības mazpārveidota dabas teritorija. Tādējādi dabas lieguma teritorija ir tā Kuldīgas novada telpa, kurā prioritāte ir dabas vērtību saglabāšana. Kopumā izvērtējot visus trīs novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, uzskatāms, ka novada pašvaldība ir sekmējusi arī turpmāku šī dabas lieguma teritorijas attīstību dabas vērtību saglabāšanai un nav pretrunā ar šajā dabas aizsardzības plānā izvirzīto teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķi un no tā izrietošiem pasākumiem.

1.1.3. Esošais ĪADT funkcionālais zonējums un teritorijā esošie mikroliegumi

Dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas kārtību nosaka Ministru kabineta 20.01.2003. noteikumi Nr.23 „**Dabas lieguma „Maņģenes meži” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi**” (turpmāk – individuālie noteikumi), tajos ir noteikti pieļaujamo un aizliegto darbību veidi, teritorijas funkcionālais zonējums, kā arī teritorijas izmantošanas nosacījumi katrā funkcionālajā zonā. Šo noteikumu 2.punktā noteikts, ka Ministru kabineta 16.03.2010. noteikumi Nr.264 „**Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi**” šajā teritorijā ir spēkā tiktāl, ciktāl tie nav pretrunā ar individuālajiem noteikumiem.

Atbilstoši spēkā esošajiem individuālajiem noteikumiem, teritorijā noteiktas vairākas funkcionālās zonas – stingrā režīma zona (SRZ), regulējamā režīma zona (RRZ), ainavu aizsardzības (AZ) un neitrālā zona (NZ) (skatīt 3.tabulu un 6.attēlu). Jānorāda, ka dabas lieguma ārējā teritorijas robeža ir noteikta ar Ministru kabineta 15.06.1999. noteikumu Nr.212 „Par dabas liegumiem” 93.pielikumu, kurā 2011.gadā veikti robežu grozījumi, pievienojot teritorijai papildu platības, tādējādi kopējā dabas lieguma platība no 1657 ha palielinājās līdz 2201 ha (skatīt 6.attēlu).

Teritorijai, kura dabas liegumam tika pievienota 2011.gadā (570 ha platībā), netika izstrādāts funkcionālais zonējums, līdz ar to šajā teritorijas daļā ir spēkā vispārējo noteikumu regulējums, kas noteikts vispārējo noteikumu 5.nodaļā „Dabas liegumi”. Vispārējo noteikumu regulējums ir piemērojamas visai dabas lieguma teritorijai tiktāl, ciktāl nav pretrunā ar spēkā esošajiem individuālajiem noteikumiem.

Teritorijas stingrā režīma zona ir izveidota, lai aizsargātu reto un īpaši aizsargājamo putnu sugas un to dzīvotnes, kā arī retās un tipiskās meža un mitrāju ekosistēmas. Tajā ir aizliegta mežsaimnieciskā darbība. Savukārt regulējamā režīma zona izveidota, lai nodrošinātu reto un īpaši aizsargājamo putnu sugu dzīvotņu atjaunošanos. Jānorāda, ka individuālajos noteikumos nav noteikti specifiski saimnieciskās darbības ierobežojumu veidi, kā arī citi nosacījumi šīs zonas aizsardzībai un apsaimniekošanai. Vispārējie noteikumi neparedz specifiskus saimniecisko darbību aizliegumus dabas liegumu regulējamā režīma zonās, tajos ir noteikti dažādi aizliegumi rezervātos un nacionālajos parkos, bet ne dabas liegumu regulējamā režīma zonā.

Ainavu aizsardzības zona izveidota, lai nodrošinātu ekoloģiskos koridorus starp stingrā un regulējamā režīma zonu meža nogabaliem. Ainavu aizsardzības zonā atļauta galvenā cirte, izņemot kailcirti.

Dabas lieguma neitrālā zona izveidota, lai saimnieciskā darbība, kas noris ārpus dabas lieguma teritorijas, pēc iespējas mazāk ietekmētu stingrā režīma zonu, regulējamā režīma zonu un ainavu aizsardzības zonu, un tajā ir atļauta galvenā cirte, tai skaitā kailcirte.

Atbilstoši pieļaujamo darbību veidiem, dabas lieguma teritorijā pēdējo 10 gadu laikā ainavu un neitrālajā zonās ir veiktas galvenās cirtes, arī kailcirtes, ko var secināt, apskatot ortofoto karti, kā arī iepazīstoties ar Valsts meža dienesta datubāzē pieejamo informāciju.

Papildus esošajam, relatīvi sarežģītajam teritorijas funkcionālajam zonējumam ar divu Ministru kabineta noteikumu regulējumu (spēkā esošie individuālie un vispārējie noteikumi), ir jāievēro arī astoņos teritorijā izveidotajos mikroliegumos un to buferzonās noteiktie saimnieciskās darbības ierobežojumi. Septiņi no

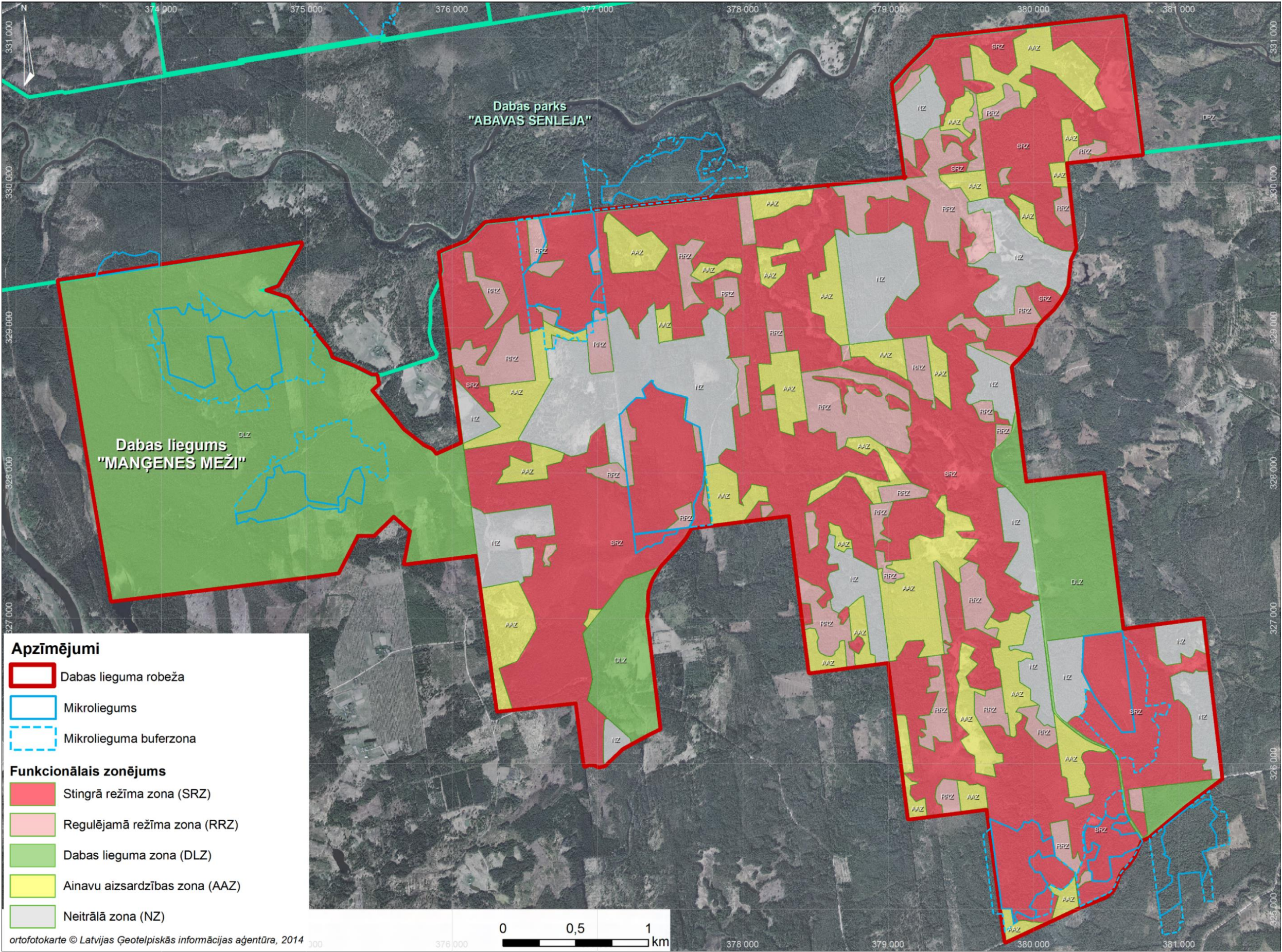
mikroliegumiem, kas atrodas dabas lieguma teritorijā, ir izveidoti (2003.gadā) putnu sugas aizsardzībai. Atbilstoši Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumiem Nr.940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu mikroliegumos” (turpmāk – mikroliegumu noteikumi) mikroliegumā ir aizliegta jebkāda veida darbība (izņemot apsaimniekošanas pasākumus, ja tas norādīts sertificēta eksperta atzinumā), kas ir pretrunā ar mikrolieguma izveidošanas mērķiem un uzdevumiem, iznīcina vai traucē attiecīgo īpaši aizsargājamo sugu, bojā tās biotopu, tai skaitā mežsaimnieciskā darbība, kā arī citas darbības. Jānorāda, ka šobrīd ir relatīvi sarežģīti orientēties tik dažādajos normatīvo aktos, kas nosaka dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas kārtību.

3.tabula. Funkcionālo zonu platības dabas lieguma teritorijā

Funkcionālais zonējums	Platība, ha	% no DL platības
Stingrā režīma zona	877	40
Regulējamā režīma zona	222	10
Ainavu aizsardzības zona	257	12
Neitrālā zona	275	13
Dabas lieguma zona (jaunpievienotās teritorijas daļa 2011.gadā)	570	25
Teritorijā esošo 8 mikroliegumu platības (pārklājas ar esošo zonējumu)	171	8
Teritorijā esošo 8 mikroliegumu buferzonu platības (pārklājas ar esošo zonējumu)	113	5

Dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros tiks izstrādāti priekšlikumi grozījumiem funkcionālajā zonējumā un izstrādāts IAIN projekts, nosakot visā teritorijā dabas lieguma zonu (skatīt V un VII nodaļu).

IAIN projekts tika izstrādāts uz vispārējo noteikumu bāzes, jo spēkā esošie individuālie noteikumi ir vieni no pirmajiem (apstiprināti 2003.gadā) izstrādātajiem īpaši aizsargājamo dabas teritoriju individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem Latvijā. Šajos individuālajos noteikumos iekļautie nosacījumi IAIN projektā netiks iekļauti, taču tiks ņemti vērā pēc būtības, lai nākotnē nodrošinātu sugu un biotopu aizsardzības un apsaimniekošanas prasības.

6.attēls. Spēkā esošais funkcionālais zonējums dabas lieguma teritorijā
Avots: SIA „METRUM”, 2015

1.1.4. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Vēsturiski dabas lieguma teritorija ir bijusi mazapdzīvota, ko noteicis teritorijas savdabīgi viļņotais reljefs un tā relatīvi nepieejamā atrašanās vieta starp Ventas un Abavas upju ielejām. Neilgi pēc Latvijas brīvvalsts atdzimšanas (1992.gadā) un Latvijas Ornitoloģijas biedrības koordinētās programmas „Putniem nozīmīgās vietas” uzsākšanas, dabas lieguma teritorijā tika veikti apjomīgi ornitoloģiski pētījumi, kuru rezultātā 1998.gadā tika izstrādāts dabas lieguma dabas aizsardzības plāns, kuru izstrādāja ornitologi E.Račinskis un M.Strazds.

Dabas lieguma aizsardzības statuss noteikts 1999.gadā, kad valsts aizsardzībā tiek iekļauta teritorija 1657 ha platībā. Tā laika priekšstats dabas liegumi bija teritorijas, kas pārstāv cilvēka darbības mazpārveidotus vai dažādā pakāpē pārveidotus dabas kompleksus, reto un izzūdošo vietējo savvaļas augu atradnes, dažādiem Latvijas novadiem raksturīgas vai unikālas kultūrainavas, izcili skaistas dabas vietas.

2001.- 2002.gadā EMERALD projekta ietvaros veikta teritorijas izpēte, kuras laikā veikti biotopu, putnu, zīdītāju un bezmugurkaulnieku faunas apsekojumi. Balstoties uz izpētes rezultātiem, 2005.gadā pēc Latvijas iestāšanās ES, ar grozījumiem likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” (15.09.2005.) dabas liegumam piešķirts *Natura 2000* vietas statuss (vietas kods LV0525000). Teritorija klasificēta kā „C” tipa *Natura 2000* teritorija, kas nozīmīga īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai. Par katru *Natura 2000* teritoriju tika aizpildīta un iesniegta Eiropas Vides aģentūrā standarta datu forma, kurā atrodama informācija par Direktīvu sugām un biotopiem. Sākotnējā informācija tiek atjaunota un papildināta, pēdējo reizi tas notika 2012.gadā, un tā ir pieejama publiski Eiropas Vides aģentūras mājas lapā (<http://natura2000.eea.europa.eu/>).

Dabas liegums pirms tā izveides 1994.gadā tika noteikts kā putniem nozīmīga vieta (turpmāk tekstā – PNV). Jāatzīmē, ka PNV nav juridiska aizsardzības statusa, tomēr, atbilstoši to noteikšanas kritērijiem (kvalificējošām putnu sugām), kas paredz putnu dzīvesvietu aizsardzību starptautiskā mērogā, galvenokārt, nodrošinot apdraudēto putnu sugu aizsardzību lielos biogeogrāfiskos mērogos, tās uzskatāmas par nozīmīgām teritorijām dabas aizsardzībā kopumā. PNV „Maņģenes meži” kvalificējošās sugas ir mednis *Tetrao urogallus* un trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus*.

2004.gadā PNV „Maņģenes meži” teritorija tika paplašināta. Pēc paplašināšanas tikai 75,5 % no putniem nozīmīgās vietas sedza ES nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (*Natura 2000*) – dabas liegumi „Maņģenes meži” un „Ventas ieleja”, kā arī dabas parks „Abavas senleja”.

PNV ir pēc starptautiski atzītiem, zinātniskiem kritērijiem noteiktas nozīmīgākās teritorijas putnu sugu aizsardzībai, un tādēļ PNV ir svarīgākais informācijas avots Eiropas Komisijai attiecībā uz to *Natura 2000* vietu izveidi, kuru mērķis ir nodrošināt Putnu direktīvā minēto sugu aizsardzību. Pamatojoties uz šo informāciju, tika izvērtētas arī Latvijas *Natura 2000* teritorijas, kuras šobrīd noteiktas putnu aizsardzībai (kopumā Latvijā noteikta 71 šāda teritorija). Tomēr daudzu putnu sugu sekmīgai saglabāšanai tikai ar PNV tīklu vien nepietiek, tām nepieciešams daudz vairāk dabisku un aizsargātu dzīvotņu (E.Račinskis 2004).

2011.gadā tiek veikta dabas lieguma teritorijas paplašināšana ziemeļrietumu un dienvidaustrumu daļās. Teritorijas paplašināšanai tika izstrādāts zinātniskais pamatojums, kura ietvaros tika izdarīti secinājumi, ka dabas lieguma esošā teritorijas robeža nenodrošina šīs *Natura 2000* teritorijas ekoloģisko vienotību un negarantē labvēlīga aizsardzības stāvokļa saglabāšanu līdzšinējām un potenciālajām vietu kvalificējošajām putnu sugām, jo neiekļauj būtiskas dabas aizsardzības vērtības (Latvijā un ES īpaši aizsargājamus biotopus un sugu atradnes), vietas hidroloģiskā režīma uzturēšanai svarīgus mitrājus un atsevišķās vietās var pastiprināties *Natura 2000* teritorijas fragmentācija un traucējumu ietekme. Tika secināts, ka dabas lieguma (*Natura 2000* teritorijas) robeža ir jāmaina aizsardzības trūkumu novēršanai un kvalificējošo putnu sugu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai. Visos trijos ieteiktā paplašinājuma posmos sastopamas arī citu (ne tikai dabas liegumu kvalificējošo) īpaši aizsargājamo putnu sugu populācijas un tām piemēroti biotopi. Viena no sugām – bikšainais apogs – ir potenciāla *Natura 2000* teritorijas un PNV kritēriju suga. Vismaz trīs sugām ieteiktajos robežās paplašinājumos sastopama būtiska daļa no dabas lieguma populācijām.

Pēc teritorijas paplašināšanas kopējā dabas lieguma teritorijas platība palielinās līdz 2201 ha.

Dabas lieguma teritorijas apsaimniekošanas vēsture ir saistāma ar mežsaimniecību. Ņemot vērā, ka vairāk nekā 90% no dabas lieguma teritorijas veido meži, kā arī atbilstoši normatīvajiem aktiem – daļā dabas lieguma teritorijas (aptuveni 25%, ko veido ainavu aizsardzības un neitrālā zona), ir pieļaujama galvenā cirte (arī kailcirte), dabas lieguma teritoriju ir būtiski ietekmējusi mežsaimnieciskā darbība. Lai mazinātu mežsaimnieciskās darbības ietekmi uz dabas lieguma teritoriju, ir nepieciešams pastiprināt tā aizsardzības režīmu. Ir nepieciešams aizliegt galveno cirti visā dabas lieguma teritorijā, kā arī nodrošināt neiejaukšanās režīmu visos īpaši aizsargājamajos biotopos, retu putnu sugu ligzdošanas un riesta vietās, kas konstatētas dabas lieguma teritorijā.

Nav pieejama informācija par iepriekš veiktiem sugu un biotopu apsaimniekošanas pasākumiem dabas lieguma teritorijā, izņemot neiejaukšanos biotopu dabiskajā attīstībā, kuru daļēji ir nodrošinājis teritorijā noteiktais funkcionālais zonējums un izveidotie mikroliegumi.

Jānorāda, ka dabas lieguma teritorijā, kā arī tās apkārtnē, ir noteikti AS „Latvijas valsts meži” iekšējie dabas aizsardzības nosacījumi. Šeit ir noteikti „Medņu riestu meži”, kas tiek apsaimniekoti ar mērķi nodrošināt medņu aizsardzību un mednim piemērotu dzīvotņu saglabāšanu, kā arī „Ekomeži dabai”, kuru mērķis ir saglabāt dabas daudzveidību. Papildus LR likumdošanā noteiktajai aizsardzībai dabas liegumā un to pierobežā ir noteikti AS „Latvijas valsts meži” specifiski mežsaimniecisko darbību plānošanas un apsaimniekošanas nosacījumi, tajā skaitā termiņa ierobežojumi medņu (1.marts līdz 30.jūnijs – medņu riesta mežos) un citu putnu (1.aprīlis līdz 30.jūnijs – ekomežos dabai) ligzdošanas laikā.

1.1.5. Kultūrvēsturiskais mantojums

Kultūras mantojums plašākā kontekstā ir arī dažādi ainavas elementi, kuri liecina par notikumiem sabiedrības attīstībā, par konkrētām cilvēka un dabas mijiedarbībām konkrētās vietās un laika situācijās. Rumbas pagasts, tajā skaitā arī dabas lieguma teritorija, jau kopš seniem laikiem bijusi stratēģiski un ekonomiski nozīmīga teritorija – senās kuršu zemes Bandavas ziemeļaustrumu stūrīs.

Kuršu zemes vēsturiski ir bijušas ļoti ietekmīgas. Pat skandināvu zemju iedzīvotāji bijāja kuršus.

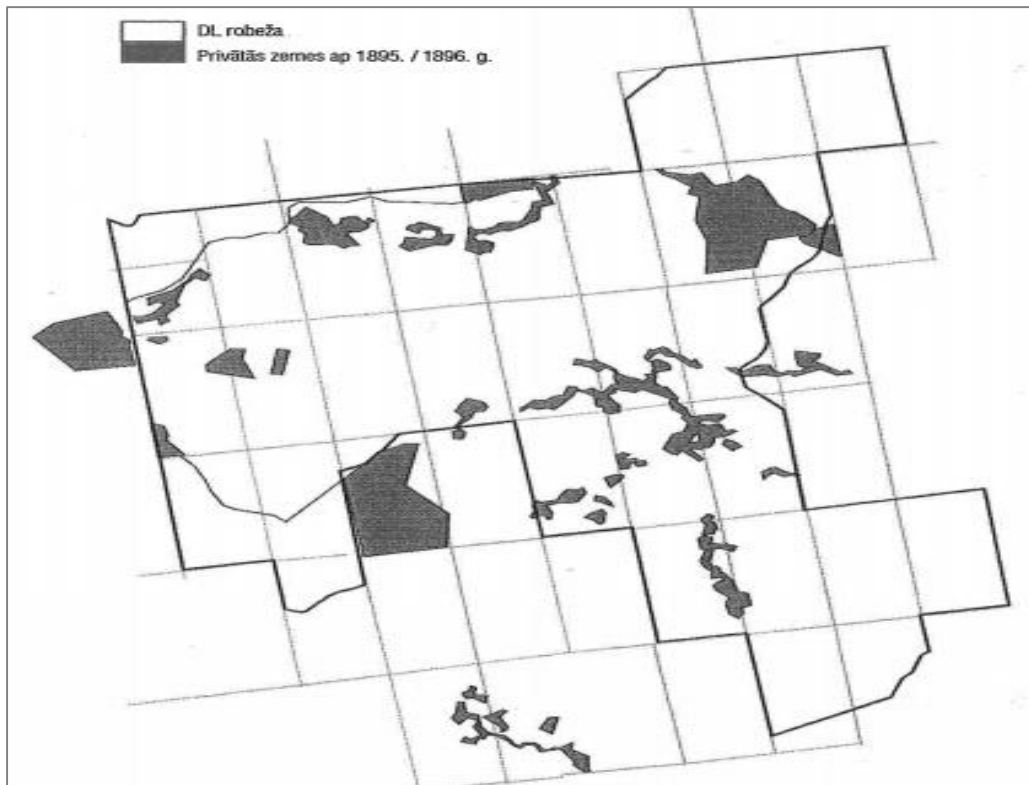
Tomēr laikiem mainoties, 13.gs. teritorija tika iekļauta Livonijas ordeņvalstī. Netālu no dabas lieguma teritorijas, 1242.gadā Kuldīgā tika uzcelta varena ordeņa pils. Dažādos vēstures posmos Rumbas pagasta teritorija ietilpusi Livonijas ordeņa valstī, Kurzemes un Zemgales hercogistē, kā arī cariskās Krievijas Kurzemes guberņā.

Kurzemes hercogistes laikā teritorijā attīstījās dažādas manufaktūras. 17.gs. šajā laikā bija izveidojušās vairākas muižas: Kalnamuiža, Ēkupe, Griķu muiža, Mundika, Maņģene, Piņķi, Veldzes pusmuiža un Mežamuiža.

Vistuvāk dabas lieguma teritorijai atradās kādreizējais Maņģenes muižas centrs. Viena no celtnēm, kas saglabājusies līdz mūsdienām, ir Maņģenes Augšas muižas klēts (magazīna klēts). Muiža piederējusi Baronam Volfertam Gerhardam fon Rādenam, vēlāk Fon Bēru dzimtai. Pagājušā gadsimta 20.gadu sākumā muiža sadalīta vairākās jaunsaimniecībās. Mūsdienās dabas liegumam tuvākais īpašums, kas saglabājies no muižu laikiem, ir īpašums „Dravas”. Īpašuma teritorijā saglabājusies tā laika klēts, kas šobrīd tiek izmantota par noliktavu. Klētij ir trīs stāvi, jo zem tās izbūvēts liels pagrabs, virs kura ir izbūvēti vēl divi stāvi un pažobe. Augšas muižas kungu māja atradusies tālāk uz Ventas upes pusi – dabas lieguma „Ventas ieleja” teritorijā. Īpašumā „Dravas” senos laikos bijusi saimniecība ar klēti, kūtīm un kalpu māju. Muižas zemes izdalītas ilggadīgajiem rentniekiem. „Dravās” ir vēl divas no senajām muižas ēkām – kūts un šķūnis, kas kādreiz bija savienotas vienā milzīgā būvē. Lielajai muižas kūtij no viena gala ar ratiem bija iespējams uzbraukt, pa otru – nobraukt. Īpašuma „Dravas” pagalmā kādreiz bijusi ratnīca, bet netālu no mājas - dziļa aka, kas tagad aizbērtā. No tās ūdens pa reni nonācis kūtī. Netālu no klēts atradusies kalpu māja.

Dabas lieguma teritorijā atrodas piemiņas akmens, kas uzstādīts Latvijas Bruņoto spēku pulkvedim Krišam Ķūķim. Ķūķa mūžs beidzās traģiski. 1945. gada 18. februāra vēlā vakarā „Vindolu” mājās iebruka partizānu vienības „Sarkanā bulta” vīri, kas naktī dzēra, laupīja, bet, projām ejot, nomocīšanai paņēma līdzī sirmo pulkvedi. Pulkvedis gan lūdzis, lai viņu nošauj pie paša stādītajiem ozoliem, bet šis lūgums nav uzklauss.

Pulkvedis aizvests netālu no mājām, kur sadistiski sakropļotas viņa mirstīgās atliekas atrada 1945.gada aprīļa otrajā pusē egļu audzē. Atmodas gados tur uzstādīts piemiņas akmens.

7.attēls Privātie zemes īpašumi dabas lieguma teritorijā 19.gadsimta beigās

Avots: Dabas aizsardzības plāns „Maņģenes meži”, 1998.gads

Rumbas pagasta teritorija ir ietilpusi vairākos citos administratīvajos veidojumos. 19.gs. 80-tajos gados notika radikālas pārmaiņas Kurzemes administratīvajā iekārtā – Kurzemes guberņa tika sadalīta astoņos apriņķos, starp tiem arī Kuldīgas apriņķis.

Lielākā daļa dabas lieguma teritorijas tradicionāli bijusi izmantota mežsaimniecībā. Saskaņā ar XIX gadsimta beigu zemes ierīcības plāniem, būtisku dabas lieguma teritorijas daļu aizņem valsts meži, privātās zemes galvenokārt tika izmantotas lauksaimniecībā. Salīdzinot 7.attēlā redzamo privāto zemes īpašumu izvietojumu ar aktuālajām zemes īpašumu robežām, secināms, ka to vēsturiskās robežas ir saglabājušās līdz mūsdienām. Lielākā daļa no tā laika lauksaimniecības zemēm šobrīd ir aizaugušas ar krūmiem vai mežu, vai tajās atrodas appludinātas teritorijas. Teritoriju vēsturiski ir caurvījis relatīvi labs ceļu tīkls, kas ir nodrošinājis un nākotnē nodrošinās teritorijas apsaimniekošanu kā dabas aizsardzības, tā mežsaimniecības interesēs.

Dabas lieguma teritorijā jau vēsturiski ir bijušas salīdzinoši maz lauksaimniecībā izmantojamās zemes, tādēļ viena no galvenajām saimnieciskajām darbībām bija kokmateriālu pludināšana pa Abavas un Ventas upēm. Vēsturiski mežu nosusināšana koksnes ražas ieguves palielināšanai bija normāla meža apsaimniekošanas prakse, kuru laika gaitā centās apvienot ar koku pludināšanu pa lielākajām upēm. Kurzemes pusē koku pludināšana pa Abavu un Ventu bija nozīmīgs pamatdarbs daudziem cilvēkiem. Ņemot vērā, ka dabas lieguma teritorija atrodas blakus Abavas un Ventas upēm, dabas lieguma meži vēsturiski ir cirsti un izmantoti koku pludināšanai un tirdzniecībai. No mūsdienu skatupunkta, nosusināšana ir viens no galvenajiem meža biotopu ietekmējošajiem faktoriem un degradācijas iemesliem.

1.1.6. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība dabas lieguma teritorijā

Dabas liegums atrodas Kuldīgas novada pašvaldības administratīvajā teritorijā. Kuldīgas novada pašvaldība darbojas atbilstoši likuma „Par pašvaldībām” ietvaros, kā arī citu normatīvo aktu ietvaros.

Attiecībā uz īpaši aizsargājamā dabas teritorijām, pašvaldībai ir tiesības izdot saistošus noteikumus un paredzēt administratīvo atbildību par to pārkāpšanu, ja tas nav paredzēts likumos par publiskā lietošanā esošo mežu un ūdeņu, kā arī par republikas pilsētas vai novada īpaši aizsargājamo dabas un kultūras objektu aizsardzību un uzturēšanu. Likumā „Par pašvaldībām” noteiktajā kārtībā pašvaldībām ir pienākums izstrādāt pašvaldības teritorijas attīstības programmu un teritorijas plānojumu, nodrošināt teritorijas attīstības programmas realizāciju un teritorijas plānojuma administratīvo pārraudzību, kā arī pašvaldības funkcija ir noteikt zemes izmantošanas un apbūves kārtību atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam. Plašāk par Kuldīgas novada pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem skatīt dabas aizsardzības plāna sadaļā 1.1.2. „Konteksts ar Kuldīgas novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem”.

Šobrīd dabas lieguma pārvaldi īsteno Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (turpmāk – VARAM) pakļautībā esošā Dabas aizsardzības pārvaldes Kurzemes reģionālā administrācija, kura uzrauga arī dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitu un pēc dabas aizsardzības plāna apstiprināšanas veicinās tā ieviešanu.

Dabas aizsardzības prasības nosaka Sugu un biotopu aizsardzības likums (2000) un likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” (1993) un tiem pakārtotie normatīvie akti. Šo nosacījumu ievērošanu kontrolē Dabas aizsardzības pārvalde. Meža apsaimniekošanas un izmantošanas normatīvo aktu ievērošanu teritorijā kontrolē Valsts meža dienesta Dienvidkurzemes virsmežniecība. Valsts vides dienesta Liepājas reģionālā vides pārvalde veic vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanas valsts kontroli.

Lauku atbalsta dienesta Dienvidkurzemes reģionālā lauksaimniecības pārvalde uzrauga normatīvo aktu ievērošanu lauksaimniecības nozarē un pilda ar lauksaimniecību un lauku atbalsta politikas īstenošanu saistītas funkcijas. Jāatgādina, ka teritorijā atrodas tikai 177 ha lauksaimniecības zemes, kas galvenokārt netiek lauksaimnieciski apsaimniekotas.

Dabas liegumā esošo valsts meža zemju apsaimniekošanu, kas aizņem būtisku daļu dabas lieguma teritorijas (92%), realizē AS „Latvijas valsts meži”, kā arī tā sadarbībā ar pašvaldību veic vietējas nozīmes ceļu uzturēšanu.

1.2. NORMATĪVO AKTU NORMAS, KAS TIEŠI ATTIECAS UZ DABAS LIEGUMA TERITORIJU

1.2.1. Latvijas vides un dabas aizsardzības stratēģiskie dokumenti

Vides politikas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam apstiprinātas 26.03.2014., lai veidotu pamatu vides kvalitātes saglabāšanai un atjaunošanai, kā arī dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai, vienlaicīgi ierobežojot kaitīgo vides faktoru ietekmi uz cilvēka veselību.

Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma, kas ir akceptēta Ministru kabinetā 16.05.2000., paredz dažādus pasākumus, kuri nepieciešami ES direktīvu ieviešanai. Programma paredz īpaši aizsargājamo teritoriju pilnveidošanu, aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu dzīvotņu aizsardzības nodrošināšanu, labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanu tām sugām, kuras ir apdraudētas.

1.2.2. Aizsargjoslas

Aizsargjoslu likums (1997, ar grozījumiem līdz 05.11.2014.) nosaka aizsargjoslu veidus un funkcijas, izveidošanas, grozīšanas un likvidēšanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kārtības kontroli, kā arī saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslās. Likums cita starpā nosaka arī dažādus aprobežojumus ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslās, kā arī ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu platumu atkarībā no to izmēriem.

Ministru kabineta 03.06.2008. noteikumi Nr.406 „**Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodika**” regulē virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas kārtību, apzīmēšanu dabā, vides aizsardzības prasības aizsargjoslās.

1.2.3. Vides un dabas aizsardzības normatīvie akti

Vides aizsardzības likums (2006) nosaka resursu ilgtspējīgu izmantošanu, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību institūciju kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, Latvijas Republikas iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, Latvijas Republikas iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt vides informāciju un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā. Vides aizsardzības likums nosaka valsts kontroli vides jomā, atbildību par nodarīto kaitējumu, kas nodarīts īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, mikroliegumiem, aizsargājamām sugām un biotopiem, ūdeņiem, augsnei un zemes dzīlēm. Jāpiemin, ka teritorijā atrodas 8 mikroliegumi un ievērojams skaits aizsargājamo sugu un biotopu.

Ministru kabineta 24.04.2007. noteikumi Nr.281 „**Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas**” nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina zaudējumi.

Ministru kabineta 27.03.2007. noteikumi Nr.213 „**Noteikumi par kritērijiem, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu**” nosaka kritērijus, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu salīdzinājumā ar pamatstāvokli.

Likums **Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām** (1993) definē aizsargājamo teritoriju kategorijas un nosaka nepieciešamību tām izstrādāt dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

18.panta 4.apakšpunktā teikts, ka aizsargājamās teritorijas individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus, kā arī valsts un reģionālās attīstības plānošanas dokumentus izstrādā un aizsargājamo teritoriju apsaimnieko, ievērojot plānu, un plānam ir ieteikuma raksturs.

Likuma pielikumā uzskaitītas Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (*Natura 2000*). Dabas liegums „Maņģenes meži” ir C tipa teritorija, kas noteikta īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai. Teritorijas kods ir LV0525000.

Ministru kabineta 15.06.1999.noteikumi Nr.212 „**Noteikumi par dabas liegumiem**” nosaka dabas lieguma ārējo robežu un teritoriju aizsardzības statusu. Šo Ministru kabineta noteikumu 93. pielikumā attēlota

dabas lieguma robežu shēma, robežpunktu koordinātes un apraksts. Šie noteikumi nosaka teritorijas zonējumu lieguma daļās, kas ievienotas 2011.gadā un tajās ir noteikts lieguma zonas statuss.

Ministru kabineta 20.01.2003. noteikumi Nr.23 „**Dabas lieguma „Maņģenes meži” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi**” nosaka dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas kārtību, pieļaujamo un aizliegto darbību veidus tajā, kā arī teritorijas funkcionālo zonējumu un teritorijas izmantošanas nosacījumus katrā funkcionālajā zonā. Noteikumu 2. punktā noteikts, ka Ministru kabineta 16.03.2010. noteikumu Nr.264 „**Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi**” šajā teritorijā ir spēkā tiktāl, ciktāl tie nav pretrunā ar individuālajiem noteikumiem.

Ministru kabineta 09.10.2007. noteikumi Nr.686 „**Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību**” nosaka, kādai informācijai jābūt ietvertai dabas aizsardzības plānā un kāda ir dabas aizsardzības plāna izstrādes kārtība.

Ministru kabineta 28.05.2002. noteikumi Nr.199 „**Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā**” nosaka kritērijus, kas piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanai Latvijā.

Ministru kabineta 18.07.2006. noteikumi Nr.594 „**Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasībām ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai**” nosaka kompensējošo pasākumu veikšanas kārtību, ja paredzētā darbība negatīvi ietekmēs *Natura 2000* teritorijā esošas sugas vai biotopus, un šo kompensējošo pasākumu rezultātu monitoringa kārtību.

Sugu un biotopu aizsardzības likums (2000) regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums nosaka valsts pārvaldes un institūciju kompetenci un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

Ministru kabineta 14.11.2000. noteikumi Nr.396 „**Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu**” uzskaita Latvijā aizsargājamās (1.pielikums) vai ierobežoti izmantojamās (2.pielikums) sugas.

Ministru kabineta noteikumi 21.02.2006. Nr.153 „**Par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu**” nosaka Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu.

Ministru kabineta noteikumi 15.09.2009. Nr.1055 „**Noteikumi par to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām nepieciešama aizsardzība, un to dzīvnieku un augu sugu indivīdu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus**” nosaka to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām nepieciešama aizsardzība (1.pielikums), un to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu indivīdu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus (2.pielikums).

Ministru kabineta 05.12.2000. noteikumi Nr.421 „**Par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu**” nosaka biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi.

Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumi Nr.940 „**Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu**” nosaka mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu. Noteikumu pielikumos ir pieejami īpaši aizsargājamo zīdītāju, abinieku, rāpuļu, bezmugurkaulnieku, vaskulāro augu, sūnu, aļģu, ķērpju un sēņu sugas, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumus, sugu saraksts, kā arī īpaši aizsargājamās putnu sugas, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumus un tām paredzētās mikroliegumu platības. Dabas liegumā un tā tuvumā ir izveidoti vairāki mikroliegumi (8 izveidoti teritorijā un 3 citi mikroliegumi robežojas ar to) vairāku putnu sugu aizsardzībai, kā arī augu sugu aizsardzībai.

Likums **Par kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās** (2013) paredz nosacījumus, ar kuriem piešķirama kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem valsts un pašvaldību izveidotajās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos un kuri izriet no aizsargājamo teritoriju aizsardzības prasībām, kā arī kompensācijas piešķiršanas kārtību.

Ministru kabineta 07.04.2015. noteikumi Nr.171 „Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020.gada plānošanas periodā” nosaka kārtību, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts un Eiropas Savienības lauku attīstības platībatkarīgo atbalstu lauku attīstībai – vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanas pasākumiem. Noteikumu 2.6.sadaļā noteikta atbalsta piešķiršanas kārtība aktivitātē „Kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām”.

Atbalsta apmērs par vienu hektāru atbalsttiesīgās platības (kas noteikta šajos noteikumos), kurā ievēroti visi atbalsta saņemšanas nosacījumi, ir šāds:

1. pretendents, kam vienā zemes vienībā ir viena veida saimnieciskās darbības ierobežojumi:
 - 160 eiro – aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte;
 - 120 eiro – aizliegta galvenā cirte;
 - 45 eiro – aizliegta kailcirte;
2. 112 eiro – pretendents, kam vienā zemes vienībā ir vairāku veidu dažādu likmju saimnieciskās darbības ierobežojumi.

Ministru kabineta 20.11.2007. noteikumi Nr.778 „**Kārtība, kādā zemes lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem**” nosaka kārtību, kādā zemes lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem.

Likums **Par ietekmes uz vidi novērtējumu** (1998) nosaka darbības un objektus, kuriem ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums un darbības, kurām ir nepieciešams sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums, kā arī nosaka plānošanas dokumentus, kuriem nepieciešams stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums. 4¹.pants paredz, ka kompetentā institūcija var pieņemt lēmumu par ietekmes novērtējumu uz Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju arī darbībām, kuras nav iekļautas likuma 1. un 2.pielikumā. Novērtējums jāveic saskaņā ar atsevišķi noteiktu kārtību.

Ministru kabineta 19.04.2011. noteikumi Nr.300 „**Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000)**” nosaka, kā novērtējama to paredzēto darbību ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*), kuru īstenošanai nav jāveic ietekmes uz vidi novērtējums.

Ministru kabineta 23.03.2004. noteikumi Nr.157 „**Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums**” nosaka kārtību, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums, kā arī plānošanas dokumentu veidus, kuriem veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums.

Ministru kabineta 25.01.2011. noteikumi Nr.83 „**Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi**” nosaka kārtību, kādā veicams ietekmes uz vidi novērtējums.

Ministru kabineta 27.01.2015. noteikumi Nr.30 „**Kārtība, kādā Valsts vides dienests izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai**” nosaka paredzētās darbības, kurām nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, bet kuru veikšanai ir nepieciešami tehniskie noteikumi, kā arī šo tehnisko noteikumu saturu, pieprasīšanas, sagatavošanas un izdošanas kārtību. Tehniskajos noteikumos noteiktas vides aizsardzības prasības paredzētajai darbībai tās norises vietā.

Likuma **Par piesārņojumu** (2001) mērķis ir novērst vai mazināt piesārņojuma dēļ cilvēku veselībai, videi un īpašumam nodarīto kaitējumu, kā arī novērst vai samazināt piesārņojošo darbību radīto kaitējumu, noteikt kārtību piesārņoto un potenciāli piesārņoto vielu reģistrācijai un sanācijai, novērst vai samazināt vides trokšņa ietekmi uz cilvēkiem, samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un noteikt sabiedrības tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanā attiecībā uz piesārņojošo darbību atļauju izsniegšanu.

(1) Meža zemes

Meža likums (2000) nosaka mērķi regulēt visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus.

Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumi Nr.935 „**Noteikumi par koku ciršanu mežā**” nosaka koku ciršanas kārtību mežā, kā arī dabas aizsardzības prasības koku ciršanai.

Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumi Nr.936 „**Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā**” nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā, aprobežojumus aizsargjoslās ap purviem, bioloģiski nozīmīgu meža struktūras elementu noteikšanas un saglabāšanas nosacījumus, kā arī saimnieciskās darbības ierobežojumus dzīvnieku vairošanās sezonas laikā.

Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumi Nr.947 „**Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā**” nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā. Šie noteikumi attiecas arī uz īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām, ja individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos nav noteikts citādi.

Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumi Nr.889 „**Noteikumi par atmežošanas kompensācijas noteikšanas kritērijiem, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību**” nosaka ar atmežošanu izraisīto negatīvo seku kompensācijas noteikšanas kritērijus, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību. Noteikumos paredzēts, ka kompensācija jāmaksā:

- par oglekļa dioksīda piesaistes potenciāla samazināšanos;
- par bioloģiskās daudzveidības samazināšanos;
- par vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslu un sanitāro aizsargjoslu funkciju kvalitātes samazināšanos.

(2) Ūdeņi

Ūdens apsaimniekošanas likums (2002) nosaka mērķus, kas ietver tādas virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības sistēmas izveidošanu, kas: veicina ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu lietošanu, nodrošinot to ilgtermiņa aizsardzību un iedzīvotāju pietiekamu apgādi ar labas kvalitātes virszemes un pazemes ūdeni; novērš ūdens un no ūdens tieši atkarīgo sauszemes ekosistēmu un mitrāju stāvokļa pasliktināšanos, aizsargā šīs ekosistēmas un uzlabo to stāvokli.

Ministru kabineta 19.10.2004. noteikumi Nr.858 „**Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību**” nosaka virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu un virszemes ūdensobjektu klasifikāciju, antropogēnās slodzes noteikšanas kārtību, prioritārās vielas un to emisijas ierobežošanas kārtību, kā arī virszemes ūdeņu ekoloģiskās un ķīmiskās kvalitātes kritērijus.

Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumi Nr.34 „**Par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī**” nosaka emisijas robežvērtības un aizliegumus piesārņojošo vielu emisijai ūdenī.

Ministru kabineta 12.03.2002. noteikumi Nr.118 „**Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti**” nosaka kvalitātes normatīvus virszemes un pazemes ūdeņiem, ka arī prioritāros zivju ūdeņus, kuros nepieciešams veikt ūdeņu aizsardzību vai kvalitātes uzlabošanas pasākumus, lai nodrošinātu zivju populācijām labvēlīgus apstākļus. Atbilstoši noteikumiem Abava posmā no Rendas līdz grīvai, ir noteikta kā prioritārie zivju ūdeņi ar statusu lašveidīgo zivju ūdeņi. Bebrupīte un Dambupīte ir Abavas kreisā krasta pietekas, kas zināmā mērā ietekmē Abavas upes ūdens kvalitāti.

(3) Zvejniecība un makšķerēšana

Zvejniecības likums (1995) regulē Latvijas Republikas iekšējo ūdeņu, teritoriālo jūras ūdeņu un ekonomiskās zonas ūdeņu zivju resursu iegūšanu, izmantošanu, pētīšanu, saglabāšanu, pavairošanu un uzraudzīšanu. Likums nosaka zivju resursu un zvejas pārvaldīšanu.

Ministru kabineta 22.12.2009. noteikumi Nr.1498 „**Makšķerēšanas noteikumi**” nosaka kārtību, kādā fiziskās personas Latvijas Republikas ūdeņos var nodarboties ar amatierzveju – makšķerēšanu un

zemūdens medībām, zivju (vēžu un citu ūdens bezmugurkaulnieku) ieguvi (turpmāk – makšķerēšana) ar šajos noteikumos atļautiem makšķerēšanas, zemūdens medību un vēžošanas rīkiem.

Ministru kabineta 14.10.2003. noteikumi Nr.574 „**Licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas – kārtība**” nosaka kārtību, kādā veicama licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas, arī licencēto zemūdens medību un licencētās vēžošanas – ieviešana un kontrole, kā arī izstrādājams konkrētās ūdenstilpes licencētās makšķerēšanas nolikums.

(4) Lauksaimniecība

Lauksaimniecības un lauku attīstības likums (2004) nosaka mērķi radīt tiesisku pamatu lauksaimniecības attīstībai un noteikt ilglaicīgu lauksaimniecības un lauku attīstības politiku saskaņā ar Eiropas Savienības kopējo lauksaimniecības politiku un kopējo zivsaimniecības politiku.

Ministru kabineta 07.04.2015. noteikumi Nr.171 „**Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.-2020.gada plānošanas periodā**” nosaka kārtību, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts un Eiropas Savienības lauku attīstības platībatkarīgo atbalstu lauku attīstībai – vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanas pasākumiem.

(5) Tūrisms

Tūrisma likums (1998) nosaka mērķi radīt tiesisku pamatu tūrisma nozares attīstībai Latvijā, noteikt kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi (uzņēmēj sabiedrības) darbojas tūrisma jomā, un aizsargāt tūristu intereses; likums definē dabas tūrisma. Likuma 3. panta ceturtajā un 10. daļā ir noteikts, ka vieni no tūrisma nozares galvenajiem uzdevumiem ir veicināt kultūrvēsturiskā un dabas mantojuma saglabāšanu un racionālu izmantošanu, kā arī nodrošināt kultūras un dabas tūrisma attīstību. Turklāt ir jānodrošina tūrisma harmoniska attīstība atbilstoši dabas un kultūras vides aizsardzībai tā, lai tūrisms nenonāktu pretrunā ar dabas un kultūras vides aizsardzību.

(6) Medības

Medību likums (2003) nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā un arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

Ministru kabineta 22.07.2014. noteikumi Nr.421 „**Medību noteikumi**” nosaka medijamo dzīvnieku sugas, to medību termiņus, kā arī gadījumus, kādos iespējamās medības ārpus medību termiņiem; medību pieteikšanas un organizēšanas kārtību; kārtību, kādā Valsts meža dienests ir tiesīgs mainīt zīdītāju medību termiņus, kā arī noteikt papildu ierobežojumus medību organizēšanai atbilstoši attiecīgās dzīvnieku populācijas stāvoklim, meteoroloģiskajiem apstākļiem un fenoloģiskajai situācijai. Šie noteikumi paredz, ka medības īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nosaka ne tikai šie noteikumi, bet arī īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, attiecīgo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un citi medības reglamentējošie normatīvie akti. Jānorāda, ka dabas lieguma teritoriju apmēdī viens medību kolektīvs „Rudupe”.

Ministru kabineta 17.12.2013. noteikumi Nr.1483 „**Savvaļā dzīvojošo medijamo dzīvnieku piebarošanas noteikumi**” nosaka kārtību, kādā pieļaujama medijamo dzīvnieku piebarošana, tai skaitā nosaka, ka medijamo dzīvnieku piebarošana nav atļauta teritorijās, kas Dabas aizsardzības pārvaldes uzturētajā valsts reģistrā noteiktas kā īpaši aizsargājamie biotopi vai īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnes.

(7) Īpašuma tiesības un teritorijas plānojumi

Civillikums (1937) – trešā daļa (Lietu tiesības), trešā nodaļa (Īpašums), piektā apakšnodaļa (Īpašuma aprobežojumi), III. Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumi.

1082.pants nosaka: „Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumu noteic vai nu likums, vai tiesas lēmums, vai arī privāta griba ar testamentu vai līgumu, un šis aprobežojums var attiekties kā uz dažu lietu tiesību piešķiršanu citām personām, tā arī uz to, ka īpašniekam jāatturas no zināmām lietošanas tiesībām, vai arī jāpaciesē, ka tās izlieto citi.”

Teritorijas attīstības plānošanas likums (2011) nosaka mērķi panākt, ka teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku.

Likums „Par pašvaldībām” reglamentē Latvijas pašvaldību darbības vispārīgos noteikumus un ekonomisko pamatu, pašvaldību kompetenci, domes un tās institūciju, kā arī domes priekšsēdētāja tiesības un pienākumus, pašvaldību attiecības ar Ministru kabinetu un ministrijām, kā arī pašvaldību savstarpējo attiecību vispārīgos noteikumus. Likuma 14.pantā ir noteikts, ka pašvaldībām likumā noteiktajā kārtībā ir pienākums izstrādāt pašvaldības teritorijas attīstības programmu un teritorijas plānojumu, nodrošināt teritorijas attīstības programmas realizāciju un teritorijas plānojuma administratīvo pārraudzību. Savukārt likuma 15.pantā ir noteikts, ka pašvaldības funkcija ir noteikt zemes izmantošanas un apbūves kārtību atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam.

Teritorijas atļauto izmantošanu regulē Kuldīgas novada teritorijas plānojums. Plašāk par Kuldīgas novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem skatīt 1.1.2.sadaļā.

Ministru kabineta 30.04.2013. noteikumi Nr.240 „**Vispārīgie teritorijas plānošanas izmantošanas un apbūves noteikumi**” nosaka vispārīgās prasības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanai, teritorijas izmantošanai un apbūvei, kā arī teritorijas izmantošanas veidu klasifikāciju.

Zemes ierīcības likums (2006) nosaka uzdevumu aizsargāt zemes lietotāju tiesības un regulēt zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus.

Likums **Par nekustamā īpašuma nodokli** (1997) nosaka nodokļu aprēķināšanas un maksāšanas kārtību, nodokļu atvieglojumus. Likuma 1. panta 2. daļa nosaka, ka ar nekustamā īpašuma nodokli neapliek zemi īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, kurās ar likumu aizliegta saimnieciskā darbība, un šajās teritorijās esošās dabas aizsardzībai izmantojamās ēkas un inženierbūves saskaņā ar Ministru kabineta apstiprināto sarakstu. Šādi nodokļu atvieglojumi ir noteikti dabas lieguma stingrā režīma un regulējamā režīma zonās, kas kopumā aizņem vairāk nekā pusi no visas lieguma teritorijas platības. Jānorāda, ka dabas lieguma stingrā un regulējamās zonas teritorijā atrodas valstij piederošie īpašumi. Privātpersonām un juridiskām personām piederošie īpašumi, atrodas ainavu aizsardzības vai neitrālajā zonās.

(8) Citi normatīvie akti

Ministru kabineta 02.05.2012. noteikumi Nr.309 „**Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža**” cita starpā nosaka kārtību koku ciršanai ārpus meža zemes un kārtību, kādā izsniedz atļauju šo koku ciršanai. Noteikumu 1.pielikumā ir norādītas koku sugas un to izmēri, kuru nociršanai ārpus meža nepieciešama vietējās pašvaldības atļauja, kā arī Dabas aizsardzības pārvaldes atzinums.

Meliorācijas likuma (2010) mērķis ir veicināt dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, nodrošinot infrastruktūras attīstību, meliorācijas sistēmu būvniecību, ekspluatāciju, uzturēšanu un pārvaldību lauku apvidu un pilsētu zemēs.

Ministru kabineta 16.03.2010. noteikumi Nr.261 „**Meliorācijas sistēmu un hidrotehnisko būvju būvniecības kārtība**” nosaka īpašu būvniecības procesa kārtību meliorācijas sistēmām un hidrotehniskajām būvēm.

Ministru kabineta 13.07.2010. noteikumi Nr.623 „**Meliorācijas kadastra noteikumi**” meliorācijas kadastra saturu un izveides, uzturēšanas un informācijas apmaiņas kārtību.

Ministru kabineta 23.09.2008. noteikumi Nr.792 „**Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas, administrēšanas un uzraudzības kārtība pasākuma „Infrastruktūra, kas attiecas uz lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstību un pielāgošanu” īstenošanai**” nosaka kārtību, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts un Eiropas Savienības atbalstu Latvijas lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam pasākuma „Infrastruktūra, kas attiecas uz lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstību un pielāgošanu” (turpmāk – pasākums) aktivitātei lauksaimniecības zemēs „Meliorācijas sistēmu būvniecība, rekonstrukcija un renovācija” un aktivitātei meža zemēs „Meliorācijas sistēmu rekonstrukcija un renovācija”. Noteikumos izdarīti grozījumi (23.01.2014.).

1.2.4. Starptautiskās saistības

Konvencija „**Par bioloģisko daudzveidību**”, kurai Latvija pievienojās ar likumu „Par 1992.gada 5.jūnija Riodežaneiro konvenciju par bioloģisko daudzveidību”.

Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Bernes konvencija „**Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību**”, kas Latvijā apstiprināta ar likumu „Par 1979.gada Bernes konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu” (17.12.1996).

Šīs konvencijas mērķis ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpaša uzmanība pievērsta apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Eiropas ainavu konvencija (20.10.2000.) Latvijā pieņemta 29.03.2007. ar likumu „Par Eiropas ainavu konvenciju”, kur dalībvalstis apstiprina, ka Eiropas ainavu kvalitāte un daudzveidība ir kopīgs resurss un ka ir jāsadarbojas, lai tās aizsargātu un pārvaldītu, kā arī veiktu plānošanu, vēloties radīt jaunu instrumentu, kas īpaši domāts Eiropas visu ainavu aizsardzībai, pārvaldībai un plānošanai.

Orhūsas konvencija (pieņemta ar likumu „Par 1998.gada 25.jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem” – izsludināts 18.04.2002.). Konvencijas noteikumu mērķis ir nodrošināt sabiedrības informēšanu, piekļūšanu informācijai, piedalīties lēmumu pieņemšanā un griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.

Bonnas konvencija (pieņemta ar likumu „Par 1979.gada Bonnas konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību” – izsludināts 11.03.1999.). Konvencija nosaka apdraudētās migrējošās sugas, migrējošās sugas, kurām ir nelabvēlīgs aizsardzības statuss, kā arī principus, kas jāņem vērā, īstenojot minēto sugu aizsardzības pasākumus.

Līgums par sikspārņu aizsardzību Eiropā (pieņemts ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.10 „Noteikumi par līgumu par sikspārņu aizsardzību Eiropā” – izsludināti 07.01.2003.). Līgums izriet no 1979.gada Bonnas konvencijas un nosaka sikspārņu aizsardzības principus.

Eiropas Padomes Direktīva „Par savvaļas putnu aizsardzību” 2009/147/EK (30.11.2009.).

Direktīva pieņemta, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai lai regulētu šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim. Daudzas savvaļas putnu sugas, kuras dabiski ir sastopamās Eiropas teritorijā, skaitliski samazinās, dažos gadījumos tas notiek ļoti strauji, un tas rada nopietnus draudus vides aizsardzībai, īpaši tādēļ, ka tiek apdraudēts bioloģiskais līdzsvars.

Eiropas Padomes Direktīva „Par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” 92/43/EK (21.05.1992).

Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu un faunas un floras aizsardzību. Tā nosaka, ka programmas *Natura 2000* ietvaros jāizveido Vienotais Eiropas ekoloģiskais tīkls, kurš aptver īpaši aizsargājamās teritorijas. Šim tīklam jānodrošina, dabisko biotopu tipu un attiecīgo sugu biotopu saglabāšanu, vai kur tas nepieciešams, labvēlīgā aizsardzības statusā atjaunošanu to dabiskās izplatības areāla robežās.

Eiropas Parlamenta un Padomes Ūdeņu Struktūrdirektīvas 2000/60/EK (20.12.2000.) mērķis ir aizsargāt un uzlabot virszemes un pazemes ūdeņu ekosistēmu stāvokli, un veicināt ilgtspējīgu ūdeņu lietošanu ieviešot integrētu upju baseinu apsaimniekošanas procesu.

1.3. TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS

1.3.1. Klimats

Vispārējais klimatisko apstākļu fons dabas lieguma teritorijā neatšķiras no Kurzemes vidējiem rādītājiem, taču pēc tiem nav iespējams spriest par mikroklimatiskajiem apstākļiem tieši dabas lieguma teritorijā. Konkrēti mikroklimata pētījumi par dabas lieguma teritoriju nav pieejami.

Klimats šajā reģionā ir mēreni silts, vēss un mitrs. Nokrišņu daudzuma vidējā summa sasniedz 600 līdz 650 mm gadā. Nokrišņu daudzums ir lielāks gada siltajā periodā, galvenokārt tie izkrīt vasaras otrajā pusē. Bez sala periods ilgst no 133-145 dienām gadā, veģetācijas periods 128-136 dienas. Sniega sega teritorijā saglabājas vidēji 85-90 dienas, tās biezums 16-18 cm (Latvijas daba, III, 1995). Teritorijā novērojamas mikroklimatiskas atšķirības, ko nosaka, galvenokārt, Abavas un Ventas upju ielejas krastu nogāžu slīpums, kā arī atrašanās augstums virs Ventas, Abavas upju, kā arī to mazo pieteku (Bebrupīte) līmeņa. Vispārēji pētījumi apliecina, ka mazo upīšu ielejās un gravās ir konstatētas mikroklimatisko apstākļu atšķirības (J.Soms 2010).

Mikroklimatiskas atšķirības izpaužas kā temperatūras inversijas un pastiprināta miglainība. Gada vidējā temperatūra šajā reģionā ir 5,7 °C. Vidējā gaisa temperatūra janvārī ir -4,5 °C, vidējā gaisa temperatūra jūlijā 15,9 °C. Pēdējās pavasara salnas gaisā 15.-20.maijā, pirmās rudens salnas 10.-15.oktobrī. Janvārī valdošie ir dienvidrietumu, dienvidu, dienvidaustrumu vēji, jūlijā – dienvidrietumu, rietumu vēji (LBN 003-15 „Būvklimatoloģija”, 2015).

1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija

Dabas liegums pēc fiziogeogrāfiskās rajonēšanas atrodas Kursas zemienes Pieventas līdzenuma ziemeļu daļā. Savukārt dabas lieguma paplašinājuma daļa ietilpst Austrumkursas augstienes Vārmes nolaidenuma rietumu daļā, kā arī Kursas zemienes Pieventas līdzenumā. Kursas zemienes pamatā ir meridionālā virzienā izstiepts Pieventas pamatiežu makropazeminājums ar nolaidenu austrumu nogāzi un stāvu, vidusdaļā pārtrauktu rietumu nogāzi; nogāzes šķērso seni iegrauzumi. Dabas lieguma ziemeļu daļā to šķērso lūzums pamatiežu slāņos. Makropazeminājuma virsa dienvidu virzienā paaugstinās. Zemkvartāra virsmu dabas lieguma teritorijā veido augšdevona terīgēnie ieži (Gaujas un Amatas svītas uz ziemeļiem no Kuldīgas) un karbonātieži (Pļaviņu, Salaspils un Daugavas svītas). Robeža starp šiem iežiem veido ūdenskritumus reģiona upēs, tai skaitā netālu esošo Ventas rumbu. Kuldīgā Salaspils svītas karbonātieži atsedzas Ventas upes gultnē un krastos. Kvartāra nogulumu biezums gar Ventas labo krastu nepārsniedz 10 metrus, pārējā teritorijā tas ir 10-20 metriem (Latvijas daba, III, 1995) (Ģeoloģiskā karte, Ventpils lapa).

Blakus esošā dabas lieguma „Ventas ieleja” teritorijā ir stāvas nogāzes ar terasēm, kas veidojušās Ventai ieplūstot Baltijas ledus ezerā, savukārt dabas lieguma teritorijas robeža mūsdienās sakrīt ar kādreizējo Baltijas ledus ezera krasta līniju, lielākā daļa dabas lieguma teritorijas (paplašinājums rietumu daļā un austrumu daļa ar pārtraukumu dabas lieguma vidusdaļā) atrodas kādreizējā Baltijas ledus ezera teritorijā. Dabas lieguma teritorijā nav novērojami aktīvi mūsdienu ģeoloģiskie procesi, vienīgie mazo upju krastu izskalošanās atsevišķos posmos, kas kopumā ir maznozīmīgi. Savukārt plānās kvartāra iežu segas un dabīgās ūdeņu drenāžas dēļ, Ventas ielejai piegulošajās teritorijās pastāv risks piesārņojošo vielu migrācijai gruntsūdeņos (Latvijas ģeoloģiskā karte, Ventpils lapa) no blakus esošās teritorijas.

1.3.3. Hidroloģija

Dabas liegums atrodas Ventas upju baseina apgabalā, Austrumkursas augstienes upju hidroloģiskajā rajonā Kursas zemienes Pieventas līdzenumā (A.PASTORS, 1995; Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.-2015.gadam).

Klimatiskajā ziņā Ventas apgabals ievērojami atšķiras no citiem, jo tajā ir ļoti izteikta jūras ietekme – gaisa temperatūras vasarās ir zemākas, bet ziemās – augstākas nekā citos apgabalos. Īpaši šīs atšķirības vērojamas ziemas atkušņu periodos, kā arī pārejas periodos – pavasaros un rudenos (Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.-2015.gadam).

Dabas lieguma teritoriju atūdeņo Ventas lielbaseinam piederošās upes. No ziemeļiem dabas liegumu atūdeņo Abava un tās pietekas – Bebrupīte, Dambupīte un Žagarvalks, savukārt no rietumiem to atūdeņo Venta ar tās pietekām – Riežupi un Rudupi, kurā ietek Skārpuļvalks. Pazeminājumos mazo upju gultnes daudzviet ir iztaisnotas un padziļinātas, dabīgās gultnes ar meandriem saglabājušās meža upēm un lielākajai no dabas liegumā esošajām upēm – Bebrupītei. Meža valsts reģistra (MVR) datu bāzē pieejamā informācija norāda, ka purvi, pārplūstoši klajumi un grāvji aizņem aptuveni 80 ha no visām meža zemēm, kas atrodas dabas lieguma teritorijā. No tām purva teritorijas aizņem 50 ha

8.attēls. Zaķu valks un nefunkcionējošs tilts pār to
Foto: E.Dzenis, 2015

(40 ha aizņem zaķu purvi un 10 ha sūnu purvi). Savukārt pārplūstoši klajumi un bebraines aizņem 24 ha. Pārējo platību vairāk nekā 5 ha platībā aizņem grāvji un dabiskās ūdensteces. Jānorāda, ka ūdeņu platības nav izdalītas zemes lietošanas kategorijā – zeme zem ūdeņiem. Dabas liegumā atrodas vairākas ūdensteces – Bebrupīte un Dambupīte, kā arī vairāki valki: Āžvalks, Kazu valks, Annas valks, Ratiņvalks, Skārpuļvalks, Žagarvalks, Šķībais valks, Zaķu valks (skatīt 8.attēlu).

1.3.4. Augsne

Teritorijā dominējošos augsnes tipus nosaka teritorijas ģeoloģiskā uzbūve un reljefs, kā arī cilvēku saimnieciskā darbība. Dabas lieguma teritorijā augšņu cilmiežus veido pamatā limnoglaciālie nogulumi – smilts un māli. Smilšmāla nogulumu lielā īpatsvara dēļ dabas lieguma ziemeļu daļā un tam piegulošajās teritorijās izveidojušies lieli mežu masīvi uz tipiskām podzola, velēnu podzolētām glejotām un gleja augsnēm (Lauksaimniecības nozares attīstība. Nozares pārskats teritorijas plānojuma izstrādāšanai. VARAM, 2000).

Lielāko daļu teritorijas lauksaimniecībā izmantojamās un meža zemes aizņem *velēnu podzolaugsnēs*. Atkarībā no podzolācijas pakāpes, visbiežāk sastopamas vāji un vidēji podzolētās velēnu podzolaugsnēs. Šo augšņu granulometrisku sastāvu veido, galvenokārt, irdena vai saistīga smilts un smilšmāls.

Dabas liegumā esošajos priežu mežos pārsvarā sastopams tipiskais podzols un *tipiskā podzola glejotā augsne*. Vienlīdz lielas dabas lieguma teritorijas aizņem arī *velēnglejotās un velengleja augsnes*. Tās veidojušās uz karbonātiskajiem cilmiežiem no velēnu karbonātaugsnēm, palielinoties mitrumam, kas veicina augsnes glejošanos.

Teritorijā pavisam nedaudz ir raksturīgas arī *aluviālās augsnes*. Šīs augsnes sastopamas, galvenokārt, Bebrupītes un valku palienēs. Visbiežāk sastopamie šo augšņu apakštipi dabas liegumā ir *graudainā* un *kārtainā aluviālā augsne*.

1.4. TERITORIJAS SOCIĀLĀS UN EKONOMISKĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS

1.4.1. Iedzīvotāji, apdzīvotās vietas, nodarbinātība

No dabas lieguma teritorijā esošajiem 18 privātajiem īpašumiem šobrīd neviens netiek apdzīvots. Vairākos no tiem atrodas pamestas mājvietas, piemēram, īpašumā „Skujnieki” (skatīt 5.attēlu), kas robežojas ar blakus esošajiem Skujnieku kapiem. Jānorāda, ka dabas lieguma teritorija robežojas ar vairākiem apdzīvotiem īpašumiem – ziemeļos ar īpašumiem „Bērzagri” un „Galmnīcas”, dienvidos ar īpašumiem „Skutuļi” un „Vecbirznīki”, savukārt dienvidrietumos ar īpašumu „Bungas”. Teritorijā atrodas 12 juridiskām personām piederoši īpašumi, kuros galvenokārt atrodas slapjas pārplūstošas mežu vai lauksaimniecības zemju teritorijas.

Rumbas pagasts, kurā atrodas dabas liegums, atrodas Kuldīgas novada ziemeļaustrumu daļā, austrumos no Kuldīgas pilsētas. Ziemeļos tas robežojas ar Ventpils novada Zlēku un Ugāles pagastiem, ziemeļaustrumos ar Kuldīgas novada Rendas pagastu, dienvidaustrumos ar Kabiles pagastu, dienvidos ar Vārmes pagastu, bet rietumu robeža ~30 km garumā ir Ventas upe, kas atdala no Padures un Pelču pagastiem. Rumbas pagastam ir ciešas saiknes ar novada centru, tam ir tiešas robežas ar Kuldīgas pilsētu. Lai arī dabas lieguma teritorija šobrīd nav apdzīvota, tajā atrodas vairākas pamestas mājvietas, kā arī tās pierobežā atrodas vairākas apdzīvotas mājvietas.

Kuldīgas novada platība ir 1757 km², Rumbu pagasta platība ir 221,4 km² un dabas liegums aizņem aptuveni (~22 km²) 10% no pagasta teritorijas. Līdz administratīvi teritoriālajai reformai dabas liegums atradās Zlēku un Rumbas pagastu teritorijās. 2015.gada augustā Rumbas pagastā dzīvoja 1664 iedzīvotāji, līdz darba spējas vecumam – 280, darba spējas vecumā – 1100 (66% no kopējā skaita) un pēc darba spējas vecuma – 284 iedzīvotāji (¹ Pilsonības un migrāciju lietu pārvaldes dati uz 11.08.2015, skatīt 4.tabulu).

Datus par bezdarba līmeni bija iespējams iegūt tikai par Kurzemes reģionu. Bezdarba līmenis Kurzemes reģionā 2016.gadā bija 11,6% iedzīvotāju no ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā (Nodarbinātības valsts aģentūras dati).

Vairums Rumbas pagasta iedzīvotāju dzīvo Ventas un Mežvaldes ciemos – apmēram trešdaļa no kopējā iedzīvotāju skaita katrā ciemā. Strādājošo skaits lielākajos uzņēmumos Rumbas pagastā – SIA „MARS” – 44; SIA „Lāses AM” – 33; SIA „AJG plus” – 30 (dati no Rumbu pagasta pārvaldes tīmekļa vietnes).

Galvenās uzņēmējdarbības nozares pagastā ir kokapstrāde (11 uzņēmumi), tirdzniecība (4 uzņēmumi), ražošana un produkcijas pārstrāde (z/s „Priednieki konditoreja”, z/s „Lāses” lopkautuve, z/s „Lāčplēši” audzē Šarolē gaļas lopus, z/s „Ventlejas” audzē smiltsērķšķus, SIA „Pekabo” audzē un tirgo dekoratīvos stādus).

Jānorāda, ka ievērojams skaits Rumbas pagasta iedzīvotāju ir neregulāri nodarbināti mežizstrādes jomā, kas aktīvi notiek arī dabas lieguma teritorijā.

4.tabula. Iedzīvotāju skaits Rumbas pagastā 2015.gadā

Kopējais iedz. skaits Rumbas pagastā 11.08.2015.	Darbspējas vecuma struktūra Rumbas pagastā uz 11.08.2015. ¹		
	Līdz darbspējas vecumam	Darbspējas vecumā	Pēc darbspējas vecuma
1664	280	1100	284

1998.gada 28.aprīlī LR Ministru kabineta apstiprinātajā dokumentā „Latvijas mežu politika” noteikts, ka: “Meži ir Latvijas nacionālā bagātība, kura saglabājama un vairojama, lai apmierinātu sabiedrības ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās vajadzības. Latvijas iedzīvotājus ar mežu vienmēr ir saistījušas saimnieciskas, kultūrvēsturiskas un emocionālas saites, kuras veidojušās gadsimtu laikā. Mežs nav mērāms tikai latos un kubikmetros, tas pilda neaizstājamās ekoloģiskās un sociālās funkcijas gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī.

Atzīmējams, ka visa dabas lieguma teritorija ir dabas vērtība, neizdalot konkrētas vietas (biotopus, ligzdas, kokus), kurās vēl „nav konstatētas konkrētas dabas vērtības”. Dabas liegums veidots ar mērķi nodrošināt dabas vērtību aizsardzību (piemēram, reto putnu sugu ligzdošanu) visā teritorijā, nevis konkrētā tā

teritorijas daļā, piemēram ligzdā, kas atrodas kokā, tāpēc mežu fragmentācija, ko veicina mežsaimnieciskā darbība, ir viens no galvenajiem teritoriju apdraudošajiem faktoriem. Visa dabas lieguma teritorijas aizsardzība ir nepieciešama, lai nodrošinātu tajā notiekošos ekoloģiskos procesus, integritāti, un tās izveidošanas un aizsardzības mērķus. Šī iemesla dēļ 1999.gadā dabas lieguma teritorijas robeža tika apstiprināta konkrētajā platībā, kā arī atbilstošu dabas aizsardzības prasību nenodrošināšanas dēļ tā tika paplašināta (2011.gadā), nenosakot katra nogabala platību kā konkrētu dabas vērtību, bet nodrošinot nepieciešamās dabas aizsardzības prasības visā dabas lieguma platībā. Nav iespējams realizēt dabas aizsardzības mērķus visā noteiktajā ES nozīmes dabas lieguma teritorijā, mēģinot pasargāt tikai konkrētus bioloģiski vērtīgos meža nogabalus vai putnu ligzdas. Fakts, ka dabas vērtības nav konstatēts, piemēram, konkrētos meža nogabalos – nenozīmē, ka šī teritorija ir mazāk vērtīga, ka tajā var pieļaut veikt konkrēto mežsaimniecisko darbību, kas var apdraudēt dabas vērtības, piemēram, šobrīd ir izvirzīta hipotēze, ka vēl neatrasta jūras ērgļa ligzda atrodas dabas lieguma ziemeļu pierobežā. Kaut arī precīza tās atrašanās vieta nav zināma, konkrētā sugas īpatņu novērojumi šajā teritorijā netieši pierāda, ka ligzda atrodas dabas liegumā vai tā pierobežā. Attiecīgi neveicot piesardzības pasākumus visā noteiktajā dabas lieguma teritorijā, nav iespējams nodrošināt nepieciešamo aizsardzību visā dabas lieguma teritorijā. Dabas aizsardzības plānā ir skaidrota noteikto ierobežojamu mērķis un nepieciešamība – mežu fragmentācija, slapjo meža biotopu apdraudētība, putnu ligzdošanas vietu aizsardzība dabas lieguma teritorijā.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupās AS „Latvijas valsts meži” pārstāvji akcentēja Ministru kabineta rīkojumu Nr.611 (2015.gada 5.oktobrī (prot. Nr.45 91.§)) „Par Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņēm 2015.-2020. gadam” 7.1.punkta „MSNP 2020 mērķi, rīcības virzieni, politikas un darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji” 1.1.1.6.apakšpunktā noteikto rezultatīvo rādītāju – koksnes audzēšanai un ieguvei pieejamās platības nesamazinās.

Lai gan rezultatīvajā rādītājā noteikts, ka „koksnes audzēšanai un ieguvei pieejamās platības nesamazinās”, atzīmējams, ka rezultatīvais rādītājs attiecināms uz visas valsts platību, tajā skaitā uz lauksaimniecības zemēm, kas ievērojamās platībās dabiski apmežojas vai mākslīgi tiek apmežotas (ko veicina tiešmaksājumu saņemšana no ES). Ņemot to vērā, konkrētais rīkojuma konteksts nav piemērojams īpaši aizsargājamo dabas teritoriju būtībai un mērķim, jo šādā gadījumā nav iespējams veikt nekādas izmaiņas dabas teritoriju izmantošana un aizsardzības nosacījumos, piemēram, ir jāturpina turpmāka kailciršu un izlases ciršu veikšana dabas lieguma teritorijā (25 % teritorijas no dabas lieguma platības), kā to šobrīd pieļauj spēkā esošie normatīvie akti. Jānorāda, ka pirms rīkojuma Nr.611 apstiprināšanas netika publiski diskutēts tā saturs, kā arī sabiedrībai nebija iespēja paust savu attieksmi pret ierosināto nākotnes mežsaimniecības politiku.

1.4.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz aizsargājamo teritoriju

Medības, ogošana, sēņošana un mežizstrāde ir aktivitātes, kas šobrīd raksturo antropogēno noslogojumu dabas lieguma teritorijā. Kopumā pašreizējā antropogēnā slodze teritorijā vērtējama kā aktīva. Jāņem vērā, ka aptuveni 8 km attālumā no dabas lieguma atrodas Kuldīgas pilsēta, kā arī ciemi Mežvalde un Rumbinieki. Dabas lieguma teritorijā esošie meži ir ļoti iecienītas sēņošanas un ogošanas vietas apkārtējo iedzīvotāju vidū. Ņemot vērā teritorijas nozīmību dabas aizsardzībā, īpaši medņu riesta vietu jutību pret antropogēniem traucējumiem, kā arī putnu sugas izteikti teritoriālo dzīvesveidu, ir nepieciešams nodrošināt sugas netraucētu riestu, vismaz pavasara sezonā, kā arī visu sezonu regulēt teritorijā esošo antropogēno slodzi. Lai to nodrošinātu, piedāvātajā IAIN projektā tiek noteikts ierobežojums publisku pasākumu rīkošanai, kā arī ierobežojums ogu lasīšanai ar palīgierīcēm, kas mazinātu ogu ieguvei komerciāliem mērķiem, attiecīgi mazinātu potenciālo ogu lasītāju skaitu.

Kā nozīmīgs dabas liegumu ietekmējošais faktors šobrīd un perspektīvā jānorāda mežsaimnieciskā darbība gan dabas lieguma teritorijā (galvenā cirte, kopšanas, sanitārās cirtes), gan arī tās tiešā tuvumā.

Atbilstoši Valsts meža dienesta datubāzē pieejamajiem datiem, pēdējās divās desmitgadēs mežsaimnieciskā darbība dabas lieguma teritorijā un tiešā tās tuvumā ir veikta ievērojamās platībās. Laika periodā no 2000-2010.gadam ciršana notikusi aptuveni 250 ha platībā. Pirms dabas lieguma teritorijas izveides 1999.gadā mežsaimnieciskā darbība tika veikta līdzīgos apjomos. Agrākais ciršanas apjoms vērtējams pēc šobrīd esošās mežaudžu vecumstruktūras – vidēja vecuma audzes veido vairāk kā 30% no

visām mežaudzēm. Arī tiešā dabas lieguma pierobežā notiek mežizstrāde. Ievērojamās platībās tā ir notikusi pie dabas lieguma ziemeļaustrumu un dienvidrietumu robežas, kur realizētas vairāk nekā 10 kailcirtes. Kopumā visā dabas lieguma teritorijā realizētas ievērojams apjoms kopšanas ciršu (skatīt 8.tabulu un 11., 12.attēlus). Dabas lieguma teritorijā, atbilstoši spēkā esošajai likumdošanai, ainavu aizsardzības un neitrālās zonas teritorijās (kas kopumā no dabas lieguma aizņemt 25 %) ir pieļaujama galvenā cirte. Lai mazinātu mežsaimnieciskās darbības ietekmi uz dabas lieguma teritoriju, ir nepieciešams pastiprināt tā aizsardzības režīmu. Nepieciešams aizliegt galveno cirti visā dabas lieguma teritorijā, kā arī nodrošināt neiejaukšanās režīmu īpaši aizsargājamajos biotopos. Būtiski ietekmētajās mežaudzēs būtu iespējama jaunaudžu un vidēja vecuma audžu kopšana.

Lai mazinātu kopšanas ciršu ietekmi uz dabas lieguma dabas vērtībām, ir nepieciešams samazināt pieļaujamo laika periodu kopšanas cirtes veikšanai, to atļaujot veikt ārpus putnu ligzdošanas un riestošanas sezonas, kas daļēji tiek nodrošināts ar vispārējiem noteikumiem. Jānorāda, ka daļu dabas lieguma teritoriju aizņem 8 mikroliegumu un to buferzonu teritorijas, kurā saimnieciskā darbība ir būtiski ierobežota, tajā skaitā ir ierobežots kopšanas cirtes realizācijas laika periods. Mikrolieguma atcelšanas gadījumā, teritorijā ir nepieciešams nodrošināt mikroliegumos noteikto sezonas ierobežojumu mežsaimnieciskās darbības realizācijai, tajā skaitā kopšanas ciršu veikšanai, tātad pieļaujamais kopšanas cirtes periods būtu no 1.augusta līdz 1.martam, kas ir par 15 dienām garāks, nekā šobrīd vispārējos noteikumos noteiktais. Antropogēnās slodzes mazināšanai uz dabas lieguma teritoriju, ir nepieciešams ierobežot kopšanas cirti slapajos meža augšanas apstākļu tipos. Salīdzinoši ar sausajiem meža tipi, īpaši aizsargājamie meža biotopi slapajos tipos, veidojas daudz jaunākās mežaudzēs, tāpēc kopšanas cirtes ietekme uz slapjajiem meža tipi ir daudz būtiskāka nekā uz sausajiem tipi.

Ierobežojot mežsaimniecisko darbību dabas lieguma teritorijā, vērtējams, ka antropogēnās slodzes uz mežu teritorijām samazināsies.

Atbilstoši medību kolektīva biedrības „Rudupe” sniegtajai informācijai, dabas lieguma teritorija ir piemērota medību aktivitātēm (medību kolektīva pārstāvja mutisks komentārs dabas aizsardzības plāna izstrādes darba grupās). Jānorāda, ka atbilstoši noteiktajai likumdošanai, ir noteikti konkrēti medību ierobežojumi. Dabas lieguma zonā ir aizliegts ierīkot jaunas medījamo dzīvnieku piebarošanas lauces, kā arī ievest un izgāzt lauksaimniecības un pārtikas produktus. Ja tas nepieciešams dzīvnieku skaita regulēšanai, pieļaujama automātisko barotavu izmantošana vietās, kur tas neapdraud dabisko biotopu vai īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu saglabāšanu.

Mikroliegumu teritorijās ir aizliegta medījamo dzīvnieku piebarošana no 1.marta līdz 30.jūnijam.

9.attēls. Kailcirte dabas lieguma teritorijā

Foto: E.Dzenis, 2015

1.4.3. Aizsargājamās teritorijas izmantošanas veidi

Dabas lieguma teritorija apkārtējo iedzīvotāju vidū ir nozīmīga ogošanas un sēņošanas vieta. Ogotājiem nozīmīgākās ir mellenes un sēnes. Atsevišķos gadījumos ogas un sēnes tiek lasītas ne tikai savām vajadzībām, bet arī pārdošanai un tiek izmantots kā papildu ienākumu avots.

Dabas lieguma teritorija tiek izmantota medībām. Medību tiesību iznomātājs ir AS „Latvijas valsts meži” un privātie zemes īpašnieki. Par medību nozīmi dabas lieguma teritorijā skatīt dabas aizsardzības plāna sadaļā „Zīdītāji” (to sociālekonomiskā vērtība), kā arī šajā nodaļā.

Kā atzīmēts arī iepriekš, mežsaimnieciskā darbība pēdējās divās desmitgadēs visvairāk ir notikusi dabas liegumam 2011.gadā pievienotajā platībā, jo iepriekš tajā nebija noteikts īpašs aizsardzības režīms. Kopš dabas lieguma nodibināšanas (1999.gadā) izlases vai kopšanas cirtes veiktas kopumā 400 ha platībā. Jānorāda, ka dabas lieguma teritorijā atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem ir atļauta galvenā (arī kailcirte), kas vairākās vietās ir realizēta. Daudzviet tiešā dabas lieguma pierobežā ir veiktas kailcirtes ievērojamās platībās.

(1) Tūrisms

Teritorija netiek aktīvi izmantota tūrisma aktivitātēm. Dabas lieguma teritoriju pa dabā esošu ceļu šķērso Kuldīgas novada pašvaldības izveidotais velomaršruts – skatīt 10.attēlu. Cita veida tūrisma infrastruktūra dabas lieguma teritorijā nav izveidota.

(2) Lauksaimniecība

Teritorijā ir samērā neliels lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvars – 8,05% jeb 177 ha no dabas lieguma platības. Lielākā daļa no tām ir aizaugušas lauksaimniecības zemes, kurām nav piešķirams bioloģiski vērtīgo zālāju statuss. Lauksaimniecības zemes galvenokārt koncentrējas dažu apdzīvoto īpašumu tuvumā pie „Skujeniekiem” un „Vecbirzniekiem” – dabas lieguma rietumu daļā, kā arī teritorijā ir vairāki atklāti smilšu laukumi starp meža masīviem. Lauksaimniecības zemes pie apdzīvotajiem īpašumiem tiek apsaimniekotas saimniecību vajadzībām, savukārt atklātie klajumi starp mežu masīviem netiek saimnieciski izmantoti.

(3) Mežsaimniecība

Teritorijā dominējošā meža zemes kategorija ir mežs, taču samērā būtiskas platības aizņem pārplūstoši klajumi un lauces, kas atrodas gan meža, gan arī lauksaimniecības zemju platībās.

10.attēls. Izveidotais velomaršruts dabas lieguma tuvumā

Foto: I.Bodnieks, 2015

5.tabula. Meža augšanas apstākļu tipi un meža zemes kategorijas dabas lieguma teritorijā

Valsts meža reģistra datu bāze, 2015

Meža augšanas apstākļu tips	Platība, ha	% no VMRDB reģistrētajiem mežiem
Mežaudzes		
<i>Sausieņi</i>		
Sils	43,30	2,18
Mētrājs	443,19	22,36
Lāns	397,68	20,07
Damaksnis	493,11	24,88

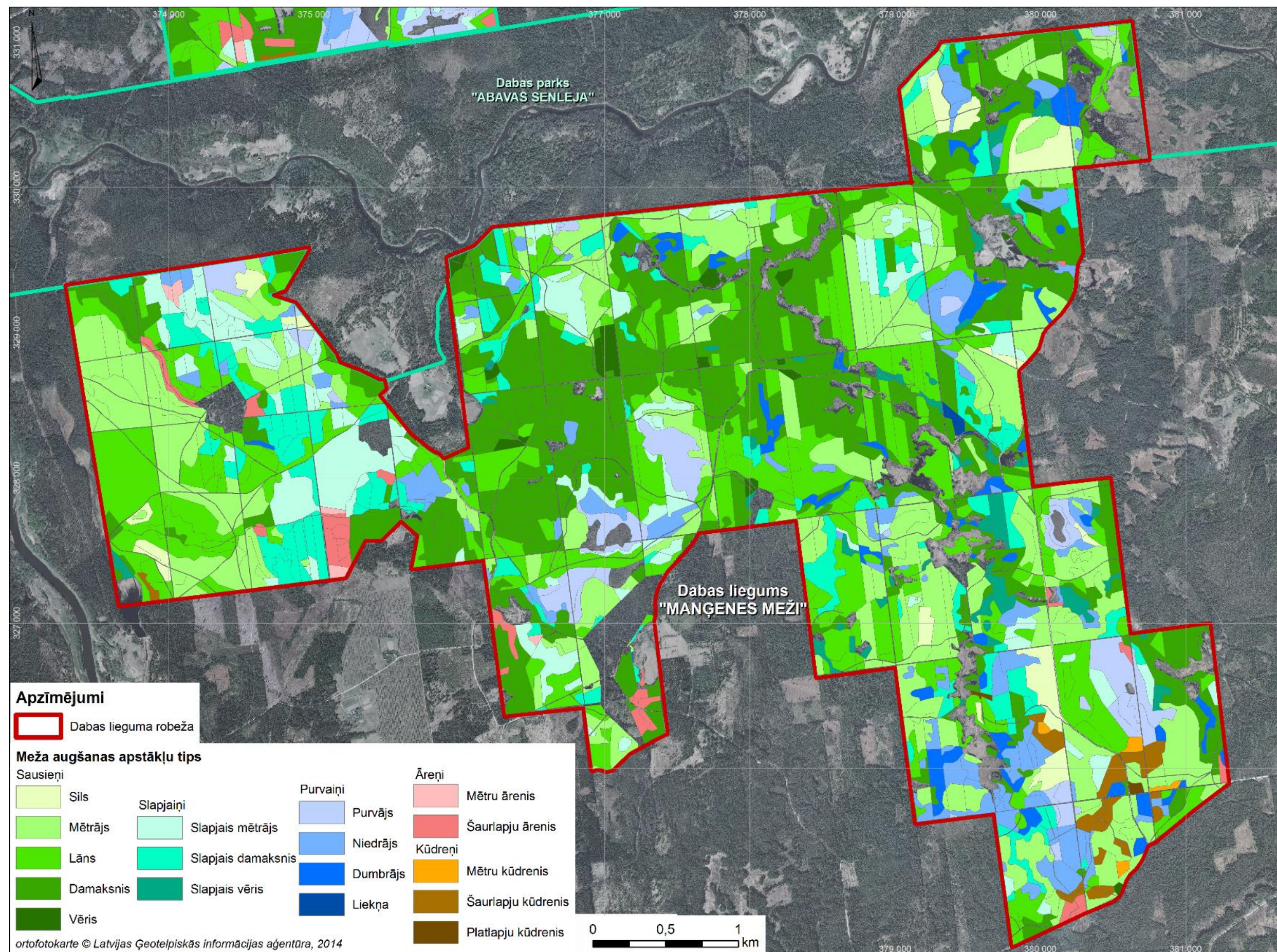
Vēris	14,35	0,72
Slapjaini		
Slapjais mētrājs	139,56	7,04
Slapjais damaksnis	149,96	7,57
Slapjais vēris	31,67	1,60
Purvaini		
Niedrājs	104,72	5,28
Dumbrājs	46,77	2,36
Liekņa	1,69	0,09
Purvājs	67,29	3,40
Āreņi		
Šaurlapju ārenis	9,30	0,24
Platlapju ārenis	5,41	0,14
Mētru ārenis (Am)	3,55	0,18
Šaurlapu ārenis (As)	21,68	1,09
Kūdreni		
Šaurlapju kūdrenis (Ks)	19,14	0,97
Platlapju kūdrenis (Kp)	1,17	0,06
Mētru kūdrenis (Km)	3,13	0,16
Pārējās zemes		
Pārējās zemes	Platība, ha	% no VMRDB reģistrētajiem mežiem
Purvi, pārplūstoši klajumi, grāvji	80,48	3,73
Brauktuves, stigas	47,51	2,20
Lauces	12,13	0,56

Meža augšanas apstākļu tipu izplatība un telpiskā struktūra atspoguļo teritorijas īpatnējos apstākļus – sausas piejūras un iekšzemes kāpas, kur dominē damaksnis (24% no dabas lieguma mežaudzēm), mētrājs (22%), lāns (20%) un kā arī ieplakas, kurās dominē slapjie meža augšanas apstākļu tipi – slapjais mētrājs (7%) un slapjais damaksnis (7%). Nedaudz mazākas platības aizņem niedrāji (5%) un purvāji (3%). Nosusinātie mežu tipi (ārenis un kūdrenis) sastopami atsevišķās vietās, kas norāda, ka dabas lieguma teritorija ir meliorācijas mazskarta (skatīt 11.attēlu un 5.tabulu).

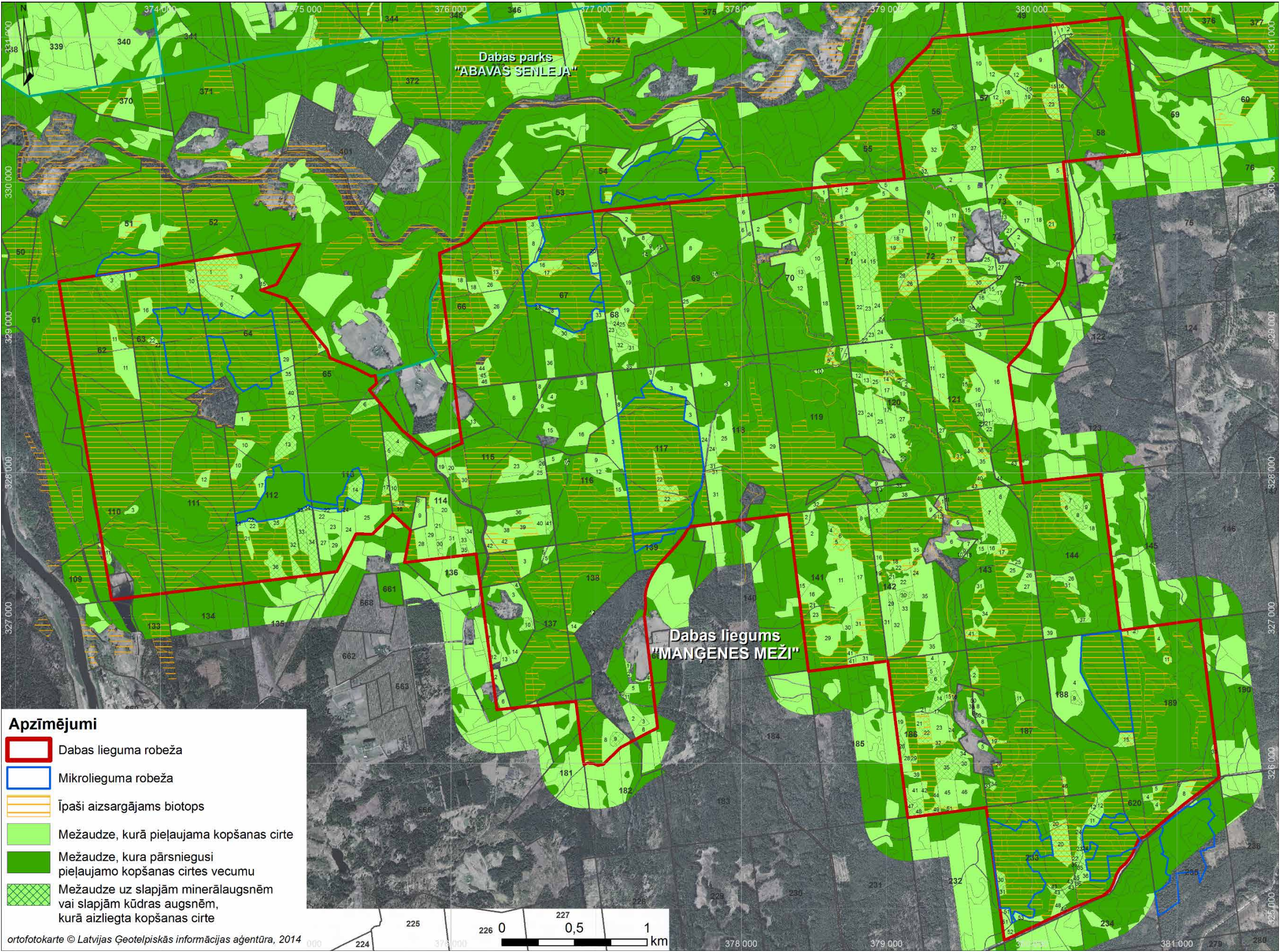
6.tabula. Meža vecuma grupas dabas lieguma teritorijā izmantojot VMD datus, 2015

Mežaudžu vecuma grupa	Platība, ha	% no reģistrēto audžu platības
Jaunaudze (1-40)	228,37	11,57
Vidēja vecuma audze (40-80)	715,96	36,26
Briestaudze (81-100)	208,20	10,55
Pieaugusi audze (101-140)	535,26	27,11
Pāraugusi audze (141+)	286,61	14,52

Valdošā koku suga dabas lieguma teritorijā esošajos mežos ir priede. 6.tabulā norādīta priedes vecuma grupas – jaunaudze – 1-40, vidēja vecuma audze – 40-80, briestaudze – 81-100, pieaugusi audze – 101-140, pāraugusi audze – 141+. Jaunaudzes un vidēja vecuma audzes aizņem vairāk nekā 48% no visām dabas lieguma teritorijā esošajām mežaudzēm. Tātad apmēram pusi no mežu kopējās platības aizņem jauni un vidēja vecuma meži. Atbilstoši šiem datiem, var secināt, ka pirms dabas lieguma nodibināšanas, kā arī tā pastāvēšanas laikā ir notikusi mežsaimnieciskā darbība, kas izteikti vērojama dabas lieguma vidusdaļā un dienvidaustrumu daļā. Šajās dabas lieguma daļās ir nepieciešama mērķtiecīga apsaimniekošana, lai nākotnē mazinātu mežaudžu fragmentāciju. Šobrīd briestaudzes aizņem 10% un pieaugušas audzes 27% no kopējām mežu platības, kas kopā veido gandrīz tikpat lielu platību kā vidēja vecuma audzes. Tikai 14% no dabas lieguma mežaudzēm ir pāraugušas audzes, kurās gandrīz visā to platībā ir noteiktas kā ES nozīmes aizsargājamie meža biotopi, kā arī tās ir galvenās retu sugu koncentrēšanās vietas, kā arī vērtīgākās ligzdošanas un riesta vietas putniem.

11.attēls. Meža augšanas apstākļu tipi dabas lieguma teritorijā
Avots: SIA „METRUM”, 2015

12.attēls. Mežaudzes, kurās šobrīd pieļaujama kopšanas cirte dabas lieguma teritorijā, izmantoti VMD dati, 2015
Avots: SIA „METRUM”, 2015

Šobrīd teritorijā noteiktais dabas lieguma statuss pieļauj veikt kopšanas cirti jaunaudzēs un vidēja vecuma audzēs (skatīt 12.attēlu), kas pēc būtības ierobežo ciršanu aizsargājamajos meža biotopos (izņemot slapjos meža tipus, piemēram, *staignāju mežos* un jaunaudzēs, vidēja vecuma audzēs līdz 60 gadiem), jo tajos esošo mežaudžu vecums sausajos tipos ir lielāks nekā noteikumos pieļaujamais kopšanas ciršu realizācijas vecums. Lai mazinātu mežsaimniecības ietekmi uz dabas lieguma teritorijā esošajiem mežiem (jaunajiem mežiem), tiek ierosināts neveikt kopšanas cirti slapajos meža augšanas apstākļu tipos, un tiek noteikts sezonāls ierobežojums (1.marts - 31.jūlijs) kopšanas cirtes veikšanai sausajos meža tipos.

Veicot saudzīgu kopšanas cirti, ir jāievēro nosacījums neizvēt no meža kriticalas un stāvošos sausos kokus, kuru diametrs resnākajā vietā ir lielāks par 25 cm, izņemot bīstamos kokus (koki, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus).

Bez vispārīgajiem mežsaimniecisko darbību regulējošajiem normatīvajiem aktiem, dabas liegumā ir spēkā individuālie un vispārējie noteikumi (skatīt 7.tabulu).

7.tabula. Pārskats par atļautajām un aizliegtajām cirtēm meža zemēs dabas lieguma teritorijā

Atļautās/aizliegtās darbības meža zemēs	DLZ	AAZ	NZ	RRZ	SRZ
Meža zemju platība, ha	~570	257	275	222	877
Atļauta kailcirtē			x		x
Atļauta galvenā cirtē	x	x	x		x
Aizliegta mežsaimnieciskā darbība, izņemot pasākumus, kas saistīti ar ugunsdrošību, sugu un biotopu aizsardzību un nekoksnes vērtību ieguvu					x
Aizliegts cērtot izlases veidā , samazināt mežaudzes pirmā stāva biežību zem 0,4, neskaitot sausos stāvošos kokus					x
Aizliegts cirst kokus galvenajā cirtē un rekonstruktīvajā cirtē	x				x
Aizliegts cirst kokus kailcirtē	x	x		x	x
Aizliegts cirst kokus kopšanas cirtē, ja mežaudzes vecums pārsniedz: priežu audzēm - 60 gadu, egļu, bērzu, melnalkšņu un liepu audzēm - 50 gadu, apšu audzēm - 30 gadu	x			x	x
Aizliegts ierīkot jaunus mežsaimniecības (komersantu) ceļus	x			x	x
Aizliegts atjaunot mežu stādot vai sējot	x				x

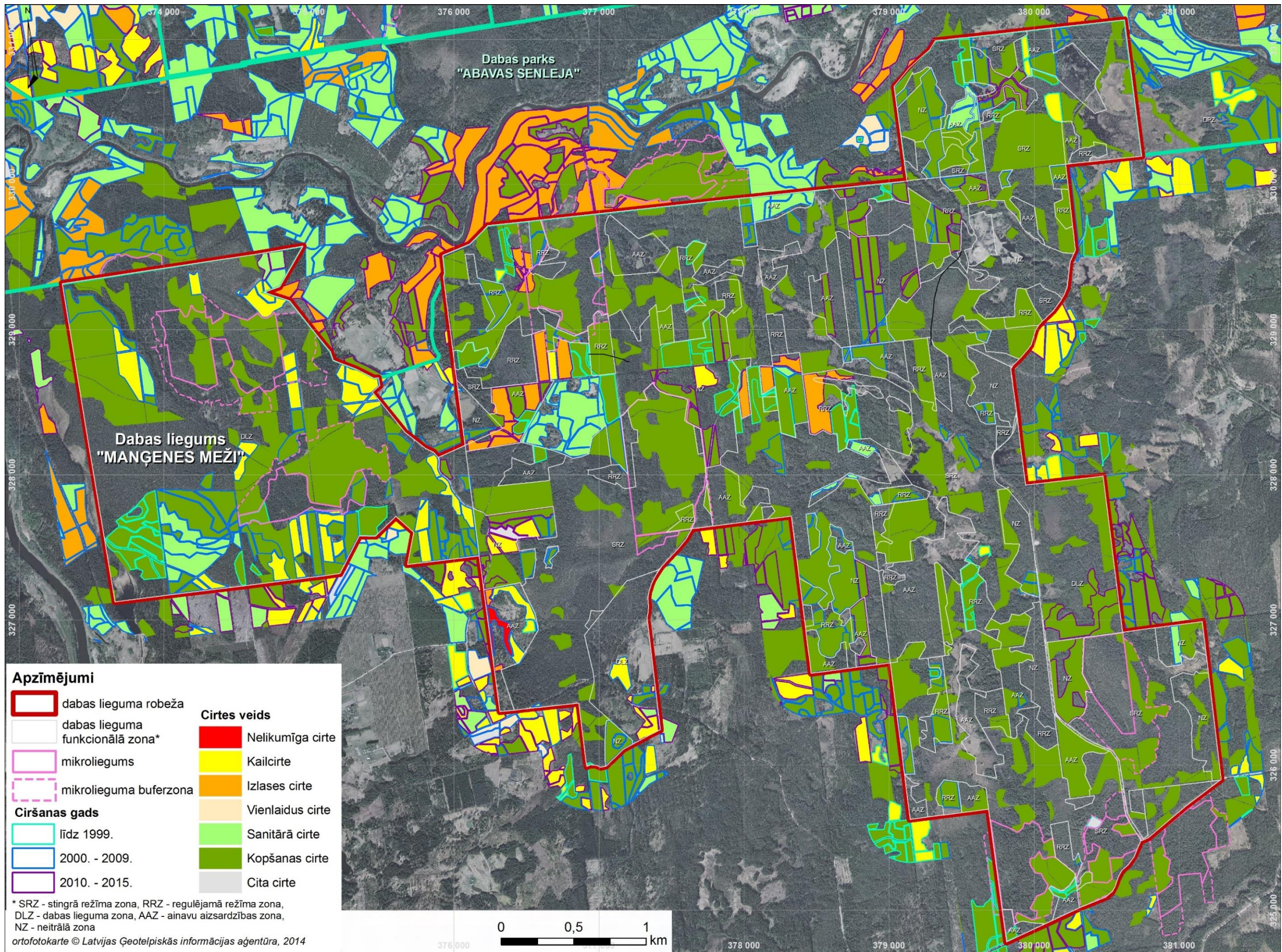
Valsts meža reģistra datubāzē iekļautā informācija par veiktajām mežsaimnieciskajām darbībām norāda, ka kopš dabas lieguma nodibināšanas 1999.gadā izlases vai kopšanas cirtes veiktas kopumā 400 ha platībā (liela daļa no cirtēm notikušas teritorijā, kura dabas liegumā tika iekļauta tikai 2011.gadā kā teritorijas paplašinājums). Pirms dabas lieguma nodibināšanas veikto ciršu platībās notikusi meža atjaunošana (skatīt 8.tabulu). Lielākās platības nocirstas 2012.gadā.

8.tabula. **Mežsaimnieciskā darbība dabas lieguma teritorijā**
datu avots: VMRDB, 2015.

Mežsaimnieciskā darbība	Platība, ha
Ciršana līdz 1999.gadam (līdz dabas lieguma izveidei)	
Kailcirte	4,84
Izslases cirte	-
Sanitārā cirte	-
Kopšanas cirte	73,50
Ciršana 2000.-2010.gadam	
Nelikumīga cirte	2,47
Kailcirte	48,29
Izslases cirte	-
Sanitārā cirte	51,15
Kopšanas cirte	141,79
Ciršana 2011.-2015.gadam	
Kailcirte	8,42
Izslases cirte	28,79
Sanitārā cirte	0,57
Kopšanas cirte	70,49
Cita veida cirte (nav norādīts tās veids)	1,30
Kopšanas cirtes, kurām datubāzē nav norādīts konkrēts ciršanas periods	501,85
Kopā	934,10

Pēc meža dienesta datubāzē pieejamās informācijas, pēdējās desmitgadēs mežsaimnieciskā darbība dabas lieguma teritorijā ir notikusi 934 ha platībā (skatīt 13.attēlā). Visaktīvāk tā notikusi laikam periodā no 2000.-2009.gadam. Šajā laika periodā veiktas kailcirtes gandrīz 50 ha platībā, kā arī sanitārās cirtes aptuveni tik pat lielā apjomā. Konstatēta arī nelielā platībā nelikumīgā cirte dabas lieguma dienvidrietumu daļā. Diemžēl Valsts meža dienesta datubāzē nav pieejama detalizēta informācija par kopšanas ciršu apjomu konkrētos laika periodos, tomēr apkopojot šo informāciju, var secināt, ka kopumā tā realizēta vairāk nekā ceturtajā daļā dabas lieguma teritorijas jeb 500 ha lielā platībā. Saskaņā ar datu bāzē pieejamo informāciju, laika periodā no 2011.-2015.gadam ciršanas apjoms nav samazinājies, kopumā izslases cirte un kailcirtes notikušas aptuveni 37 ha platībā. Arī kopšanas cirtes apjoms nav samazinājies, tā realizēta 70 ha mežaudžu.

Jānorāda, ka teritorijā atrodas septiņi putniem veidoti mikroliegumi ar buferzonām, kā arī viens augu sugai veidots mikroliegums. Tie kopumā aizņem aptuveni 283 ha lielu teritoriju, kurā ir noteikti būtiski mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi.

13.attēls. Mežsaimnieciskā darbība dabas lieguma teritorijā
Avots: SIA „METRUM”, 2015

(1) Medības

Dabas lieguma teritorija ir sena un iecienīta medību vieta. Teritoriju gandrīz visā tās platībā (2201 ha) apsaimnieko medību kolektīvs „Rudupe”, medības notiek aktīvi gan uz gaidi, gan ar dzinējiem (no oktobra līdz martam). Atbilstoši medību kolektīva pārstāvja sniegtajai informācijai, dabas lieguma teritorijā nav labi attīstīta medību infrastruktūra.

Atbilstoši Valsts meža dienesta sniegtajai informācijai, 2014./2015.gada sezonā visā medību iecirkņa platībā (pēc VMD datiem dabas liegumā ietilpst gandrīz puse jeb 41% no medību kolektīva kopējās apmedītās platības) uzskaitīti 6 aļņi, 66 staltbrieži, 33 stirnas, 21 mežacūkas, kā arī 8 lapsas, 15 zaķi, 9 jenotsuņi, 3 akmeņu caunas, 7 āpši un 4 seski, tajā skaitā ES īpaši aizsargājamās zīdītāju sugas 16 bebri, 3 vilki, 1 lūsis un 7 meža caunas.

Medīti tiek limitētie medījamie dzīvnieki – aļņi, brieži, meža cūkas, stirnas, vilki, lūši, kā arī nelimitētie – lapsa, jenotsuņi, caunas, bebri u.c. Pēc vizuāliem novērtējumiem 2015.gada teritorijas izpēti laikā, medījamo dzīvnieku atstāto darbības pēdu biežums dabas liegumā nav atstājis būtisku ietekmi uz dabas lieguma teritoriju. 2011.gadā dabas liegumam pievienotajā teritorijas daļā tika konstatētas vairākas vietas ar mežacūku rakumiem. Tika novērotas bebru darbības pēdas apgrauzti koki, kas redzami gar Bebrupīti un tās pietekām, bet to aktivitāte nepārsniedz fonu, kāds raksturīgs Latvijā kopumā. Ievērojami medījamo pārnadžu postījumi mežu teritoriju apsekošanas laikā netika konstatēti. Lai samazinātu medību ietekmi uz medņu riestu vietām pavasara sezonā, tiek noteikts dzinējmedību ierobežojums marta mēnesī, kā arī ierobežojumi individuālo medību veikšanai pavasarī. Laika posmā no 1.marta līdz 31.jūlijam pieļaujamās individuālās medības, izmantojot ieročus ar klusinātājiem un selektīvus slazdus. Atbilstoši medību kolektīva „Rudupe” norādījumiem, individuālo medību realizācija pavasarī būtiski samazina mazo plēsēju (caunu, jenotsuņu, kā arī lapsu, mežacūku) ietekmi uz medņu, kā arī citu putnu populācijām.

Dati par medību platībās uzskaitītajiem un nomedītajiem dzīvniekiem visā medību kolektīva „Rudupe” medību iecirknī sniegti dabas aizsardzības plāna 2.5.2.sadaļā.

Atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, medību aizliegums ir noteikts stingrā un regulējamā režīma zonās. Gadījumā, ja dzīvnieku populāciju blīvums regulējamā režīma zonas teritorijā pārsniedz ekosistēmu dabisko ietilpību, izraisot īpaši aizsargājamo biotopu vai īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu degradāciju vai mainot dabisko procesu norisi, kā arī lai nepieļautu epizootiju izplatīšanos, ir pieļaujamās medības vai nemedījamo sugu dzīvnieku skaita regulēšana pēc Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas. Dabas lieguma zonā ir aizliegts ierīkot jaunas medījamo dzīvnieku piebarošanas lauces, kā arī ievest un izgāzt dabas lieguma teritorijā lauksaimniecības un pārtikas produktus. Ja tas nepieciešams dzīvnieku skaita regulēšanai, pieļaujama automātisko barotavu izmantošana vietās, kur tas neapdraud dabisko biotopu vai īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu saglabāšanu. Jānorāda, ka dabas lieguma teritorijā medību kolektīvs „Rudupe” pēdējo 30 gadu laikā ziemas periodā (1.janvāra līdz 31.martam) veic briežu piebarošanu ar sienu 6 stacionārās barotavās, kā arī mežacūku piebarošanu ziemas periodā (1.oktobra līdz 31.janvārim (dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos)) 4 barotavās. Apsaimniekošanas pasākumu kartē ir norādīts izvietoto barotavu un medību torņu novietojums. Atbilstoši medību kolektīva „Rudupe” komentāram – briežu piebarošanai tiek izmantots siens, kas novietots uz paaugstinājuma esošās novietnēs. Šādai briežu piebarošana ziemas periodā nevarētu radīt būtisku ietekmi uz dabas vērtībām. Atbilstoši medību kolektīva „Rudupe” komentāriem, mežacūku piebarošana konkrētās vietās tiek veikta ar mērķi novirzīt to plūsmu uz vietām, kas novērš mežacūku klātbūtni no mednim jutīgām teritorijām, potenciāli mazinot traucējuma ietekmi uz medņu riestiem un sugu populāciju kopumā. Medības ir atļautas visā dabas lieguma teritorijā (ievērojot mikroliegumu teritorijās noteiktos medību un medību torņu būvniecības ierobežojumus no 1.februāra līdz 31.jūlijam, kā arī medījamo dzīvnieku piebarošanas ierobežojumu no 1.marta līdz 30.jūnijam).

Atbilstoši Ministru kabineta 17.12.2013. noteikumu Nr.1483 „Savvaļā dzīvojošo medījamo dzīvnieku piebarošanas noteikumi” 7.4.punktam, medījamo dzīvnieku piebarošana nav atļauta teritorijās, kas Dabas aizsardzības pārvaldes uzturētajā valsts reģistrā noteiktas kā īpaši aizsargājamie biotopi vai īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnes. Barotavas konstrukcijai ir jānodrošina, ka barība atrodas vismaz viena metra augstumā virs zemes un tai nevar piekļūt mežacūkas (gadījumā, ja konkrētajā medību iecirknī nevar medīt

mežacūkas). Ja barību nav iespējams novietot viena metra augstumā virs zemes un tai var piekļūt mežacūka, tad barotavas konstrukcijai jānodrošina dozēta barības padeve (dozatori, mucas).

Jānorāda, ka medījamo dzīvnieku piebarošana piesaista dzīvniekus no plašākas apkārtnes un var rasties palielināts dzīvnieku blīvums piebarošanas vietās visā piebarošanas periodā. Mākslīgi palielinātais dzīvnieku blīvums saglabājas arī tajā periodā, kad piebarošana ir aizliegta, kas rada papildus apdraudējumu biotopiem un retajām putnu sugām, piemēram, medņu mazuļiem to pirmajos dzīves mēnešos. Līdz ar to šo dzīvnieku ietekme uz apkārtni piebarošanas rajonos ievērojami pieaug. Koncentrējoties vienā rajonā lielākā skaitā, kāda viena suga var ievērojami ietekmēt kādu citu. Piemēram, meža cūku palielināts blīvums pavasarī ir nevēlams uz zemes ligzdojošajiem putniem. Ligzdas, kas atrodas uz zemes, šādos piebarošanas rajonos tiek izpostītas vairāk, īpašs traucējums tas ir mednim ligzdošanas laikā. Ja piebarošana notiek zālājā, tas degradējoši ietekmē zemsedzi. Tā kā dabas liegumā kā īpaši aizsargājamās dabas teritorijā apsaimniekošanas režīms maksimāli ir vērsts uz visu sugu aizsardzību un biotopu dabisku attīstību, tad šāda cilvēka realizēta darbība ir pretrunā ar dabiskiem procesiem un uzskatāma kā dabas līdzsvara jaukšana, un visā dabas lieguma teritorijā ir nevēlama. Šobrīd dabas lieguma teritorijā ievest un izgāzt lauksaimniecības un pārtikas produktus nav atļauts saskaņā ar vispārējo noteikumu 18.10.punktu, tāpēc barotavas jānovirza ārpus dabas lieguma robežām. Izņēmums varētu būt dzīvnieku piebarošana neilgi pēc aukstā ziemas perioda, kad būtiska medījamo dzīvnieku populācijas daļas izdzīvošana ir apdraudēta.

II TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS

2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN FAKTORI, KAS TO IETEKMĒ

Dabas lieguma nozīmīgo dabas aizsardzības vērtību nosaka teritorijas savdabīgi viļņotais reljefs un atrašanās vieta starp Ventas un Abavas upju ielejām. Saposmotais (viļņotais) dabas lieguma reljefs nosaka plašo biotopu daudzveidību – slapjās mežaudzes mijas ar sausajām. Teritorijā atrodas vairākas bebraines un mazās upes. Vietās, kur bebru dambji ir sabrukuši, veidojušās nelielas pļavu teritorijas. Šo faktoru kopums ir saglabājis relatīvi neskartu mežu ekosistēmu ar daudzveidīgiem mežu, purvu un saldūdens biotopiem, kuros sastopamas retu augu un dzīvnieku sugas.

Dabas vērtību pastāvēšanu un to kvalitāti ietekmē gan dabiskie procesi (applūšana, vētras, mainīgi klimatiskie apstākļi), gan cilvēka aktivitātes (teritorijas apsaimniekošana vai apsaimniekošanas pārtraukšana, mežsaimnieciskā darbība). Laika gaitā dabas lieguma teritorija ir antropogēni ietekmēta, galvenokārt to ir skārusi mežsaimnieciskā darbība, mežu nosusināšana, kā arī cilvēka veicināta bebru darbība, kuras ietekmē teritorijā izveidojušās vairākas bebraines. Šobrīd galvenais teritorijas dabas vērtību ietekmējošais faktors ir mežsaimnieciskā darbība, kas ir būtiski samazinājusi dabas liegumā esošo mežu un purvu biotopu kvalitāti, kā arī veicinājusi mežu fragmentāciju.

Vēsturiski mežu nosusināšana koksnes ražas ieguves palielināšanai bija normāla meža apsaimniekošanas prakse, kuru laika gaitā centās apvienot ar koku pludināšanu pa lielākajām upēm. Kurzemes pusē koku pludināšana pa Abavu un Ventu bija nozīmīgs pamatdarbs daudziem cilvēkiem. Ņemot vērā, ka dabas lieguma teritorija atrodas blakus Abavas un Ventas upēm, visticamāk dabas lieguma meži vēsturiski ir cirsti un izmantoti koku pludināšanai un tirdzniecībai. No mūsdienu skatupunkta – nosusināšana ir viens no galvenajiem meža biotopu ietekmējošajiem faktoriem un degradācijas iemesliem.

Dabas lieguma teritorija ir veidojusies dabiskā – cilvēka mazskartā meža reģionā, kas būtiskai daļai no tās (galvenokārt, vecajām mežaudzēm, kas iekļauta stingrā un regulējamā režīma zonā) ļāvis saglabāt relatīvi neskartu bioloģisko daudzveidību. Teritorijā esošie meži ir dažāda vecuma. Šobrīd dabas lieguma teritorijas stingrā un regulējamā režīma zona ir kā „donorteritorija” tai piegulošajām platībām (ainavu aizsardzības un neitrālajā zonā), kurās līdz šim ir pieļaujama mežsaimnieciskā darbība, kas kopumā veicinājis dabas lieguma mežu fragmentāciju. Kaut gan jau kopš 1999.gada dabas lieguma teritorija ir aizsargājama, tomēr gandrīz puse no tajā esošajām mežaudzēm (48%) ir jaunaudzes un vidēja vecuma audzes (no kopējās meža platības), kas fragmentē vecās, bioloģiski vērtīgās mežaudzes. Īpaši tas ir vērojams teritorijās, kuras 2011.gadā pievienotas dabas liegumam un kurās līdz pievienošanai notikusi mežsaimnieciskā darbība. Jānorāda, ka dabas lieguma robeža pēc 2011.gada robežu paplašināšanas tika palielināta par 570 ha, tai pievienojot ornitoloģiski nozīmīgas purvu, mežu biotopus (~ 330 ha platībā). Daļa no pievienotās teritorijas ir būtiski antropogēni ietekmēta (izcirtumi), tādēļ ir jānosaka vienots dabas lieguma teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas modelis, lai turpmāk netiktu veicināta mežu biotopu fragmentācija, kā arī nākotnē tiktu nodrošināta vienota aizsardzība visai dabas lieguma teritorijai.

Dabas lieguma mežu dažādā vecumstruktūra un ievērojamais jaunaudžu un vidēja vecuma audžu apjoms norāda uz veikto mežsaimniecisko darbību gan pirms dabas lieguma izveides, gan arī tās veikšanu pēdējās desmitgadēs. Līdzīgā apjomā teritorijā saglabājušās (39%) pieaugušas un pāraugušas audzes. Iepriekš veiktā mežsaimnieciskā darbība no vienas puses veicina teritorijas apsaimniekošanu, no otras puses, samazina meža biotopu pastāvēšanu, būtiski ietekmējot dabisko mežu attīstību kopumā. Mežsaimnieciskās darbības sekas dabas lieguma teritorijā ierobežo to uztvert kā vienotu meža masīvu, vienotu dabas vērtību.

Dabas lieguma meži ir tiešā veidā saistīti ar teritorijā esošajām dabas vērtībām – purvu un meža biotopiem, kā arī reto sugu atradnēm, piemēram, medņa rieta vietām. Lai mazinātu mežsaimnieciskās darbības ietekmi uz dabas lieguma teritoriju, ir nepieciešams pastiprināt tā juridisko aizsardzību. Nepieciešams aizliegt galveno cirti visā dabas lieguma teritorijā, kā arī noteikt citus mežsaimnieciskās darbības ierobežojumus. Antropogēnās ietekmes mazināšanai ir nepieciešams veikt dažādus biotopu apsaimniekošanas pasākumus, lai uzlabot mežu un purvu biotopu kvalitāti. Mežu un purvu biotopos, kas šobrīd atrodas sliktā stāvoklī (vairāk nekā 250 ha platībā), tiek plānots realizēt šādus apsaimniekošanas

pasākumus to kvalitātes uzlabošanai: egles izciršana paaugā un 2.stāvā, kontrolēta zemsedzes dedzināšana, mirušās koksnes daudzuma palielināšana un hidroloģiskā režīma atjaunošana. Medņu riestu vietu saglabāšanai tiek noteikti medņu riestu vietu kopšanas pasākumi. Plānotajiem apsaimniekošanas pasākumiem ir jāuzlabo dabas lieguma ekoloģiskā kvalitāte.

Šīs teritorijas prioritārā aizsardzība ir jāvērs uz medņu riesta vietu un meža, purvu biotopu kompleksu aizsardzību un apsaimniekošanas plānošanu, lai dabas lieguma teritoriju spētu saglabāt retajām sugām un biotopiem nepieciešamajā kvalitātē, kas nodrošinātu to ilglaicīgu pastāvēšanu nākotnē.

Dabas lieguma teritorija ir bioloģiskās daudzveidības nodrošinātāja plašākā kontekstā, un tā ir saistīta ar blakus esošo dabas lieguma „Ventas ieleja” un dabas parka „Abavas senleja” teritorijās esošajām dabas vērtībām, galvenokārt mežiem un retajām putnu sugām, kuru pārvietošanos neierobežo cilvēka noteiktās robežas, tomēr tās ierobežo saimnieciskās aktivitātes dabas teritorijās un to tuvumā.

Lai gan lielāko daļu dabas liegumu aizņem meži (92%), teritorija ir daudzveidīga un tā veido kompleksu dabas aizsardzības vērtību. Līdz 2015.gada izpētei dabas liegumā bija konstatēti 11 biotopu veidi. Jānorāda, ka daļa biotopu veidu (piemēram, zālāju, krūmāju, atsegumu biotopi un daži mežu biotopu veidi) *Natura 2000* datu bāzē ir iekļauti pēc 2001.gadā veiktās EMERALD projekta izpētes, kas notika pirms 15 gadiem. Atbilstoši mūsdienu biotopu veidu interpretācijai, pēc 2015.gada izpētes, teritorijā konstatēti 10 biotopu veidi.

Šobrīd zināmie bioloģiski daudzveidīgie meža biotopi, kas atbilst kādam no ES nozīmes biotopam, aizņem 794 ha (36%) no dabas lieguma platības, savukārt, purvu biotopi – 19 ha (0,89%). Zālāju biotopi (kas iekļauti *Natura 2000* datu formā) šīs izpētes ietvaros nav konstatēti.

Teritorijas daudzveidību paaugstina dabas liegumam cauri plūstošā Bebrupīte, Dambupīte un Kazu valks (kas noteikts kā biotops 3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*, 1,86 ha platībā) ar savām mazajām pietekām. Salīdzinājumā ar dabas liegumam apkārt esošajām teritorijām, meliorācija šo teritoriju ir skārusi maz. Piemēram, Bebrupītei visa dabas lieguma teritorijā raksturīga dabiska upes gultne, kā arī tās mazās pietekas ir ar dabiskām upēm raksturīgajiem līkumiem.

Dabas lieguma teritorijā izveidoti 8 mikroliegumi. Stājoties spēkā plānotajam teritorijas aizsardzības režīmam (IAIN projektam), mikroliegumu teritoriju statuss ir atceļams, ja mikroliegumu sugu aizsardzību nodrošinās IAIN projekts.

Skujkoku meži piemēroti daudzām retajām putnu sugām, piemēram, meža balodim, baltmugurdzenim, trīspirkstu dzenim un vakarlēpim, kuras apdzīvo šos mežus. Meža masīvs ir dzīvesvieta zīdītājdzīvniekiem un vairākām retām bezmugurkaulnieku sugām, piemēram, priežu sveķotājkoksngrauzim un skujkoku dižkoksngrauzim, kā arī pārplūstošajās vietās konstatētajām divām retām airvaboļu sugām. Teritoriju raksturo reto sūnu sugu bagātīgās atradnes, kas šajā izpētē konstatētas plašā dabas lieguma teritorijas daļā, kopumā konstatējot ap 30 jaunu atradņu tādām sūnu sugām kā Hellera ķīllape, Kailā apaļlape, Tūbainā bārkstlape un Trejdaivu bacānija, kurām ir iespējams veidot mikroliegumus. 9. un 10.tabulā norādīta informācija par dabas lieguma galvenajām dabas vērtībām.

9.tabula. Latvijas un Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamie biotopi dabas lieguma teritorijā

Nr. p.k.	Latvijas īpaši aizsargājamā biotopa nosaukums, kods		Biotopu Direktīvas I pielikuma biotops, kods		Platība (ha)	% no dabas lieguma platības
1.	Mežainas jūrmalas kāpas	1.8.	Mežainas piejūras kāpas	2180	54,03	2,45
2.	Upju straujteces un dabiski upju posmi	5.18.	Upju straujteces un dabiski upju posmi	3260	1,86	0,24
3.	Sausi virsāji	1.13.	Sausi virsāji ¹	4030	0,01	0,0005
4.	-	-	Eitrofas augsto lakstaugu audzes ¹	6430	0,51	0,02
5.	Parkveida pļavas	3.20.	Parkveida pļavas ¹	6530*	2,94	0,13
6.	Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi	2.6.	Minerālvielām bagāti avoti un avoksnāji	7160	4,03	0,18

7.	Avoti, kas veido avotkalķus	2.1.	Avoti, kuri izgulsnē avotkalķus ¹	7220*	0,03	0,0014
8.	-	-	Neskarti augstie purvi	7110*	6,33	0,29
9.	-	-	Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās	7120	7,34	0,33
10.	Pārejas purvi un slīkšņas	2.7.	Pārejas purvi un slīkšņas	7140	1.51	0,07
11.	Smilšakmens iežu atsegumi	8.17.	Smilšakmens atsegumi ¹	8220	0,16	0,01
12.	Veci vai dabiski boreāli meži	1.17.	Veci vai dabiski boreāli meži	9010*	417,17	18,95
13.	Staignāju meži	1.15.	Staignāju meži	9080*	58,53	2,66
14.	Nogāžu un gravu meži	1.16.	Nogāžu un gravu meži ¹	9180*	4,38	0,20
15.	Grīņi	1.1.	Purvaini meži	91D0*	257,86	11,72
16.	Aluviāli krastmalu un palieņu meži	1.11.	Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži ¹)	91E0*	1,55	0,07
17.	Veci vai dabiski boreāli meži 2. variants	1.17.	Lakstaugiem bagāti egļu meži	9050	5,29	0,24
Kopā					815,20(823,53²)	37,56

Apzīmējumi: * - ES nozīmēs prioritārais biotops; ¹ – biotopa platība, kas 2015.gada izpētē nav konstatēta, biotopa platība norādīta informatīvi, tā nav iekļauta platību aprēķinos (ha). ² – Kopējā biotopu platība ar 2015.gada izpētē nekonstatēto biotopu veidiem (4030; 6430; 6530*; 7220*; 8220; 9180*; 91E0*).

Paskaidrojums: Atbilstoši Latvijas Dabas fonda (organizācija, kas iepriekš veica datu sagatavošanu Eiropas Komisijai. Dati iekļauti *Natura 2000* datubāzē: <http://natura2000.eea.europa.eu/>) sniegtajai informācijai, par konkrētiem 7 biotopu veidiem, kuri šajā izpētē netika konstatēti (nelieliem zālāju biotopu fragmentiem, aluviālajiem un nogāžu mežiem, atsegumiem (dažu ha platībā)), nav pieejama informācija par šo biotopu atrašanās vietām dabā, kā arī cita būtiska informācija par biotopu stāvokli pēdējo 15 gadu laikā. Visticamāk, šie dati *Natura 2000* datu bāzē ir iekļauti nejauši, piemēram, no blakus esošajām teritorijām – dabas parka „Abavas senleja”, dabas lieguma „Ventas ieleja”. Šo informāciju daļēji apstiprina iepriekš dabas lieguma teritorijā veiktā kartējuma rezultāti, kuros nav norādīta, piemēram, parkveida pļavu klātbūtne dabas lieguma teritorijā (I.Rērihas mutisks komentārs). Nav pieejama informācija par to kad (kurā laika brīdī) konkrētie 7 biotopu veidi ir iekļauti *Natura 2000* datu bāzē. Daļa informācija iegūta EMERALD projekta ietvaros (2001-2002.gadā). Neveicot 100% teritorijas kartēšanu, nav iespējams apstiprināt, ka konkrētie 7 biotopu veidi dabas lieguma teritorijā nebūtu sastopami. Bez pilnīgas teritorijas kartēšanas nav iespējams konstatēt tik dažādu grupu biotopus nelielās platībās – atsegumus, mežus, purvus, zālājus, piemēram, 7220 - 0,03 ha, 8220 - 0,16 ha vai 6430 - 0,51 ha platībā, ņemot vērā, ka dabas lieguma kopējo platība ir 2201 ha. 2015.gada izpētes ietvaros 100% teritorijas kartējums tikai veikts nedaudz vairāk kā pusē no dabas lieguma teritorijas. Dažu biotopu veidu identificēšanai ir iespējams kamerāli atlasīt datus un gūt vispārīgu priekšstatu par to potenciālo atrašanās vietām, tomēr dažus no tiem dabā ir sarežģīti konstatēt. Jāņem vērā, ka biotopu veidu interpretācija, noteikšana dabā, pēdējo 15 gadu laikā (kopš pirmreizējās teritorijas apsekošanas) ir būtiski mainījusies, tādēļ vairāku biotopu atbilstība mūsdienu interpretācijai ir apšaubāma.

Dabas liegumā konstatētas 51 īpaši aizsargājamās sugas, un 24 no tām ir veidojami mikroliegumi. Viena no lielākajām teritorijas vērtībām neapšaubāmi ir 19 Putnu Direktīvas I pielikuma sugas (vienlaikus arī 21 Latvijā īpaši aizsargājamās sugas), no tām 18 sugām ir pierādīta ligzdošana. Konstatētas arī Biotopu direktīvas dažādu pielikumu augu, bezmugurkaulnieku, rāpuļu un zīdītāju sugas – īss pārskats par to 10.tabulā.

Ņemot vērā lielo īpaši aizsargājamo biotopu un sugu dzīvotņu koncentrēšanos dabas lieguma teritorijā, to nozīmi ES retu un izzūdošu sugu un biotopu aizsardzības kontekstā, dabas liegums atzīstams par būtisku teritoriju bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā Latvijā. Kā nozīmīga vērtība būtu jāmin meža biotopu kvalitāte un tajos esošo reto putnu sugu daudzveidība, galvenokārt, medņu rieta vietas un tādu putnu sugu kā brūnā čakste, vakarlēpis, reto dzeņveidīgo, pūčveidīgo un dzilnveidīgo sugu, kā arī lielo plēsīgo putnu klātbūtne.

10.tabula. Latvijas un Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamās sugas dabas lieguma teritorijā

Sugu grupa	Latvijas likumdošana		ES direktīvu pielikumi			
	ĪAS	MIK	II	IV	V	I
Putni	21	11	-	-	-	19
Vaskulārie augi	8	2	1	4	1	-
Sūnas	6	6	-	-	-	-
Ķērpji	3	-	-	-	-	-
Sēnes	1	-	-	-	-	-
Bezmugurkaulnieki	7	4	3	3	-	-
Zīdītāji	4	-	4	-	-	-
Abinieki un rāpuļi	1	1	1	2	1	
Kopā	51	24	9	9	2	19

Apzīmējumi:

ES – Eiropas Padomes Direktīva 79/409/EEC Par savvaļas putnu aizsardzību. I pielikums. Sugas, kurām jāpiemēro īpaši dzīvotņu aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu to izdzīvošanu un vairošanos savā izplatības areālā. Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. II pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. V pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1.no 2.pielikums MK 2000.gada 14.novembra noteikumiem Nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1.pielikums 2012.gada MK noteikumiem Nr.940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu

2.2. AINAVISKAIS NOVĒRTĒJUMS

Ventas un Abavas upes ielejas veido robežu starp dažādiem fiziogēogrāfiskajiem rajoniem – Rietumkursas, Austrumkursas augstieni un Kursas zemieni. Dabas lieguma teritorijā ietilpst plašs meža masīvs, kuru no ziemeļiem norobežo Abavas grīva un ziemeļaustrumiem Ventas upe. Šis norobežojums veido dabisku barjeru, kas ļāvis ilglaicīgi pastāvēt dabas lieguma dabas vērtībām – retajām putnu, bezmugurkaulnieku, rāpuļu, augu sugām biežajos meža masīvos. Šī dabiskā barjera gadsimtiem ilgi ir ierobežojusi cilvēka darbību un teritorijas būtisku pārveidošanu. Viļņainas reljefs ar slapjām gravām un mazajām upēm tā pazeminājumos, kā arī teritorijas dabiskais mežainums, lauksaimniecības zemju trūkums un nepiemērotība ir kavējis šīs vietas antropogēnizāciju. Atbilstoši šie procesi un notikumi ir veidojušies dabas lieguma ainava.

2000.gadā Kuldīgas rajonam tika sagatavoti pārskati par dažādām nozarēm rajona teritorijas plānojuma izstrādē, t.sk. arī par ainavu aizsardzību. Šajā pārskatā dabas lieguma teritorijā ietilpstošajos ainavu apvidos izdalītas sīkākas ainavu telpas. Dabas liegumā noteiktas šādas ainavu telpas – Abavas – Ventas mežaines ainavu telpa (teritorijas leļpus Kuldīgas uz austrumiem no Ventas upes ielejas). Latvijas ainavu kartē, ko sastādījis O.Nikodemus, par pamatu ņemot reljefu, augsnes cilmieža un zemes izmantošanas raksturu, dabas liegums daļēji atrodas terasēto upju ieleju un ielejveida pazeminājumu ainavā, kā arī daļu dabas lieguma teritoriju veido mežaiņu un āraiņu ainavu tipi.

Dabas liegums robežojas ar divām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām – dabas parku „Abavas senleja” un dabas liegumu „Ventas ieleja”. Dabas liegums, kā arī blakus esošās īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, veido vienotu īpaši aizsargājamo sugas un biotopu kompleksu. Dabas liegums atrodas apkārt esošo bioloģiski vērtīgo teritoriju centrā starp Ventas un Abavas upēm, tādēļ tā bioloģiskā vērtība ir īpaši nozīmīga perifērajai teritorijai. Blakus esošā dabas parka „Abavas ieleja” teritorija ir viena no ainaviski nozīmīgākajām teritorijām ne tikai Kurzēm, bet arī visas Latvijas mērogā.

Dabas lieguma dienvidu daļa atrodas mozaīkveida ainavā ar izteiktāku lauksaimniecības zemju dominanci, savukārt visā pārējā dabas lieguma daļā ir izteikta meža zemju dominance. Dabas lieguma ainavu struktūras pamatelements ir mežs, kuru veido galvenokārt sausie mežu tipi (14.attēlu). Sastopamākais

ainavu struktūras elements dabas liegumā ir meži un mazo upju, grāvju gultnes, taču nozīmīga loma ainavu struktūrā ir arī atklātajām daļām, galvenokārt, nelielajām lauksaimniecības zemēm (15.attēls). Vēl kā nozīmīgi ainavu elementi ir blakus esošās Ventas un Abavas upju ielejas, kas „ieskauj” dabas liegumu no divām pusēm. Abu upju ielejas ir nozīmīgs ekoloģiskais koridors ne tikai reģionālā, bet arī nacionālā mērogā. To apliecina gan upē sastopamo zivju un bezmugurkaulnieku sugu daudzveidība, gan atsevišķu augu atradnes, kuras Latvijā sastopamas ļoti reti vai tikai upju ielejās.

14.attēls. Ainavu struktūras pamatelements – mežs

Foto: SIA „METRUM”, 2015

15.attēls. Atklātā ainava dabas lieguma

Foto: SIA „METRUM”, 2015

Dabas lieguma teritorijā ainavu vizuālo uztveri būtiski ietekmē ainavu pieejamība (ceļu tīkls) un ainavas raksturs. Atklātas ainavas dabas liegumā ir maz, teritoriju pamatā klāj meži. Pārvietojoties pa ceļiem gar upes krastu, vērojamas slēgtas meža ainavas. Atklātā ainava vērojama no dabas liegumā esošajiem ceļiem, izcirtumos, klajumos, kā arī uzpludinājumu teritorijās. Kopumā dabas lieguma teritorijā vērojama dabiska slēgta meža masīva ainava.

Ainavas attīstību un vērtību būtiski ietekmē cilvēka un dabas mijiedarbība, tāpēc, izstrādājot dabas aizsardzības plānu, tas veidots pēc principa, lai maksimāli saskaņotu sociālekonomiskās un dabas aizsardzības intereses. Dabas lieguma ainava netiek izmantota daudzfunkcionāli (ne kā tūrisma un rekreācijas resurss, ne arī izziņai par dabu un tās procesiem). Galvenie iemesli ainavu telpu neizmantošanai ir to viendabīgums, teritorijas mazapdzīvotība un dabiskā nepieejamība. Arī zemes īpašnieki un apsaimniekotāji teritorijā ir relatīvi maz, tādēļ to ietekme uz ainavu teritorijā ir neliela. Ņemot vērā iepriekš minēto, jāsecina, ka teritorijas ainavai nepiemīt augsta sociālekonomiskā vērtība, un tās pastāvēšana ir atkarīga no vairākiem sociālekonomiskajiem aspektiem – apdzīvotība, iedzīvotāju nodarbošanās u.c.

Dabas liegumā galvenās saimnieciskās darbības sfēras ir mežsaimniecība un pavisam nedaudz lauksaimniecība. Nozīmīgu devumu teritorijas ainavu uzturēšanā dod zemes īpašnieki un apsaimniekotāji, kuru nozīmīgums jāņem vērā, plānojot apsaimniekošanas pasākumus un citus teritorijai nepieciešamos izmantošanas nosacījumus.

2.3. BIOTOPĪ

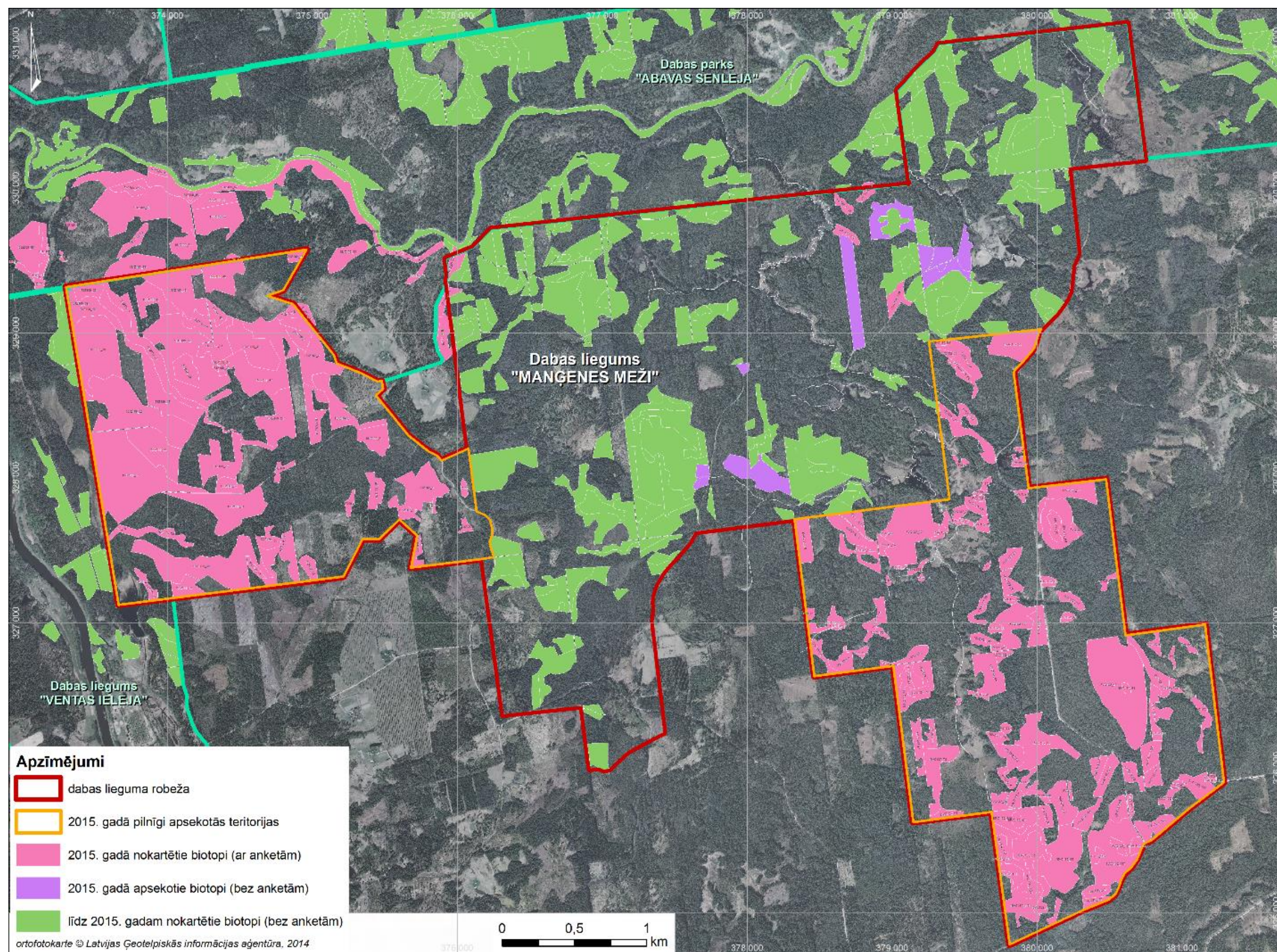
Informācija par dabas lieguma teritorijā sastopamajiem ES īpaši aizsargājamiem biotopiem (atbilstoši *Natura 2000* standarta datu formā sniegtajai informācijai, projekta „Augu un biotopu monitorings *Natura 2000* teritorijās Latvijā” laikā veiktajiem apsekojumiem un dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā veiktajiem apsekojumiem) ir apkopota 11.tabulā (skatīt arī 16. un 17.attēlu).

Saskaņā ar *Natura 2000* datu bāzē un Dabas datu pārvaldības sistēmā OZOLS esošo informāciju, dabas liegumā līdz 2015.gada izpētei bija reģistrēti 11 ES nozīmes īpaši aizsargājami biotopi ar kopējo platību 527,53 ha (kartējums un tā precizējums veikts laika posmā no 2008.-2012.gadam).

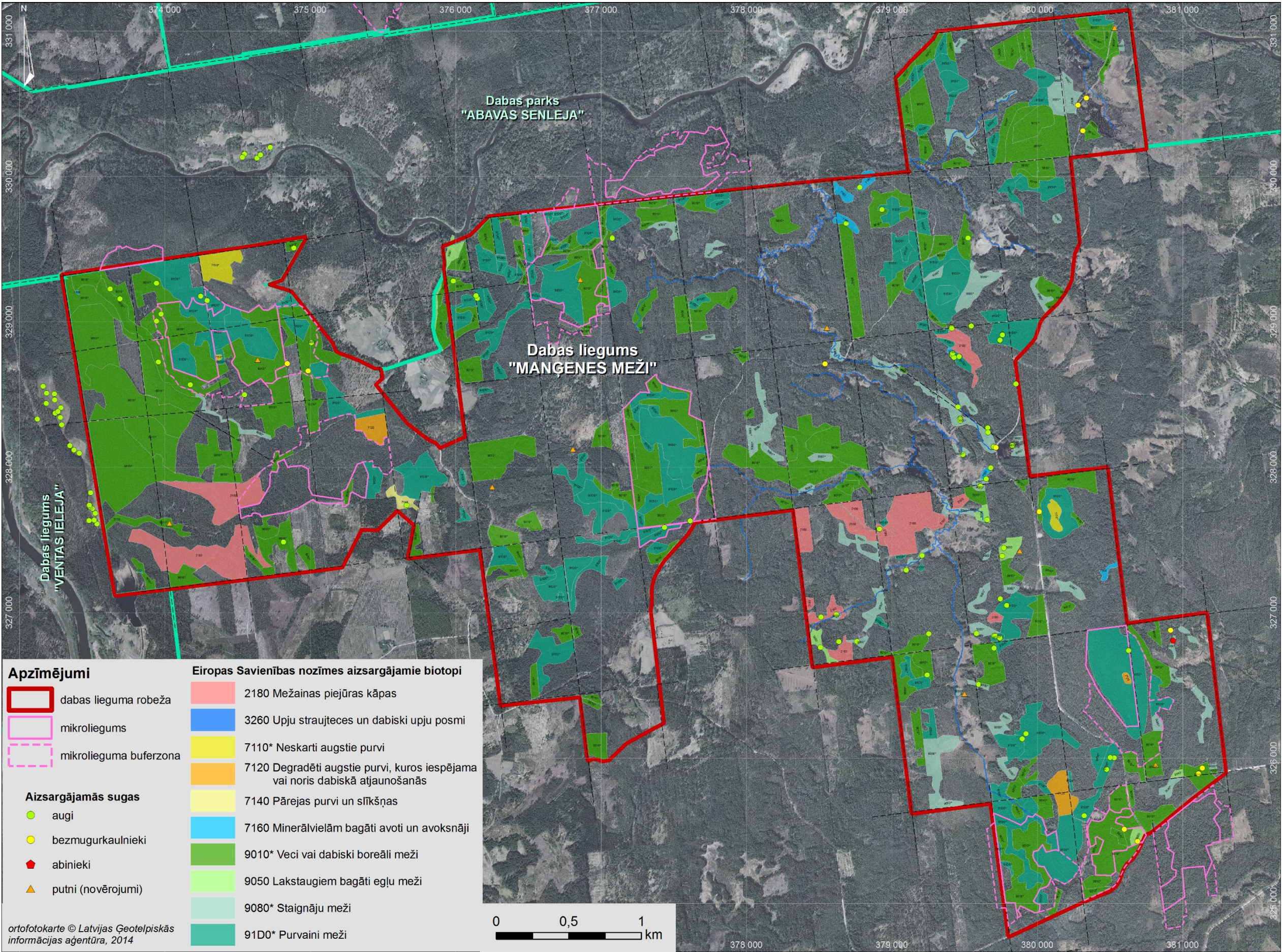
11.tabulā un kartogrāfiskajā materiālā 17.attēlā ir apkopota informācija par īpaši aizsargājamiem biotopiem dabas lieguma teritorijā. Biotopu kartēšana veikta dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros 2015.gadā. Pēc veiktās teritorijas izpētes ir konstatēti 10 biotopu veidi, turklāt par 7 no agrāk

konstatētajiem biotopu veidiem nav pieejama informācija par to atrašanās vietām, kā arī 2015.gada izpētē tie netika konstatēti.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā 2015.gadā divās dabas lieguma teritorijas daļās (teritorijas paplašinājumā 570 ha platībā un dabas lieguma dienvidaustrumu daļā 630 ha platībā) ir veikts 100% meža biotopu kartējums ar anketām, kā arī pārējā dabas lieguma teritorijas daļā (50 ha) tika veikta daļēja meža biotopu kartējuma precizēšana dabā, vietās, kur konstatēti jauni meža biotopi vai biotopa veida izmaiņas, nosakot šiem biotopiem nepieciešamos apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumus. Pētījumi veikti vadoties pēc izstrādātās metodikas „Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2.papildināts izdevums” (Auniņš, 2013).

16.attēls. Īpaši aizsargājamo biotopu veiktais kartējums dažādos laika periodos dabas lieguma teritorijā
Avots: SIA „METRUM”, 2015

17.attēls. Īpaši aizsargājamo biotopu un sugu dzīvotņu izvietojums dabas lieguma teritorijā
Avots: SIA „METRUM”, 2015

Inventarizācijas rezultātā tika precizēti ES nozīmes biotopu veidi un to platības. Pēc jaunākās informācijas kopējā ES nozīmes īpaši aizsargājamo biotopu platība dabas liegumā ir 815,2 ha (platībā neieskaitot 7 biotopu veidus ar kopējo platību – 14,87 ha, par kuriem datubāzē nav pieejama informācija par to atrašanās vietām dabā). Tātad kopumā biotopu platība ir palielinājusies par 295,96 ha, salīdzinot ar iepriekš konstatēto biotopu platību dabas lieguma teritorijā. Platība ir palielinājusies, jo šīs izpētes ietvaros tika veikts 100% kartējums jaunpievienotajai dabas lieguma teritorijas daļai 570 ha platībā, kurā iepriekšējs biotopu kartējums nebija veikts. Turklāt biotopu platības ir palielinājušās, jo tika noteikti 3 iepriekš neizdalīti mežu un 3 purvu biotopu veidi platībās, kas iepriekš nebija detalizēti kartētas.

18.attēls. Dabas lieguma teritorijas kartējuma veikšana 2015.gada septembrī. Attēlā meža biotopu eksperte Vita Caune

Foto: SIA „METRUM” 2015

Šīs izpētes ietvaros netika veikts zālāju un krūmāju biotopu kartējums, jo nebija pieejama informācija par iepriekš konstatēto zālāju biotopu izvietojumu dabā (datubāzē nebija nosakāma biotopa atrašanās vieta). Jānorāda, ka zālāju biotopi iepriekš (2002.gadā) ir konstatēti pavisam nelielās platībās (2 zālāju biotopu veidi kopumā ir konstatēti 3,46 ha platībā). Turklāt teritorijā 2013.gadā ir veikta daļēja zālāju apsekošana, kuras ietvaros neviens no apsekotajiem zālājiem netika noteikts kā bioloģiski vērtīgs zālājs. Dabas liegumā esošo potenciāli vērtīgo zālāju un citas lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir aizaugušas un to vietā ir izveidojies mežs vai krūmājs. Galvenokārt tas saistīts ar dabas lieguma teritorijas neapdzīvotību pēdējos gadu desmitos. No atlikušajiem nedaudzajiem atklātajiem zālājiem tikai neliela daļa tiek pļauta. Tomēr nelielām atklātām laucēm dabas liegumā ir būtiska nozīme – tās piemērotas gan bezmugurkaulnieku sugām, gan zīdītājdzīvniekiem, tāpēc šīs atlikušās nedaudzās lauces un zālāji būtu jāuztur atklāti arī nākotnē.

2015.gadā veiktajā teritorijas izpētē dabas lieguma teritorijā netika konstatēti 7 *Natura 2000* datu bāzē norādītie biotopi – 7220 *Avoti, kuri izgulsnē avotkaļķus* (0,03 ha), 8220 *Smilšakmens atsegumi* (0,16ha), 9180* *Nogāžu un gravu meži* (tika konstatēti daļēji - 1,27 ha platībā), 6430 *Eitrofas augsto lakstaugu audzes* (0,51 ha), 6530* *Parkveida pļavas* (2,94 ha) un 91E0* *Aluviālie krastmalu un palieņu meži* (1,55 ha) (analizējot vēsturiskos datus, secināts, ka daļa šo biotopu konstatēti 2001.gada EMERALD projekta izpētes laikā). Šobrīd bez detalizētas visa dabas lieguma izpētes nav iespējams konstatēt to atrašanās vietu dabā. 2015.gada izpētē ir konstatēti 5 jauni biotopu veidi, līdz šim teritorijā neizdalīti īpaši aizsargājamo biotopu veidi (skatīt 11.tabulu).

37% jeb aptuveni 815,2 ha no dabas lieguma teritorijas aizņem ES nozīmes biotopi, pārstāvēti dažādas grupas – saldūdens, purvu un mežu biotopus. Biotopu kartēšana līdz dabas aizsardzības plāna izstrādes uzsākšanai veikta EMERALD projekta ietvaros, kā arī projekta „Augu un biotopu monitorings *Natura 2000* teritorijās Latvijā” ietvaros. Kartogrāfisko datu formātā ir daļēji pieejama informācija par biotopu atbilstību labvēlīgam aizsardzības stāvoklim dabas lieguma teritorijā, šāda informācija pieejama par vietām, kurās veikts augu un biotopu monitorings, kā arī par biotopu stāvokli dabas liegumā kopumā.

11.tabula. Pārskats par biotopu platību izmaiņām, veicot biotopu kartējuma aktualizāciju dabas lieguma teritorijā

ES biotopa kods un nosaukums (*-prioritārs biotops)	Iepriekš zināmā platība (Dati no Natura 2000 datu formas)	Aktualizētā platība (2015.gadā)	Starpība	Iemesls
2180 Mežainas piejūras kāpas	0	54,03	+54,03	Biotops izdalīts iepriekš kartētā biotopa 9010* teritorijās, kā arī jaunās platībās. Jauns biotopa veids Latvijā (tiek kartēts no 2015. g.). Konstatēts arī 2011.gadā pievienotajā dabas lieguma daļā
3260 Upju straujtes un dabiski upju posmi	5,26	1,86	-3,4	2015.gadā biotops netika atkārtoti kartēts. Ņemot vērā, ka visa Bebrupītes un to pieteku platības ir kartētas kā šis biotopa veids, vispārējās izmaiņas tās platībā netika novērotas. Platība samazinājusies kamerāli veicot datu digitālo precizēšanu.
4030 Sausi virsāji ¹	0,01	-	-	2010.gadā biotops atzīts par izzudušu (I.Rēriha). 2012.gadā. Biotopa platība atkārtoti noteikta (I.Silamiķele), taču nav iekļauta 2012.gada ziņojumā Eiropas Komisijai. Tas nav iekļauts pēdējā ziņojumā Natura 2000 datubāzei. Uzskatāms, ka biotops teritorijā nav sastopams
6430 Eitrofas augsto lakstaugu audzes ¹	0,51	-	-	Datubāzēs nav pieejama informācija par konkrētā biotopa atrašanās vietu dabā, izpēti laikā tas netika konstatēts. Biotops varētu būt satopams Bebrupītes krastos vai pie bebrainēm
6530* Parkveida pļavas ¹	2,94	-	-	Datubāzēs nav pieejama informācija par konkrētā biotopa atrašanās vietu dabā, izpēti laikā tas netika konstatēts. Tā klātbūtne dabas liegumā ir apšaubāma
7160 Minerālvielām bagāti avoti un avoksnāji	0,03	4,03	+4	Jaunas biotopa platības konstatētas dabas lieguma paplašinājumā un tā dienviddaļā
7220* Avoti, kuri izgulsnē avotkalņus ¹	0.03	-	-	Datubāzēs nav pieejama informācija par konkrētā biotopa atrašanās vietu dabā, izpēti laikā tas netika konstatēts. Biotops varētu būt satopams dabas lieguma centrālajā daļā.
8220 Smilšakmens atsegumi ¹	0.16	-	-	Datubāzēs nav pieejama informācija par konkrētā biotopa atrašanās vietu dabā, izpēti laikā tas netika konstatēts. Biotops varētu būt satopams dabas lieguma centrālajā daļā.
9010* Veci vai dabiski boreāli meži	249.64	417,17	+167,53	Platība palielinājusies, jo veikta pirmreizēja kartēšana 2011.gadā pievienotajā dabas lieguma daļā. Prognostējams, ka daļa platības būs nepieciešams pārkvalificēt par 2180.

9080 *Staignāju meži	60,84	58,53	-2,31	Daļa biotopa platības nekvalificējas kā šis biotopa veids. Tas atbilst biotopam 9050 vai 91D0*
9180* Nogāžu un gravu meži ¹	4,38	0	-1,27	Daļa biotopa (1,27 ha) atrodas pamatteritorijas ZA daļā. Tā turpinās ārpus dabas lieguma teritorijas dabas parka „Abavas senleja” teritorijā. 2015. gada kartējumā konstatētā platība noteikta kā biotops 9050. Nav pieejama informācija par 3,11 ha platībā esoša biotopa izvietojumu (atrašanās vietu dabā). Visticamāk dati nejauši iekļauti no blakus teritorijas
91D0* Purvaini meži	202,19	257,86	+55,67	Platība palielinājusies, jo veikta pirmreizēja kartēšana 2011.gadā pievienotajā dabas lieguma daļā
91E0* Aluviālie krastmalu un palieņu meži ¹	1,55	-	-	Datubāzēs nav pieejama informācija par konkrētā biotopa atrašanās vietu dabā, izpēti laikā tas netika konstatēts. Analizējot datus secināts, ka tā neliela daļa varētu atrasties 70. kvartāla 23.nogabalā, kurā šogad nenotika detalizēta izpēte
7110* Neskarti augstie purvi	0	6,33	+6,33	Konstatēti vairāki jauni biotopa poligoni. Kopumā biotops atrodas zemā kvalitātē. Ja netiek veikti biotopa atjaunošanas pasākumi, tad laika gaitā tas dabiski kļūs par 91D0*
9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži	0	6,53	+6,53	Jauns biotopa veids Latvijā (tiek kartēts no 2015.g.). Konstatēti vairāki biotopa poligoni. Kvalitāte vidēja
7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās	0	7,34	+7,34	Konstatēti vairāki jauni biotopa poligoni. Kopumā biotops atrodas zemā kvalitātē. Ja netiek veikti biotopa atjaunošanas pasākumi, tad laika gaitā pāries uz 91D0*
7140 Pārejas purvi un slīkšņas	0	1,51	+1,51	Konstatēti vairāki jauni biotopa poligoni. Kopumā biotops zemā kvalitātē
KOPĀ	527,53	815,20	+295,96	Būtisku daļu biotopu platības palielinājumu veido – teritorijas paplašinājuma kartējums, kas agrāk nav kartēts

Apzīmējumi: * - ES nozīmēs prioritārais biotops; ¹ – biotopu platība, kas 2015.gada izpētē nav konstatēta, tabulā tā norādīta informatīvi, tā nav iekļauta platību (ha) aprēķinos.

2.3.1. Meža biotopi

(1) Dabas aizsardzības vērtība

Meži aizņem 92% (2019 ha) no dabas lieguma kopējās teritorijas. Savukārt ES aizsargājamie meža biotopi aizņem aptuveni 794 ha lielu platību (36%) no dabas lieguma mežiem. Meža augšanas apstākļu tipu izplatība un telpiskā struktūra atspoguļo teritorijas īpatnējos apstākļus – sausas piejūras un iekšzemes kāpas, kur dominē damaksnis (24%), mētrājs (22%) un lāns (20%), kā arī ieplakas, kurās dominē slapjie augšanas apstākļu tipi slapjais mētrājs (7%) un slapjais damaksnis (7%), mazākās platībās niedrāji (5%) un purvāji (3%). Tā kā augsnes ir vidēji auglīgas, eitrofie augšanas apstākļu tipi sastāda ļoti nelielu procentu no dabas lieguma mežiem. Nosusinātie mežu tipi (ārenis un kūdrenis) sastopami atsevišķās vietās (kopumā - 2 %), galvenokārt, gar ceļiem.

Kopumā aizsargājamo meža biotopu kvalitāte ir vērtējama kā vidēja. To kvalitāti, galvenokārt, ir ietekmējusi mežsaimnieciskās darbība, ko norāda meža biotopu ekspertu sniegtā informācija meža biotopu anketās: „*Meža biotopos izvēktas gan kritālas, gan sausie bioloģiski vērtīgie koki, redzami celmi, biotops atjaunojies pēc kailcirtes, u.c.*”

Jānorāda, ka dabas lieguma teritorijas centrālajā daļā vietās, kurās dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros netika veikts kartējums ar anketām, būtu veicams pilnvērtīgs (100%) meža biotopu kartējums ar anketām, jo daļa dabas lieguma teritorijas ietilpst Baltijas ledus ezera senkrasta teritorijā. Šajā teritorijas daļā atrodas nogabali ar priežu audzēm (briestaudzes vecumā), kas būtu vērtējami kā piejūras meža biotopu veids *Mežainas piejūras kāpas* (2180). Šādas potenciāli vērtīgās mežaudzes atrodas 138.kvartāla 4.nogabalā, 139.kvartāla 2., 3., 4.nogabalā, 117.kvartāla 24., 29., 31., 33.nogabalā, kā arī daudzos citos nogabalos.

Šobrīd īpaši aizsargājamo meža biotopu platība ir neliela gan Latvijas mērogā (visi biotopu veidi kopā – orientējoši 0,9% no valsts teritorijas; ES nozīmes meža biotopi aizņem ap 4% valsts teritorijas), gan arī dabas liegumā (ES nozīmes meža biotopi aizņem 36% dabas lieguma platības). Dati un biotopu kartējums veikts, izmantojot „Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2.papildināts izdevums” (Auniņš, 2013).

Biotopu 9010* *Veci vai dabiski boreālie meži* dabas lieguma teritorijā pārstāv galvenokārt pirmais biotopa variants (tipiskais), kurā dominē priede. Nereti biotops ir izvietots uz reljefa paaugstinājumiem – iekšzemes kāpām. Kopumā tas aizņem 417,17 ha lielu platību, kas veido vairāk nekā pusi (51%) no kopējās dabas lieguma meža biotopu platības.

Biotopa kvalitāte vērtējama kā vidēja līdz laba. Daļa no biotopiem, kuru kvalitāte ir vērtējama kā vidēja, ir salīdzinoši jauni, tomēr tiem ir raksturīga dabiska, dažāda vecuma audzes struktūra, un atsevišķi bioloģiski veci koki ar lieliem, nokaltušiem zariem. Vairumā gadījumu šo biotopu kvalitāti ir iespējams paaugstināt, nodrošinot neiejaucšanās režīmu. Nereti salīdzinoši vecu mežaudžu vērtību pazemina kritālu, sausokņu un stubeņu izvākšana, tāpēc ļoti svarīgi saglabāt šīs struktūras turpmāk. Jāņem vērā, ka kritālu saglabāšana biotopā ir samērā neiespējami realizējams pasākums, jo daļa šī biotopa atrodas ceļu tuvumā, pie mājvietām vai izcirtumiem, kas būtiski ietekmē šī biotopa kvalitāti. Līdz ar to izcilākie šī biotopa fragmenti ir saglabājušies tikai grūti pieejamās vietās – nereti uz nelieliem minerālzemes paaugstinājumiem *purvainu mežu* vidū, tālu no ceļiem.

19.attēls. Boreālie meži dabas lieguma teritorijā tās apsekošanas laikā 2015.gada septembrī
Foto: SIA „METRUM” 2015

Sastopami atsevišķi nogabali ar biotopa 4.variantu – nesenās meždegas. Diemžēl nereti tajās ir izvēkta gandrīz visa mirusī koksne, atstājot tikai tās kritālas, kuras ir pārāk sadalījušās, lai tās pārvietotu.

Bez regulāras mirušās koksnes izzagšanas lielos apjomos, biotopu apdraud arī dabisko traucējumu – ugunsgrēku trūkums. Lai saglabātu skrajus priežu sausieņu mežus, kas būtu piemēroti gaismas prasīgām sugām, atsevišķos nogabalos ir nepieciešama egles izciršana paraugā un 2.stāvā, vēlams pēc tam veikt kontrolēto dedzināšanu.

Biotopa īpatsvars dabas liegumā (19% no dabas lieguma platības) ir būtiski lielāks nekā vidēji Latvijā (0,3%). Biotopa aizsardzības stāvoklis dabas liegumā vērtējams kā vidējs (līdz šim iztrūkstošo aizsardzības pasākumu dēļ), taču stabils.

Biotops 2180 *Mežainas piejūras kāpas* tipiski atrodas Piejūras zemienē. Dabas lieguma teritoriju šķērso Baltijas ledus ezera senkrasta līnija (nogāze). Piejūras zemienes daļā esošie biotopi 9010* *Veci vai dabiski boreālie meži*, kas atrodas uz kāpām, šajā izpētē ir pārkartēti kā *Mežainas piejūras kāpas*. Biotopa aprakstu, ietekmējošos faktorus un apsaimniekošanas pasākumus skatīt pie biotopa 9010* apraksta.

Diemžēl detalizēta informācija par Baltijas ledus ezera senkrasta robežu bija pieejama brīdī, kad biotopu kartēšana jau bija izplānota un pabeigta. Līdz ar to kartētajā teritorijā varētu būt sastopamas vēl lielākas šī biotopa platības, bet ar zemākas kvalitātes (jaunākām) mežaudzēm. Tā kā šīs mežaudzes ir salīdzinoši jaunas, pastāv iespēja, ka tajās tiek realizēta kopšanas cirte. Tā kā jaunākās mežaudzēs vēl nav izveidojušās dabiskiem mežiem raksturīgas struktūras – lielu dimensiju dzīvi un miruši koki u.c., saudzīga pirmreizēja kopšanas cirte neatstās būtisku negatīvu ietekmi uz šo biotopa veidu. Atbilstoši IAIN projektam, kopšanas cirtes ir pieļaujamas šajā biotopā. Biotops konstatēts arī dabas liegumam 2011.gadā pievienotajā platībā (kopumā 54,03 ha). Platību vairāki nogabali – vidēja vecuma priežu audzēs sila un mētrāja meža augšanas apstākļu tipos, kur sūnu stāvā vairāk kā 25% platības segumu veido baltie ķērpji - kladonijas *Cladonia spp.* Platībās maz dabiskiem meža biotopiem raksturīgo struktūras elementu, bet nelielos apjomos sastopamas indikatorsugas, atvērumi mežaudzēs un nedaudz atmirusī koksne, kuras apjoma palielināšana ir viens no nākotnē plānojamiem apsaimniekošanas pasākumiem. Lai regulētu tendenci palielināties augsnes auglībai, nepieciešama daļā platības (25,11 ha) veikt kontrolētu dedzināšanu. Šādās platībās nav pieļaujama augsnes apstrāde, kuru plāno dabiskās meža atjaunošanās stimulēšanai. Šis biotops konstatēts iepriekš nekartētās teritorijas daļā un tas nepārklājas ar 9010*, jo audzes pārāk jaunas un nav nepieciešamā struktūru daudzuma.

Biotopa 9080* *Staignāju meži* platība ir samērā liela – 58,53 ha. Tie atrodas galvenokārt starpkāpu ieplakās un gar nelielām ūdenstecēm, pārsvarā sadrumstaloti un nelielās platībās. Sastopams gan biotopa 1.variants (tipiskais variants – meži pārmitrās minerālaugsnēs un kūdras augsnēs; periodiski applūstoši vai gruntsūdeņu atslodzes vietās), gan 2.variants (biotopa veidošanās fāze).

Abi biotopa varianti nereti atrodas ap nelielām ūdenstecēm – strautiem un valkiem, līdz ar to tiem ir raksturīgas biotopa 91E0* *Aluviāli meži* iezīmes. Ciņi ir maz izteikti, zemsedzē reizēm ir diezgan liels graudzāļu īpatsvars, kas kalpo kā barības bāze meža dzīvniekiem. Daļa no konstatētajiem staigājumiem ir salīdzinoši jauni (2.variants), jo veidojas, aizaugot slapjiem zālājiem un nabadzīgiem zāļu purviem ap ūdenstecēm.

Tā kā lielu staigāju biotopu īpatsvaru veido jauni meži, *staigāju mežu* galvenā bioloģiskā vērtība ir saistīta ar atšķirīgu augtņu klātbūtni, kas palielina apkārtējās vides bioloģisko daudzveidību. Biotopa aizsardzības stāvoklis dabas liegumā ir labvēlīgs, jo mitrajās ieplakās esošajās mežaudzēs lielākoties nav veikti mežsaimnieciski pasākumi, arī hidroloģiskais režīms lielākoties nav būtiski ietekmēts. Biotopa stāvoklim nākotnē būs tendence uzlaboties, pieaugot mežaudžu vidējam vecumam (ar nosacījumu, ka tiek īstenoti aizsardzības pasākumi).

Atsevišķos nogabalos, kuri susināti, izmantojot meliorācijas grāvjus, ir nepieciešama hidroloģiskā režīma atjaunošana (1,96 ha platībā). Bieži grāvji ir izvietoti tā, ka susina tikai atsevišķus meža nogabalus un to aizbēršana visticamāk negatīvi neietekmēs tuvākos meža ceļus, tomēr pirms darbu uzsākšanas būtu nepieciešama hidrologa konsultācija.

Biotops 9180* *Nogāžu un gravu meži* iepriekš dabas lieguma teritorijā konstatēts 1,27 ha platībā, taču Natura 2000 datu bāzē tā platība norādīta – 4,38 ha. Apsekojot zināmo biotopa platību dabas lieguma ziemeļaustrumu daļā, konstatēts, ka tā atbilst biotopa veidam – 9050 – *Lakstaugiem bagāti egļu meži*. Analizējot vēsturiskos datus, secināts, ka biotops konstatēts 2001.gada EMERALD projekta izpētes laikā. Šobrīd tā platības visticamāk turpinās ārpus dabas lieguma teritorijas – dabas parka „Abavas senleja” teritorijā. Iepriekš dati par šo biotopa veidi ir pievienoti dabas lieguma teritorijai, kaut arī tas tajā neatrodas.

Biotops 91D0* *Purvaini meži*, sastopams gan starpkāpu ieplakās, gan augsto purvu malās, gan tas veidojies aizaugot nosusinātiem augstajiem purviem. Pēc līdz šim zināmās informācijas – dabas lieguma teritorijā tas aizņem ievērojamas platības – 257,86 ha. Ņemot vērā, ka šīs izpētes ietvaros tika 100% kartēta teritorijas daļa, kas dabas liegumam tika pievienota 2011.gadā, šī, kā arī citu aizsargājamo biotopu platības ievērojami palielinājās. Pievienotajā teritorijas daļā šis biotops ir konstatēts 42,94 ha platībā. Arī šajā biotopā ir notikusi mežsaimnieciskā darbība, tāpēc daļā nogabalu kvalitāte nav augsta. Kopumā biotopa aizsardzības stāvoklis vērtējams kā labvēlīgs, jo mitruma apstākļu un mazproduktīvās kokaudzes

dēļ, tas mazāk pakļauts saimnieciskajai darbībai (izņemot 30,31 ha platībā, kur novērojama mežsaimnieciskās darbības ietekme un biotopa kvalitāte ir zema).

Galvenokārt sastopams biotopa 1.variants – purvaini ar kūdras slāni, kas biezāks par 30 cm. Tajos galvenokārt dominē priede, lai gan ir sastopami arī atsevišķi nogabali, kuros dominē egle. Biotopu kvalitāte laba – sevišķi augsto purvu malās un aizaugušajos augstajos purvos, kur tie veido salīdzinoši lielus vienlaidus masīvus (lielākie masīvi sakrīt ar putnu sugām veidoto mikroliegumu teritorijām). Daudzveidīgā un sadrumstalotā reljefa dēļ teritorijai ir raksturīgi arī nelieli purvaino mežu ieslēgumi starpkāpu ieplakās, kas bieži ir diezgan jauni, tādējādi to kvalitāte nereti vidēja vai zema.

Atsevišķās vietās augsto purvu malās un reljefa pazeminājumos sastopams arī biotopa 3.variants – nosusinātie meži. Bieži kokaudzi veido blīva egļu audze divos stāvos, kurā sastopamas atsevišķas lielu dimensiju, bioloģiski vecas, nereti nokaltušas priedes. Nokaltušajās priedēs nereti sastopama reta bezmugurkaulnieku suga – spožā skudra *Lasius fuliginosus*. Par mežaudzes kontinuitāti šajos biotopos liecina dabisko meža biotopu speciālistu sūnu sugas kailās apallapes *Odontoschisma denudatum* klātbūtne.

Vairāki no dabas lieguma teritorijā esošajiem degradētajiem augstajiem purviem ir susināti. Meliorācijas grāvji ir daļēji aizauguši, tomēr turpina funkcionēt. Dabas aizsardzības plānā norādītajās vietās būtu nepieciešama hidroloģiskā režīma atjaunošana (45,35 ha platībā), aizdambējot meliorācijas grāvjus. Tas uzlabotu arī purvu malās esošo purvaino mežu kvalitāti.

20.attēls. Degradēta augstā purva atklātā daļa 188.kv. 10.nog. (iespējams, sen aizaudzis purva ezers), apkārt *purvainie meži*, putnu sugai veidotā mikrolieguma centrs

Foto: Vita Caune, 2015

Kopumā biotopa stāvoklis vērtējams kā labs, jo pēdējos gados nav veikta mežsaimnieciskā darbība, līdz ar to palielinās DMB struktūras elementu daudzums un uzlabojas to kvalitāte. Arī kā turpmākā apsaimniekošana ieteicama neiejaukšanās, papildus plānojot putnu riestu apsaimniekošanas pasākumus. Šajās platībās nav pieļaujama meža cūku piebarošana, kas rada draudus esošajiem medņu riestiem un citu uz zemes ligzdojošo putnu populācijām.

91E0* Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži). Pēc pieejamās informācija, iepriekš teritorijā biotops ir konstatēts 1,55 ha platībā. Šī platība nav apsekota, jo nav pieejama informācija par konkrētā biotopa atrašanās vietu teritorijā, kā arī teritorijā nav veikts 100% kartējums. Kamerāli analizējot 2001.gada EMERALD projekta izpētes datus un aktuālo mežaudžu datu informāciju, secināts, ka iespējams šis biotops daļēji nelielā platībā atrodas 70.kvartāla 23.nogabalā. Dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros netika kartēta šī dabas lieguma teritorijas daļa.

9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži. Kopumā dabas liegumā konstatēti ļoti nelielās platībās. Sastopami vairāki šī biotopa varianti:

1.variants – uz sausām minerālaugsnēm. Pirmajā un otrajā stāvā dominē egle, piejaukumā melnalksnis, apse, purva bērzs. Zemsedze lakstaugiem bagāta, sastopama parastā sievparade *Athirium filix-femina*, Linneja kailparade *Gymnocarpium dryopteris*, daudzgadīgā kaņepene *Mercurialis perennis* u.c.

3.variants – mežaudzes uz susinātām augsnēm. Tās veidojušās meliorācijas ietekmētos melnalkšņu staignajos. Mežaudzes 1. un 2.stāvā dominē egle, zemsedzē nav sastopamas melnalkšņu staignājiem raksturīgās grīšļu sugas, bet ir ienākušas nemorālas sugas, piemēram, parastā čūkstoga *Paris quadrifolia*, dzeltenā zeltņātrīte *Galeobdolon luteus*, Linneja kailparade *Gymnocarpium dryopteris*. Šajos mežos parasti ir salīdzinoši liels mirušās koksnes daudzums, un dabisko meža biotopu indikatorsugu klātbūtne (egļu lekanaktis *Lecanactis abietina*, kaķpēdiņu artonija *Arthonia leucopellea*), kas liecina par mežaudzes kontinuitāti.

Galvenais ietekmējošais faktors ir mežizstrāde. Šajos biotopos nav pieļaujama saimnieciskā darbība un nav nepieciešami nekādi biotopu apsaimniekošanas pasākumi.

(2) Sociālekonomiskā vērtība

Meža sociālekonomiskā vērtība nereti tiek vienādota ar iegūstamās koksnes vērtību, kas ir pretrunā ar meža biotopu labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšanu. Taču jāņem vērā arī citi meža biotopu sociālekonomiskās vērtības aspekti – pievilcīgas ainavas un rekreācijas vides veidošana (piemēram, priežu, egļu meži), hidroloģiskā režīma stabilizēšana apkārtējā teritorijā (*staignāju meži, purvaini meži*), kā arī dzīvotņu nodrošināšana daudzveidīgai bezmugurkaulnieku, putnu un zīdītāju faunai, kas uzlabo arī apkārtējo saimnieciski izmantoto mežu spēju pretoties, piemēram, kaitēkļu invāzijām.

(3) Ietekmējošie faktori

Būtiska mežu kvalitātes uzlabošanās ir prognozējama, ja tiks ierobežota saimnieciskā darbība bioloģiski vērtīgākajās teritorijās, neveicot nekādu mežsaimniecisko darbību, t.sk. nokaltušo koku izvākšanu, kas īpaši aktīvi novērojama tuvāk pie apdzīvotajām vietām, ceļiem. Ja kritalu un sausokņu izvākšana nepieciešama drošības apsvērumu dēļ, vai, lai atbrīvotu labiekārtotas takas un ceļus no nokritušiem kokiem, to stumbeņi atstājami apkārtējā biotopā – „guļus stāvoklī”.

Līdz šim dabas lieguma teritorijā ir veikta mežsaimnieciskā darbība, jo spēkā esošā likumdošana pieļauj galveno cirti (tajā skaitā kailcirti) neitrālajā un ainavu aizsardzības zonā, šīs zonas kopumā noteiktas ~500 ha platībā jeb 25% no kopējās dabas lieguma teritorijas. Kopš dabas lieguma izveidošanas, tā teritorijā ir veiktas kopšanas cirtes vairāk nekā ¼ teritorijas, dažādos laika posmos. Arī galvenās cirtes ir realizētas ievērojamos apjomos, kopumā aptuveni 90 ha platībā. Jānorāda, ka šobrīd meža biotopu aizsardzība dabas liegumā netiek nodrošināta. Kopumā teritorijā vērojama būtiska mežsaimnieciskās darbības ietekme, kuras rezultātā ir tieši iznīcinātas vai netieši ietekmētas būtiskas aizsargājamo meža biotopu platības. Pēdējā piegadē ir realizētas vairākas izlases cirtes un kailcirtes, piemēram, kailcirte 118.kvartāla 1.nogabalā, kurā atradās prieža audze virs kopšanas vecuma, kas atbilstoši vispārējo noteikumu nosacījumiem nevarētu tikt realizēta, taču individuālie noteikumi pieļauj kailcirtes realizāciju ainavu aizsardzības un neitrālajā zonā. Atbilstoši teritorijas reljefam un mežaudzes vecumam, šajā nogabalā varēja atrasties meža biotops – *mežainas piejūras kāpas*, kas visticamāk ir sastopamas apkārt esošajos nogabalos ap realizēto kailcirti. Jāpiezīmē, ka apkārt esošie nogabali arī atrodas neitrālajā zonā, kurā šobrīd ir pieļaujama kailcirte (kopumā tā pieļaujama 25% no kopējās daubs lieguma platības). Kopšanas cirtes slapjajos meža tipos ir realizēta visā dabas lieguma teritorijā (skatīt 12.,13.attēlu un 8.tabulu). Atbilstoši IAIN projektam – tiek ierosināts aizliegt kopšanas cirtes realizāciju slapjajos meža augšanas apstākļu tipos. Lai mazinātu sociālekonomisko un mežsaimniecisko ietekmi uz dabas lieguma esošo meža ekosistēmu, ir nepieciešams pastiprināt teritorijas aizsardzības režīmu. Primāri ir nepieciešams noteikt dabas lieguma zonas režīmu visā dabas lieguma teritorijā, attiecīgi aizliedzot galveno cirti visā dabas lieguma platībā, kā tas ir noteikts citos dabas liegumos Latvijas teritorijā. Ņemot vērā, ka dabas lieguma zonā ir pieļaujama sanitārās un kopšanas cirtes jaunaudzēs un vidēja vecuma audzēs, būtu nepieciešams pastiprināti pasargāt mitro mežu, galvenokārt melnalkšņu mežu platības, tajās ierobežojot kopšanas cirtes veikšanu.

Meža biotopiem nepieciešamo aizsardzības režīmu (neiejaukšanos biotopa dabiskajā attīstībā) daļēji nodrošina dabas lieguma teritorijas esošais aizsardzības režīms. Šobrīd noteiktais dabas lieguma zonas statuss pieļauj veikt kopšanas cirti jaunaudzēs un vidēja vecuma audzēs, kas pēc būtības nevar tikt realizēta aizsargājamajos meža biotopos (izņemot slapjos meža apstākļu tipos), jo tajos esošo mežaudžu vecums ir lielāks nekā noteikumos pieļaujamais kopšanas ciršu realizācijas vecums. Tāpat dažādos meža biotopos nav vēlams jebkāda mirušās koksnes izvākšana, tai skaitā pēc vējgāzēm, vējlauzēm u.c. dabiskiem traucējumiem. Šī iemesla dēļ ir nepieciešams noteikt papildu piesardzības pasākumus kopšanas ciršu realizācijai nākotnē. Veicot kopšanas cirti ir jāievēro nosacījums neizvēkt no meža kritālas un stāvošos sausos kokus, kuru diametrs resnākajā vietā ir lielāks par 25 cm, izņemot bīstamos kokus (koki, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus). Atbilstoši piedāvātajam IAIN projektam, tajā tiek noteikts neveikt kopšanas cirti slapjajos meža augšanas apstākļu tipos un tiek noteikts laika perioda ierobežojums (1. marts – 31.jūlijs) kopšanas cirtes veikšanai sausajos meža tipos.

Būtisks ietekmējošais faktors, kas varētu ietekmēt dabisko meža biotopu attīstību, ir nekontrolēta publisko pasākumu rīkošana meža biotopu teritorijās, kas attiecīgajā laika posmā (pavasārī un arī vasarā) ir būtisks traucējums arī citām dabas vērtībām, piemēram, vistveidīgajiem putniem mednim, rubenim. Pārāk liela antropogēnā slodze relatīvi nelielā teritorijā, piemēram, orientēšanās sacensības vai pārgājiens, var radīt būtisku traucējumu arī uz meža biotopu dabisko zemsedzi, īpaši slapjajos meža augšanas apstākļu tipos. Šobrīd vispārējie noteikumi nosaka publisku pasākumu saskaņošanas nepieciešamību, ja pasākumā piedalās vairāk par 60 cilvēkiem. Tomēr ir jāņem vērā, ka arī mazāks cilvēku skaits pavasarī var radīt būtisku traucējumu gan riestojošiem putniem, gan ietekmēt meža biotopu zemsedzi. Tādēļ publisko pasākumu rīkošanas kontroles nodrošināšanai ir nepieciešams noteikt mazāku cilvēku skaitu, kāds vienlaikus drīkst atrasties dabas lieguma teritorijā, kā arī pirms šādā pasākuma organizēšanas ir nepieciešams izvērtēt pasākuma norises vietu, tās nozīmību no dabas aizsardzības viedokļa. Arī salīdzinoši nelielu cilvēku skaita klātbūtnei šajā teritorijā ir jānosaka saskaņošanas nepieciešamība ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

Gadījumā, ja mikrolieguma teritorija tiktu iekļauta dabas lieguma teritorijā, dabas lieguma regulējums (pie nosacījuma ja stātos spēkā IAIN projekts) nodrošinātu gan putnu sugu, gan meža biotopu aizsardzību.

2.3.2. Purvu un saldūdens biotopi

Atbilstoši Meža valsts reģistra (MVR) datu bāzē pieejamai informācijai, purvu teritorijas aizņem aptuveni 50 ha no dabas lieguma platības. No tiem aptuveni 40 ha aizņem zāļu purvi un 10 ha sūnu purvi. Pēc 2015.gada veiktās teritorijas apsekošanas dabā, tika konstatēti četri purvu biotopu veidi ar kopējo platību – 19,21 ha.

Biotops **7160 Minerālvielām bagāti avoti un avoksnāji** konstatēts 4,03 ha platībā, kopumā 9 poligonos. Četri no tiem atrodas dabas lieguma paplašinātajā daļā, savukārt pieci no tiem atrodas pamatteritorijā, kas noteikta kopš 1999.gada. Kopumā biotops atrodas mazo upju izteku vietās, kā arī mežos starppauguru vai starpkāpu ieplakās vai lēzenu nogāžu pakājē. Šim biotopam veidam nav nepieciešami konkrēti apsaimniekošanas pasākumi, tajos nepieciešams nodrošināt neiejaukšanos. Tos būtiski var ietekmēt mežizstrāde, smagās tehniskas pārvietošanās to tiešā tuvumā.

Biotops **7110* Neskarti augstie purvi** kopumā noteikts 6,33 ha platībā. Iepriekš dabas lieguma teritorijā tas nav konstatēts, jo tas atrodas teritorijas daļās, kurai nav veikts iepriekšējs kartējums, kas dabas liegumam pievienotas 2011.gadā. Kopumā noteikti trīs biotopa poligoni. Lielākais no tiem atrodas teritorijas paplašinājuma ziemeļrietumu daļā, daļa no poligona atrodas nedaudz ārpus dabas lieguma teritorijas. Šis poligons atrodas uz dabiska paaugstinājuma, kas veicina dabisku teritorijas susināšanos, kā rezultātā purvs aizaug un pārveidojas par *purvaino mežu*. Lai saglabātu šo biotopu kā purva biotopu, ir nepieciešams veikt vienas vai vairāku dabisko ūdens noplūdes vietu aizdambēšanu. Netālu no tā atrodas salīdzinoši neliels šī biotopa poligons, kuru ieskauj *purvainā meža* biotops. Trešais poligons atrodas teritorijas dienvidaustrumu daļā, meža kvartālā, kas arī tika pievienots dabas liegumam 2011.gadā. Tas ir aizaudzis purva ezers, kuru arī ieskauj *purvainā meža* biotops. Kopumā biotopa kvalitāte ir zema. Ja netiek

veikti biotopa atjaunošanas pasākumi, tad laika gaitā tas kļūs par meža biotopu *purvaini meži*. Purvu nelielo platību dēļ, nav būtiski nepieciešams šo biotopu atjaunošana, kā arī tā pārveidošanās par meža biotopu notiks ilgstošā laika periodā.

Biotops **7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās** konstatēts 7,34 ha platībā trīs dažādās vietās. Viena no tām atrodas teritorijai pievienotajā platībā (2011.gadā), bet abi pārējie poligoni atrodas dabas lieguma pamatteritorijas dienvidu daļā. Iepriekš dabas lieguma teritorijā biotops nav izdalīts. Kopumā biotopa kvalitāte ir zema. Ja netiek veikti biotopa atjaunošanas pasākumi, tad laika gaitā tas kļūs par meža biotopu *purvaini meži*, pārveidošanās par meža biotopu notiks ilgstošā laika periodā.

21.attēls. Degradēts augstais purvs, 233.kv. 6.nogabals.

Foto: Vita Caune, 2015

Biotops **7140 Pārejas purvi un slīkšņas** konstatēts vienā poligonā - 1,51 ha platībā. Iepriekš dabas lieguma teritorijā tas nav noteikts, jo tas atrodas teritorijas daļā, kas dabas liegumam pievienota 2011.gadā. Biotops šobrīd ir optimālā stāvoklī. Nākotnē tā stāvokli varētu pazemināt atklātās daļas aizaugšana ar krūmiem. Tāpēc nepieciešamības gadījumā būtu veicams apsaimniekošanas pasākums – krūmu ciršana. Ja netiek veikti biotopa atjaunošanas pasākumi, tad laika gaitā tas kļūs par meža biotopu *purvaini meži*, pārveidošanās par meža biotopu notiks ilgstošā laika periodā.

Biotops **3260 Upju straujtecēs un dabiski upju posmi** noteikts 2008-2010.gadā projekta „Augu un biotopu monitorings *Natura 2000* teritorijās Latvijā” realizācijas laikā. Biotops līdz šim noteikts 1,86 ha platībā (standarta datu formā – 5,26 ha), iekļaujot Bebrupītes un tās pieteku daļas, kas atrodas dabas lieguma teritorijā. 2015.gada izpētes ietvaros nav veikta saldūdens biotopu kartēšana, bet digitāli precizējot biotopa platību, tā noteikta 1,86 ha platībā. Nepieciešama detalizēta biotopa izpēte dabā, lai noteiktu tā reālo platību. Šādas nelielas upītes ir raksturīgi un piemēroti biotopi ūdram *Lutra lutra*, kas atbilstoši EMERALD projekta anketai, 2001.gadā šeit ir konstatēts. Arī šobrīd Bebrupītes krastos ūdru ir novērojuši mednieki (Medību kolektīva „Rudupe” mutisks komentārs). Bebrupītē varētu būt sastopamas aizsargājamās zivju sugas. Tā ietek Abavas upē, kurā ir konstatētas 8 ES nozīmes zivju sugas – Upes nēģis, Strauta nēģis, Salate, Akmeņgrauzis, Platgalve, Spidiķis, Alata un Taimiņš. Bebrupītē un tās pietekās ES nozīmes zivju sugu monitorings un cita veida pētījumi nav veikti, kā arī dabas aizsardzības plāna izstrādē zivju eksperts netika piesaistīts.

Upes ūdeni izmanto meža dzīvnieki, kā arī upītes krastā barojas putni. EMERALD projekta anketās ir norādīts, ka Bebrupītes krastā novērots uzturamies melnais stārķis *Ciconia nigra*. Šajā izpētē nav konstatēta melnā stārķa klātbūtne, kaut arī teritorija tam ir ļoti piemērota.

Sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

Ūdeņu sociālekonomiskā vērtība, galvenokārt, saistās ar zivju resursam un makšķerēšanu. Lielākā no dabas liegumā esošajām upītēm – Bebrupīte nav īpaši iecienīta makšķerēšanas vieta, salīdzinot ar blakus esošajām Ventas un Abavas upēm. Ņemot vērā dabas lieguma upīšu gultņu izmērus, šīs upes nav uzskatāmas par nozīmīgiem zivju resursiem, tomēr tās ir būtiskas zivju nārsta laikā, kā arī citās sezonās. Upītes ir par mazu un atrodas tālu no apdzīvotām vietām, lai tām būtu rekreatīvā vērtība.

Upju gultnes ir saglabājušās samērā dabiskas, kaut arī tām ir daļēji pievienots dabas lieguma mežos esošais meliorācijas grāvju tīkls. Kopumā upītēs nav būtiski izmainīties dabiskais hidroloģiskais režīms, notiek dabiska apkārtējo mežu biotopu applūšana, iespējams, ka agrāk šo upīšu krastos bija sastopami palieņu zālāji, kas veic nozīmīgas ekoloģiskas funkcijas – regulē palu stiprumu, nodrošina barības vielu apriti, attīra virsūdeņus. Šobrīd notiek agrāko palieņu zālāju pārpurvošanās process, tie pakāpeniski pārveidojas par ologotrofiem zāļu purviem vai *staignāju mežiem*. Pēc 2013.gada zālāju apsekošanas Bebrupītes krastos, netika konstatēti bioloģiski vērtīgi zālāji. Arī mežos nelielo upīšu krastos veidojas mitruma apstākļiem atbilstoši biotopi. Bebrupītes krastos ir saglabājušās ievērojamas platības ar *staignāju mežiem*. Šādas dabiskas upītes paaugstina teritorijas ainavisko un bioloģisko vērtību, veidojot daudzveidīgu upītei pieguļošo teritoriju, kura sastopami pārmitri zālāji, meži, kas ir būtiski svarīgi arī meža dzīvniekiem, tajā skaitā putniem un bezmugurkaulniekiem.

Galvenie ietekmējošie faktori, kas nākotnē varētu ietekmēt šī biotopa kvalitāti ir aktīva bebru darbība teritorijā esošajās upītēs, kuru pārāk aktīvas darbības rezultātā, tiek iznīcināti straujteču biotopi, bojāta ūdens kvalitāte, ietekmēti biotopi lejtecē un notiek upju pārveidošana par meliorācijas sistēmām. Bebru darbība var izraisīt ūdens līmeņa svārstības, dabiskās noteces izmaiņas upē, kad tajā ieplūst ūdeņi no meliorācijas sistēmām. Pēc vizuāliem novērojumiem dabā, šobrīd neviens no minētajiem biotopa apdraudošajiem faktoriem, tiešā veidā netika konstatēts. Potenciālu draudu meža biotopiem nākotnē, varētu radīt bebru aktivitātes palielināšanās, kuras ietekmē upīšu krastos esošajām vērtīgajām mežaudzēm draudētu nokalšana. Šādos gadījumos ir jāizsver, kura no dabas vērtībām šajā teritorijā ir svarīgāka un izņēmuma gadījumos bebru dambju nojaukšana ir nepieciešama. Prioritāri, ir sekot līdzi bebru darbību aktivitātēm, lai saglabātu gan saldūdens, gan pieguļošos meža biotopus labā kvalitātē.

Purvu biotopu sociālekonomiskā vērtība ir tā kūdras resursiem, tomēr kūdras ieguve nav savienojama ar dabas vērtību aizsardzību un dabas liegumā nav iespējama. Jānorāda, ka purvu nelielo platību dēļ, to kūdras resursu ieguve nebūtu ekonomiski izdevīga. Pašreiz galvenā purva sociālekonomiskā vērtība ir purva ogas (dzērvenes). Tomēr mazo purva platību dēļ, tiek visticamāk netiek aktīvi izmantoti ogu ieguvei. Galvenais purva biotopus negatīvi ietekmējošais faktors ir hidromeliorācija, kas vēsturiski ir notikusi apkārt esošajos mežos. Lai uzlabotu purvu biotopu stāvokli ir nepieciešams veikt hidroloģiskās sistēmas izpēti pēc kuras nepieciešams mazināt šobrīd veicināto susināšanas ietekmi purvos. Tomēr ņemot vērā sadrumstaloto purvu novietojumu un nelielās purvu biotopu platības, visticamāk to apsaimniekošanas pasākumi varētu netikt realizēti. Sukcesijas rezultātā lielākā daļa purva biotopi kļūs par meža biotopu – *purvainie meži*, pārveidošanās par meža biotopu notiks ilgstošā laika periodā.

2.3.3. Eiropas Savienības un Latvijas īpaši aizsargājamo biotopu izvērtējums

Reizi sešu gadu periodā visas ES dalībvalstis gatavo ziņojumu Eiropas Komisijai par apdraudēto un īpaši aizsargājamo biotopu un sugu stāvokli katras dalībvalsts teritorijā. Arī Latvija, atbilstoši Eiropas Padomes 1992.gada 21.maija direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 17.pantam, sagatavo šādu ziņojumu. Ziņojuma būtība ir novērtēt izmaiņas biotopu stāvoklī, aktualizēt informāciju par to platību izmaiņām. Vispārējā informācija par mūsu valstī sastopamo sugu un biotopu stāvokli tika sagatavota EMERALD projekta ietvaros 2002.gadā. Latvija šo atskaides ziņojumu par stāvokļa izmaiņām pirmo reizi iesniedza 2007.gadā, bet 2012.gadā tika iesniegts jau otrs šāds ziņojums par 2007.-2012.gada periodu. 12.tabulā sniegts dabas liegumā ES nozīmes biotopu pārskats, vērtējot tos šī ziņojuma aspektā.

Informācija par biotopu stāvokli Latvijā iegūta no dokumenta „Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2007.-2012.gada periodu”.

12.tabula. ES un Latvijas nozīmes aizsargājamo biotopu izvērtējums Direktīvas 17.panta aspektā

ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods un nosaukums (* - prioritārs biotops)	ES nozīmes aizsarg. biotopa labvēl. aizsardz. stāvokļa novērtēj. valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem)	Latvijas nozīmes īpaši aizsargājamā biotopa kods un nosaukums	Biotopa platība (ha) teritorijā	% no dabas lieguma	ES nozīmes aizsargājamā biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību Natura2000 teritorijās Latvijā	ES nozīmes aizsargājamā biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību valstī kopumā
2180 Mežainas piejūras kāpas	U2-	1.8. Mežainas jūrmalas kāpas	54,03	2,45	0,24	0,090
3260 Upju straujteses un dabiski upju posmi	U1 -	5.18. Upju straujteses un dabiski upju posmi	1,86	0,08	0,03	0,011
7160 Minerālvielām bagāti avoti un avoksnāji	U1x	2.6. Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi	4,03	0,18	3,36	1,678
9010* Veci vai dabiski boreāli meži	U2-	1.17. Veci vai dabiski boreāli meži	417,17	18,95	3,14	1,234
9080 *Staignāju meži	U2-	1.15. Staignāju meži	58,53	2,66	0,76	0,260
91D0* Purvaini meži	U2-	1.1. Grīņi	257,86	11,72	0,81	0,129
7110* Neskarti augstie purvi	U2-	-	6,33	0,29	0,01	0,002
9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži	Nav vērtēts 2012.gadā	1.17. Veci vai dabiski boreāli meži 2. variants	6,53	0,30	-	-
7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās	U2x	-	7,34	0,33	0,09	0,023
7140 Pārejas purvi un slīkšņas	U1x	2.7. Pārejas purvi un slīkšņas	1,51	0,07	0,03	0,018
Kopā	-	-	815,20	37,04	8,45	3,446

Apzīmējumi

Ar * atzīmēti ES prioritāri aizsargājamās dzīvotnes

FV	Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable)
U1	Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate)
U2	Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad)
XX	Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown)

Apzīmējumi dzīvotnes aizsardzības stāvokļa tendencei:

+ uzlabojas
 - pasliktinās
 = stabils
 x nezināms

2.4. FLORA

Dabas liegumā līdz šim ir konstatētas 9 retas vai īpaši aizsargājamās vaskulāro augu sugas un 6 īpaši aizsargājamās un 4 retas sūnu sugas, 3 īpaši aizsargājamās un 1 reta ķērpju un 1 īpaši aizsargājama sēņu suga (skatīt 13. un 14.tabulu). Viena no sugām – Spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa* ir iekļautas Biotopu Direktīvas II pielikumā. Šī augu suga konstatēta 2001.gada EMERALD projekta izpētes ietvaros. Šajā izpētē 2015.gadā tā nav konstatēta. Dabas lieguma teritorijā sastopamas mežiem raksturīgās aizsargājamās augu un sūnu sugas. Konstatēs ievērojams skaits sūnu sugu un to atradņu, kopumā noteiktas vairāk nekā 30 jaunas mikroliegumu sūnu sugu atradnes.

22.attēls. Fuksa dzegužpīrkstītes atradne dabas lieguma teritorijā

Foto: SIA „METRUM”, 2015

(1) Dabas aizsardzības vērtība

Dabas liegumā agrāk ir konstatēta vaskulāro augu sugas, kas ierakstītas Biotopu Direktīvas II pielikumā (sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana) – Spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa*. Jānorāda, ka tā ir konstatēta EMERALD projekta ietvaros veiktajā teritorijas izpētē 2001.gadā. Jānorāda, ka pēdējo 15 gadu laikā nav aktualizēta informācija par sugas sastopamību dabas lieguma teritorijā.

Spilvainais ancītis teritorijā konstatēts 2001.gadā. Tā ir vienīgā ES Biotopu direktīvas 2.pielikuma suga, kas konstatēta dabas lieguma teritorijā. 2015.gada izpētes ietvaros suga nav konstatēta. Latvijā tā sastopama galvenokārt valsts austrumu daļā, jo Latviju šķērso sugas izplatības areāla rietumu robeža. Valsts austrumu daļā suga nav retums, turklāt nav izvēlīga biotopu ziņā – to var atrast uz meža celiņiem, īpaši baltalkšņu mežos, uz stigām lapkoku mežos, mežmalās. Sugu Latvijā nav uzskatāma par apdraudētu. Dabas liegums, iespējams, ir pēdējā vieta tik tālu uz rietumiem, kur piemērotos biotopos šī suga vēl ir diezgan bagātīgi pārstāvēta, pašos valsts rietumos šī suga nav sastopama. Diemžēl par konstatētās sugas atradni datu nav, tomēr vērtējot sugas ekoloģiju pieļaujams, ka tā varētu atrasties netālu no Bebrupītes vai pie kādas no tās pietekām, kā arī uz stigām – tieši šādi biotopi ir sugai raksturīgi, tomēr jāseko, lai šie biotopi neaizaugtu un saglabātos kā stigas vai ceļi bez intensīvas slodzes.

Parastais plakanstaipeknis *Diphasiastrum complanatum* samērā reta suga visā valsts teritorijā. Dabas lieguma teritorijā sugai 2005.gadā izveidots mikroliegums. Šobrīd sugas atradne ir sliktā stāvoklī, tajā konstatēti aptuveni 40 staipekņa eksemplāri. Atradni galvenokārt apdraud aizaugšana, pārāk liels noēnojums. Atradnes saglabāšanai ir nepieciešams tās atēnot no eglēm. Kopumā mikroliegums izveidots 2,2 ha platībā. Mikrolieguma izveidošanas anketā norādīts: „Īpaši aizsargājamo sugu - parastā plakanstaipekņa un meža silpurenes, kas ir arī Eiropas nozīmes aizsargājama suga, atradne. Priežu mežs saulainā dienvidu nogāzē ļoti piemērots biotops abu sugu augšanai. Iespējama sugas pārvietošanās visas iekšzemes kāpas garumā, tādejādi paplašinoties šo aizsargājamo sugu atradnei. Abas sugas Rietumlatvijā ir ļoti reti sastopamas, kas vēl jo vairāk norāda uz šīs atradnes aizsardzības nepieciešamību. Turklāt gan plakanstaipekņim, gan silpurenei piemērotas ir tikai atklātas un saulainas vietas, bet šādu biotopu skaits samazinās, bieži aizaugot ar egli. Sugu saglabāšanai nepieciešams veidot mikroliegumu. Ieteicamā biotopu apsaimniekošana - neveikt nekādu saimniecisko darbību, speciāla apsaimniekošana aizsargājamām sugām nav nepieciešama. Laika gaitā novērot sugu izplatīšanos un atradnes stāvokli.”

Fuksa dzegužpīrkstīte *Dactylorhiza fuchsii* sastopama samērā reti mitros mežos arī zemajos un retāk pārejas purvos. Dabas lieguma teritorijā konstatēta samērā bieži.

Stāvlapu dzegužpīrkstīte *Dactylorhiza incarnata* sastopama mēreni mitrās, purvainās un palieņu pļavās, zemajos purvos, krūmājos un grāvmalās. Tai ir sastopama pasuga *Dactylorhiza incarnata ssp. ochroleuca* ar bāli dzelteniem ziediem. Šī pasuga sastopama kaļķainos zāļu purvos

Smaržīgā naktsvijole *Platanthera bifolia* nereti sastopama mitrās pļavās un mežos, tomēr tās izplatību ievērojami mazinājusi savulaik veiktā lauksaimniecības ķimizācija, meliorācija un pļavu aizaugšana. Dekoratīvo īpašību dēļ vietām tiek izplūkta.

Virdžīnijas ķekarpaparde *Botrychium virginianum* (L.) Latvijā reti sastopama. Ķekarpapardes ir reti vai pat ļoti reti sastopami augi gan Latvijā, gan visā Baltijas jūras reģionā. Ķekarpapardes aug dažādos biotopos - pļavās, priežu mežos, atmatās, ceļmalās un mežmalās. Visbiežāk šie augi veido nelielas grupas vai sastopami tikai atsevišķi augi. Savas retās sastopamības, necilā augstuma un mazo audžu dēļ ķekarpapardes nav viegli pamanāmi un atrodamī augi. Cilvēka darbība – izmīdīšana, uzāršana, teritoriju apmežošana, pļavu aizaugšana ar krūmiem u.c. – samazina jau tā reto ķekarpaparžu sastopamību.

Sūnu sugas

Kopumā konstatētas vairākas epifītiskās sūnas, kas liecina par dabisku meža ekosistēmu. No tām vairākas dabisko meža biotopu indikatorsugu un speciālo sugu sarakstos iekļautās Hellera ķīllape *Anastrophyllum hellerianum* (mežos uz trupošas koksnes), trejdaivu bacānija *Bazzania trilobata*, rudens džeimsonīte *Jamesoniella autumnalis*, gludkausiņa jungermannija *Jungermannia leiantha*, un kailā apaļlape *Odontoschisma denudatum*, kā arī mežu avoksnājos – smaržīgā zemessomenīte *Geocalyx graveolens* un tūbainā bārkstlape *Trichocolea tomentella*.

Īssetas nekera *Neckera pennata* Hedw. Latvijā sastopama diezgan paresti dabiskos mitros platlapju, jauktos un egļu mežos uz platlapju un nereti apšu stumbriem – gan uz augošiem kokiem, gan sausokņiem un kritālām. DMB indikatorsuga, atkarīga no stabiliem un ilglaicīgiem apstākļiem, apdraud mežu izciršana, biotopu fragmentācija. Dabas liegumā atrasta aptuveni 20 vietās, galvenokārt uz apsēm. Piemērotu biotopu te daudz, varētu būt sastopama ievērojami vairāk, bet acīmredzot negatīva ietekme ir veco meža biotopu fragmentācijai.

23.attēls. Tūbainās bārkstlapes atradne dabas lieguma teritorijā

Avots: SIA „METRUM”, 2015

Gludā nekera *Neckera complanata* (Hedw.) Huebener Latvijā sastopama vecos platlapju vai mistrotos mežos, dabas liegumā konstatēta tikai 1 atradnē.

Rudens džeimsonīte *Jamesoniella autumnalis* (DC.) Steph. Latvijā sastopama diezgan reti dabiskos mežos uz lapukoku (galvenokārt melnalksnis un bērzs) stumbriem, to pamatnēm, kā arī uz lapukoku un skuju koku kritālām.

Kailā apaļlape *Odontoschisma denudatum* DMB (dabisku meža biotopu) indikatorsuga. Lapu forma apaļīga, gals taisns vai lapas karotveidīgas, gals nekad nav jomains. Raksturīgi vairzariņi, kas izskatās kā zariņi ar bumbulīšiem galos.

Tumšbrūnā cietpiepe *Phellinus ferrugineofuscus* (P. Karst.) Bourdot

DMB (dabisku meža biotopu) speciālā biotopu suga ar ļoti augstu vērtību. Visbiežāk uz skuju koku kritālām egļu un jauktos mežos, ļoti reti.

Ķērpju sugas

Kastaņbrūnā artonija *Arthonia spadicea* . DMB (dabisku meža biotopu) indikatorsuga.

Ķērpis ar brūni melniem, apaļīgiem, plakaniem (ļoti plāniem) apotēcijiem, kas pa gabalu izskatās kā punktiņi vai sīki pleķīši. Laponis gandrīz nemanāms, izskatās, ka apotēciji ir tieši uz koka mizas. Sastopams mitros mežos, īpaši melnalkšņu staigājos vai slapjos lapkoku mežos. Visbiežāk aug uz melnalkšņa, bet sastopams arī uz citiem lapu kokiem; uz stumbra vietās, kur līdzena miza.

Vīnkrašas artonija *Arthonia vinosa* DMB (dabisku meža biotopu) indikatorsuga. Reta ķērpju suga. Atgādina vīna krāsas pleķus (sarkanbrūnus neregulārus aplišus) uz koka stumbra.

(2) Sociālekonomiskā vērtība

Dabas lieguma floras sociālekonomiskā vērtība saistīta ar ogu resursiem – priežu mežos aug mellenes un brūklenes. Augu sabiedrības, kas izveidojušās meža teritorijā, nodrošina bagātīgu bioloģisko daudzveidību – īpaši retās sūnu sugu bagātīgās atradnes, kas šajā izpētē konstatētas negaidīti plašā dabas lieguma teritorijas daļā, kopumā konstatējot ap 30 jaunu atradņu tādām sūnu sugām kā Hellera ķīļlape, Kailā apaļlape, Tūbainā bārkstlape un Trejdaivu bacānija, katrai no tām var veidot mikroliegumu.

(3) Ietekmējošie faktori

Floras ietekmējošie faktori lielā mērā saistās ar meža biotopu esošo kvalitāti. Tādēļ mežsaimnieciskā aktivitāte ir noteicošā arī floras daudzveidības attīstībā. Galvenie ietekmējošie faktori ir mežsaimniecība un hidroloģiskā režīma izmaiņas.

13.tabula. Retās un īpaši aizsargājamās augu sugas dabas lieguma teritorijā

N r. p. k.	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas sastopamība Latvijā	Sastopamība dabas lieguma teritorijā	Aizsardzības stāvoklis un tendence dabas lieguma teritorijā
Īpaši aizsargājamās vaskulāro augu sugas, kurām normatīvajos aktos ir noteikts aizsardzības statuss							
1.	<i>Agrimonia pilosa</i>	Spilvainais ancītis	ES II, IV		Ne visai bieži	Konstatēta 2001.gadā	-
2.	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Fuksa dzegužpirkstīte	IAS1	SG IV	Ne visai bieži	13 atradnes	-
3.	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	Stāvlapu dzegužpirkstīte	ĪAS1	SG IV	Diezgan bieži	1 atradne	-
4.	<i>Diphysastrum complanatum</i>	Parastais plakanstaipeknis	ES V MIK, IAS1	SG IV	Reti, konstatēta sugai izveidotajā mikroliegumā	1 atradne	-
5.	<i>Huperzia selago</i>	Apdzira	ES V, ĪAS2	SG IV	Ne visai bieži	3 atradnes	-
6.	<i>Lycopodium annotinum</i>	Gada staipeknis	ES V, ĪAS2	SG IV	Diezgan bieži	14 atradnes	-
7.	<i>Lycopodium clavatum</i>	Vālišu staipeknis	ES V, ĪAS2	SG IV	Diezgan bieži	3 atradnes	-
8.	<i>Platanthera bifolia</i>	Smaržīgā naktsvijole	ĪAS1	SG IV	Diezgan bieži, vienmērīgi	2 atradnes	-
9.	<i>Botrychium virginianum</i>	Virdžīnijas ķekarpaparde	ĪAS1, MIK	-	Reti	1 atradne	-

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama. **ĪAS** – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi Nr. 396. „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”, 14.11.2000., grozījumi 27.07.2004. Cipari 1 un 2 apzīmē 1. vai 2.pielikumu)

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums

SG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā

14.tabula. Īpaši aizsargājamās un retās sūnu, ķērpju un sēņu sugas dabas lieguma teritorijā

Nr. p.k.	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas sastopamība Latvijā ¹	Sastopamība dabas lieguma teritorijā	Aizsardzības stāvoklis un tendence dabas lieguma teritorijā
Īpaši aizsargājamās sūnu, sēņu un ķērpju sugas, kurām normatīvajos aktos ir noteikts aizsardzības statuss							
1.	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	Tumšbrūnā cietpiepe	ĪAS1	-	Reti	1 atradne	-
2.	<i>Jungermannia leiantha</i>	Gludkausiņu jungermannija	ĪAS 1, MIK	-	Reti	Konstatēta 2009. gadā	-
3.	<i>Odontoschisma denudatum</i>	Kailā apaļlape	ĪAS 1, MIK	-	Samērā reta	9 atradnes	-
4.	<i>Neckera complanata</i>	Gludā nekera	ĪAS1	-	Samērā reta	Uz apses stumbra	-
5.	<i>Trichocolea tomentella</i>	Tūbainā bārkstlape	ĪAS1, MIK	-	Reti	9 atradnes	-
6.	<i>Arthonia spadicea</i>	Kastaņbrūnā artonija	ĪAS1	-	Reti	1 atradne	-
7.	<i>Arthonia vinosa</i>	Vīnkrāsas artonija	ĪAS1	-	Reti	1 atradne	-
8.	<i>Anastrophyllum hellerianum</i>	Hellera ķīļlape	ĪAS1, MIK	-	Reti	9 atradnes	-
9.	<i>Bazzania trilobata</i>	Trejdaivu bacānija	ĪAS1, MIK	SG II	Reti	1 atradne	-
10.	<i>Geocalyx graveolens</i>	Smaržīgā zemessomenīte	MIK, IAS1	SG4	Reti	Konstatēta 2009.gadā	-
Retas sūnu un ķērpju sugas, kurām normatīvajos aktos nav noteikts aizsardzības statuss							
1.	<i>Jamesoniella autumnalis</i>	Rudens džeimsonīte	-	-	samērā reta	1 atradne	-
2.	<i>Neckera pennata</i>	Īssetas nekera	-	SG II	samērā reta	Nedaudz konstatēta uz vecām apsēm	-
3.	<i>Metzgeria furcata</i>	Dakšveida mecgērija	-	SG II	samērā reta	Uz apses stumbra un krasta kraujā, uz ievas	-
4.	<i>Sphagnum wulfianum</i>	Vulfa sfagns	-	SG4	Reti	Konstatēta 2009.gadā, 3 atradnēs	-
5.	<i>Sphagnum compactum</i>	Blīvais sfagns	-	SG4	Reti	Konstatēta 2010.gadā, 2. atradnes	-

Saīsinājumi norādīti zem 13.tabulas

2.5. FAUNA

2.5.1. Putni

(1) Dabas aizsardzības vērtība

Putnu faunas izpētes ietvaros dabas liegumā konstatēta 21 īpaši aizsargājamo putnu suga, no kurām 19 sugas ir iekļautas Putnu Direktīvas (79/409/EEC) 1.pielikumā, savukārt 11 putnu sugām ir veidojami mikroliegumi (skatīt 15.tabulu). PNV „Maņģenes meži” kvalificējošās ir 2 sugas – mednis *Tetrao urogallus* un trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus*. Dabas lieguma nozīmīgākās ornitoloģiskās vērtības saistāmas ar meža biotopiem, to daudzveidību. Pārskats par 2015.gadā veiktajām ligzdojošo putnu uzskaitēm un pāru skaita novērtējumu sniegts 15.tabulā.

Dabas lieguma putnu fauna reprezentē gan mežiem tipiskas sugas, gan mitrainēm raksturīgas sugas. Dabas liegumā ir konstatēts samērā augsts medņu riestu blīvums, tie pamatā atrodas skrajos priežu mežos, kuros nepieciešami sugai specifiski ekoloģiskie apstākļi, lai riests būtu sekmīgs un ilglaicīgs. Meža biotopos konstatēti trīs nelieli riesti ar (līdz) četriem riestojošiem gaiļiem katrā. Pateicoties dabiskiem un pusdabiskiem mežiem raksturīgo struktūru klātbūtnei, kā arī citiem raksturīgiem parametriem, dabas lieguma teritorijā ir sastopama bagātīga un daudzveidīga meža putnu fauna.

Vēsturiski dabas lieguma ornitoloģiskā izpēte ir notikusi vairākkārt. Jau pirms dabas lieguma izveides tai tika pievērsta pastiprināta uzmanība, jo tās ģeogrāfiskais novietojums un sociālekonomiskā situācija bija labvēlīga īpaši aizsargājamās dabas teritorijas izveidei, kā arī plašākiem putnu faunas pētījumiem. Dabas liegums atrodas teritorijā, ko no rietumiem un ziemeļiem norobežo Ventas un Abavas upes, veidojot trīsstūrveida ieslēgumu, kuram ir salīdzinoši grūti piekļūt no apkārtējām apdzīvotajām teritorijām. Šāds ģeogrāfiskais novietojums ir nodrošinājis netraucētu dzīves vidi daudzveidīgai putnu faunai. Vēsturiski dabas lieguma teritorija ir bijusi cilvēku mazapdzīvota. Neilgi pēc Latvijas brīvvalsts atdzimšanas (1992.gadā) un Latvijas Ornitoloģijas biedrības koordinētās programmas „Putniem nozīmīgās vietas” uzsākšanas, dabas lieguma teritorijā tika veikti ļoti apjomīgi ornitoloģiski pētījumi, kuru rezultātā 1998.gadā tika izstrādāts dabas lieguma dabas aizsardzības plāns, kuru izstrādāja ornitologi – E.Račinskis un M.Strazds. Dabas lieguma izveides sākotnējais mērķis 1999.gadā ir šajā laikā konstatētās ornitoloģiskās vērtības. Vēlāk, EMERALD projekta ietvaros 2002.gadā teritoriju apsekoja V.Liepa. Dažus gadus pēc Latvijas iestāšanās ES (2007.gadā), Eiropas Komisija ierosināja pārkāpuma procedūru pret Latvijas valsti par dabas lieguma un vairāku citu PNV nepietiekamu juridisku aizsardzību. Atbilstoši ierosinātajai procedūrai, (2009.gadā), Latvijas Dabas fonds (turpmāk tekstā – LDF) īpaša projekta rezultātā, ieteica paplašināt dabas lieguma robežas līdz pašreizējām, pamatojot paplašināšanu ar dažādu pētījumu (2.Latvijas ligzdojošo putnu atlanta, EMERALD, PNV programmas un paša LDF projekta) rezultātā iegūtiem datiem, kā arī nepieciešamību nodrošināt juridisko aizsardzību visai PNV teritorijai, kas līdz šim nebija nodrošināta. Šajā laika periodā Latvijā tika uzsākts *Natura 2000* vietu monitorings, un sākot ar 2008.gadu ir pieejama salīdzinoši plaša informācija par dabas lieguma ornitofaunu, kā arī citām dabas vērtībām.

Laikā no 2008 - 2012.gadam teritoriju ir apsekojuši vairāki ornitologi. 2010-2011.gadā, tika veikta dabas lieguma teritorijas robežu paplašināšana, kas pamatota ar ornitoloģisko dabas vērtību nepietiekamo aizsardzību (Eiropas Komisijas ierosinātā pārkāpumu procedūra). Šī iemesla dēļ tika paplašināta dabas lieguma platība aptuveni par 570 ha.

Galvenās dabas lieguma ornitoloģiskās vērtības ir salīdzinoši liels mežirbju un vakarlēpju skaits, vairāki aktīvi medņu riesti, divu bikšaino apogu pāru, apodziņa klātbūtne teritorijā, kā arī citas konstatētās putnu sugas. Teritorijā ir vairāki reljefa pazeminājumos izvietoti dabīgi un bebru mākslīgi veidoti mitrāji, kuros ligzdo salīdzinoši daudz ziemeļu gulbju un dzervju. Mitrāji ir īpaši piemēroti arī raļļveidīgo putnu – ormanīša un dumbrcāļa ligzdošanai, tomēr 2015.gada izpētē, tie netika konstatēti. Jānorāda, ka ormanītis šajā teritorijā ir konstatēts vairākās vietās iepriekšējās izpētēs.(2009.gadā konstatējis N.Zeidaks, 2012.gadā divus putnus konstatējis J.Gorobecs, informācija iegūta no *Natura 2000* uzskaišu anketas).

2015.gada izpētes laikā tika konstatēta mērkaziņa (divi novērojumi), kas ir dabas liegumam samērā neraksturīga suga, jo parasti tā nav sastopama tik mežainā teritorijā. Kā īpaša teritorijas vērtība, jānorāda konstatētās ērgļu sugas – zivjērglis, kurš nu jau vairākus gadus ligzdo, sākotnēji jūras ērgļa būvētajā ligzdā, un arī jūras ērglis, kura kādreiz apdzīvotā ligzda, šobrīd vairākus gadus netiek apdzīvota, un ir, daļēji

nobrukusi, tomēr pieaugušie jūras ērgļi regulāri tiek novēroti blakus esošā dabas parka „Abavas senleja” teritorijā. Tādēļ ir pamats uzskatīt, ka jūras ērgļu pāris pārcēlies uz citu ligzdu dabas lieguma un dabas parka „Abavas senleja” robežzonas tuvumā, kas noteikta 8 km garā posmā (J.Ķuzes mutisks komentārs).

Lielais vakarlēpju un mežirbju skaits, ņemot vērā lielās, netraucētās, sugām piemērotās platības, uzskatāms par teritorijai likumsakarīgu. Skrajie priežu meži, it īpaši paplašinātajā dabas lieguma rietumu daļā, ir viena no galvenajām vakarlēpju apdzīvotajām dzīvotnēm Latvijā. Savukārt ēnainie, mitrie, netraucētie meži ar egļu piejaukumu ir dzīvotne, ko Latvijas apstākļos „ieciņījušas” mežirbes. Iepriekš minētās dzīvotnes lielās platībās sastopamas dabas lieguma teritorijā. ņemot vērā, ka vakarlēpji un mežirbes nav kritiski jutīgas pret mežsaimniecisko traucējumu, tās lielā blīvumā sastopamas pat salīdzinoši aktīvas (piem., - teritorijā, kurā veikta galvenā cirte) mežizstrādes apstākļos.

Valki, mitrāji, reljefa pazeminājumi un bebru uzpludinājumi, kas samērā bieži sastopami dabas lieguma teritorijā ir ļoti piemērota ainava ziemeļu gulbjiem un dzērvenēm. Vēsturiski ziemeļu gulbis Latvijā sācis ligzdot Kurzemē, tāpēc šeit suga jau sen kļuvusi par parastu ligzdotāju. Arī dzērve, kas īsā laikā kļūstot no ļoti bailīgas netraucētu purvu apdzīvotājas par parastu ligzdotāju bebru uzpludinājumos, ir kļuvusi par bieži sastopamu ligzdotāju Latvijā, kā arī dabas lieguma teritorijā.

Novērtētais medņu skaits dabas lieguma teritorijā (5-10 riestojoši gaiļi) ir būtiski zemāks kā 2004.gada vērtējums (15-20 gaiļi, jaunākais PNV pārskats 2004.gadā), un šobrīd atbilst spēkā esošajam medņu skaita vērtējumam *Natura 2000* teritorijā – 4-10 riestojoši gaiļi (*Natura 2000* datu forma dati). 2015.gada pavasarī netika apmeklēti dabas liegumā esošie medņu riesti, lai novērtētu klātesošo gaiļu skaitu, tomēr par pamatinformāciju situācijas vērtējumam tika izmantoti AS „Latvijas valsts meži” regulāri veiktā medņu monitoringa dati (vērtējumā izmantotie medņu novērojumi ir no 2012.-2013.gadu pavasariem). Dabas lieguma teritorijā zināmi trīs pastāvīgi medņu riesti. ņemot vērā medņu riesta vietu izvietojuma likumsakarības, ir pamats uzskatīt, ka dabas lieguma teritorijā atrodas arī viens līdz šim nezināms medņu riests. 2015.gadā izpētes ietvaros, dabas lieguma teritorijā vairākkārt tika novēroti atsevišķi putni ārpus zināmajiem riestiem. Pieejamās informācijas apjoms nav pietiekams, lai izdarītu objektīvus secinājumus par visu dabas liegumā esošo medņu populāciju, kā arī konkrētus secinājumus par riesta vispārējo daudzumu un stāvokli teritorijā, īpaši tāpēc, ka suga riesto arī ārpus un blakus dabas lieguma teritorijai. Turklāt blakus dabas lieguma teritorijai ir noteikti vairāki mikroliegumi šīs sugas aizsardzībai.

Lai izvērtētu sugas populācijas stāvokli šādā (vairāk nekā 2000 ha lielā) teritorijā, primāri, ir nepieciešams veikt detaļu visas dabas lieguma teritorijas un tai blakus esošo medņu riestu centru noteikšanu, lai izvērtētu sugas vispārējo riesto centru izvietojumu un noteiktu sugai nepieciešamos apsaimniekošanas pasākumus, piemēram, riesta vietu kopšanas pasākumus. Dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros ir iespēja iegūt vispārēju informāciju par putnu sugu stāvokli dabas lieguma teritorijā. Ar plānoto IAIN projektu tiek plānots noteikt vienotu teritorijas aizsardzības režīmu – dabas lieguma zonu, lai vienkāršotu un turpmāk nodrošinātu teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas prasības.

Jānorāda, ka viens no sugu ietekmējošajiem faktoriem ir gan teritorijā, gan blakus tai esošais – mežizstrādes radītais traucējums, kas varētu būt viens no medņu skaita samazinājuma faktoriem, tomēr būtu nepieciešami sugai specifiski, laukietilpīgi pētījumi, lai par to būtu iespējams spriest pārliecinoši.

Vienas no PNV „Maņģenes meži” kvalificējošās sugas trīspirkstu dzeņa populācija kopš dabas lieguma izveidošanas ir ievērojami samazinājusies. Jānorāda, ka īpatņu skaita lejupslīde teritorijā tika konstatēta jau 2000.gadu beigās. Pēc šogad teritorijā veiktās izpētes, kas objektīvu apstākļu dēļ varēja sākties samērā vēlu pavasarī, nevar viennozīmīgi spriest par īpatņu skaita lejupslīdes turpināšanos. Trīspirkstu dzeņis ir samērā sarežģīti konstatējama suga, kā arī par tās optimālajiem konstatēšanas laikiem un metodēm nav pieejama plaša informācija, tomēr jāuzsver, ka lejupslīdes tendenci uzrāda gan N.Zeidaka, gan E.Dzeņa veiktie novērojumi. Šis faktors, kā arī informācija par sugas stāvokli citās Latvijas teritorijās, ļauj uzskatīt, ka skaita lejupslīde tiešām ir notikusi, tomēr tas nav uzskatāms par būtisku sugu apdraudošu faktoru. Trīspirkstu dzeņis ir suga ar visai specifiskām ekoloģiskajām vides prasībām, un viena no tām ir kukaiņu (pārsvārā mizgraužu) kāpuri, kas attīstās mirušā koksne. Daudz mirušu koku atrodas bebru uzpludinājumos, kuru dabas lieguma teritorijā ir samērā daudz. Tomēr konkrētajiem kukaiņu kāpuriem – mirusī koksne ir piemērota noteiktā laika periodā pēc koku dabiskās bojāejas. Attiecīgi pēc šī perioda beigām kāpuri koksne vairs neattīstās, un likumsakarīgi - arī trīspirkstu dzeņa barības ieguvei šāda koksne

vairs nav piemērota. Ilggadīgie pētījumu dati un vispārējie novērojumi dabas lieguma teritorijā, norāda, ka liels daudzums mirušo koku, kas veicināja ievērojamu trīspirkstu dzeņu populācijas blīvuma augšupeju, 2000. gadu sākumā sasniedza stadiju, kad kāpuri kokos vairs neattīstās, līdz ar to ievērojami pazeminājās arī trīspirkstu dzeņu skaits (N.Zeidaka komentārs 2009.gada 25.aprīļa *Natura 2000* trīspirkstu dzeņu uzskaites anketā).

2015.gadā, atbilstoši *Natura 2000* monitoringa metodikai, tika apsekota dabas lieguma teritorija, kuras laikā tika konstatēts tikai viens trīspirkstu dzenis, un, atbilstoši metodikai – tas attiecināts uz visu dabas lieguma platību, iegūstot skaita vērtējumu 2-8 pāri, tomēr ir nepieciešami detalizētāki, agrāk pavasarī iegūti uzskaišu dati. Ņemot vērā sugas sarežģīto konstatēšanu dabā, par iepriekšminēto populācijas pāru skaitu nevar spriest pilnīgi droši. Veicot izpēti atbilstošā sezonā, visticamāk konstatēto īpatņu skaits būtu ievērojami lielāks.

Atsevišķas sugas – ūpis, melnais stārķis – no dabas lieguma teritorijas uzskatāmas par izzudušām, tomēr šis fakts saistāms ar globālām tendencēm visas Latvijas, un pat visas sugas populācijas līmenī.

Melno dzilnu lielais skaits dabas lieguma teritorijā ir likumsakarīgs, jo teritorijā ir lielas sugai piemērotu mežu platības. Mežizstrāde nav bijis šķērslis augstam sugas blīvumam, jo melnā dzilna ir toleranta pret masīva fragmentāciju, un nereti ligzdo pat izcirtumu ekoloģiskajos kokos. Līdz ar augstu melno dzilnu blīvumu, likumsakarīgas ir citas to dobumos ligzdojošās sugas – meža balodis un bikšainais apogs, kurām liels piemērotu dobumu daudzums un veci meži ar piemērotu barības bāzi ir galvenie klātbūtnes priekšnoteikumi.

Ar „lapu koku” dzeņu sugām – baltmugurdzeni un pelēko dzilnu situācija ir visai neskaidra, jo sugām piemērotās dzīvotnes dabas lieguma teritorijā sastopamas izklaidus un nelielās platībās. Pētījumi teritorijā tika sākti vēl sezonā, tāpēc trūkst reprezentatīvu uzskaišu datu. Spriežot pēc kopējām dzīvotņu platībām dabas lieguma teritorijā, „lapu koku” dzeņu sugas neatrodas dabas lieguma svarīgāko ornitoloģisko vērtību vidū.

Kopumā dabas lieguma teritorija, pateicoties tajā atrodamajam daudzveidīgo dzīvotņu klāstam, joprojām ir uzskatāma par ornitoloģiski ļoti augstvērtīgu. Pateicoties Latvijas dabas aizsardzības praksē vienam no pirmajiem dabas aizsardzības plāniem, kas veicināja lielākās daļas putniem vērtīgo dzīvotņu aizsardzību, dabas lieguma teritorijā joprojām ir sastopams liels skaits īpaši aizsargājamu putnu sugu. Tomēr šis līdzsvars ir ļoti trausls, un būtu jādara viss, lai nodrošinātu turpmāku neiejaukšanos dabiskajos procesos.

15.tabula. Dabas lieguma teritorijā sastopamo īpaši aizsargājamo putnu sugu saraksts

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā	Populācija				Dabas lieguma teritorijā				Aizsardzības stāvokļa tendence
					Pastāvīgi	Ligzdo	Ziemo	Uzturas migrācijas laikā	Popul ation	Conser vation	Isolation	Global	
Sugas, kas iekļautas Eiropas Padomes Direktīvas 79/409/EEC Par savvaļas putnu aizsardzību pielikumos													
Bikšainais apogs	<i>Aegolius funereus</i>	ES, ĪAS1, ML	SG3	X		1-3 pāri			C	A	C	B	nav vērtējuma
Zivju dzenītis	<i>Alcedo atthis</i>	ES, ĪAS1	SG3	X	Nav nekādu norāžu par sugas ligzdošanu teritorijā, sugas regulāra klātbūtne teritorijā ir apšaubāma								
Mežirbe	<i>Bonasa bonasia</i>	ES, ĪAS2		–		14-41 pāris			C	B	C	B	FVx
Ūpis	<i>Bubo bubo</i>	ES, ĪAS1, ML	SG1	X	Nav nekādu norāžu par sugas ligzdošanu teritorijā, sugas regulāra klātbūtne teritorijā ir apšaubāma								
Vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>	ES, ĪAS1	SG4	X		13-35 pāri			C	A	C	B	FVx
Melnais stārķis	<i>Ciconia nigra</i>	ES, ĪAS1, ML	SG3	-	Nav informācijas par sugas ligzdošanu teritorijā, sugas regulāra klātbūtne teritorijā ir apšaubāma								
Ziemeļu gulbis	<i>Cygnus cygnus</i>	ES, ĪAS1, ML	SG3	+		2-6 pāri							nav vērtējuma
Baltmugurdenis	<i>Dendrocopos leucotos</i>	ES, ĪAS1, ML	SG3	-		1-2 pāri			C	B	C	B	nav vērtējuma
Melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>	ES, ĪAS1		-		9-16 pāri			C	B	C	B	FV=
Mazais mušķērājs	<i>Ficedula parva</i>	ES, ĪAS1		+		25-50 pāri			C	B	C	B	FV=
Apodziņš	<i>Glaucidium passerinum</i>	ES, ĪAS1, ML	SG4	-		3-8 pāri							nav vērtējuma
Dzērve	<i>Grus grus</i>	ES, ĪAS1	SG3	0		5-6 pāri			C	A	C	B	FV+
Jūras ērglis	<i>Haliaeetus albicilla</i>	ES, ĪAS1, ML	SG1	+		0-1 pāris			C	A	C	B	FV=
Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>	ES, ĪAS1		0		2-5 pāri			C	A	C	B	FVx
Sila cīrulis	<i>Lullula arborea</i>	ES, ĪAS1		0		5-20 pāri			C	B	C	B	U1-
Zivju ērglis	<i>Pandion haliaetus</i>	ES, ĪAS1, ML	SG3	+		1-2 pāri							FVx
Trīspirkstu dzenis	<i>Picoides tridactylus</i>	ES, ĪAS1, ML	SG3	X		2-8 pāri			C	B	C	B	nav vērtējuma

Pelēkā dzilna	<i>Picus canus</i>	ES, ĪAS1		F		2-8 pāri			C	B	C	C	FV=
Mednis	<i>Tetrao urogallus</i>	ES, ĪAS2, ML	SG3	–		5-10 riestojoši gaiļi			C	A	C	B	XX
Sugas, kas nav iekļautas direktīvas 79/409/EEC Par savvaļas putnu aizsardzību pielikumos													
Meža balodis	<i>Columba oenas</i>	ĪAS1, ML	SG3	F		1-3 pāri							FVx
Seivi ķauķis	<i>Locustella luscinioides</i>	ĪAS1	SG3	X		1-3 pāri							nav vērtējuma

Saīsinājumi:

Aizsardzības stāvokļa novērtējums atbilstoši ziņojumā Eiropas Komisijai (ES ziņojums, 2013) lietotajiem apzīmējumiem

FV: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad);

XX: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown). Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei - + - uzlabojas; - - pasliktinās; = - stabils, x - nezināms

SG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā

ES – Eiropas Padomes Direktīva 79/409/EEC Par savvaļas putnu aizsardzību. I pielikums. Sugas, kurām jāpiemēro īpaši dzīvotņu aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu to izdzīvošanu un vairošanos savā izplatības areālā

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1.no 2.pielikums MK 2000.gada 14.novembra noteikumiem Nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”

ML – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1.pielikums 2012.gada MK noteikumiem Nr.940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”

(2) Sociālekonomiskā vērtība

Dabas lieguma sociālekonomiskā vērtība vērtējama kā augsta. Tajā ir iespējams viegli atrast vizuāli cilvēka neskartas, t.s. dabiskas ainavas pat salīdzinoši lielās platībās, kas ir viens no galvenajiem priekšnoteikumiem dabas tūrismam. Tomēr jāņem vērā, ka dabas tūrisma pasākumi var būt traucējoši dabas lieguma dabas vērtībām. Tādēļ to organizēšana ir jāsaskaņo ar atbildīgajām valsts pārvaldes institūcijām. Teritorijai raksturīgs salīdzinoši kvalitatīvs ceļu tīkls, kas ievērojami atvieglo teritorijas izmantošanu rekreatīviem mērķiem. Tai ir būtiska loma kā „tranzīteritorijai”, makšķerniekiem un ūdenstūristiem piekļūstot lielajām upēm - Ventai un Abavai, kas atrodas blakus, tomēr ceļi uz piekļuves vietām ved caur dabas lieguma teritoriju.

Kvalitatīvais ceļu tīkls un zemais cilvēku klātbūtnes līmenis ir labi priekšnoteikumi dabas lieguma galveno ornitoloģisko vērtību zinātniskai izpētei un izmantošanai dabas izglītībā. Pēc šobrīd sagatavotā IAIN projekta apstiprināšanas, dabas lieguma teritorijā izvērtējama stingrāku mežizstrādes ierobežojumu efektivitāte, salīdzinot ar situāciju līdz šim.

(3) Ornitofaunu ietekmējošie faktori

Ņemot vērā, ka vairāk nekā 92% no dabas lieguma teritorijas veido meži, kā arī atbilstoši normatīvajiem aktiem daļā dabas lieguma teritorijas (aptuveni 25%, ko veido ainavu aizsardzības un neitrālā zona) ir pieļaujama galvenā cirte (tajā skaitā kailcirte), teritoriju ir būtiski ietekmējusi un joprojām ietekmē mežsaimnieciskā darbība. Kopumā tā veicina meža masīva fragmentāciju, rada pastāvīgu traucējuma fonu, negatīvi ietekmējot īpaši aizsargājamās putnu sugas, kuru viens no klātbūtnes priekšnoteikumiem ir meža masīva nepārtrauktība. Šie apstākļi ir īpaši kritiski mednim, kā vienai no galvenajām dabas lieguma ornitoloģiskajām vērtībām. Mežsaimnieciskā darbība izmaina mežaudžu struktūru un raksturīgo elementu daudzumu, kas ir konkrēto biotopu pazīmes, un bieži nepieciešamas īpaši aizsargājamajiem putniem un to dzīvotnēm. Lai mazinātu šīs darbības ietekmi uz dabas lieguma teritoriju, ir nepieciešams pastiprināt visa dabas lieguma aizsardzības režīmu, lai tā teritorijā nodrošinātu neiejaukšanās režīmu dabiskajos procesos. Kopšanas cirte pieļaujama ārpus putnu riesta un ligzdošanas sezonas, ko jau šobrīd daļēji nodrošina vispārējie īpaši aizsargājamo dabas teritoriju noteikumi. Atbilstoši plānotajam IAIN projektam tiek paredzēts kopšanas cirtes aizliegums slapjajos meža augšanas apstākļu tipos, tā ir atļauta jaunaudzēs un vidēja vecuma audzēs (priežu un ozolu audzēs līdz 60 gadiem, egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēs – 50 gadiem) sausajos tipos ārpus putnu ligzdošanas un riesta sezonas. Kopšanas cirte pieļaujama medņu riestos kopšanas pasākumu ietvaros atbilstoši ekspertu ieteikumiem.

Līdz ar pagājušā gadsimta vidusdaļā veiktajiem apjomīgajiem meliorācijas pasākumiem, daudzviet medņu riesti, pakāpeniski aizaug, jo ir mainījies augsnes hidroloģiskais režīms. Pirms meliorācijas veikšanas medņu riestam piemērotās mežaudzes bija ilgstoši saglabājušās sugai nepieciešamajā stāvoklī. Šobrīd pēc meliorācijas veikšanas, kādreiz skrajās mežaudzes aizaug un kļūst medņu riestam nepiemērotas. Meliorācijas ietekmē samazinās klajo vietu platības, samazinās melleņu platības (barības bāze mednim), palielinās zemsedzes stāva augstums, audzes biežība. Šo faktoru ietekmē, galvenokārt, sabiezinoties zemsedzei, samazinās vistveidīgo putnu blīvums (samazinās mazuļu izdzīvotība, palielinās plēsēju ietekme). Ja nākotnē konkrētā riesta aizaugšanas intensitāte un apjoms turpina palielināties, rekomendējama kokaugu (egļu un priežu) audžu izzāgēšana un/vai retināšana, atstājot vecāku kokaugu grupas, kas ir nepieciešamas mednim. Šis apsaimniekošanas pasākums veicams, vadoties pēc izstrādātajām riesta kopšanas vadlīnijām (skatīt apsaimniekošanas pasākumu B.4.1.sadaļu). Riestam piemēroto mežaudžu aizaugšanas process ir ilgstošs un pakāpenisks, tāpēc kopšanas pasākumu efektivitāte uzreiz nav precīzi novērtējama. Līdz ar paredzēto medņu monitoringu (apsaimniekošanas pasākums D.3.1.) veicama arī regulāra mežaudzes aizauguma novērtēšana un nepieciešamības gadījumā kopšanas pasākumi jāatkārto. Ideālā gadījumā līdz ar mežaudzes kopšanu veicama arī augsnes hidroloģiskā režīma atjaunošana, lai novērstu mežaudzes atkārtotu aizaugšanu.

Neatkarīgi no vispārējiem mežsaimniecības normatīvo aktu ierobežojumiem, viennozīmīgi būtu aizlieguma jebkura mežizstrāde un jaunaudzju kopšana pavasarī, kas šobrīd atbilstoši vispārējiem noteikumiem ir aizliegta putnu ligzdošanas laikā no 15.marta līdz 31.jūlijam. Šādas mežizstrādes laikā tiek mehāniski iznīcināts liels daudzums dažādu putnu ligzdu ar olām un mazuļiem. Mežsaimnieciskā darbība pavasarī jeb putnu ligzdu un mazuļu iznīcināšana nav savienojama ar īpaši aizsargājamo dabas teritoriju būtību. Vispārējs mežsaimnieciskās darbības aizliegums visā dabas lieguma teritorijā būtu nosakāms

atbilstoši mikroliegumu noteiktumos šobrīd noteiktajam termiņam – no 1.marta līdz 31. jūlijam, jo dabas lieguma teritorijā ir izveidoti 7 mikroliegumi putnu sugas aizsardzībai, kā arī teritorija ir nozīmīga daudzu citu putnu sugu ligzdošanai, kopumā 11 putnu sugām ir veidojami mikroliegumi.

Bebru uzpludinājumi un dzīvotnes, kas veidojas uzpludinājumu tiešā tuvumā, ir ļoti nozīmīgas gan trīspirkstu dzenim kā vienai no dabas lieguma ornitoloģiskajām vērtībām, gan arī daudzām citām retām un īpaši aizsargājamām putnu sugām. Dabas liegumā kā teritorijā ar sarežģītu reljefu un lielu daudzumu mitrāju, būtu aizliedzamas bebru medības, lai veicinātu esošo bebru uzpludinājumu optimālu stāvokli un to veidošanos. Bebru skaita regulācijai ir jāpievērš pastiprināta uzmanība, to intensīvas savairošanas gadījumā būtu pieļaujama to skaita regulācija, it īpaši gadījumos, ja tas būtiski ietēmē meža biotopu, piemēram, *purvaino mežu* vai *staignāju mežu* kvalitāti, kā arī saldūdens biotopus, piemēram, aizsprostu izveide uz Bebrupītes. Atbilstoši medību kolektīva „Rudupe” komentāriem, bebru medības notiek salīdzinoši nelielā apjomā. Galvenokārt mednieku uzmanība tiek pievērsta Bebrupītes teritorijā notiekošajām bebru aktivitātēm.

Citi nozīmīgākie faktori, kas ietekmē dabas lieguma putnu faunu, ir antropogēnais traucējums (atpūtnieku – sēņotāji, ogotāji, transporta radīts troksnis un klātbūtne). Atpūtnieku nepieskatīti suņi, ir apdraudējums putnu ligzdām un mazuļiem, īpaši pavasarī, medņu rieta laikā. Ogotāji un sēņotāji, kas pietiekami aktīvi vasaras sezonā apmeklē dabas lieguma teritoriju, ir būtisks traucējums vietās, kas nozīmīgas medņu populācijas saglabāšanai. Lai mazinātu antropogēno slodzi uz mednim nozīmīgajām teritorijām tiek ierosināts aizliegt izmantot palīgierīces ogu lasīšanai, kas būtiski samazinātu komerciālo ogu lasīšanas apjomu un mazinātu rekreatīvo slodzi uz dabas lieguma teritoriju. Būtu nepieciešams ierobežot cilvēku pieeju nozīmīgākajām putnu ligzdošanas vietām (piemēram, lielo plēsīgo putnu ligzdām) pavasara sezonā. Ievērojamu antropogēno traucējumu rada dabas lieguma teritorijā attīstītā infrastruktūra (ceļi, takas) un, netiešu traucējumu rada atpūtas, makšķerēšanas vietas (Abavas upes krastā dabas lieguma ziemeļu daļā), uz kurām atpūtnieki nokļūst caur dabas lieguma teritoriju. Tāpēc nav rekomendējama rekreatīvās slodzes palielināšana dabas parka „Abavas senleja” teritorijas daļā starp dabas liegumu un Abavas upi. Ja antropogēnā slodze palielināsies, ornitoloģiskās vērtības var tikt nopietni apdraudētas, jau drīzā laikā pēc antropogēnā spiediena palielināšanās (piemēram, medņu rieta vietas pie ceļiem). Medņu riesti ir ļoti jutīgi pret cilvēka radītu traucējumu, un pat viens nopietns traucējums var izraisīt rieta pamešanu un rieta vietas izžušanu. Tāpat medņu mazuļi ir ligzdbēgļi, un traucējuma gadījumā, kad mātīte veic darbības traucētāja neitralizēšanai, mazuļi tiek atstāti vieni un ir pakļauti ļoti augstam bojāejas riskam. Šī iemesla dēļ medņu rieta un mazuļu vadāšanas laikā (no 1.marta līdz 31.jūlijam) teritorijā būtu aizliedzami jebkuri publiski pasākumi, jo neapzināti var izraisīt gan rieta, gan mazuļus vadājošas mātītes traucējumu.

Medības attiecībā uz traucējuma efektu ir salīdzināmas ar publiskiem pasākumiem. Dzinējmedību laikā traucējums putniem rodas gan no šaušanas un dzinēju radītajiem trokšņiem, gan arī no cilvēku klātbūtnes kā tādas. Šī iemesla dēļ dabas lieguma teritorijā būtu aizliedzamas jebkura veida medības laika periodā no 1.marta līdz 31.jūlijam ar prioritāro mērķi novērt traucējumu vistveidīgajiem putniem rieta un mazuļu vadāšanas periodā. Izņēmums ir individuālo medību veikšana lauksaimniecības zemēs.

Medījamo dzīvnieku piebarošana uzskatāma par iejaukšanos dabiskajos procesos, tāpēc būtu aizliedzama, gan dabas liegumā, gan tā tuvākajā apkārtnē. Izņēmums varētu būt dzīvnieku piebarošana neilgi pēc aukstā ziemas perioda, kad būtiska medījamo dzīvnieku populācijas daļas izdzīvošana ir apdraudēta. Trīs no konstatētajām putnu sugām – rubenis, vakarlēpis un mednis ir uz zemes ligzdojošas putnu sugas. Jānorāda, ka mežacūkas un vairākas citas medījamo dzīvnieku sugas ir vieni no galvenajiem šo sugu ligzdu postītājiem. Turklāt mežacūkas apdraud vistveidīgo putnu ligzdas un mazuļus, tādēļ dzīvnieku piebarošana dabas lieguma teritorijā ir jāierobežo. Savukārt, plēsīgie dzīvnieki – lapsa, jenotsuns, ir ekoloģiski saistīti ar piebarojamajiem dzīvniekiem un ir galvenie uz zemes ligzdojošo putnu ligzdu postītāji. Šī iemesla dēļ būtu aizliedzama jebkura mākslīga dzīvnieku populāciju palielināšana, t.sk. piebarošana kā viena no izplatītām dzīvnieku populāciju palielināšanas metodēm. Salīdzinot dabas lieguma platību ar tajā esošo mednim nozīmīgo teritoriju platību, kas aizņem 1/12 daļu jeb 170 ha no dabas lieguma platības (turklāt daļā no mednim nozīmīgās platības, pēdējos gados nav konstatēts aktīvs medņu riests), pirms lēmuma pieņemšanas par pilnīgu medījamo dzīvnieku piebarošanas ierobežošanu visā dabas lieguma teritorijā (tajā skaitā atklātās platībās – laucēs, lauksaimniecības zemēs un citur, kur iespējams veidot intensīvi apsaimniekotas lauksaimniecības zemes, kas arī būtu uzskatāms par medījamo dzīvnieku piebarošanas

veicināšanu dabas lieguma teritorijā), būtu jāizvērtē medību kolektīva “Rudupe” šobrīd izmantotās piebarošanas vietas un to ietekme uz medņu populāciju. Informācija par esošos piebarošanas vietu izvietojumu dabas lieguma teritorijā tika iegūta dabas aizsardzības plāna izstrādes beigu posmā (pēc sabiedriskās apspriešanas), kad dabā vairs nebija iespējas izvērtēt katras barotavas ietekmi uz dabas lieguma dabas vērtībām.

Līdzīgi kā medību gadījumā, arī publisku pasākumu norise dabas lieguma teritorijā pieļaujama tikai laika periodā ārpus putnu rieta un mazuļu audzināšanas perioda - no 1.augusta līdz 1.martam – to saskaņojot ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

Esošās 7 mikroliegumu teritorijas, kas noteiktas dabas lieguma teritorijā, varētu iekļaut (integrēt) dabas lieguma teritorijas zonējuma, kā arī dabas liegumā iekļaut divas mikroliegumu teritorijas, kas robežojas ar to teritorijas dienvidu daļā. Tas ir realizējams, veicot esošo dabas lieguma robežas paplašināšanu pēc ārpus esošo teritoriju ornitoloģiskās izpēti. Rieta apsaimniekošana veicama atbilstoši izstrādātajām vadlīnijām, ja tā tiek uzskatīta par nepieciešamu. Jānorāda, ka ar esošo zinātnisko informāciju ir nepietiekami, lai šobrīd izvērtētu dabas lieguma un tam blakus esošo mikroliegumu apvienošanas jautājumu, neveicot detālu mikroliegumu teritoriju ornitoloģisko un meža biotopu izpēti gan ārpus teritorijas esošajās mikroliegumu, gan to buferzonu daļās.

Rieta vietu noteikšanai ir izšķiroša nozīme medņu aizsardzībā, jo šie putni ir ļoti konservatīvi un esošās rieta vietas izmanto daudzus gadus desmitus. Ja rieta tiek traucēts vai izpostīts, medņi parasti šo teritoriju pamet. Tādēļ ir jāzina medņu rieta vietas un tās jāaizsargā, vai arī jāapsaimnieko, ja rieta teritorija laika gaitā izmainās un kļūst medņiem nepiemērota.

2.5.2. Zīdītāji

(1) Dabas aizsardzības vērtība

Dabas lieguma teritorijā zīdītājdzīvnieku faunas pētījumi dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros netika veikti. 2001.gadā EMERALD projekta ietvaros dabas lieguma teritorija apsekota ar mērķi noskaidrot Biotopu Direktīvas (92/43/EEC) pielikumu sugu sastopamību. Konstatēta bebra *Castor fiber*, ūdra *Lutra lutra* meža caunas *Martes martes* un vilka *Canis lupus* klātbūtne (Biotopu Direktīvas II pielikums). Kopumā dabas liegumam ir būtiska nozīme ES aizsargājamo zīdītāju sugu aizsardzībai, galvenokārt nozīmīgo mežu masīvu dēļ, kas ir kvalitatīva dzīves vide iepriekšminētajām sugām. EMERALD projekta dati vēlāk iekļauti arī *Natura 2000* datu bāzē. EMERALD projekta izpēti ietvaros zīdītāju speciālisti J.Ozoliņš un J.Baumanis secināja, ka dabas lieguma teritorija ir nozīmīga vieta bebru un ūdru biotopu aizsardzībai. Tika konstatēti bebru uzpludinājumi (dīķi) visās to attīstības stadijās. Eksperti norādījuši, ka dabas lieguma teritorija ir nozīmīga zīdītājdzīvnieku (bebra un ūdra) aizsardzības teritorija, kuru veido ilglaicīgi veidojušās bebru dzīvotnes – ainaviskie bebru dīķi, kuru aizsardzībai ir veidojams medību liegums. Jānorāda, ka dabas lieguma teritorija ir viena no vēsturiskajām vietām, kurā savulaik tika atjaunota bebru populācija. Jānorāda, ka šobrīd dabas lieguma teritorijā nenotiek aktīvas bebru medības, tiek veikta to darbību uzraudzība Bebrupītes krastos, kuru veic medību kolektīvs „Rudupe” (G.Freimaņa mutisks ziņojums).

19.gs. mūsu zemē, tāpat kā gandrīz visā Eiropā, bebrus pilnībā iznīcināja — šie dzīvnieki bija iecienīti vērtīgo kažokādu dēļ, un nekontrolēti ieguva tautas medicīnā izmantoto bebra sekrētu (Balodis, 1982). Populāciju sāka atjaunot 1927.gadā, vēlāk, sākot no 60.gadiem, Daugavas baseinā sākās strauja bebru ieceļošana no Baltkrievijas, kā arī Lielupes un Ventas baseinos – no Lietuvas, bet tikai 80.gadu sākumā bebru skaits ļāva atsākt to medības. Pašlaik Eiropā ir vairākas strauji augošas bebru populācijas, kas plešas no Spānijas un Francijas līdz pat Krievijai, kā arī Skandināvijā un Somijas rietumos. 1998.gadā vērtēja, ka Eirāzijas bebra pasaules populācijā ir 430 000 dzīvnieku, 2002.gadā – vismaz 593 000, 2006.gadā – vismaz 639 000.

Atbilstoši medijamo dzīvnieku pēdējo gadu uzskaišu datiem (16.tabula), dabas lieguma teritorijā varētu uzturēties 15 medijamas zīdītājdzīvnieku sugas. Tomēr vilki, lūši, kuriem ir liels dzīves iecirknis, dabas lieguma teritorijā neuzturas pastāvīgi, bet tikai caurstaigā. Vilki galvenokārt apdzīvo pieguļošos mežu masīvos, t.sk. dabas liegumu „Ventas ieleja” un dabas parku „Abavas senleja”, kur mazāk izpaužas nemiera faktors. Atsevišķi lūši *Lynx lynx* vai to ģimenes dabas liegumā, visticamāk, uzturas arī pastāvīgi (G.Freimaņa personīgs komentārs).

Bebru *Castor fiber* klātbūtnē galvenais nosacījums ir meliorācijas grāvji vai nelielas upītes. Šādu biotopu teritorijā netrūkst, tomēr jānorāda, ka bebrī dabas liegumā sastopami ļoti nelielā skaitā (G.Freimaņa personīgs komentārs). Par viņu klātbūtni liecina nedaudzie aizsprosti uz Bebrupītes, kā arī bebru nograuzti koki, tomēr to ir ļoti maz, arī biotopu bojājumi bebra dēļ nav novērojami un bebrs te vērtējams vairāk kā dabas aizsardzības vērtība. Lai gan bebrs ir ES biotopu Direktīvas II pielikuma suga, Latvijā, ņemot vērā šo grauzēju populācijas lielos apjomus, to drīkst medīt. Bebru medības notiek arī dabas lieguma teritorijā.

ES nozīmes aizsargājamās zīdītāju sugas ūdra *Lutra lutra* klātbūtne konstatēta Bebrupītē. Ūdru klātbūtni dabas liegumā, acīmredzot, veicinājusi arī bebru darbība. To veidotajos uzdambējumos ūdriem pieejams ūdens gan vasarā sausuma periodā, gan ziemā ledus periodā. Valki un grāvji, kad tie nav izžuvuši vai aizsaluši, ūdriem kalpo gan kā medību vietas, gan kā pārvietošanās koridori. Dabas lieguma teritorija ir iekļauta valsts monitoringa programmā, kā ūdru izpētes teritorija.

(2) Sociālekonomiskā vērtība

Vairākām zīdītājdzīvnieku – galvenokārt četrām pārnadžu – sugām ir augsta sociālekonomiskā vērtība. No vienas puses, tām parasti ir negatīva ietekme uz cilvēka apsaimniekotajiem dabas resursiem, t.i., tās nodara kaitējumu lauksaimniecības kultūrām, kā arī mežam, toties, būdamas medību objekti, šīs sugas ir nozīmīgs resurss pārtikas, trofeju un ādu ieguvei. Medību process ir arī sporta un atpūtas veids. Tā kā nav ziņu par pārnadžu izraisītiem būtiskiem kaitējumiem dabas lieguma teritorijā, medībām šeit ir galvenokārt sporta un atpūtas raksturs. Dzīvnieki kopumā var kalpot kā dabas tūrisma resurss.

(3) Ietekmējošie faktori

Dzīvnieku teritoriālo un sezonālo izvietojumu galvenokārt ietekmē cilvēku rekreatīvās aktivitātes, t.i., nemiera faktors, ko rada medību aktivitātes. Medības ir atļautas visā dabas liegumā (ievērojot mikroliegumu teritorijās noteiktos medību un medību torņu būvniecības ierobežojumus 1.februāris līdz 31.jūlijs, kā arī medījamo dzīvnieku piebarošanas ierobežojumu no 1.marta līdz 30.jūnijam). Jānorāda, ka medījamo dzīvnieku piebarošana piesaista dzīvniekus no plašākas apkārtnes un var rasties palielināts dzīvnieku blīvums piebarošanas vietās visā piebarošanas periodā. Līdz ar to šo dzīvnieku ietekme uz apkārtni piebarošanas rajonos ievērojami pieaug. Koncentrējoties vienā rajonā lielākā skaitā, kāda viena suga var ievērojami ietekmēt kādu citu. Piemēram, meža cūku palielināts blīvums pavasarī ir nevēlams uz zemes ligzdojošajiem putniem – ligzdas, kas atrodas uz zemes, šādos piebarošanas rajonos tiek izpostītas vairāk, īpašs traucējums tas ir mednim ligzdošanas laikā. Ja piebarošana notiek zālājā, tas degradējoši ietekmē zemsedzi. Tā kā dabas liegumā kā īpaši aizsargājamās dabas teritorijā apsaimniekošanas režīms maksimāli ir vērsts uz visu sugu aizsardzību un biotopu dabisku attīstību, tad šāda cilvēka realizēta darbība ir pretrunā ar dabiskiem procesiem un uzskatāma kā dabas līdzsvara jaukšana un visā dabas lieguma teritorijā ir nevēlama. Šobrīd dabas lieguma teritorijā – ievest un izgāzt lauksaimniecības un pārtikas produktus nav atļauts saskaņā ar vispārējo noteikumu 18.10.punktu, tāpēc barotavas jānovirza ārpus dabas lieguma robežām. Izņēmums varētu būt dzīvnieku piebarošana neilgi pēc aukstā ziemas perioda, kad būtiska medījamo dzīvnieku populācijas daļas izdzīvošana ir apdraudēta.

16.tabula. Medījamo dzīvnieku uzskaites visā medību kolektīva „Rudupe” medību iecirkņa platībā dabas lieguma teritorijā, kas aizņem – 41 % no kopējās medību iecirkņa platības (datu avots: Valsts meža dienests, 2015)

Medību sezona	Aļņi		Staltbrieži		Stirnas		Meža cūkas			Vilki		Lūši		Lapsas		Āpši	
	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts		Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts
2010./11.	6	0	59	8	63	2	37	9		1	0	1	0	11	3	5	0
2011./12.	3	0	54	9	39	1	26	7		1	0	1	0	11	4	5	0
2012./13.	4	0	60	11	40	1	21	14		2	0	1	0	10	7	6	0
2013./14.	4	0	62	10	37	1	18	14		2	1	1	0	8	6	8	0
2014./15.	6	0	66	9	33	0	21	10		3	0	1	0	8	0	7	0
Medību sezona	Zaķi				Bebri		Jenotsuņi			Caunas				Seski			
	Pelēkie		Baltie							Meža		Akmeņu					
	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts		Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts		
2010./11.	8	0	8	0	16	7	8	2		2	0	2	0	4	0		
2011./12.	7	0	6	0	19	7	9	2		7	2	2	0	4	0		
2012./13.	9	0	4	0	20	5	8	3		7	2	2	0	5	0		
2013./14.	11	1	4	0	16	4	8	1		6	0	2	0	6	0		
2014./15.	11	0	4	0	16	10	9	9		7	2	3	1	4	0		

2.5.3. Abinieki un rāpuļi

Informācija par dabas liegumā līdz šim konstatētajām sugām, t.sk. abinieku un rāpuļu sugām, tika meklēta šādos informācijas avotos:

- dabas datu pārvaldības sistēmā „OZOLS”;
- *Natura 2000* standarta datu formā;
- dabas novērojumu portāls dabasdati.lv <http://www.dabasdati.lv/>;
- Latvijas abinieku un rāpuļu datu bāzē (VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”).

Apkopojot pašreizējo informāciju par dabas liegumu, jāsecina, ka par šīs teritorijas abinieku un rāpuļu faunu ir maz datu. Dabas datu pārvaldības sistēmā „OZOLS” informācijas par dabas lieguma abinieku un rāpuļu atradnēm nav. *Natura 2000* standarta datu formā minēta viena rāpuļu suga – Lielais tritons *Triturus cristatus*.

Lai iegūtu vairāk informācijas par teritorijas abinieku un rāpuļu faunu, 2015.gada augustā tika veikta dabas lieguma apsekošana, īpaši pievēršot uzmanību iepriekš zināmajām dzīvotnēm.

Teritorijas apsekošana notika, veicot maršruta pārgājienus rāpuļu un abinieku uzskaitēm, un apsekojot ūdenstilpņu piekrastes joslu ūdenī dzīvojošu abinieku sugu uzskaitē. Apsekoti parauglaukumi, kas ir reprezentatīvi dotajai teritorijai, parauglaukumu atrašanās vietas norādītas 24.attēlā.

(1) Dabas aizsardzības vērtība

Pašreiz teritorijā konstatētas 4 abinieku un 2 rāpuļu sugas. Dabas liegumā sastopama tikai viena Latvijā īpaši aizsargājama abinieku un rāpuļu suga – lielais tritons. Suga norādīta Eiropas Savienības *Natura 2000* datu portālā (<http://natura2000.eea.europa.eu/#>) standarta datu formā kā teritorijā sastopama, taču šī novērojuma konkrēta atraduma vieta nebija zināma. Lielo tritonu 08.08.2015. dabas liegumā novērojusi meža biotopu eksperte V.Caune. Atradums veikts dabas lieguma dienvidaustrumu daļā, jauktu koku stāignājā pie kūdrainas bedres. Vairāk par sugu aizsardzības statusu – 17.tabulā.

17. tabula. Retās un aizsargājamās abinieku un rāpuļu sugas dabas lieguma teritorijā

Nr. p.k.	Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Sugas sastopamība Latvijā	Sugas kopējais aizsardzības stāvokļa novērtējums ¹
Abinieki					
1.	Dīķa varde	<i>Rana lessonae</i>	ES IV, BK III	Parasta suga	FV
2.	Parastā varde	<i>Rana temporaria</i>	ES V, BK III	Parasta suga	FV
3.	Parastais krupis	<i>Bufo bufo</i>		Parasta suga	
4.	Lielais tritons	<i>Triturus cristatus</i>	ĪAS1, MIK, SG2, BK II, ES II un IV	Sastopams izklaidus un reti	U1
5.	Mazais tritons	<i>Lissotriton vulgaris</i>		Parasta suga	
Rāpuļi					
1.	Glodene	<i>Anguis fragilis</i>		Parasta suga	
2.	Pļavas ķirzaka	<i>Zootoca vivipara</i>		Parasta suga	

¹ – pēc ES ziņojums, 2013

Saīsinājumi:

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1. un 2.pielikums MK 2000.gada 14.novembra noteikumiem Nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”

SG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums 2012.gada 18. decembra MK noteikumiem Nr.940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. IV pielikums - kopienā nozīmīgas dzīvnieku un augu sugas, kam vajadzīga stingra aizsardzība, V pielikums - kopienā nozīmīgas dzīvnieku un augu sugas, kuru īpatņu ieguvei savvaļā un izmantošanai var piemērot apsaimniekošanas pasākumus.

BK – Bernes konvencija, 16.09.1979. II pielikums - īpaši aizsargājamo dzīvnieku sugas, III pielikums - aizsargājamās dzīvnieku sugas

Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2007.-2012. gada periodu.

FV - aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable), U1 - aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate), + uzlabojas, - pasliktinās, = stabils, x nezināms

Pārējās dabas lieguma teritorijā konstatētās sugas ir Latvijā parastas sugas. Parastā varde (*Rana temporaria*) un diķa varde (*Pelophylax lessonae*) sastopamas visā dabas lieguma teritorijā, parastā varde apdzīvo dažāda tipa, pārsvarā mitrus mežus, bet diķa varde apdzīvo ūdenstilpes. Mazais tritons (*Lissotriton vulgaris*) un parastais krupis (*Bufo bufo*) konstatēti teritorijas ziemeļaustrumu daļā. Pļavas ķirzaka (*Zootoca vivipara*) sastopama visā dabas lieguma teritorijā meža izcirtumos, mežmalās, stigās, ūdenstilpņu krastos; glodene (*Anguis fragilis*) apdzīvo sausos priežu mežus (skatīt 18.tabulu).

Teritorijā konstatētas tikai viena īpaši aizsargājamas abinieku suga – Lielais tritons; sastopamas vēl trīs abinieku sugas, kas nav aizsargājamo sugu sarakstā, taču ir iekļautas Biotopu direktīvas IV un V pielikumos.

Skaita izmaiņu tendences novērtēt nav iespējams, jo trūkst datu par sugu līdzšinējo stāvokli. Tika mēģināts veikt augstāk minēt sugu populāciju lielumu novērtēšanu (tikai pieaugušie, vairoties spējīgie dzīvnieki) un sugu dzīvotņu platību gadījumos, kad to ir iespējams veikt, pielietojot eksperta novērtējumu. Lielā tritona biotopu platību novērtējumam trūkst informācijas par nelielu diķu un uzpludinājumu platību dabas liegumā. Sugas biotopu īpatsvars, domājams, nepārsniedz 1-2% no biotopiem valstī. Varžu sugām (kas apdzīvo daudzveidīgus biotopus) tika pieņemts, ka piemērotu biotopu īpatsvars dabas liegumā aptuveni atbilst šo biotopu īpatsvaram valstī.

18.tabula. Direktīvu pielikumos iekļauto sugu populāciju lielums un sugu dzīvotņu platība dabas lieguma teritorijā

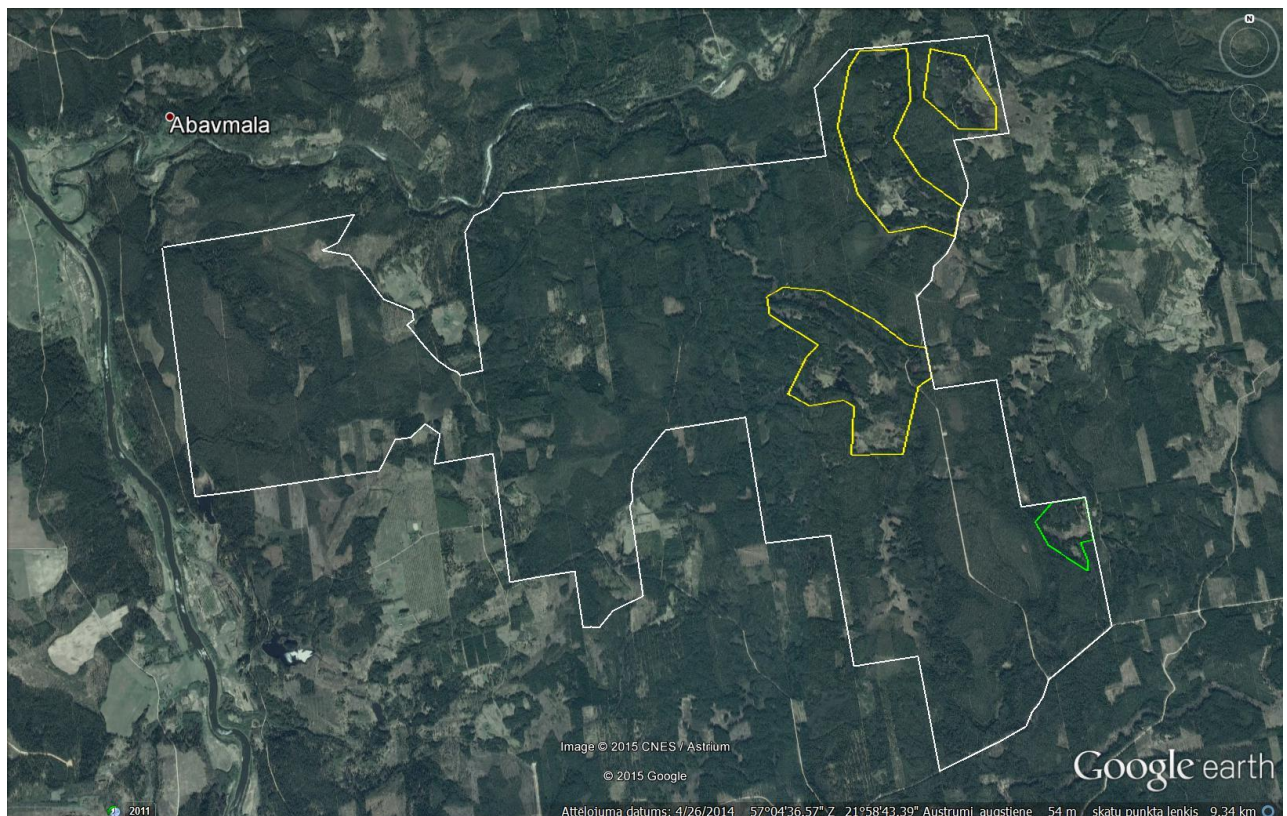
Nr. p.k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību valstī
		Min.	Maks					
1.	Lielais tritons (<i>Triturus cristatus</i>)	100-350		1.5-20	<5	Nav datu	-	-
2.	Parastā varde (<i>Rana temporaria</i>)	500-1500		Nav datu	<0.5	500-1000	Nav datu	<1
3.	Diķa varde (<i>Pelophylax lessonae</i>)	500-1500		Nav datu	<0.5	10-50	Nav datu	<1

(2) Sociālekonomiskā vērtība

Sociālekonomiskā vērtība nav nosakāma, tomēr abinieki un rāpuļi ir būtiska dabisko un antropogēni ietekmētu ekosistēmu sastāvdaļa.

(3) Ietekmējošie faktori

Nav konstatēti būtiski antropogēni faktori, kas negatīvi ietekmētu abinieku un rāpuļu faunu.

24.attēls. Lielajam tritonam potenciāli piemērotās dzīvotnes dabas lieguma teritorijā

Avots: Kartes pamatne – “Google earth” karte

Īpaši aizsargājama suga – lielais tritons (*Triturus cristatus*) ir konstatēts dabas lieguma dienvidaustrumu malā. Tomēr potenciāli nozīmīgāki biotopi ar daudzām ūdenstilpēm atrodas dabas lieguma austrumu un ziemeļaustrumu daļā, un šeit ir ļoti augsta varbūtība labas lielā tritona populācijas klātbūtnē.

Abiniekiem ir būtiska loma ekosistēmās, un no to skaita dabas liegumā ir atkarīgas daudzu dzīvnieku sugu (putni, plēsīgie zīdītāji) populācijām. Jānorāda, ka dabas lieguma austrumu daļa ir ļoti nozīmīga visu sugu abinieku skaita saglabāšanai liegumā, jo citas dabas lieguma daļas aizņem pārsvarā sauso meža tipu (Mr, Ln, Dm) biotopi, kuru nozīme kā abinieku dzīvesvietām ir neliela.

25.attēls. Lielais tritons dabas lieguma teritorijā

Foto: Vita Caune, 2015

Pašlaik nav nepieciešami konkrēti abinieku aizsardzības pasākumi, jo mitrāju un ūdenstilpņu platības dabas lieguma austrumu daļā ir pietiekoši lielas. Nepieciešams šīs teritorijas saglabāt pašreizējā veidā, ar dažāda izmēra ūdenstilpēm un mitrājiem. 24.attēlā atzīmētas šo, abiniekiem būtisko, teritoriju robežas (ar zaļu krāsu – teritorija, kurā 2015.gadā konstatēts lielais tritons, ar dzeltenu – pārējās teritorijas).

2.5.4. Bezmugurkaulnieki

(1) Dabas aizsardzības vērtība

Dati par dabas lieguma teritorijā sastopamajām reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugām apkopoti balstoties uz pieejamo informāciju Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmā „OZOLS”, Natura 2000 datubāzē (<http://natura2000.eea.europa.eu>), kā arī publicētajā literatūrā pieejamo informāciju (Kalniņš 2002). Dabas lieguma teritoriju dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros

bezmugurkaulnieku eksperts apsekojis 4 dienas – 19.04.2015. (bezlapu periods), 12.06.2015., 30.06.2015. un 04.07.2015.

Dabas lieguma teritorijā kopumā konstatētas 11 nozīmīgas sugas, tostarp 3 ES biotopu direktīvas, 7 Latvijā īpaši aizsargājamas un 4 retas bezmugurkaulnieku sugas (skatīt 19. tabulu un 16.attēlu).

Trīs no konstatētajām sugām ir iekļautas Eiropas Padomes direktīvā 92/43/EEC „Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību” II un IV pielikumā, kas nozīmē, ka šīs sugas ir Kopienas interešu sfērā, to aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. Kopumā 4 no sugām ir veidojami mikroliegumi, kā arī viena no sugām – platā airvabole ir iekļauta Bernes konvencijā (1979). 5 no dabas liegumā konstatētajām bezmugurkaulnieku sugām ir iekļautas Latvijas Sarkanajā Grāmatā, viena suga ir uzskatāma par dabisko meža biotopu speciālistu sugām, bet 3 par dabisko meža biotopu indikatorsugām.

19.tabula. Dabas lieguma teritorijā konstatētās Latvijā un Eiropā aizsargājamās un citādi vērtīgās bezmugurkaulnieku sugas un to aizsardzības statuss

Nr. kartē	Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā*	Aizsardzības stāvoklis dabas lieguma teritorijā
1.	Divjoslu airvabole	<i>Graphoderus bilineatus</i>	ĪAS (1), MIK, ES II un IV	-	Samērā reti sastopama suga visā Latvijas teritorijā ¹ . (U1 2007.-2012.)	3 atradnes (2015) (FV)
2.	Platā airvabole	<i>Dytiscus latissimus</i>	ĪAS (1), MIK, ES II un IV	LSG ² (3)	Samērā reti sastopama suga visā Latvijas teritorijā. (U2 2007.-2012.)	1 atradne (2015) (FV)
3.	Spilgtā purvspāre	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	ĪAS (1), ES II un IV	-	Samērā reti sastopama suga visā Latvijas teritorijā ⁴ . (U1 2007.-2012.)	4 novērojumi (2002) 5 novērojumi (2015) (FV)
4.	Priežu sveķotājkoksngrauzis	<i>Nothorhina punctata</i>	ĪAS (1), MIK	MAB (BSS)	Reti sastopama suga, galvenokārt Piejūras zemienē	2 atradnes (2015)
5.	Skujkoku dižkoksngrauzis	<i>Tragosoma depsarium</i>	ĪAS(1), MIK	LSG (0)	Reti sastopama suga priežu mežos visā Latvijas teritorijā	1 atradne(2015)
6.	Apšu zaigraibenis	<i>Limenitis populi</i>	-	LSG (2)	Samērā bieži sastopama suga visā Latvijā.	Konstatēts (2001)
7.	Ugunsspāre	<i>Pyrrhosoma nymphula</i>	-	LSG (4)	Samērā reti sastopama suga visā Latvijas teritorijā	Konstatēts (2001)
8.	Dzeltenā laupītājmuša	<i>Laphria flava</i>	-	LSG (4)	Samērā reti sastopama suga visā Latvijā	Konstatēts (2001)
9.	Vēderainais vārptiņgliemezis	<i>Macrogastera ventricosa</i>	-	MAB (IS)	Samērā bieži visā Latvijas teritorijā ³	Konstatēts (2001)
10.	Vītolu slaidkoksngrauzis	<i>Necydalis major</i>	ĪAS (1)	LSG (2), MAB (IS)	Reti sastopama suga, izklaidus sastopama visā Latvijas teritorijā	2 atradnes (2002)
11.	Spožā skudra	<i>Lasius fuliginosus</i>	ĪAS (1)	-	Samērā bieži sastopama visā Latvijas teritorijā	5 atradnes (2015)

¹ Kalniņš M. 2006. Protected aquatic insects of Latvia – *Graphoderus bilineatus* (Degeer, 1774). - *Latvijas entomologs*, 43: 132-137.² Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998)³ Rudzīte M., Dreijers E., Ozoliņa-Moll L., Parele E., Pilāte D., Rudzītis M., Stalažs A. 2010. Latvijas gliemji: sugu noteicējs. LU akadēmiskais apgāds, Rīga, 252 lpp.⁴ Kalniņš M. 2007. Protected aquatic insects of Latvia – *Leucorrhinia pectoralis* (Charpentier, 1825) (Odonata: Libellulidae). - *Latvijas entomologs*, 44: 26-32.

*Aizsardzības stāvokļa novērtējums atbilstoši ziņojumā Eiropas Komisijai (ES ziņojums, 2013) lietotajiem apzīmējumiem

FV: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX:** Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown). Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei - + - uzlabojas; - - pasliktinās; = - stabils, x - nezināms**LSG** - Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). LSG tiek lietotas sekojošas apdraudēto sugu kategorijas, kas atbilst vecajām IUCN kategorijām: **1.** kategorija - izzūdošās sugas; **2.** kategorija - sarūkošās sugas; **3.** kategorija - retās sugas; **4.** kategorija - maz pazīstamās sugas.**ES** – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * - prioritāra suga; **IV** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms; **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1. pielikums (īpaši aizsargājamas sugas) vai 2. pielikums (ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamas sugas) MK 2000.gada 14.novembra noteikumiem Nr. 396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums 2012. gada 18. decembra MK noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”

MAB - Mežaudžu atslēgas biotopu (MAB) (= dabisku meža biotopu) sugas (Lārmanis u.c. 2000). **BSS** -Biotopu speciālistu suga, kuras pastāvēšana ir atkarīga no noteikta biotopa. Tā ir apdraudēta suga, kuras pastāvēšana ir atkarīga no ļoti specifiskiem (mežaudžu atslēgas) biotopiem un kuras izzudīs, ja šie biotopi tiks apsaimniekoti sugu pastāvēšanai nepiemērotā veidā, **IS** - Indikatorsuga, kam ir samērā augstas prasības pret dzīves vidi, bet ne tik augstas kā biotopu speciālistu sugām.

20.tabula. Biotopu Direktīvas II pielikuma bezmugurkaulnieku sugu populāciju novērtējums dabas lieguma teritorijā

Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību valstī
	Min.	Maks.					
Divjoslu airvabole <i>Graphoderus bilineatus</i>	1500	5000	<1%	<1%	2,2	<1%	<1%
Platā airvabole <i>Dytiscus latissimus</i>	200	600	<1%	<1%	2,2	<1%	<1%
Spilgtā purvspāre <i>Leucorrhinia pectoralis</i>	700	2500	<1%	<1%	2,2	<1%	<1%

(2) Īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu un tām nozīmīgāko biotopu novērtējums

Publicētajos materiālos ir fragmentāri dati (Kalniņš, 2007) par dabas liegumā teritorijā konstatētajām bezmugurkaulnieku sugām. Atsevišķas ziņas par dabas lieguma teritorijā sastopamajām aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām atrodamas EMERALD projekta npublicētajos materiālos.

EMERALD projekta laikā dabas liegums tika apsekots 16.08.2001. un 09.06.2002. Pirmajā apsekošanas reizē tika konstatēts vēderainais vārptiņgliemezis *Macrogastera ventricosa* (DMB indikatorsuga, aptuvenā atradne nav kartē apzīmēta) un, kopumā konstatēts, ka teritorijā ir maz ES sugām piemērotu mežaudžu un ūdens biotopu. Tas attiecināms tikai uz ES Biotopu direktīvas, bet ne uz Latvijā īpaši aizsargājamām sugām. Tāpat atzīmēts, ka varētu novērot no Abavas upes ielidojošās spāres.

Otrajā apsekošanas reizē (2002) konstatēta spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis*, ugunsspāre *Pyrrosoma nymphula* (LSG) un vītolu slaidkoksngrauzis *Necydalis major* (īpaši aizsargājama suga, DMB indikatorsuga)), kā arī dzeltenā celmmuša *Laphria flava* (LSG)). Konstatēts arī apšu zaigraibenis *Limenitis populi* (LSG) bez konkrētas vietas norādēm.

Tātad līdz šī gada izpētei konkrēti bija zināmas tikai divas īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu spilgtās purvuspāres un vītolu slaidkoksngrauzņa atradnes.

Ņemot vērā dabas lieguma izolētību un attālumu no pētījumu centriem, pētnieki to ir reti apmeklējuši un publicētu datu par aizsargājamām sugām ir maz (Kalniņš, 2007), bet par bezmugurkaulnieku faunu kopumā – nav datu.

Pavasārī (19.04.2015. bezlapu periodā), tika koncentrēta uzmanība uz saproksilofāģiem – potenciāli saistītiem ar atmirušas priedes koksni. Teritorijā potenciāli iespējams konstatēt Šneidera mizmīli *Boros schneideri*, skujkoku koksngrauzi *Tragosoma depsarium*, lielo dižkoksngrauzi *Ergates faber*, kurpaino celmmušu *Laphria gibbosa*, lielo krāšņvaboli *Chalcophora mariana*. Jānorāda, ka meža biotopu eksperti, veicot meža biotopu kartēšanu, kopumā konstatēja – 5 spožās skudras *Lasius fuliginosus*, 2, priežu sveķotājkoksngrauzņa un 1 skujkoku dižkoksngrauzņa *Tragosoma depsarium* atradnes. Visi minētie kukaiņi apdzīvo galvenokārt vecus priežu mežus sausās un saulainās vietās, piedevām priedēm jābūt ar lielām dimensijām. Tāpēc galvenā vērība tika veltīta priežu mežiem. Sausus priežu mežus apdzīvo arī Mannerheima īsspārnis *Oxyporus mannerheimii*, kurš atrodams vecās bekās, tāpēc visas novērotās bekas tika pārbaudītas. Atbilstoši Valsts meža dienesta datubāzē pieejamajai informācijai par vēsturiskajiem degumiem dabas lieguma teritorijā, tika apsekoti divi esošie meža izdegumi ar mērķi atrast no degumiem atkarīgas sugas, pirmkārt, emigmātiskos degumu mizasblakti *Aradus angularis* un kapuķirmjus *Stephanopachys spp.*, par kuru atrašanu Latvijā ir nepilnīgas un fragmentāras ziņas. Bioloģiskās daudzveidības monitoringa metodikas tika izmantotas spilgtās purvuspāres un aizsargājamo ūdensvaboļu izpētei (<http://biodiv.daba.gov.lv/fol302307/fol634754/natura-2000-teritoriju-monitoringa-metodikas-2013.-gada-redakcija-aktualizetas>), jo ir dati par ES nozīmes sugu klātbūtni – spilgto purvuspāri. Savukārt ūdensvaboļu izpēte tika uzsākta, balstoties uz to, ka līdz šim konstatēti šīm sugām piemēroti biotopi. Teritorijā ir maz pļavu biotopu, ūdensteču un lielāku atklātu ūdenstilpju un maza iespējamību konstatēt vēl kādas aizsargājamās sugas.

Kopumā pēc novērojumiem dabas lieguma teritorijas fauna atbilst tipiskai priežu, jaukto mežu un lapkoku mežu, un zemo purvu faunai.

Mežos konstatēto sugu attīstība, kā arī lielā mērā kopējā priežu mežu bezmugurkaulnieku sugu daudzveidība, ir atkarīga no saules apspīdētām liela diametra priežu kritālām vai stubņiem, ļoti vecām augošām priedēm ar lieliem resniem zariem un meža ilglaicības – vecu priežu un atmirstošas koksnes pieejamības ilgstošā laika periodā. Viena no dabā vienkārši identificējamām sugām ir priežu sveķotājkoksngrauzis, kas apdzīvo tikai vecas (parasti >150 g.) saules apspīdētas priedes ar biezu mizu. Suga galvenokārt saistīta ar biotopiem *boreālie meži* un *mežainas piejūras kāpas*, taču var apdzīvot arī vecas atsevišķi augošas, saules apspīdētas sugas attīstībai piemērotas priedes citos biotopos. Kāpuri veido izlocītas ejas mizā un tieši zem tās. Kāpuri pārtiek no mizas nedzīvās daļas, kā rezultātā uz priežu stubņiem veidojas raksturīgi tumši dzelteni sveķu notecējumi, pēc kā var viegli konstatēt sugas sastopamību. Šī vaboļu suga nepārtiek no priedes dzīvajiem audiem, tāpēc koks neiet bojā. Piemērotos apgaismojuma apstākļos suga koku var apdzīvot vairākas desmitgades.

Dabas lieguma teritorijā konstatēta 5 spožās skudras atradnes, kas iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Suga konstatēta meža biotopos augošos priežu sausokņos. Spožā skudra savus pūžņus veido atsevišķi augošu koku dobumos un pie koku saknēm. Suga var apdzīvot arī sausākus mitro mežu nogabalus.

(3) Sociālekonomiskā vērtība

Dabas lieguma teritorijā sastopamajām bezmugurkaulnieku sugām nav tiešas sociālekonomiskās vērtības, taču tām ir liela nozīme ekosistēmas labvēlīga stāvokļa un līdz ar to ekosistēmu pakalpojumu nodrošināšanai.

(4) Īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas ietekmējošie faktori un aizsardzības pasākumi

Dabas lieguma bezmugurkaulnieku sugu daudzveidību negatīvi ietekmē, galvenokārt, mežsaimniecība. Tāpēc vecāko mežaudžu, kritalu saglabāšana ir saproksilofāgo sugu eksistences pamats. Cilvēku rekreācijas (ogošana, sēņošana, medības) un atsevišķo viensētu esamība bezmugurkaulnieku sugu stāvokli būtiski neietekmē. Šī iemesla dēļ nav izvirzāmu konkrētu priekšlikumi sugu un to biotopu aizsardzībai. Sugām bagātie zāļu purvi ir stabilas ekosistēmas, tajās noris dabiskie procesi. Kopumā dabas lieguma teritorija ir pietiekoši liela, lai apsvērtu iespēju nākotnē izmantot priežu mežu kontrolēto dedzināšanu. Tās mērķis būtu uzturēt no degumiem atkarīgās sugas (pašlaik tādas gan netika konstatētas). Kopumā saglabājams mežsaimnieciskās darbības aizliegums vecākajās mežaudzēs, ļaujot tajās noritēt dabiskajiem procesiem.

Vairāku dabas lieguma mežos konstatēto aizsargājamo un reto sugu attīstība ir atkarīga no saules apspīdētām liela diametra priežu kritālām vai stumbeņiem, ļoti vecām augošām priedēm ar lieliem resniem zariem un meža ilglaicības – vecu priežu un atmirstošas koksnes pieejamības ilgstošā laika periodā. Sauso priežu meža biotopos sastopamās reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu (priežu sveķotājkoksngrauža, dzeltenās celmmušas un citu sugu) pastāvēšanai ir labvēlīga dabas lieguma statuss vecākajās mežaudzēs ar pašreizējo salīdzinoši nelielo mežsaimniecisko ietekmi.

2.6. TERITORIJU IETEKMĒJOŠIE FAKTORI UN PROBLĒMAS

21. tabula

Dabas vērtības	Sociālekonomiskās vērtības	Vērtību pretnostatījums un ietekmējošie faktori
Meža biotopi, tai skaitā teritorijas, kas atbilst vecu vai dabisku <i>boreālo, purvaino, aluviālo</i> un citiem meža biotopiem – 5 Latvijā un 8 Eiropas Savienībā aizsargājami meža biotopi (5 no tiem prioritāras nozīmes), kopumā aizņemot 37% no dabas lieguma mežu platības	Ekoloģiskā vērtība – mežs kā skābekļa avots, ainaviskā vērtība, tūrisma un rekreācijas (ogošana, sēņošana, medības) resurss, mitruma regulētājs un mikroklimata veidotājs. Meža mežsaimnieciskā vērtība (koksnes krāja), zinātniskā vērtība, dabas izziņa, kurināmais resurss (malka)	(+) Daļa teritorijas grūti pieejama, kas nodrošina retu sugu pasargāšanu (-) Dabas liegumā notiek mežizstrāde – potenciāls traucējums putniem (-) Veco mežaudžu fragmentācija, mežsaimniecības ietekmē
1. Īpaši aizsargājamo putnu sugu sastāvs (19 Putnu direktīvas suga) un skaits liecina par izcilu putniem piemērotu teritoriju. Vērtība – aizsargājamās putnu sugas, teritorija kā putnu sugu dzīves telpa 2. Konstatētas 51 Latvijā un 28 ES (Direktīvas I un II pielikums) īpaši aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas	Putnu vērošanas, izziņas un informācijas avots par bioloģisko putnu sugu daudzveidību Latvijā un Eiropā Medības Fotografēšana	(-) Atpūtnieku, makšķernieku un mednieku traucējums putnu ligzdošanai. Potenciāla putnu vērošanas tūrisma gadījumā – traucējums ligzdošanai (+) Vietām neskarti, mežsaimniecībai nepakļauti meži, īpaši piemēroti daudzām aizsargājamām sugām no visām organismu grupām (-) Jaunie mežu nogabali – safragmentēti meži nelabvēlīgi ietekmē augus un putnus, bet nereti pozitīvi ietekmē bezmugurkaulnieku sugas (-) medijamo dzīvnieku piebarošana dabas lieguma teritorijā var negatīvi ietekmēt uz zemes ligzdojošos putnus un degradēt biotopus
Bebrupīte un tās pietekas (saldūdens biotops 3260 <i>Upju straujtecēs un dabiski upju posmi</i>) piemērota dzīvotne bezmugurkaulnieku un zivju sugām, putnu barošanās vieta. Upē esošie zivju resursi (barības bāze ūdram, putniem, citām sugām)	Ainavu daudzveidojošs elements	(+) Bebru darbība, kas ļauj dabiskoties upes tecējumam augšpus dambjiem (-) Bebru intensīva darbība, būvējot dambjus vai sagāžot upē kokus, var apgrūtināt Bebrupīte un citi upīšu tecējumu, kas nav vēlams, jo var atstāt būtisku ietekmi vai pat iznīcināt saldūdens un pieguļošo mežu ekosistēmas
Aizsargājamās vaskulāro augu, sūnu un ķērpju, sēņu sugas, kurām mežos ir optimāla vai vienīgā iespējamā dzīvotne. Konstatētas ļoti retas sūnu sugas, kurām veidojami mikroliegumi - 30 jaunās atradnēs	Retās sugas kā izziņas un informācijas avots par bioloģisko daudzveidību Latvijā un Eiropā	Mežu izmantošana aktīvā rekreācijā un mežsaimniecībā ietekmē sugu augtēnes. Ilgtermiņā daļu sugām piemērotās dzīvotnes apdraud konkrētu apsaimniekošanas pasākumu nerealizēšana
Aizsargājamās bezmugurkaulnieku, rāpuļu, abinieku sugas, kas saistītas ar meža biotopiem	Aizsargājamās sugas ir dabiska meža ainavas un ekosistēmas daļa	Pārmērīga izmīdīšana un izbraukāšana, mežsaimnieciskā darbība negatīvi ietekmē mežos dzīvojošās sugas; kritalu izvākšana samazina bezmugurkaulnieku sugām piemērotās dzīvotnes

III TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANA

3.1. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

Lai uzlabotu teritorijā esošo dabas vērtību stāvokli un kvalitāti, ir nepieciešams realizēt dažādus apsaimniekošanas pasākumus.

Primārais apsaimniekošanas pasākums, kuru nepieciešams realizēt, ir medņu rieta vietu un dzīvotņu kopšana un uzturēšana labvēlīgā aizsardzības stāvoklī. Dabas aizsardzības plānā ir noteiktas rekomendācijas kopšanas ciršu saudzīgai veikšanai, lai novērstu meža biotopu fragmentāciju. Galvenais apsaimniekošanas pasākumu mērķis mežos ir panākt dabas lieguma meža masīva šobrīd salīdzinoši mazvērtīgo daļu pakāpenisku pielīdzināšanos vērtīgajiem biotopiem. Dabas aizsardzības plānā ir noteikti vairāki meža biotopu apsaimniekošanas pasākumi, kas vērsti uz konkrēto biotopu veidu kvalitātes uzlabošanu, piemēram, plānota mirušās koksnes palielināšana, egles izciršana paaugā un 2.stāvā, hidroloģiskā režīma optimizēšana atsevišķos nogabalos. Realizējot dabas aizsardzības plānā noteiktos apsaimniekošanas pasākumus, tiks nodrošināts labvēlīgs aizsardzības statuss aizsargājamo un tipisko augu un dzīvnieku sugu populācijām, vienlaikus pieļaujot teritoriju izmantot rekreācijai (galvenokārt medībām, ogošanai un sēņošanai), ciktāl tas nav pretrunā ar dabas aizsardzības mērķiem.

Izvirzot teritorijas apsaimniekošanas mērķi turpmākajam divpadsmit gadu periodam un nosakot konkrētus darba uzdevumus un veicamos pasākumus, tika ņemts vērā teritorijas pašreizējais stāvoklis, pastāvošie draudi teritorijai raksturīgas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un citi faktori.

Dabas liegumā nav nepieciešams attīstīt tūrisma un rekreācijas infrastruktūru, jo tā nav piemērota dabas tūrisma aktivitāšu veikšanai, kā arī tās prioritāte ir dabas aizsardzība. Šobrīd dabas lieguma rietumu daļā pa dabā esošu ceļu ir noteikts velomaršruts. Nākotnē ir iespējama informatīva stenda izvietošana velomaršrutā, lai būtu pieejama informācija par dabas liegumā sastopamajām dabas vērtībām.

Apsaimniekošanas pasākumu karte pievienota 1.pielikumā, pasākumu saraksts atspoguļots 22.tabulā.

3.2. DABAS LIEGUMA TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ILGTERMIŅA UN ĪSTERMIŅA MĒRĶI

Ilgtermiņa mērķis

Dabas lieguma teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķis ir saglabāt tā bioloģisko daudzveidību, uzlabojot mežu, purvu un saldūdens biotopu kvalitāti un veicinot daudzveidīgo putnu faunas, medņu rieta vietu un citu sugu dzīvotņu saglabāšanas ilglaicību.

Īstermiņa mērķi

Šajā nodaļā ir uzskaitīti īstermiņa mērķi turpmākajiem 12 gadiem, kurus ir vēlams sasniegt dabas aizsardzības plāna darbības laikā un kas ir kā nosacījums, lai sasniegtu ideālos teritorijas apsaimniekošanas mērķus vai tuvotos to sasniegšanai.

1. **Novērst meža biotopu fragmentāciju – sabalansējot dabas aizsardzības prasības un mērķtiecīgu biotopu apsaimniekošanu, panākt dabas lieguma meža masīva šobrīd salīdzinoši mazvērtīgo daļu pakāpenisku pielīdzināšanos vērtīgajiem biotopiem.** Mērķis daļēji var tikt sasniegts, apstiprinot IAIN projektu (A.2.1.), kurā noteikti mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi, kas nākotnē mazinās meža biotopu fragmentāciju. IAIN projektā noteikti ierobežojumi, kas nodrošinās mežsaimnieciskās darbības neiejaukšanos ES nozīmes biotopos, (B.2.1.), tajā skaitā ierobežos kopšanas cirti slapjajos meža tipos un noteiks rekomendācijas kopšanas ciršu veikšanai (B.7.1.).
2. **Veicināt medņu rieta vietu un dzīvotņu saglabāšanas ilglaicību un to uzturēšanu labvēlīgā aizsardzības stāvoklī.** Mērķis sasniedzams pēc IAIN projekta apstiprināšanas (A.2.1.), kurā noteikti medņu rieta vietu aizsardzības un apsaimniekošanas prasības, nodrošinot neiejaukšanos meža

nogabalos (B.2.1.) un ierobežojot medījamo dzīvnieku piebarošanu (B.1.1.). Savukārt, veicot medņu riestu vietu kopšanas pasākumus (B.4.1.), tiks veicināta to dzīvotņu saglabāšanas ilglaicība.

3. **Nodrošināt labvēlīgus apstākļus ES nozīmes aizsargājamo biotopu pastāvēšanai un attīstībai.** Mērķis sasniedzams, realizējot visus apsaimniekošanas pasākumus. Būtiski ir veikt biotopu izpēti (D.4.1.) gan dabas liegumā nenokartētajās, gan tam pieguļošajā teritorijā, lai maksimāli nodrošinātu šī mērķa sasniegšanu. Mērķa sasniegšanai ir nepieciešams veikt meža un purvu biotopu kopšanas pasākumus: egles ciršanu paaugā un 2.stāvā, mirušās koksnes daudzuma palielināšanu, kontrolētu zemsedzes dedzināšanu (B.5.1.). Šie pasākumi ir tieši saistīti ar medņu dzīvotņu uzturēšanu labā kvalitātē.
4. **Veikt purva un meža biotopu hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumus, lai uzlabotu biotopu kvalitāti 55,38 ha platībā.** Mērķis ir sasniedzams, veicot konkrēto nogabalu hidroloģiskā režīma izpēti un nepieciešamības gadījumā izstrādājot projektu. Pēc tehniskā projekta izstrādes un apstiprināšanas, veicami biotopu hidroloģiskā režīma atjaunošanas darbi dabā (B.6.1.).
5. **Nodrošināt labvēlīgu aizsardzības statusu aizsargājamo un tipisko augu un dzīvnieku sugu populācijām, vienlaikus ļaujot teritoriju izmantot rekreācijai (galvenokārt medībām, ogošanai, sēņošanai), ciktāl tas nav pretrunā ar dabas aizsardzības mērķiem.** Mērķis sasniedzams pēc IAIN projekta apstiprināšanas (A.2.1.), kurā noteikti medņu riesta vietu apmeklēšanas, rekreāciju (medības, ogošana) ierobežojoši nosacījumi, kā arī citām sugām nepieciešamās aizsardzības un apsaimniekošanas prasības. Nodrošinot īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzību (A.2.1.;B.1.1.-B.6.1.), tiks nodrošināta tajos esošo tipisko augu un dzīvnieku sugu populāciju aizsardzība.

Plānošanas periodā galvenie īstermiņa mērķi tiek sadalīti šādās grupās:

A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi:

- A.1. Veikt dabas lieguma robežu precizēšanu un IAIN noteikumu apstiprināšanu;

B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošanas mērķi:

- B.1. Nodrošināt mežu biotopu aizsardzību un kvalitātes uzlabošanu;
- B.2. Nodrošināt purvu biotopu aizsardzību un kvalitātes uzlabošanu;
- B.3. Nodrošināt aizsargājamo sugu labvēlīgu aizsardzības stāvokli;

C. Sabiedrības informēšana un izglītošanas mērķi:

- C.1. Veikt sabiedrības informēšanu par biotopu un sugu grupu apsaimniekošanas pasākumiem;

D. Izpēte un monitorings

- D.1. Veikt apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringu;
- D.2. Veikt mežu un purvu biotopu monitoringu (iekļaujoties *Natura 2000* monitoringa tīklā);
- D.3. Veikt reto un aizsargājamo sugu monitoringu un izpēti.

22.tabula Plānotie apsaimniekošanas pasākumi dabas lieguma teritorijā

Nr. p.k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs un izpildītājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
A – Administratīvie un organizatoriskie pasākumi							
A.1.1	A.1.	Dabas lieguma robežas precizēšana vietās, kur tā šobrīd ir neprecīzi noteikta	II, 2020.gads	VARAM	VARAM	Administratīvie izdevumi	Koriģēta un apstiprināta dabas lieguma robeža un robeža precizēta atbildīgajos līmeņos un attiecīgajās datu bāzēs, precizētās robežas pieejamas dabas datu pārvaldības sistēmā OZOLS
A.2.1	A.1.	IAIN projekta apstiprināšana un iestrāde (attēlošana) Kuldīgas novada teritorijas plānojumā	I, II 2016.-2018.gads	VARAM, pašvaldība	DAP,VARAM	Administratīvās izmaksas	Apstiprināts IAIN projekts. Kuldīgas novada teritorijas plānojumā attēlotas dabas lieguma robežas. Apstiprinātie noteikumi nodrošinās neiejaukšanos ES nozīmes īpaši aizsargājamās biotopos, kā arī citas nepieciešamās aizsardzības prasības
A.3.1	A.1. B.1; B.2; B.3.	Dabas lieguma un dabas parka „Abavas senleja” teritoriju apvienošanas izvērtējums	I, II 2016.-2018.gads	VARAM, pašvaldība	DAP,VARAM	Administratīvās izmaksas	Pieņemts lēmums par abu teritoriju apvienošanu vai saglabāšanu esošajā aizsardzības statusā
A.4.1	B.1.; B.2.	Hidroloģiskā režīma izpēte un hidrotehnisko būvju projekta izstrādāšana un saskaņošana	I, II 2016.-2018.gads	Projektu finansējums	DAP, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Veikta hidroloģiskā režīma izpēte, izstrādāts hidrotehnisko būvju projekts, veikta tā ekspertīze, izvēlētas aizsprostojumu vietas un veidi meža nogabalos un purvu teritorijās
A.5.1	A.1.	Mikroliegumu statusa atcelšana pēc funkcionālā zonējuma un IAIN apstiprināšanas	II, 2018.gads	Atbildīgā institūcija (VMD)	Atbildīgā institūcija (VMD)	Administratīvie izdevumi	Mikroliegumu statusu aizvieto dabas lieguma IAIN noteiktā dabas lieguma zona
B – Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana							
B.1.1.	B.1; B.2; B.3.	Medijamo dzīvnieku piebarošanas ierobežošana dabas lieguma teritorijā	I, 2017.gads	Mednieku kolektīvs „Rudupe”	Mednieku kolektīvs, VMD	Precīzi nav nosakāmas	Mežacūku un citu pārnadžu piebarošana notiek ārpus dabas lieguma teritorijas, pieļaujama to piebarošana ziemas periodā, dzīvnieku skaita samazināšanas nolūkos, darbību saskaņojot ar atbildīgo institūciju.

22.tabula Plānotie apsaimniekošanas pasākumi dabas lieguma teritorijā

Nr. p.k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs un izpildītājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
B.2.1.	B.1.; B.2.; B.3.	Neiejaukšanās meža un purvu biotopu dabiskajos attīstības procesos	I, Visu periodu	AS LVM, VMD, nav papildus finanšu izdevumi	Īpašnieki, AS LVM, VMD	Precīzi nav nosakāmas	Meža nogabalos, kas atzīti par Direktīvas I pielikuma īpaši aizsargājamiem biotopiem un/vai kuros nodibināti mikroliegumi putnu aizsardzībai, nodrošināta neietekmēta, dabiska meža attīstība 709,34 ha platībā, uzlabojas to kvalitāte – struktūras, ieviešas DMB sugas.
B.3.1.	B.1. B.2.	Bebru darbības kontrole mazajās upēs	II, visā plāna darbības periodā	Īpašnieki, medību kolektīvs	Īpašnieki, medību kolektīvs, VMD	Precīzi nav nosakāmas	Teritorijā tiek uzturēts optimāls bebru skaits.
B.4.1.	B.3.	Medņu rieta vietu kopšanas pasākumi – tiek veikti pēc riestu monitoringa un saskaņā ar eksperta ieteikumiem (rīcība D.3.1.)	I, visā plāna darbības periodā	LVAf, ES projekti un fondi, LVM	DAP, AS LVM	Precīzi nav nosakāmas	Medņu rieta vietas uzturēta labā kvalitātē
B.5.1.	B.1.	ES nozīmes aizsargājamo biotopu 2180 <i>Mežainas piejūras kāpas</i> un 9010* <i>Veci un dabiski priežu meži</i> apsaimniekošana priežu sausieņu mežos – egles ciršana paaugā un 2.stāvā, mirušās koksnes daudzuma palielināšana, kontrolēta zemsedzes dedzināšana	II, visā plāna darbības periodā	LVM, LVAf, ES projekti un fondi	AS LVM, DAP, Īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Uzlabojusies īpaši aizsargājamo biotopu kvalitāte biotopos 2180 - 25,1 ha platībā 9010* -20,4 ha platībā (kopumā - 49 ha platībā)
B.6.1.	B.2. B.1.	Hidroloģiskā režīma atjaunošana īpaši aizsargājamo meža un purvu biotopu kvalitātes uzlabošanai – atjaunošanas pasākumu projektēšana un realizēšana	I – projektēšana II – realizēšana, visā plāna darbības periodā	LVAf, ES projekti un fondi	DAP, zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Uzlabojusies īpaši aizsargājamo biotopu kvalitāte – 7120 (4,06 ha), 7160 (0,6 ha), 9050 (0,38 ha) 9080* (1,96ha), 91D0* (45,35ha), (kopumā - 55,37 ha platībā)
B.7.1.	B.1.; B.3.	Kopšanas ciršu veikšana, ievērojot nosacījumus	I, visu laiku	LVM, privātie zemes īpašnieki	LVM, zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Tiek nodrošināta neiejaukšanās slapjo meža augšanas apstākļu tipa mežaudzēs, kā arī noris saudzīga kopšanas ciršu realizācija sauso meža augšanas apstākļu tipa mežaudzēs. Tiek nodrošināta labai saudzīga mežsaimnieciskā darbība, kas veicina dabiskiem meža biotopiem

22.tabula Plānotie apsaimniekošanas pasākumi dabas lieguma teritorijā

Nr. p.k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs un izpildītājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
							raksturīgo struktūrelementu veidošanos un saglabāšanos.
C – Sabiedrības informēšana un izglītošana							
C.1.1	C.1.	Dabas lieguma speciālo informatīvo zīmju uzturēšana	I, visā plāna darbības periodā	DAP	DAP	Precīzi nav nosakāmas	Dabas lieguma robeža skaidri apzīmēta dabā
D – Izpēte un monitorings							
D.1.1.	D.1.	Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringa metodikas izstrādāšana, monitoringa veikšana	I, pēc galveno apsaimniekošanas pasākumu veikšanas	NVO, projektu finansējums, zinātniskās institūcijas	DAP, NVO, zinātniskās institūcijas	Precīzi nav nosakāmas	Izstrādāta monitoringa metodika, uzsākts un ilgtermiņā turpināts monitorings
D.2.1.	D.2.	D.2. Mežu un Purvu biotopu monitorings (iekļaujoties Valsts monitoringa programmas <i>Natura 2000</i> teritoriju monitoringā)	I, ik pēc 6 gadiem	DAP budžeta ietvaros	DAP	Precīzi nav nosakāmas	Iegūti regulāri monitoringa dati par Biotopu Direktīvas I pielikuma biotopiem un sugām: spilvainais ancītis, bezmugurkaulniekiem, herpetofaunu, lai varētu novērtēt to saglabāšanās stāvokli ilgtermiņā
D.3.1	D.3.	Regulāra monitoringa nodrošināšana Putnu Direktīvas I pielikuma sugām kā prioritāti nosakot medņa un rubeņa monitoringu. Direktīvas I pielikuma 19 putnu sugām	I, <i>Natura 2000</i> monit. ik pēc 6 gadiem. LVM monit. katru gadu	DAP budžeta ietvaros,	DAP	Precīzi nav nosakāmas	Iegūta informācija par putnu sugu populāciju stāvokli, kas izmantojama turpmākajai sugu aizsardzības pasākumu plānošanai
D.4.1	B.1.; B.2.	Biotopu kartēšana pēc jaunākās metodikas teritorijās, kas nav kartētas 2015.gadā	I, visā plāna darbības periodā	DAP	DAP	Precīzi nav nosakāmas	Veikts 100% dabas lieguma kartējums pēc jaunākās metodikas

3.3. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU APRAKSTS

23.tabula. Pārskats par plānoto biotopu apsaimniekošanas pasākumu apjomiem (tikai ES nozīmes biotopos)

Biotops	Platība, ha	Platība labā stāvoklī (ha)	Platības nelabvēlīgā stāvoklī (ha)	Neiejaukšanās (ha)	Egles izciršana, kontrolēta dedzināšana (ha)	Mirusās koksnes palielināšana, kontrolēta dedzināšana (ha)	Hidroloģiskā režīma atjaunošana (ha)	Kontrolēta dedzināšana (ha)
2180	54,03	7,22	46,81	28,04	0,87	25,11	-	25,11
3260	1,86	-	-	-	-	-	-	-
7110*	6,33	-	6,33	6,33	-	-	-	-
7120	7,34	0,35	6,99	3,28	-	-	4,06	-
7140	1,51	-	1,51	1,51	-	-	-	-
7160	4,03	2,96	1,44	3,43	-	-	0,6	-
9010*	417,17	115,26	141,74	391,52	20,43	2,2	3,02	10,88
9050	6,53	2,6	2,7	6,15	-	-	0,38	-
9080*	58,53	13,79	19,5	56,57	-	-	1,96	-
91D0*	257,86	98,3	30,31	212,51	-	-	45,35	-
KOPĀ	815,20	240,48	257,33	709,34	21,30	27,31	55,37	35,99

Administratīvie un organizatoriskie pasākumi

A.1.1. Dabas lieguma robežu precizēšana

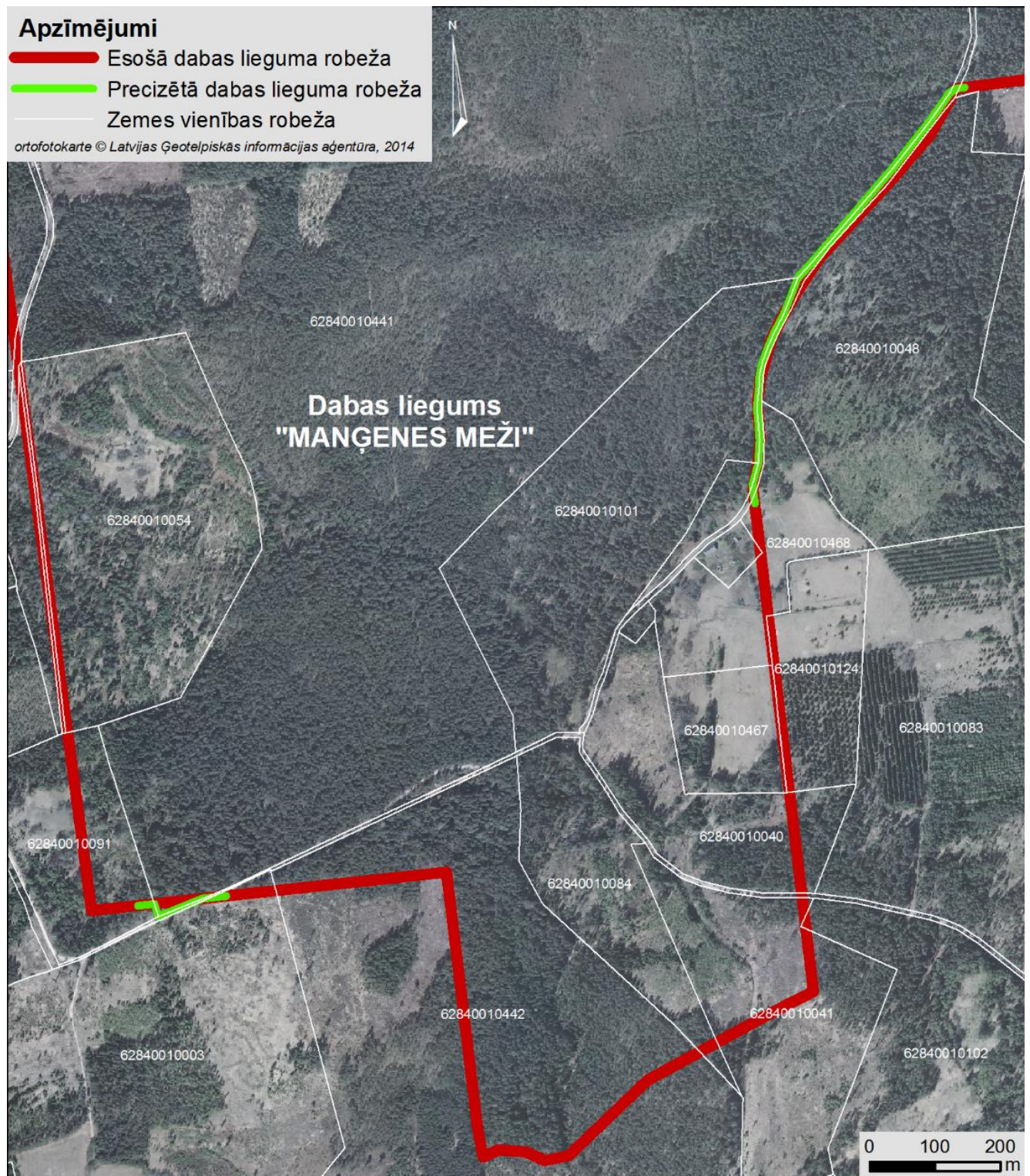
Nepieciešams veikt dabas lieguma robežas precizēšanu vietās, kur tā šobrīd ir neprecīzi noteikta. Tā ir precizējama 139.kvartālā, to precizējot pa meža ceļu, robeža atbilst meža kvartālu un kadastra robežām. 137.kvartālā būtu iekļaujams viss 23.nogabals to precizējot pa meža kvartālu un kadastra robežām. Veicama biotopu kartēšana, vietās, kur tiek precizēta dabas lieguma robeža un nav veikts iepriekšējs kartējums, ja robežu precizēšanas izmaiņas ir būtiskas (skatīt 26.attēlu).

A.2.1. IAIN projekta apstiprināšana un iestrāde (attēlošana) Kuldīgas novada teritorijas plānojumā

IAIN projekta apstiprināšanu ir nepieciešams realizēt maksimāli savlaicīgi. Pašreizējā situācijā dabas lieguma teritorijas aizsardzību un izmantošanu nosaka individuālie un vispārējie noteikumi, kas nenodrošina nepieciešamos aizsardzību, piemēram, tie pieļauj kailcirtes neitrālajā un ainavu aizsardzības zonā. Papildus nepieciešams noteikt aizliegumu kopšanas cirtes veikšanai slapajos meža augšanas apstākļu tipos, sezonālu medību ierobežojumu medņu rieta vietu un meža biotopu aizsardzībai, kā arī medījamo dzīvnieku piebarošanas ierobežojumu. Vēlama IAIN projekta apstiprināšana ne vēlāk kā gada laikā no to iesniegšanas brīža.

Pēc IAIN projekta apstiprināšanas ir jāveic grozījumi Ministru kabineta 15.06.1999. noteikumu Nr.212 „Noteikumi par dabas liegumiem” 93.pielikumā, precizējot dabas lieguma robežu (pasākums A.1.1.). Precizēto dabas lieguma robežu ir nepieciešams attēlot Kuldīgas novada teritorijas plānojumā. Pašvaldībai ir vēlams informēt iedzīvotājus par jaunajiem aizliegto darbību veidiem dabas lieguma teritorijā, kā arī veiktajiem robežu precizējumiem.

Apstiprinātie IAIN nodrošinās neiejaukšanos ES nozīmes aizsargājamos biotopu dabiskajā attīstībā, kā arī citas dabas liegumam nepieciešamās aizsardzības un izmantošanas prasības. Atsevišķās dabas lieguma teritorijas daļās ES nozīmes biotopos ir jāveic citi apsaimniekošanas pasākumi, kas noteikti sadaļā „Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana”.

26. attēls Dabas lieguma robežas precizēšana 137. un 139.kvartālā

Avots: SIA „METRUM”, 2015

A.3.1. Dabas lieguma un dabas parka „Abavas senleja” teritoriju apvienošanas izvērtējums

Dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros tiek vērtēta iespēja dabas lieguma teritoriju pievienot dabas parka „Abavas senleja” (turpmāk tekstā dabas parks) teritorijai. Jānorāda, ka dabas liegumi un dabas parki ir atšķirīgas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju kategorijas, katrai no tām ir noteikts savs izveides mērķis un funkcijas. Likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 19.panta 2. un 5.daļā ir noteikts, ka aizsargājamo teritoriju var iedalīt funkcionālajās zonās un šīs zonas nosaka, ņemot vērā īpaši aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas vajadzības, kā arī līdzšinējo saimniecisko darbību un tās ietekmi. Tātad izvērtējot šādu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apvienošanas modeli,

dabas lieguma teritorija būtu nosakāma kā dabas parka dabas lieguma zona, tajā saglabājot noteiktos dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas nosacījumus.

Apvienojamo teritoriju dabas vērtības (īpaši aizsargājamās sugas un biotopi), pēc to veidiem un sugu sastāva ir līdzīgas. Dabas parka un dabas lieguma teritorijas primāri saista meži un vienots hidroloģiskais režīms, kas savieno Bebrupīti, Žagarvalku ar Abavas upi. Mežu nepārtrauktībai ir īpaša nozīme zīdītājdzīvnieku un putnu sugu aizsardzībā, lai nodrošinātu netraucētu ligzdošanu un drošu dzīves vidi, piemēram, tādām sugām kā meža balodim, mednim, vakarlēpim. Putnu sugu aizsardzībai šajās teritorijās ir izveidoti mikroliegumi, kas papildus jau esošajam aizsardzības režīmam un teritoriju ģeogrāfiskajai un ekoloģiskajai sasaistei, nodrošina to savstarpējo vienotību un apstiprina, ka dabas parka un dabas lieguma teritorijas ir vienota ekosistēma, kas šobrīd dabā ir nodalītas ar atsevišķām robežām, bet pēc būtības ir vienots ekosistēmas komplekss (skatīt 2.pielikumu).

Ņemot vērā, ka dabas lieguma un dabas parka teritorijas ir savstarpēji saistītas ne tikai ģeogrāfiskā novietojuma ziņā, teritorijām robežojoties dabā, bet arī ekoloģiski kā vienots sugu migrācijas koridors un vienlaidus mežu ekosistēma, tad šādu teritoriju apvienošanas modeli ir nepieciešams realizēt nākotnē.

Dabas parkam un dabas liegumam pieguļošajā teritorijā ir saglabājusies relatīvi liela dabas daudzveidība, kuru raksturo ievērojamais skaits apkārtnē izveidotās īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un tajās esošās dabas vērtības, piemēram, vairāk nekā 20 ES nozīmes putnu sugas. Novērtējot kopējo ar dabas parku tieši saistīto īpaši aizsargājamo dabas teritoriju skaitu un platību, jāsecina, ka konkrētais reģions ir būtiski nozīmīgs kā vienots un nepārtraukts dabas aizsardzības komplekss (skatīt 2.pielikumu). Dabas parka un dabas lieguma teritorijai ir vienota robeža aptuveni 8 km garā posmā, kas aizņem aptuveni trešo daļu no visas dabas lieguma robežas kopgaruma.

Apvienotā teritorija veicinās vienotu teritorijas apsaimniekošanu un aizsardzību, piemēram, realizējot purvu vai meža biotopu atjaunošanas pasākumus gan dabas parka, gan dabas lieguma teritorijās, ir iespēja veidot vienu apsaimniekošanas projektu visām atjaunojamo biotopu platībām kopumā. Iespējams, šāds modelis veicinās administratīvo izsmaku mazināšanos, kā arī samazinās un vienkāršos teritoriju uzraudzības un apsaimniekošanas izmaksas, šo izmaksu plānošanu.

Apvienojot teritorijas, palielinās iespēja pretendēt uz dažādu projektu finansējumu, jo to apvienošanas gadījumā, projektu ietvaros risināmās ekoloģiskās problēmas ir iespējams definēt kā daudz nozīmīgākas visa reģiona kontekstā, to risinājumi veicinātu visas apvienotās teritorijas ekoloģiskā stāvokļa uzlabošanu, ne tikai risinās katras atsevišķās teritorijas problēmjautājumus. Šāds modelis veicinās teritoriju pierobežu problēmu risinājumus, jo, dažkārt, nepieciešamie apsaimniekošanas pasākumi tiek realizēti plašākā teritorijā arī ārpus vai starp divu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju robežām.

Apvienojot dabas lieguma un dabas parka teritorijas, neradīsies papildus administratīvais slogs, jo abas to apvienojamo teritoriju daļas atrodas Ventspils un Kuldīgas novadu administratīvajās teritorijās (dabas parks iekļaujas vēl arī citos trīs novados), kā arī to uzraudzību un kontroli nodrošinās tās pašas reģionālās valsts pārvaldes iestādes.

Plānotie dabas parka un dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas nosacījumi izstrādātajos IAIN projektos ir noteikti tā, lai teritoriju apvienošanas gadījumā būtu iespējams veikt IAIN projektu apvienošanu un vienotu nosacījumu piemērošanu visai apvienotajai teritorijai.

Jānorāda, ka dabas lieguma un dabas parka robežu tuvumā atrodas ievērojams skaits bioloģiski vērtīgu mežaudžu, kurās arī būtu jāveic mežu biotopu un ornitoloģiskā izpēte, lai izvērtētu to pievienošanas iespējamību esošajām vai apvienojamajai teritorijai. Šādu izpēti būtu nepieciešams realizēt pēc iespējas savlaicīgi, piemēram, Vides politikas pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam ir izvirzīts mērķis veikt ES nozīmes sugu un biotopu izplatības kartēšanu visā Latvijas teritorijā, kas nosaka *Natura2000* teritorijas kā prioritāri apsekojamas un izvērtējamas.

A.4.1. Hidroloģiskā režīma izpēte un hidrotehnisko būvju projekta izstrādāšana un saskaņošana

Vairāki no dabas lieguma teritorijā esošajiem biotopiem – *degradētie augstie purvi* un *purvainie meži* ir susināti. Meliorācijas grāvji ir daļēji aizauguši, tomēr turpina funkcionēt. Dabas aizsardzības plānā norādītajās vietās būtu nepieciešams veikt hidroloģiskā režīma atjaunošanu (55,37 ha platībā),

aizdambējot meliorācijas grāvjus. Tas uzlabotu arī purvu malās esošo *purvaino mežu* kvalitāti (B.6.1.). Pirms apsaimniekošanas pasākuma B.6.1. realizācijas ir nepieciešams veikt vispārēju dabas lieguma hidroloģiska režīma izpēti (koncentrējoties uz meža nogabaliem, kuros plānota hidroloģiskā režīma atjaunošana, kā arī purvu biotopiem, lai mazinātu līdz šim veicināto susināšanas ietekmi purvos). Izpēte ir nepieciešama, lai iegūtu informāciju par teritorijas hidroloģisko sistēmu, ūdens plūsmas virzieniem. Tas nepieciešams, lai izvērtētu plānotā apsaimniekošanas pasākuma (B.6.1.) potenciālo ietekmes būtiskumu un nepieciešamos resursus tā realizācijai, kā arī konkrētām realizācijas vietām dabā. Šī pasākuma ietvaros ir jāveic optimāla hidroloģiskā režīma izpētes plānošana. Atbilstoši veiktajai hidroloģiskā režīma izpētei, tiek izstrādāti tehniskā projekta risinājumi. Hidrotehnisko būvju projekta izstrādāšana paredzēta purva un mežu biotopu dabiskā hidroloģiskā režīma stabilizēšanai. Projektēšana veicama, aizsprosta/-u vietas nospraužot dabā.

A.5.1. Mikroliegumu statusa atcelšana pēc funkcionālā zonējuma un IAIN apstiprināšanas

Pašlaik teritorijā esošos 8 mikroliegumus paredzēts iekļaut dabas lieguma zonā (skat. DA plāna V nodaļu). Saskaņā ar mikroliegumu noteikumu Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu” 61.punktu, mikrolieguma statusu var atcelt, ja tā teritorija tiek iekļauta īpaši aizsargājamās dabas teritorijas regulējamā.

Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

B.1.1. Medījamo dzīvnieku piebarošanas ierobežošana dabas lieguma teritorijā

Medības ir atļautas visā dabas liegumā. Tomēr papildus noteiktajām normām, ir jāievēro noteikumi, kas saistīti ar dzīvnieku piebarošanu. Medījamo dzīvnieku piebarošana piesaista dzīvniekus no plašākas apkārtnes un var rasties palielināts dzīvnieku blīvums piebarošanas vietās visā piebarošanas periodā. Līdz ar to šo dzīvnieku ietekme uz apkārtni piebarošanas rajonos ievērojami pieaug. Koncentrējoties vienā rajonā lielākā skaitā, kāda viena suga var ievērojami ietekmēt kādu citu. Piemēram, meža cūku palielināts blīvums pavasarī ir nevēlams uz zemes ligzdojošajiem putniem – ligzdas, kas atrodas uz zemes, šādos piebarošanas rajonos tiek izpostītas vairāk, īpašs traucējums tas ir mednim ligzdošanas laikā. Ja piebarošana notiek zālājā, tas degradējoši ietekmē zemsedzi. Tā kā dabas liegumā kā īpaši aizsargājamā dabas teritorijā apsaimniekošanas režīms maksimāli ir vērsts uz visu sugu aizsardzību un biotopu dabisku attīstību, tad šāda cilvēka realizēta darbība ir pretrunā ar dabiskiem procesiem un uzskatāma kā dabas līdzsvara jaukšana un visā dabas lieguma teritorijā ir nevēlama. Izņēmums varētu būt dzīvnieku piebarošana neilgi pēc aukstā ziemas periodā, kad būtiska medījamo dzīvnieku populācijas daļas izdzīvošana ir apdraudēta. Dabas lieguma teritorijā ievest un izgāzt lauksaimniecības un pārtikas produktus nav atļauts saskaņā ar vispārējo noteikumu 18.10.punktu. Jānorāda, ka dabas lieguma teritorijā medību kolektīvs „Rudupe” pēdējo 30 gadu laikā ziemas periodā (1.janvāra līdz 31.martam) veic briežu piebarošanu ar sienu 6 stacionārās barotavās, kā arī mežacūku piebarošanu ziemas periodā (1.oktobra līdz 31.janvārim (dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos)) 4 barotavās. Apsaimniekošanas pasākumu kartē ir norādīts izvietoto barotavu un medību torņu novietojums. Atbilstoši medību kolektīva „Rudupe” komentāram – briežu piebarošanai tiek izmantots siens, kas novietots uz paaugstinājuma esošās novietnēs. Šāda veida briežu piebarošana ziemas periodā nevarētu radīt būtisku ietekmi uz dabas vērtībām. Mežacūku piebarošana konkrētās vietās tiek veikta ar mērķi novirzīt to plūsmu uz konkrētām vietām, kas novērš mežacūku klātbūtni no mednim jutīgām teritorijām, potenciāli mazinot traucējuma ietekmi uz medņu riestiem un sugu populāciju kopumā. Jānorāda, ka mežacūkas ir viens no medņu populācijas apdraudējumiem. IAIN projektā tiek paredzēts ierobežot medījamo dzīvnieku piebarošanu, lai nodrošinātu medņu riesta vietu un meža biotopu aizsardzību, kā arī putnu ligzdošanas sezonā, laikā no 1.marta līdz 31.jūlijam dabas lieguma teritorijā ir aizliegts organizēt dzinējmedības. IAIN projektā tiek noteikts, ka bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas, ir aizliegts piebarot savvaļas dzīvniekus, izņemot, briežu piebarošanu iepriekš saskaņotās vietās no 1.janvāra līdz 31.martam un mežacūku piebarošana iepriekš saskaņotās vietās (skaita regulēšanas nolūkos) no 1.oktobra 31.janvārim.

B.2.1. Neiejaukšanās meža un purvu biotopu dabiskajos attīstības procesos

Lielākās aizsargājamo biotopu platības dabas liegumā veido *veci vai dabiski boreāli meži* (417,17 ha) *purvaini meži* (257,86 ha) un *staignāju meži* (58,53 ha), kā arī vairāki purvu biotopu veidi, kas ir dažādā kvalitātē – gan salīdzinoši nesen izveidojušies meži, gan vecas mežaudzes, kas atbilst dabisko meža biotopu kritērijiem. Lielākajā daļā mežu biotopi ir labā biotopa kvalitātē, nedaudz ir vidējā un pavisam nedaudz ir zemā kvalitātē. Dabas liegumā ir nepieciešams nodrošināt mežsaimnieciskās darbības neiejaukšanos ES nozīmes biotopos. Neiejaukšanās tiks nodrošināta ar IAIN projekta spēkā stāšanos, kuros tiek noteikts neveikt galveno cirti visā dabas lieguma teritorijā un neveikt kopšanas cirti slapajos meža augšanas apstākļu tipos, kā arī ir noteikti citi būtiski mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi. Apstiprinātais IAIN projekts nodrošinās neiejaukšanos ES nozīmes īpaši aizsargājamās biotopos, kā arī citas dabas liegumam nepieciešamās aizsardzības un izmantošanas prasības. Tāpat dabiskos meža biotopos nav vēlams jebkāda mirušās koksnes izvākšana, tai skaitā pēc vējgāzēm, vējlauzēm u.c. dabiskiem traucējumiem. IAIN projektā ir noteikti konkrēti mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi, nosacījumi medņu riestu vietu aizsardzībai un antropogēnās slodzes mazināšanai. Ja sugu un to dzīvotņu saglabāšanas vai atjaunošanas nolūkā vajadzīgi kādi specifiski pasākumi, tie veicami pēc sugu un biotopu ekspertu atzinuma saņemšanas. Piemēram, šāda nepieciešamība ir iespējama parastā plakanstaipeķņa augšanas apstākļu uzlabošanai (skatīt plāna 60.lpp.). Nepieciešami riesta vietu kopšanas pasākumi plānojami pēc tam, kad ir veikta riesta centru noteikšana, lai kvalitatīvi būtu iespējams nodrošināt sugai labvēlīgus apstākļus konkrētās medņu gaiļu koncentrēšanās vietās. Ņemot vērā, ka šobrīd aptuveni zināmās medņu riesta vietas pārsvarā pārklājas ar īpaši aizsargājamiem meža biotopiem, plānojot medņu riesta vietu kopšanas pasākumus, jāņem vērā arī ieteikumi īpaši aizsargājamo meža biotopu apsaimniekošanā.

B.3.1. Bebru darbības kontrole mazajās upēs

Mazo upju posmu uzturēšana bez bebru dambjiem un to radītajiem uzpludinājumiem ir nepieciešama dabss lieguma mazajās upēs un valkos, kā arī citās teritorijā esošajās upēs ar oļainām vai akmeņainām gruntīm (ilgstošas bebru darbības rezultātā oļi un akmeņi var nebūt redzami, taču pēc bebru dambju nojaukšanas straujteču biotopi labi atjaunojas). Bebrupītes ietekā – Abavas upē ir konstatētas 8 ES nozīmes zivju sugas – Upes nēģis, Strauta nēģis, Salate, Akmeņgrauzis, Platgalve, Spidiķis, Alata un Taimiņš, kā arī Bebrupītes un citu mazo upju krastos koncentrējas plašs mežu biotopu klāsts. Aktīva bebru darbība (dambji) teritorijā esošajās upītēs, var veicināt straujteču biotopu bojāšanu vai iznīcināšanu. Kopumā bebru dambji pasliktina ūdens kvalitāti, tiek ietekmēti biotopi lejtecē un notiek upju pārveidošana par meliorācijas sistēmām. Bebru darbība var izraisīt ūdens līmeņa svārstības, dabiskās noteces izmaiņas upē, kad tajā ieplūst ūdeņi no meliorācijas sistēmām. Pēc vizuāliem novērojumiem dabā, vairākas vietās tika konstatētas bebru darbības pēdas. Potenciālu draudu meža biotopiem nākotnē, varētu radīt bebru aktivitātes palielināšanās, kuras ietekmē upīšu krastos esošajām vērtīgajām mežaudzēm draudētu nokalšana. Tādēļ ir ļoti svarīgi katru sezonu sekot līdzi bebru aktivitātēm, to dambju būvniecībai, kā arī ar medību kolektīvu līdzdalību, veicināt bebru skaita regulēšanu, lai netiktu radīta būtiska ietekme uz dabas lieguma dabas vērtībām, ainavu un upju ekoloģisko kvalitāti. Jānorāda, ka dabas liegumā esošajās bebrainēs nav nepieciešama aktīva bebru skaita regulēšana, jo tās laika gaitā ir veidojušas savdabīgu biotopu kompleksu, kas ir nozīmīga barošanās vieta daudzām putnu sugām, piemēram, dzenveidīgajiem.

B.4.1. Medņu riesta vietu kopšanas pasākumi

Medņu riesta vietu kopšanas pasākumi veicami pēc tam, kad ir veikta detāla riestu centru noteikšana un monitorings (apsaimniekošanas pasākums D.3.1.). Riesta apsaimniekošana veicama atbilstoši AS „Latvijas valsts meži” izstrādātajām vadlīnijām, ja apsaimniekošanas pasākumi riestos tiek uzskatīti par nepieciešamiem. Medņu dzīvotnes apsaimniekošanu veic saskaņā ar sertificēta sugu un biotopu eksperta atzinumu. Meža apsaimniekošanu riesta vietā un mikroliegumā plāno tā, lai turpmāko 20 gadu laikā vismaz 50% teritorijas atbilstu medņu ekoloģiskajām prasībām. Ja nepieciešama medņu dzīvotnes apsaimniekošana, to veic pakāpeniski (vienā vai vairākos paņēmienos), kopšanas apjomu izlīdzinot starp paņēmieniem un ievērojot vismaz divu gadu intervālu starp kopšanas paņēmieniem. Meliorācijas grāvju apauguma retināšanu veic reizē ar pieguļošo dzīvotņu kopšanu.

Atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, rieta vietā, mikroliegumā un tā buferzonā medņu dzīvotnes apsaimniekošanu neveic no 1.februāra līdz 31.jūlijam. Rieta teritorijā ārpus rieta vietas, mikroliegumos un to buferzonās no 1.marta līdz 30.jūnijam neveic tādu saimniecisko darbību, kas var negatīvi ietekmēt medņu ligzdošanas sekmes, t.sk. mežizstrādi, ciršanas atlieku šķeltošanu, jaunaudzību kopšanu un augsnes sagatavošanu, ceļu būvi un rekonstrukciju, meliorācijas sistēmu apsaimniekošanu.

Tā kā noteikto mikroliegumu teritorijas bieži pārklājas ar ES nozīmes aizsargājamiem meža un purvu biotopiem (dabas lieguma teritorijā aptuveni 80% pārklāšanās), medņu rieta vietu kopšanas pasākumi ir jāsakārto ar aizsargājamo meža biotopu aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumiem. Kopumā mežu biotopu apsaimniekošanas pasākumu veikšana nav pretrunā ar medņu riestam nepieciešamajiem ekoloģiskajiem apstākļiem. Labas un izcilas kvalitātes meža biotopi ir piemēroti medņu riestam.

Atsevišķos ES nozīmes aizsargājamajos meža biotopos, kas atrodas noteiktajos mikroliegumos, ir plānoti meža biotopu apsaimniekošanas pasākumi – egļu izciršana pamežā, paaugā un 2.stāvā (apsaimniekošanas pasākums B.5.1.). Tie nav pretrunā ar putnu sugu, tajā skaitā medņa aizsardzības prasībām. Lai medņu rieta vietu kopšana būtu iespējama arī pēc IAIN projekta spēkā stāšanās, tajā ir noteikts, ka ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju, ir pieļaujama īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošana (skatīt 1.pielikumu).

B.5.1. ES nozīmes aizsargājamo biotopu 2180 *Mežainas piejūras kāpas* un 9010* *Veci un dabiski priežu meži* apsaimniekošana priežu sausieņu mežos

Priežu sausieņu mežos dabas lieguma teritorijā ir konstatēti vairāki ES nozīmes aizsargājamo meža biotopu veidi: 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* (apakštips Dabiski veci priežu meži), 2180 *Mežainas piejūras kāpas*. Šie biotopi – skraji, labi izgaismoti priežu sausieņu meži – un ar tiem saistītas dabas vērtības var ilgstoši pastāvēt tikai tad, ja tie regulāri – reizi 70-150 gados, tiek pakļauti degšanai. Ja degšana nenotiek, mežā uzkrājas barības vielas, zemsedzē veidojas bieža sūnu un humusa kārtā, kurā nevar iesēties priede. Šādos, bagātākos, augšanas apstākļos, pamežā, paraugā un ar laiku arī otrajā un pirmajā kokaudzes stāvā ienāk egle, kas rada spēcīgu noēnojumu. Dabiskos, cilvēka darbības mazskartos mežos ugunsgrēki notiek salīdzinoši biežāk, kā saimnieciskajos mežos. Gadījumos, kad meža ugunsgrēki atkārtos salīdzinoši bieži, mežā nepagūst uzkrāties liels daudzums nobiru, vēl nav izveidojies biezs sūnu slānis un ugunsgrēki parasti skar tikai zemsedzi, degšana nav pārāk aktīva un vecākās priedes parasti izdzīvo. Kontrolēta zemsedzes dedzināšana ir plānota tajos meža nogabalos, kuros aizaugšana ar egli sākusies salīdzinoši nesen. Līdz ar to vēl nav izveidojusies bagātīga egles paauga un 2.stāvs, tāpēc tās izvākšana pirms zemsedzes dedzināšanas nav nepieciešama.

Savukārt mežos, kur jau ir izveidojusies bagātīga egļu paauga un 2.stāvs, degšana mēs būt daudz intensīvāka, ieskaitot vainaguguni. Lai uzturētu šos biotopus labā stāvoklī, atsevišķos nogabalos, kuros ir izveidojusies bagātīga egles paauga un 2.stāvs, ir paredzēta egles izciršana un izvākšana (lai samazinātu degšanas intensitāti), kam seko kontrolēta zemsedzes dedzināšana.

Mežos, kas atrodas noteikto mikroliegumu teritorijā, kontrolēta dedzināšana nav paredzēta, izņemot 117.kv. 23. un 24.nogabalu, kas atrodas pie ceļa un kurā dedzināšana būtu veicama pēc egles izciršanas un izvākšanas (lai samazinātu degšanas intensitāti). Pasākums realizējams pēc medņa rieta centra noteikšanas dabā. Atbilstoši AS „Latvijas valsts meži” datiem, medņu riets atrodas salīdzinoši tālu no nogabaliem, kuros plānota zemsedzes dedzināšana. Jāņem vērā, ka šī mikrolieguma teritorija ir noteikta ievērojamā platībā 43 ha bez buferzonas. Visticamāk visā tās platībā riets nenotiek, līdz ar to zemsedzes dedzināšana konkrētajos nogabalos pēc rieta centra noteikšanas, varētu neradīt būtisku ietekmi uz medņu rieta vietu. Ja tomēr tiek konstatēts, ka plānotais apsaimniekošanas pasākums var apdraudēt medņu populāciju, tad konkrētajos nogabalos, šo pasākumu var nerealizēt. Pasākuma realizācijas rezultātā atjaunosies mednim piemērotās klajās priežu mežu platības, kas ir piemērotas riestam. Jānorāda, ka degšana ir dabisks traucējums, kas sausajos meža augšanas apstākļu tipos ir noticis arī agrāk, tajā skaitā arī medņu rieta vietās. Tāpat tiek plānota zemsedzes dedzināšana 620.kvartāla 12., 13., un 14.nogabalā, kas atrodas starp divām izveidotajām mikroliegumu teritorijām. Šajā gadījumā ir detalizēti jāizvērtē zemsedzes dedzināšanas potenciālā ietekme uz blakus noteiktajiem mikroliegumiem, kā arī jāņem vērā medņu rieta centru novietojums, attālums no rieta centra līdz potenciālajai zemsedzes dedzināšanas vietai. Gadījumā, ja tiek uzskatīts (pēc ornitologa atzinuma), ka dedzināšana varētu radīt

būtisku traucējumu, apsaimniekošanas pasākums realizējams tikai daļēji – veicot tikai egles izciršanu un izvākšana bez dedzināšanas. Pasākums realizējams vēlā rudenī vai ziemā, laikā, kad tas varētu radīt vismazāko ietekmi uz medņu populāciju. Atsevišķos nogabalos ir plānota egles izciršana pamežā, paaugā un otrajā stāvā, kas daļēji imitē degšanas ietekmi – saglabājas labi izgaismota, skraja priežu audze.

Viena no dabisku priežu sausieņu mežu (biotopa 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* apakštips Dabiski veci priežu meži) dabas vērtībām ir retas kukaiņu sugas, kas pārtiek no apdegušas dzīvas un mirušas koksnes, un savukārt, kalpo kā barības bāze dzeņveidīgajiem putniem. Tāpēc mežos, kas atbilst ES nozīmes īpaši aizsargājamo biotopu prasībām, bet kuros vēl nav izveidojies pietiekošs mirušās koksnes daudzums, pirms kontrolētās dedzināšanas ir ieteicams nedaudz palielināt mirušās koksnes daudzumu. To iespējams panākt nozāgējot un atstājot biotopā atsevišķas priedes un/vai veicot to gredzenošānu. Reto sugu aizsardzībā lielāka nozīme ir lielu dimensiju mirušajai koksnei – no 25 cm diametrā. Atsevišķu koku vai koku grupu nozāgēšana vai gredzenošāna palīdz arī dabiskot mežaudzes struktūru – veidojas atvērumi vainaga klājā, tiek veicināta dažādvecuma audzes veidošanās.

Tā kā praktiski visi nogabali, kuros plānots šis pasākums, atrodas ceļu malās, koki jāzāgē un jāgredzeno tā, lai tie nebūtu redzami no ceļa. Tas samazinās iespēju, ka tiek nozagti. Vēlamais mirušās koksnes daudzums ir vismaz 20 m³/ha.

Visas šīs biotopu apsaimniekošanas metodes ir detalizēti aprakstītas ES nozīmes biotopu aizsardzības un apsaimniekošanas vadlīnijās, kas tiek izstrādātas LITE NATURA programmas projekta LIFE11NAT/LV/000371 NAT-PROGRAMME ietvaros un ir pieejamas projekta mājas lapā [http://nat-programme.daba.gov.lv/upload/File/Vadlinijas_mezi_9010_labots_25-09-2015%20\(1\).pdf](http://nat-programme.daba.gov.lv/upload/File/Vadlinijas_mezi_9010_labots_25-09-2015%20(1).pdf)

24.tabula. Pārskats par plānoto mežu biotopu apsaimniekošanas B.5.1. pasākuma ietvaros dabas lieguma teritorijā

ES nozīmes biotopa kods un anketas nr.	Kv.	Nogabali	Platība	Egles ciršana (% no nogabala platības)		Kontrolēta zemsedzes dedzināšana		Mirusās koksnes daudzuma palielināšana		Pieejamība	Mikr olieg umi
				% no nogabalu platības	ha	% no nogabalu platības	ha	% no nogabalu platības	ha		
9010*;15VC132_115	233	50	1,1	75%	0,8	75%	0,8	0%	0,0	ceļa malā	
9010*;15VC132_119	620	14	0,6	100%	0,6	0%	0,0	0%	0,0	ceļa malā	
9010*;15VC132_68	144	25	0,7	50%	0,4	100%	0,7	0%	0,0	ceļa malā	
9010*;15VC132_63	144	3,4	3,6	30%	1,1	30%	1,1	0%	0,0	meža ceļa malā	
9010*	118	5	0,5	50%	0,3	100%	0,5	0%	0,0	ceļa malā	
9010*	118	30	6,3	100%	6,3	0%	0,0	0%	0,0	meža ceļa malā	
9010*	117	23,24	1,4	100%	1,4	100%	1,4	0%	0,0	ceļa malā	x
9010*; 15JZ109_67	64	27,28,33,34	4,8	100%	4,8	0%	0,0	0%	0,0	meža ceļa malā	x
9010*;15JZ109_52	111	13, 14	1,6	70%	1,1	100%	1,6	0%	0,0	meža ceļa malā	
9010*;15JZ109_50	111	23	2,2	0%	0,0	100%	2,2	100%	2,2	ceļa malā	
Kopā 9010*			22,8		16,8		8,3		2,2		
2180	121	2 (daļa)	0,7	100%	0,7	0%	0	0%	0	meža ceļa malā	
2180; 15JZ109_51	112	15, 16	3	0%	0	100%	3	100%	3	Meža ceļa malā	x
2180; 15JZ109_51	111	16	6,8	0%	0	100%	6,8	100%	6,8	Meža ceļa malā	
2180; 15JZ109_49	110	7, 8	3,2	0%	0	100%	3,2	100%	3,2	ceļa malā	
218015JZ109_49	111	21, 22, 25, 26	10,63	0%	0	100%	10,63	100%	10,63	ceļa malā	
2180; 15JZ109_49	112	25(daļa), 28	1,48	0%	0	100%	1,48	100%	1,48	ceļa malā	
Kopā 2180			25,81		0,7		25,11		25,11		
KOPĀ			48,61		17,5		33,41		27,31		

Paskaidrojums: 1.pielikumā (Apsaimniekošanas pasākumu kartē) plānotie B.5.1. apsaimniekošanas pasākumi ir attēloti nogabalu līmenī, bet biotopu atjaunošanas pasākumu realizēšana ne visos gadījumos ir nepieciešami visā biotopa (vai nogabala) platībā. 24.tabulā norādītas aptuvenās nogabalu platību daļas, kurās ir nepieciešams realizēt konkrētos apsaimniekošanas pasākumus.

B.6.1. Hidroloģiskā režīma atjaunošana īpaši aizsargājamo meža un purvu biotopu kvalitātes uzlabošanai – atjaunošanas pasākumu projektēšana un realizēšana

Vietās, kur slapjo meža biotopi – *Staignāju meži, Purvaini meži, Lakstaugiem bagāti egļu meži*, kā arī purvu biotopi *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās* un *Minerālvietlām bagāti avoti un avoksnāji* ir nosusināti, izmantojot meliorācijas grāvjus, bet šajos biotopos vēl ir saglabājušās biotopiem raksturīgās sugas un struktūras, lai tās saglabātu ir nepieciešama hidroloģiskā režīma atjaunošana. Meliorācijas pasākumi dabas liegumā ir veikti salīdzinoši sen un daudzi no meliorācijas grāvjiem, īpaši *purvainajos mežos*, ir jau daļēji aizauguši, bet tomēr turpina funkcionēt. Lai uzlabotu biotopu stāvokli un novērstu meliorācijas negatīvo ietekmi, grāvjus būt vēlams aizsprostot. Vairums meliorācijas grāvju ir diezgan sekli un susina salīdzinoši nelielas mežu platības, un to aizdambēšana visticamāk neietekmēs tuvākos meža ceļus un citu infrastruktūru. Tomēr pirms darbu sākšanas ir nepieciešama detalizēta izpēte, iespējamās ietekmes novērtēšana un projektēšana ar atbilstošu speciālistu (hidrologa u.c.) piesaisti.

27.attēls. Daļēji aizaudzis meliorācijas grāvis 188.kv. 13. un 14. nog. (mikrolieguma teritorijā)
Foto: Vita Caune, 2015

28.attēls. Daļēji aizaudzis meliorācijas grāvis 189.kv. 23., 13.nog. (mikrolieguma teritorijā)
Foto: Vita Caune, 2015

Pirms apsaimniekošanas pasākuma B.6.1. realizācijas ir nepieciešams veikt vispārēju nogabalu un tiem pieguļošo teritoriju hidroloģiskā režīma izpēti (A.4.1. lai iegūtu informāciju par teritorijas hidroloģisko sistēmu, ūdens plūsmas virzieniem. Tas nepieciešams, lai izvērtētu plānotā apsaimniekošanas pasākuma (B.6.1.) potenciālo ietekmes būtiskumu konkrētajā nogabalā un tā apkārtnē, kā arī noteiktu nepieciešamos resursus tā realizācijai. Šī pasākuma ietvaros ir jāveic hidroloģiskā režīma izpēti plānošana. Atbilstoši veiktajai hidroloģiskā režīma izpētei, gadījumā, ja konkrētā grāvja dambēšana var radīt plašāku ietekmi, tiek izstrādāti tehniskā projekta risinājumi. Daudzviet dabā esošie grāvji ir dabiski aizauguši (aizsērējuši), ir nepieciešama minimāla grāvju dambēšana, jo tie vairs neveic ūdens novadīšanas funkciju, bet rada lokālu nosusināšanas ietekmi. Veicot konkrētā grāvja pilnīgu aizdambēšanu, tiks veikta dabiskā hidroloģiskā režīma stabilizēšana meža vai purvu biotopos konkrētajā nogabalā vai tā daļā, pārtraucot mežu vai purvu biotopu nosusināšanu.

Rezultātā uzlabojusies īpaši aizsargājamo biotopu kvalitāte aptuveni šādās platībās: 7120 (4,06 ha), 7160 (0,6 ha), 9050 (0,38 ha) 9080* (1,96ha), 91D0* (45,35ha), (kopumā - 55,37 ha platībā).

B.7.1. Kopšanas ciršu veikšana, ievērojot nosacījumus

Šobrīd noteiktais dabas lieguma zonas statuss pieļauj veikt kopšanas cirti jaunaudzēs un vidēja vecuma audzēs (tās aizņem gandrīz ceturto daļa lieguma teritorijas – 467,81 ha platībā), kas pēc būtības nevar tikt realizēta aizsargājamajos meža biotopos (izņemot slapjos meža tipus, piemēram, *staignāju mežos* un *mežainās piejūras kāpās*, kam kopšanas cirte nav būtisks traucējums), jo tajos esošo mežaudžu vecums ir lielāks nekā noteikumos pieļaujamais kopšanas ciršu realizācijas vecums. Būtisku ietekmi varētu radīt nogabalos blakus biotopiem veiktās kopšanas cirtes pēc vecuma jaunākās mežaudzēs, ko šobrīd pieļauj normatīvie akti, gadījumā ja tās tiktu realizētas visā iespējamajā platībā (467,81 ha). Veicot kopšanas cirti, ir jāievēro nosacījums neizvēlēties no meža kritālas un stāvošos sausos kokus, kuru diametrs resnākajā vietā ir lielāks par 25 cm, izņemot bīstamos kokus (koki, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus). Atbilstoši piedāvātajam IAIN projektam, tiek noteikts neveikt kopšanas cirti slapajos meža augšanas apstākļu tipos (108,9 ha platībā) un tiek noteikts laika perioda ierobežojums (1.marts – 31.jūlijs) – kopšanas cirtes veikšanai sausajos meža tipos (skatīt 12.attēlu).

Lai mazinātu meža tehnikas ietekmi uz augsni un augošiem kokiem, izmantot kopšanas cirtēm piemērotu tehniku, ievērojot dabu saudzējošus principus un atbilstošus tehniskos risinājumus. Jāizvērtē kopšanas vietas piekļuvei tuvumā esošais ceļu tīkls, maksimāli saudzējot blakus esošās mežaudzes. Jāizvērtē pašreiz izmantojamajās mežsaimniecības tehnikas („smagās tehnikas”) pielietojuma nepieciešamība.

25.tabula. **Nogabali, kuros pieļaujama kopšanas cirtes sauso mežaudžu augšanas apstākļu tipos un nogabali slapajos meža augšanas apstākļu tipos (S) dabas lieguma teritorijā, kuros tiek noteikts neveikt kopšanas cirti nākotnē**

Kvartāla, īpašuma kad. Nr.	Nogabalu nr.	Platība ha	Kvartāls vai īpašuma kad. Nr.	Nogabalu nr.	platība ha
56	32;26;13(s); 37(s)	7,4	68	35;25;32;31;19;19;2; 23;24(S)	8,2
57	9;10;12;15(S);17(S);18;19;23(S);	13,7	69	5(S);6;8;16;25	5,0
58	1;2(S);16(S);30	2,4	70	1;2;5;10;12;13;18;	15,8
62	3(S);11	6,3	71	1;2;5;6;8;9;17;18;22; 23;24;13(S);14(S);15(S); 19(S);26(S)	25,1
63	1;10(S);16;22	3,6	72	38;2;42;5;23;25;17; 10;9;11;15;27;36;30(S); 34(S);39(S);	18,6
64	1(S);3;6(S);7;29;35;40(S);	15,6	73	2;5;7;13;16;17;18;21(S);27;	8,7
65	8	0,5	110	3;11(S)	1
66	13(S);18;26;44;45;46	7,5	111	12	0,8
67	3(S);8;16;17(S);20;28;30(S);33;36;	9	112	1;10;17;21;22; 25(S); 36(S);33(S);13(S);7(S); 32(S);34(S)	18,6
113	22;23;24;25;27;29;6(S);14(S);17(S)	14,1	116	7;15;3;1;12;9;5	11,2

114	29;21;35;30;20;34;28;31;33; 4(S);5(S);10(S);16(S)	15,6	117	3;8(S);22(S);	7,2
115	30;23;39;19;6;25;38; 8;40;423620;26(S);41(S);	19,0	118	1;3;24;25;29;31;	13.9
120	23;25;29;17;13;27;35;38;33; 26;14;2;24;12;1;19;10(S)	22,8	119	7;10;32;5(S)	1,8
121	3;16;12;21;35;27;19;11;3415(S);20(S); 22(S);31(S);36(S);40(S);43(S)	23,6	628400100 75	15	0.3
123	43;44	0,5	628400100 35	8(S);9	1.8
137	3;5	2,3	628400101 03	13	0.4
138	14;12(S)	0,6	628400100 12	5;9;4;15;16	4.8
141	31;11;30;15;29;41;23;2;17; 16;4(S);5(S);6(S);8(S);21(S)	26,0	628400100 79	8;14;15;9(s)	1.9
142	31;32;9;21;22;16;33;35;19;11;1(S); 12(S);18(S);24(S);29(S);30(S)	23,1	628400201 41	3	0.3
143	31;18;25;27;15;34;16;26; 13;41(S);17(S);8(S);7(S)	14,5	628400200 03	1;2;15;16;17;11(s0;1 4(s);20(s)	4.5
144	39;26;31;18;7;9;8;6;37	7,7	628400201 40	4;9	0.8
182	8;9(S)	3,4	628400201 42	3;5	0.8
186	5;44;47;42;21;28;23;46;39;41;19;45;4;24 ; 7;17;34;15;36(S);16(S);48(S);26(S);22(S); 6(S);51(S);29(S);14(S);35(S);32(S);49(S);	27,1	628400104 67	1(s);2(s);4(s)	0.5
187	8;50;26(S);19(S);2(S);46(S);34(S);11(S);33 (S)	4,1	628400100 40	5;7;10;11;	1
188	4;9(S);15(S)	10,6	628400100 41	2;3;6;	3.2
189	1(S);2(S);4(S);11(S);33(S);	2,7	628400100 54	3;7;12;13;14;4(s);10(s)	6.7
233	51;52;53;48;36;24(S);43(S);20(S);35(S); 30(S);22(S);11(S);23(S)12(S);31(S);	13,5	628400100 91	2;6	1.5
620	8;5;4(S);	3,1	628400201 39	1;5;6;7;10;2(s0;9(s)	3
KOPĀ					
Kopā	467,81 ha	Sausie tipi – 358,9 ha		Slapjie tipi – 108,9 ha	

Paskaidrojums: 25.tabulā ar simbolu (S) aiz nogabalu numura apzīmēti nogabali, kuri atrodas slapajos meža augšanas apstākļu tipos, kuros nākotnē noteikts kopšanas cirtes aizliegums.

Sabiedrības informēšana un izglītošana

C.1.1. Dabas lieguma speciālo informatīvo zīmju uzturēšana

Nepieciešama dabā uzstādīto speciālo informatīvo zīmju regulāra apsekošana, lai konstatētu to stāvokli. Zīmes ir nepieciešams regulāri (vismaz reizi gadā) apsekot un, ja nepieciešams, tās atjaunot.

Izpēte un monitorings

D.1.1. Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringa metodikas izstrādāšana, monitoringa veikšana

Atbilstoši realizētajiem apsaimniekošanas pasākumiem, veicams to monitorings, lai izvērtētu vispārējo efektivitāti un to ieviešanas kvalitāti. Tā kā Latvijā vēl nav izstrādāta vienota pieeja, kā tiek veikts biotopu apsaimniekošanas pasākumu monitorings, pirms tā uzsākšanas ir nepieciešama metodikas izstrādāšana.

D.2.1. Mežu un purvu biotopu monitorings (iekļaujoties Valsts monitoringa programmas Natura 2000 teritoriju monitoringa tīklā)

Šī monitoringa mērķis ir noteikt ES nozīmes sugu populāciju un biotopu stāvokli un izmaiņas *Natura 2000* teritorijās visā valstī kopumā. Tas nozīmē, ka izlases veidā tiek monitorēti īpaši aizsargājamie biotopi, tādējādi gūstot priekšstatu par to stāvokli un tendencēm Latvijas *Natura 2000* teritorijās kopumā. Praksē tas izpaužas kā noteiktu parauglaukumu fotografēšana vizuālai ainavas analīzei. Piemēram, purva biotopu monitorings ļaus sekot veģetācijas izmaiņām purva biotopos. *Natura 2000* monitoringa veikšanas gaitā iegūto informāciju par sugu populāciju un biotopu platību izmaiņām *Natura 2000* vietās apkopo 6 gadu periodā. Beidzoties kārtējam sešu gadu ciklam (pašreizējais 2013.-2017.gads), tiek veiktas izmaiņas *Natura 2000* datu bāzē.

D.3.1. Regulāra monitoringa nodrošināšana Putnu Direktīvas I pielikuma sugām kā prioritāti, nosakot medņa un rubeņa monitoringu. Direktīvas I pielikuma 19 putnu sugām

Vistveidīgo putnu sugu grupa izpētē un monitorings ir salīdzinoši sarežģīti veicams, galvenokārt, to riestu specifikas dēļ. Tāpēc kvalitatīvu datu iegūšanu var veikt tikai speciālisti ar specifiskām zināšanām par konkrētajām sugām (Latvijā ir salīdzinoši maz ekspertu, kas varētu veikt kvalitatīvus medņu riesta vietu pētījumus). Sugu specifisko riesta rituālu un sarežģītās ekoloģijas dēļ visas efektīvās sugu indivīdu uzskaišu metodes ir laikietilpīgas. Gan mednim, gan rubenim Latvijā ir izstrādāts sugas aizsardzības plāns, kuros ir norādītas arī ieteicamās monitoringa metodes kvalitatīvu, salīdzināmu datu iegūšanai.

Būtiskākās monitoringa ietvaros veicamās aktivitātes ir riesta vietu apsekošana, indivīdu novērojumu (putnu, ekskrementu, pēdu nospiedumu u.c. novērojumu) kartēšana, medņu gaiļu vakara uzskaitē (novērojumu kartēšana vakara ielidošanas laikā), riestojošo rubeņu gaiļu uzskaitē no rīta, utt. Visu indivīdu vizuālo uzskaišu metožu kopējā iezīme ir iespēja vienā rītā vai vienā vakarā apsekot tikai vienu riestu, jo ieiešana vai izešana no riesta putnu aktivitātes laikā nav pieļaujama, jo tā tiek riskēts ar riesta iztraucēšanu. Tas (kopā ar abu sugu īso efektīvās riesta aktivitātes periodu) padara medņu un rubeņu riestu monitoringu par ļoti laika un resursu ietilpīgu aktivitāti.

Pēdējos gados AS „Latvijas valsts meži” apsaimniekotajos īpašumos, veic medņu riesta vietu apsekošanu, tomēr jāuzsver, ka tas ir organizācijas brīvprātīgs lēmums. Medņu un rubeņu riestu monitorings valsts monitoringa programmas ietvaros ir paredzēt, bet nenotiek. Līdz ar to prioritāri ir nepieciešams plānot medņu un rubeņu monitoringu kā teritorijas apsaimniekošanas pasākumu. Vēlama arī citu īpaši aizsargājamo putnu sugu monitoringa veikšana. Dabas aizsardzības plāna 2.pielikumā ir izdalītas vērtīgo mežaudžu teritorijas, kas būtu jāizmanto arī kā reto putnu sugu izpētes teritorijas.

Galvenie monitoringu ietvaros risināmie jautājumi ir medņu un rubeņu riestu inventarizācija, īpatņu uzskaitē, riestu kvalitātes novērtēšana, kā arī riestu apsaimniekošanas plānu sagatavošana.

D.4.1. Biotopu kartēšana pēc jaunākās metodikas teritorijās, kas nav kartētas 2015.gadā

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā 2015.gadā divās dabas lieguma teritorijas daļās (teritorijas paplašinājumā 570 ha platībā un dabas lieguma dienvidaustrumu daļā 630 ha platībā) ir veikts 100% meža biotopu kartējums ar anketām, kā arī pārējā lieguma teritorijas daļā (50 ha) tika veikta daļēja meža biotopu

kartējuma precizēšana dabā, vietās, kur konstatēti jauni meža biotopi vai biotopa veida izmaiņas, nosakot šiem biotopiem nepieciešamos apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumus.

Jānorāda, ka dabas lieguma teritorijā nav veikts 100% kartējums pēc jaunākās metodikas (ar anketām), kas ir nepieciešams realizēt tuvākajā nākotnē. Dabas aizsardzības plānā 16.attēlā ir shematiski attēlotas dabas lieguma daļas, kurās 2015.gada izpētes ietvaros tika veikts kartējums ar anketām (oranži iezīmētā teritorijas daļa). Kopumā ES nozīmes aizsargājamo biotopu kartēšana veicama tajās teritorijās, kas netika nokartētas 2015.gadā, aptuveni 1000 ha platībā (dabas lieguma centrālā daļa, kas nav iezīmēta oranžajā teritorijas daļā jeb šādos kvartālos: no 115.-120.kv.; 137.-139.kv.; 66.-73.kv.; 56.-58.kv.). Ņemot vērā, ka nav veikts pilnīgs dabas liegumā sastopamo biotopu kartējums, turpmākās izpētes ietvaros ir nepieciešams aktualizēt biotopu platības, tajā skaitā precizējot 6230 un līdz šim nekonstatēto (91E0; 6530; 7220; 8220; 6430; 9180 un 7160) biotopu platības. Kartēšana realizējama valsts mēroga biotopu kartēšanas ietvaros. Jānorāda, ka dabas lieguma robežas tiešā tuvumā atrodas ievērojams skaits citu vērtīgu mežaudžu un mikroliegumu teritoriju (134.kv. 145.kv., 235.kv., 185.kv. u.c.), kurās arī būtu jāveic meža biotopu izpēte, lai izvērtētu to iespējamo pievienošanu dabas lieguma paplašināmajai teritorijai (skatīt 2.pielikumu).

IV PRIEKŠLIKUMI TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDEI

Dabas lieguma dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā Kuldīgas novada pašvaldībā norit darbs pie Kuldīgas novada teritorijas plānojuma grozījumu izstrādes (atzīmējams, ka grozījumi neskar plānoto teritorijas izmantošanu dabas lieguma teritorijā).

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā bija iespēja iepazīties ar spēkā esošo Kuldīgas novada teritorijas plānojumu 2013.-2025.gadam, un jānorāda, ka teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos netiek paredzētas specifiskas prasības dabas lieguma aizsardzībai un izmantošanai.

Attiecībā uz dabas lieguma teritoriju, Kuldīgas novada teritorijas plānojumā tiek saglabāta dabā esošā pašreizējā teritorijas izmantošana, un tā pamatā ir noteikta kā „Mežu teritorijas” un atsevišķās vietās „Lauksaimniecības teritorijas”. Tiek izvirzīts priekšlikums Kuldīgas novada teritorijas plānojumā iekļaut precizēto dabas lieguma robežu.

Pēc IAIN projekta apstiprināšanas, ir jāveic grozījumi Ministru kabineta 15.06.1999. noteikumu Nr.212 „Noteikumi par dabas liegumiem” 93.pielikumā, precizējot dabas lieguma robežu. Precizēto dabas lieguma robežu ir nepieciešams iestrādāt Kuldīgas novada teritorijas plānojumā. Pašvaldībai ir vēlams informēt iedzīvotājus par jaunajiem aizliegto darbību veidiem dabas lieguma teritorijā, kā arī veiktajiem robežu precizējumiem.

Izvērtējumu par spēkā esošo teritorijas plānojumu, kā arī informāciju par pārējiem Kuldīgas novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem, skatīt dabas aizsardzības plāna 1.1.2.sadaļā „Konteksts ar Kuldīgas novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem”.

V FUNKCIONĀLAIS ZONĒJUMS

Saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 19.panta 2.daļu, dabas liegumā var izdalīt funkcionālās zonas. Šobrīd dabas lieguma aizsardzību un izmantošanu nosaka spēkā esošie individuālie noteikumi, kas apstiprināti 2003.gadā, kā arī teritorijā ir spēkā vispārējie noteikumi – tiktāl, ciktāl tie nav pretrunā ar spēkā esošajiem individuālajiem noteikumiem. Savukārt dabas liegumā izveidoto 8 mikroliegumu un to buferzonu aizsardzības un izmantošanas kārtību nosaka mikrolieguma noteikumi. Jānorāda, ka šobrīd ir sarežģīti orientēties tik dažādajos normatīvo aktos, kas nosaka dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas kārtību. Lai noteiktu vienotu dabas lieguma aizsardzības un apsaimniekošanas kārtību, ir nepieciešams izstrādāt jaunu funkcionālo zonējumu, kā arī IAIN projektu.

Pēdējos gados veiktā detālā teritorijas bioloģiskā izpēte (laika periodā no 2008-2012.gadam), kā arī dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros veiktā teritorijas izpēte (2015.gadā) ir devusi daudz jaunu datu par Latvijā un Eiropā īpaši aizsargājamo biotopu un sugu izplatību, kas ļauj izvirzīt pamatotus priekšlikumus jaunam teritorijas funkcionālajam zonējumam, lai nodrošinātu šo vērtību aizsardzību un saglabāšanu nākamajām paaudzēm. Lai vienkāršotu teritorijas aizsardzību un apsaimniekošanu, ir izstrādāts IAIN projekts, kurā ir noteiktas nepieciešamās aizsardzības prasības dabas lieguma teritorijā esošo dabas vērtību aizsardzībai, neveidojot zonējumu, bet nosakot visu dabas lieguma teritoriju kā vienotu dabas lieguma zonu.

Visā dabas lieguma teritorijā ir noteiktas vienādas atļautās, nepieciešamās un aizliegtās darbības, kas norādītas IAIN projektā.

VI DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA

Dabas aizsardzības plāna ieviešana sākas pēc tā apstiprināšanas VARAM. Dabas aizsardzības plāns paredzēts laika periodam no 2016.gada līdz 2028.gadam, taču apsaimniekošanas pasākumi ir pārskatāmi un maināmi, vadoties pēc monitoringa rezultātiem, kā arī, ja rodas neparedzēti apstākļi, kas liek tos mainīt dabas aizsardzības vai citu sabiedrības interešu dēļ un to nepieciešamību var zinātniski pamatot.

Dabas aizsardzības plānā minētās apsaimniekošanas pasākumu vietas ir iespējams mainīt, ja izrādās, ka to realizācija dabas aizsardzības plānā minētajās vietās konkrētajā brīdī nav iespējama objektīvu apstākļu dēļ. Apsaimniekošanas pasākumu maiņu vai to vietu maiņu pasākuma veicējs rakstiski saskaņo ar Dabas aizsardzības pārvaldi, nepieciešamības gadījumā piesaistot attiecīgās jomas ekspertu.

VII PRIEKŠLIKUMI AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTAM

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā sagatavots dabas lieguma IAIN projekts. Šajā IAIN projektā nav iekļautas darbības vai vārdi no vispārējo noteikumu esošā formulējuma, kas nav aktuāli dabas liegumā, kā arī ir norādītas citas atļautās un aizliegtās darbības, kas nepieciešamas dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas mērķu sasniegšanai.

Galvenās izmaiņas, salīdzinot ar teritorijā spēkā esošajiem individuālajiem un vispārējiem noteikumiem:

- 1) precizēti nosacījumi mežu kopšanas ciršu veikšanai (aizliegta kopšanas cirte slapajos meža augšanas apstākļu tipos un ierobežoti kopšanas ciršu termiņi (1.marts - 31.jūlijs) sausajos meža augšanas apstākļu tipos);
- 2) precizēti nosacījumi sanitāro ciršu veikšanai. Papildināts, ka, veicot sanitāro cirti, ir jāsaglabā visi augtspējīgie koki, kā arī pirms tās veikšanas ir nepieciešams ne tikai Valsts meža dienesta sanitārais atzinums, bet arī ornitologa atzinums;
- 3) medņu rieta vietu un meža biotopu aizsardzībai tiek noteikti papildus ierobežojumi – sezonāls medību ierobežojums (dzinējmedībām) no 1.marta līdz 31.jūlijam un medījamo dzīvnieku piebarošanas ierobežojums;
- 4) dabas lieguma teritorijā noteiktie mikroliegumi putnu sugu aizsardzībai ir atceļami pēc IAIN projekta spēkā stāšanās, ja tajā iekļautie aizsardzības nosacījumi nodrošinās putnu sugas aizsardzību un apsaimniekošanu. Pirms mikrolieguma atcelšanas ir jāveic detaļa mikrolieguma teritorijas izpēte, lai to varētu iekļaut potenciāli paplašināmajā dabas lieguma teritorijā.

1.pielikums

Dabas lieguma „Maņģenes meži” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi

Izdoti saskaņā ar likuma
„Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”
14.panta otro daļu un 17.panta otro daļu

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka:

1.1. dabas lieguma „Maņģenes meži” (turpmāk – dabas liegums) individuālo aizsardzības un izmantošanas kārtību;

1.2. dabas lieguma apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu, tās izveidošanas un lietošanas kārtību.

2. Dabas liegums izveidots, lai aizsargātu Latvijas un Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamus biotopus (piemēram, boreālie meži, purvainie meži, upju straujtecēs u. c.) un veicinātu to dabisku attīstību, kā arī lai saglabātu dabas liegumā ligzdojošo un riestojošo medņu un citu īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnes (piemēram, meža balodis, trīspirkstu dzenis, Jūras ērglis).

3. Dabas lieguma platība ir 2201 ha.

4. Dabas lieguma robežas dabā apzīmē ar speciālām informatīvām zīmēm. Speciālās informatīvās zīmes paraugs un lietošanas kārtība noteikta šo noteikumu 1.pielikumā.
5. Dabas aizsardzības pārvalde nosaka ierobežotas pieejamības statusu informācijai par dabas liegumā esošo īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu atrašanās vietu, ja tās atklāšana var kaitēt vides aizsardzībai. Šādu informāciju izplata tikai ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju.
6. Dabas aizsardzības pārvalde, izsniedzot rakstisku atļauju šajos noteikumos minētajām darbībām, izmanto dabas aizsardzības plānā ietverto informāciju un jaunāko pieejamo informāciju par īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem. Dabas aizsardzības pārvaldes atļauja nav nepieciešama darbībām, kurām saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ietekmes uz vidi novērtējumu Valsts vides dienests izsniedz tehniskos noteikumus vai veic sākotnējo ietekmes uz vidi novērtējumu.

II. Dabas liegums

7. Dabas lieguma teritorijā aizliegts:

- 7.1. nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskiem transportlīdzekļiem, tricikliem, kvadricikliem un mopēdiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, izņemot gadījumus, ja pārvietošanās ir saistīta ar šo zemju apsaimniekošanu (tajā skaitā medībām), uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;

- 7.2. kurināt ugunscurus ārpus speciāli ierīkotām vietām, kuras nodrošina uguns tālāku neizplatīšanos, izņemot ugunscurus pagalmos un ugunscurus ciršanas atlieku sadedzināšanai atbilstoši meža apsaimniekošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem;

- 7.3. dedzināt sausās zāles, virsāju un niedru platības, kā arī meža zemsedzi, izņemot īpaši aizsargājamo biotopu un sugu dzīvotņu atjaunošanas pasākumus, par kuru veikšanu ir saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja un rakstiski informēta par ugunsdrošību un ugunsdzēsību atbildīgā institūcija;

- 7.4. lai samazinātu dzīvnieku bojāeju – pļaut lauksaimniecībā izmantojamās zemes un lauces virzienā no malām uz centru. Nelīdzena reljefa apstākļos pļauj slejās virzienā no lauka atklātās malas (arī no pagalma, ceļa, atklāta grāvja, žoga, upes) uz krūmāju vai mežu;

- 7.5. nosusināt purvus, mežaudzes slapjās minerālaugsnēs un slapjās kūdras augsnēs;

- 7.6. lietot ūdensputnu medībās šāviņus, kas satur svinu;

- 7.7. uzstādīt vēja elektrostacijas, kuru darba rata diametrs ir lielāks par pieciem metriem vai augstākais punkts pārsniedz 30 metru augstumu;

- 7.8. rīkot autosacensības, motosacensības un velosacensības, rallijus, treniņbraucienus, izmēģinājuma braucienus, Nacionālo bruņoto spēku un zemessargu mācības;

- 7.9. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot, kultivējot vai ieaudzējot mežu) Latvijas un ES nozīmes īpaši aizsargājamo zālāju biotopus, kas reģistrēti valsts dabas datu pārvaldības sistēmā;

- 7.10. ierīkot purvos dzērveņu plantācijas;

7.11. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta upju, vecupju un strautu krasta līnija un gultne, izņemot upju dabiskā tecējuma vai ūdenstecēm un ūdenstilpēm piegulošo teritoriju dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanu;

7.12. iegūt derīgos izrakteņus, izņemot pazemes ūdens ieguvi personiskām vajadzībām;

7.13. veikt darbības, kas veicina augsnes erozijas attīstību, izņemot augsnes sagatavošanu lauksaimniecības vajadzībām;

7.14. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta meža, krūmāja vai lauksaimniecībā izmantojamās zemes lietošanas kategorija, izņemot:

7.14.1. dabiski apmežojušās vai dabiski applūdušās zemes lietošanas kategorijas maiņu uz dabā konstatēto zemes lietošanas kategoriju

7.14.2. ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju:

7.14.2.1. upju dabiskā tecējuma atjaunošanu;

7.14.2.2. īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošanu;

7.14.2.3. zālāju biotopu atjaunošanu vēsturiskajās vietās, kur notikusi dabiskā apmežošānās.

7.14.2.4. dzīvojamo un saimniecības ēku atjaunošana vietas, kur bijusi iepriekšējā apbūve (likumīgi uzbūvētas būves vai ēkas (vai to pamati), kuras konstatējamās dabā);

7.14.2.5. publiski pieejamu dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektu (piemēram, taku, informatīvo stendu, stāvlaukumu) ierīkošanu;

7.14.2.6. ceļu, inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju uzturēšanai un atjaunošanai, nemainot trases platumu un novietojumu.

7.15. būvēt hidrotehniskas būves un ierīkot meliorācijas sistēmas, veikt to pārbūvi un atjaunošanu, izņemot, lai novērstu teritoriju applūšanu ārpus dabas lieguma, kā arī ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju:

7.15.1. upju dabiskā tecējuma, ūdenstecēm un ūdenstilpēm piegulošo teritoriju hidroloģiskā režīma atjaunošanu;

7.15.2. īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošanas pasākumu veikšanu;

7.15.3. zivju migrācijas ceļu atjaunošanu;

7.16. ierīkot jaunas iežogotas platības savvaļas dzīvnieku turēšanai nebrīvē;

7.17. cirst kokus, kuru caurmērs 1,3 metru augstumā virs koku sakņu kakla pārsniedz 60 centimetrus, izņemot bīstamos kokus (koki, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus);

7.18. laikā no 1.marta līdz 31.jūlijam, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo putnu sugu ligzdošanu:

7.18.1. organizēt brīvā dabā pasākumus, kā arī nometnes;

7.18.2. organizēt medības, izņemot individuālās medības, izmantojot ieročus ar klusinātājiem un selektīvus slazdus;

7.18.3. veikt koku un krūmu ciršanu, izņemot koku un krūmu ciršanu pagalmos un bīstamo koku ciršanu un novākšanu;

7.19. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas organizēt brīvā dabā pasākumus, kā arī nometnes, kurās piedalās vairāk par 10 cilvēkiem, izņemot teritorijas apsaimniekošanas un uzraudzības pasākumus. Šis punkts nav attiecināms uz pagalmiem un Skujnieku kapiem;

7.20. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas ierīkot publiski pieejamus dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektus (piemēram, takas, maršrutus, informācijas standus).

7.21. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas, piebarot savvaļas dzīvniekus, izņemot:

7.21.1. briežu piebarošanu iepriekš saskaņotās vietās no 1. janvāra līdz 31.martam;

7.21.2. mežacūku piebarošana iepriekš saskaņotās vietās (skaita regulēšanas nolūkos) no 1.oktobra 31.janvārim;

7.22. iegūt sūnas un ķērpjus, bojājot vai iznīcinot zemsedzi;

7.23. izmantot speciālas vākšanas palīgierīces savvaļas ogu, sēņu vākšanā;

8. Zemes vienību sadalīšana atļauta tikai gadījumos, ja katras atsevišķās zemes vienības platība pēc sadalīšanas nav mazāka par 10 hektāriem. Šis nosacījums neattiecas uz:

8.1. zemes vienībām, kas tiek atdalītas infrastruktūras un inženierkomunikāciju būvniecībai vai uzturēšanai, un kuru apbūves nosacījumus nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā;

8.2. gadījumiem, kad no īpašuma tiek atdalīta zemes vienība ar dzīvojamām un saimniecības ēkām, pagalmu un zemi, kas nepieciešama saimniecības uzturēšanai. Šādos gadījumos uz jaunveidojamās zemes vienības, uz kuras neatrodas ēkas, jaunu ēku būvniecība nav pieļaujama.

9. Meža zemēs aizliegts:

9.1. veikt mežsaimniecisko darbību no 1.marta līdz 31.jūlijam, izņemot meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumus;

9.2. cirst kokus galvenajā cirtē un rekonstruktīvajā cirtē;

9.3. cirst kokus kopšanas cirtēs uz slapjajām kūdras un slapjajām minerālaugsnēm;

9.4. cirst kokus kopšanas cirtē (izņemot sausos kokus), ja valdaudzes vecums pārsniedz:

9.4.1. priežu un ozolu audzēm – 60 gadu;

9.4.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadu;

9.4.3. apšu audzēm – 30 gadu;

9.5. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas ierīkot jaunas kokmateriālu krautuves;

9.6. atjaunot mežu stādot vai sējot;

9.7. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) meža pļavas un lauces;

10. Ja slimību inficētie, kaitēkļu invadētie vai citādi bojātie koki rada masveidīgas kaitēkļu savairošanās draudus un var izraisīt audžu bojāeju ārpus dabas lieguma, bojātos kokus atļauts cirst sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma un sugu un biotopu aizsardzības jomas, eksperta par sugu grupu „putni” atzinumu, kurā noteikts konkrēts apjoms šo bojāto koku izvākšanai, kā arī nosacījumi darbības veikšanai.

11. Mežaudzēs saglabā sausus stāvošus kokus, svaigi vēja gāztus kokus un kritalas, kuru diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 centimetrus. Sausos kokus un kritalas, kā arī nocirstos bīstamos kokus un nocirsto koku celmus atstāj mežaudzē, lai nodrošinātu trūdošo (atmirušo) koksni kā dzīvesvietu meža ekosistēmā svarīgām sugām.

12. Uz mežaudzēm, kurās vējgāzes, vējlauzes, slimību infekcijas vai kaitēkļu invāzijas dēļ mežaudzes šķērslaukums kļuvis mazāks par kritisko šķērslaukumu un vēja gāztie, bojātie, sausie stāvošie koki un kritalas netiek izvākti, neattiecināta meža atjaunošanas un jaunaudžu kopšanas prasības, kā arī tajās mežsaimnieciskā darbība nav veicama.

III. Dabas pieminekļi

13. Šīs nodaļas prasības attiecas uz šādiem dabas pieminekļiem:

14.1. aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem – dižakmeņiem (laukakmeņi, kuru virszemes tilpums ir 10 un vairāk kubikmetru) – un 10 metru platu joslu ap tiem;

14.2. aizsargājami koki – vietējo un citzemju sugu dižkoki (koki, kuru apkārtmērs 1,3 metru augstumā virs koka sakņu kakla vai augstums nav mazāks par šo noteikumu 2. pielikumā noteiktajiem izmēriem, tai skaitā sausi koki un koku stubeņi) un teritorija ap kokiem vainagu projekcijas platībā, kā arī 10 metru plata josla no tās (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas ārējās malas).

15. Dabas pieminekļu teritorijā aizliegts:

15.1. veikt darbības, kuru dēļ tiek bojāts vai iznīcināts dabas piemineklis vai mazināta tā dabiskā estētiskā, ekoloģiskā un kultūrvēsturiskā vērtība;

15.2. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta zemes lietošanas kategorija, izņemot gadījumus, ja dendroloģisko stādījumu izveido par parku vai mežaparku saskaņā ar normatīvajiem aktiem par parkiem un mežaparkiem.

16. Aizsargājamā koka teritorijā aizliegts:

16.1. veikt darbības, kas var negatīvi ietekmēt aizsargājamā koka augšanu un dabisko attīstību. Ja aizsargājamais koks atrodas pilsētā vai apdzīvotā vietā, vai ekspluatācijas un drošības

aizsargjoslā, ir pieļaujama infrastruktūras vai inženierkomunikāciju izbūve vai atjaunošana, kā arī ēku rekonstrukcija;

16.2. novietot lietas (piemēram, būvmateriālus vai malku), kas aizsedz skatu uz koku, ierobežo piekļuvi tam vai mazina tā estētisko vērtību;

16.3. mainīt vides apstākļus – ūdens režīmu un koka barošanās režīmu;

16.4. iznīcināt dabisko zemsedzi.

17. Ja aizsargājamo koku nomāc vai apēno jaunāki koki un krūmi, atļauta to izciršana aizsargājamā koka vainaga projekcijā un tai piegulošā zonā, izveidojot no kokiem brīvu 10 metru platu joslu, mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas līdz apkārtējo koku vainagu projekcijām, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē koku ciršanu mežā un ārpus tā.

18. Aizsargājamā koka nociršana (novākšana) pieļaujama tikai gadījumos, ja tas kļuvis bīstams un nav citu iespēju novērst bīstamo situāciju (piemēram, apzāģēt zarus, izveidot atbalstus), un saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja. Šādā gadījumā Dabas aizsardzības pārvalde rakstisku atļauju izsniedz pēc kokkopja (arborista) pozitīva atzinuma saņemšanas.

19. Ja aizsargājamais koks ir nolūzis vai nozāģēts, koka stubrs un zari, kuru diametrs ir lielāks par 50 centimetriem, meža zemēs ir saglabājami koka augšanas vietā vai tuvākajā apkārtnē.

IV. Noslēguma jautājumi

20. Atzīt par spēku zaudējušiem Ministru kabineta 2003. gada 20. janvāra noteikumus Nr. 23 "Dabas lieguma "Maņģenes meži" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" (Latvijas Vēstnesis, 2003, 14. nr.);

21. Dabas lieguma teritorijā nav spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi;

22. Valsts meža dienestam atcelt lieguma teritorijā izveidotos mikroliegumus.

1. pielikums

Informatīvā zīme dabas lieguma apzīmēšanai un tās lietošanas kārtība

1. Informatīvā zīme dabas lieguma aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai (turpmāk – zīme) ir zaļš kvadrātveida laukums baltā ietvarā ar stilizētu ozollapas piktogrammu.

2. Zīmes krāsas (krāsu standarti norādīti *PANTONE*, *CMYK* un *ORACAL* sistēmās) ir šādas:

2.1. kvadrātveida laukums (ozollapas piktogrammas fons) - gaiši zaļā krāsā (*PANTONE 362C* vai *C70 M0 Y100 K0*, vai *ORACAL ECONOMY 064 (yellow green)*);

2.2. ozollapas piktogramma - baltā krāsā;

2.3. ozollapas piktogrammas kontūra un ozollapas dzīslējums - tumši zaļā krāsā (*PANTONE 3425C* vai *C100 M0 Y78 K42*, vai *ORACAL ECONOMY 060 (dark green)*);

2.4. zīmes ietvars - baltā krāsā.

3. Zīmes lietošanas kārtība:

3.1. uzstādot zīmi dabā, izvēlas vienu no šādiem izmēriem:

3.1.1. 300 x 300 mm;

3.1.2. 150 x 150 mm;

3.1.3. 75 x 75 mm;

3.2. poligrāfiskajos izdevumos zīmes izmēru, saglabājot kvadrāta proporcijas, izvēlas atbilstoši lietotajam mērogam, bet ne mazāku kā 5 x 5 mm;

3.3. pārējos gadījumos, kas nav minēti šī pielikuma 3.1. un 3.2.apakšpunktā, var lietot dažādu izmēru zīmes, saglabājot kvadrāta proporcijas;

3.4. zīme nav uzstādāma uz ceļiem (arī sliežu ceļiem).

VIII IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

- Anon. EMERALD projekta 30.04.2001. vietas apsekošanas forma
- Auniņš A. (red.), 2013. „Eiropas Savienības aizsargājамie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata”, 2.precizētais izdevums. Rīga, Latvijas Dabas fonds
- Balodis, M. 1982. Dabas inženieris bebrs. Rīga: Zinātne. 64 lpp
- Bauer H., Berthold P. 1997. Die Brutvögel Mitteleuropas. Aula Verlag. Wiesbaden.
- Baumanis J., Mednis A. 1988. Latvijas Ornitofaunistikas komisijas darbības pārskats (1986). - Retie augi un dzīvnieki. Rīga, Latvija: 50-54.
- BirdLife International 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. Cambridge, UK.
- Dabas aizsardzība. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai. VARAM, 2000 DARUDECD, LD
- Gavrilova G., Šulcs V. 1999. Latvijas vaskulāro augu flora. Taksonu saraksts. Rīga: Latvijas Akad. B-ka. 135 lpp
- J.Soms. Gravu morfoloģija, to veidošanās un erozijas tīkla izvietojuma likumsakarības dienvidaustrumu Latvijā. LU, Promocijas darbs. 2010.
- Kabucis I (red.), 2001. Latvijas biotopi. Klasifikators. Rīga: LDF, 96 lpp.
- Kabucis I., 2004. Biotopu rokasgrāmata. Rīga: LDF, 160 lpp.
- Kuldīgas novada attīstības programmas 2014.-2020.gadam
- Kuldīgas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030.gadam
- Kuldīgas novada teritorijas plānojums 2013.-2025.gadam
- Latvijas daba. Enciklopēdija. VI, Rīga, 1998. 55-58.lpp.
- Medņa sugas aizsardzības plāns 2004. H. Hofmanis, M.Strazds, LOB, 2004.
- N.Priedītis „Latvijas augi”, Rīga: SIA Gandrs, 2014
- Pastors A., 1995. Hidrogrāfiskais tīkls. Latvijas daba. 2. Enciklopēdija. Latvijas Enciklopēdija, Rīga
- Projekta “Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu” lauka darba anketas, 2001
- Račinskis E., 2004. Putniem nozīmīgas vietas Latvijā. LOB.
- Rumbas pagasta teritorijas plānojums 2006.- 2018.gadam.
- Strazds M., Hofmanis H., Reihmanis J. 2010. Priekšlikumi medņu riestu apsaimniekošanai Latvijā. Projekta atskaite. Latvijas Ornitoloģijas biedrība.
- Valsts zemes dienesta aktuālā kadastra informācija (dati uz 2015.februāri)
- Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.- 2015.gadam
- Zelčs V. 1998., Latvijas Daba. Enciklopēdija. 5. sēj. Rīga, Preses Nams
- Interneta adreses:
- <http://natura2000.eea.europa.eu/>
- http://www.daba.gov.lv/public/lat/dati1/zinojumi_eiropas_komisijai/

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde dati, 2015. Pieejami <http://www.pmlp.gov.lv>

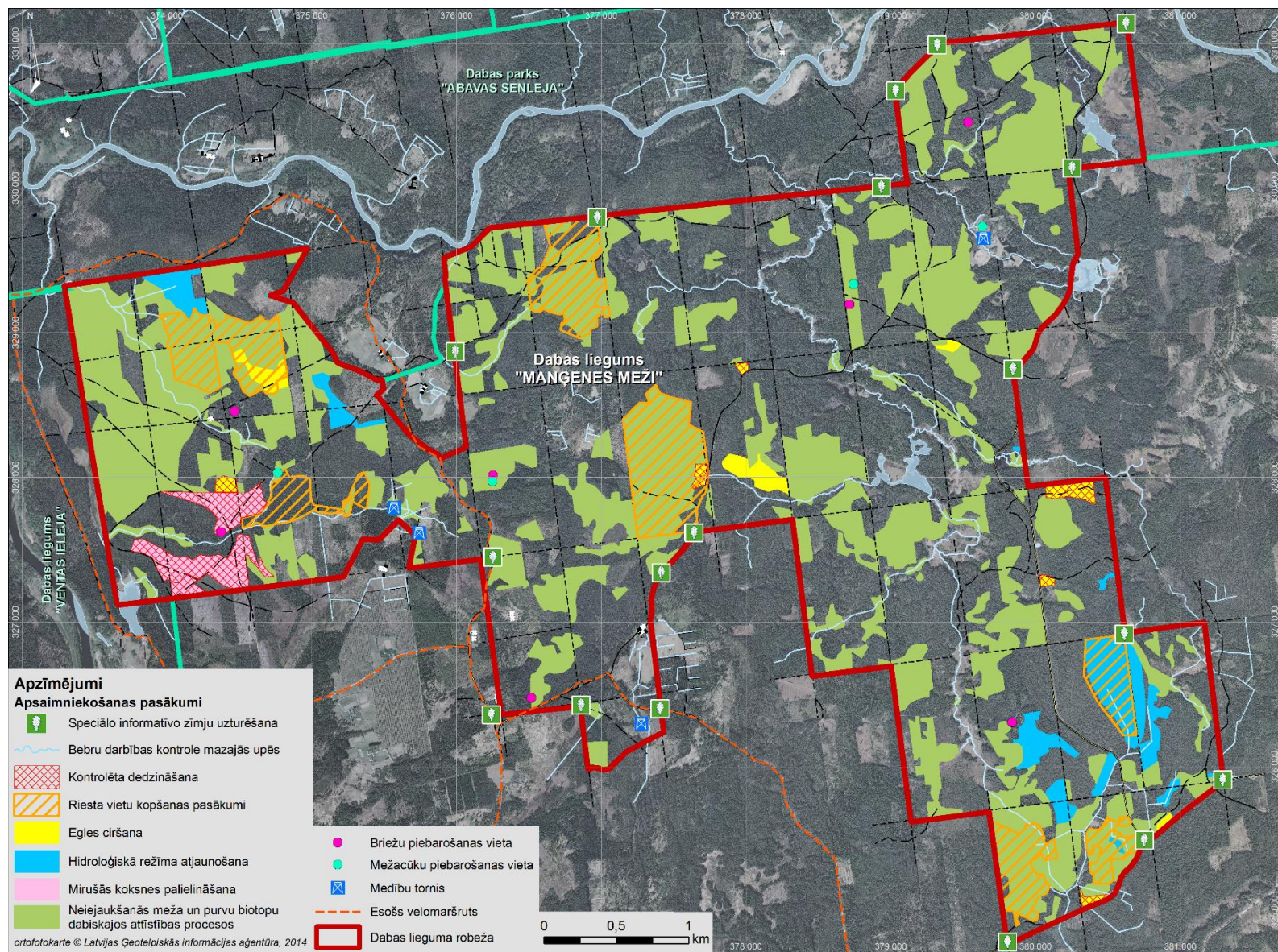
Latvijas Republikas normatīvie akti, pieejami www.likumi.lv

www.lvgma.gov.lv

<http://www.dabasdati.lv> dati

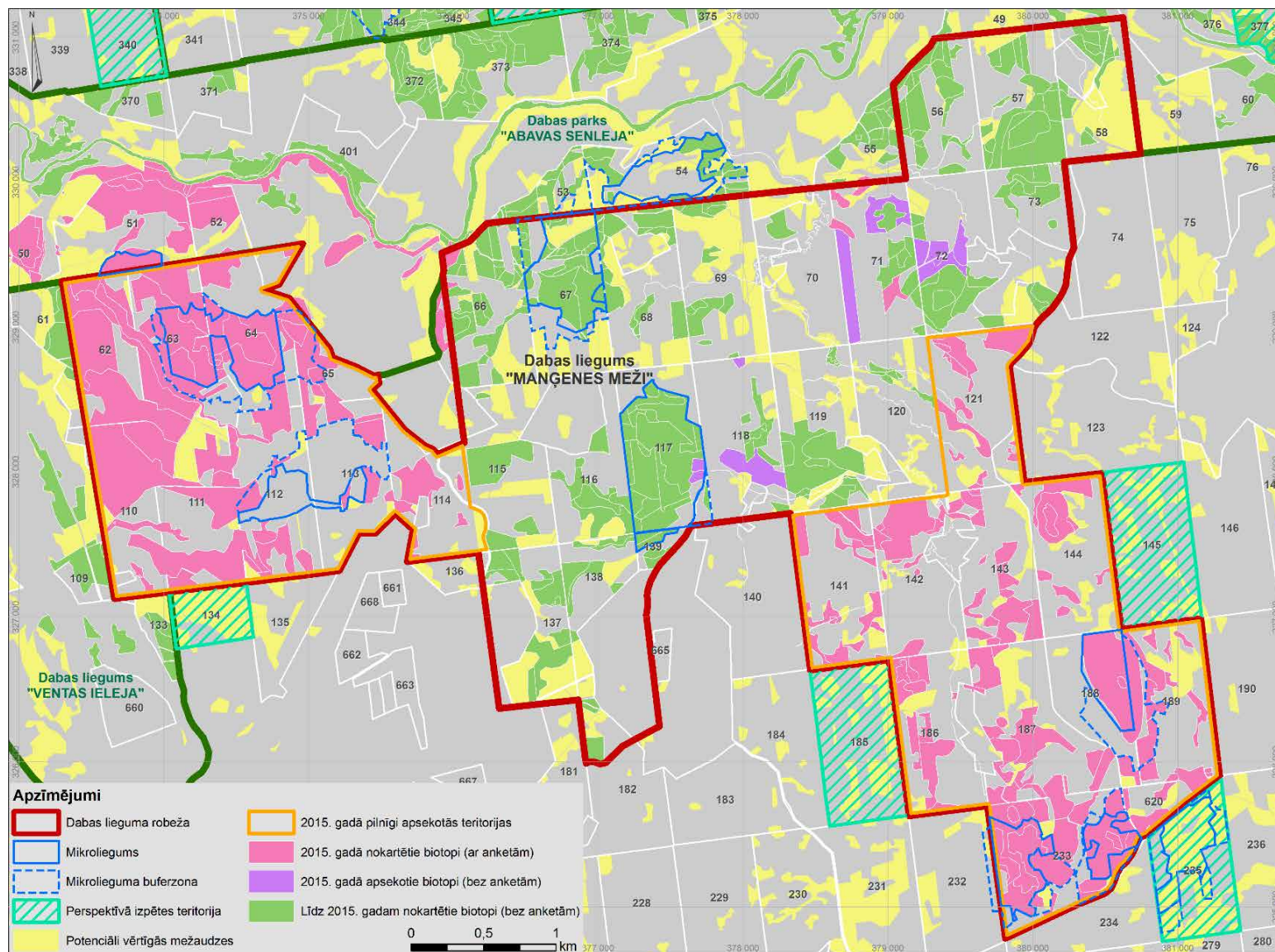
<http://www.rumbaspagasts.lv>

PIELIKUMI

1.pielikums. Apsaimniekošanas pasākumu karte.

Avots: SIA „METRUM”, 2015

2.pielikums. **Meža un ornitoloģiskās izpētes teritorijas, kurās nepieciešams noteikt to bioloģisko vērtību un izvērtēt nepieciešamību veikt robežu paplašinājumu teritoriju apvienošanas izvērtēšanai**
 Avots: SIA „METRUM”, 2015